

Lucia CASTRAVEȚ

**Relațiile
economice
moldo-române**

Monografie (1990-2010)

Experiențe și oportunități

ACADEMIA ROMÂNĂ
Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”

Relațiile economice moldo-române

Monografie 1990-2010

Experiențe și oportunități

Colecția SED VITAE DISCIMUS
apare la
Centrul de Informare și Documentare Economică
al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”
și este rezervată
publicării versiunilor editoriale
ale tezelor de doctorat susținute
după anul 1990

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CASTRAVEȚ, LUCIA

**Relațiile economice moldo-române : monografie 1990-2010 :
experiențe și oportunități / Lucia Castraveț. - București : Editura Centrului de
Informare și Documentare Economică, 2022**

Conține bibliografie

ISBN 978-973-159-280-0

339

Centrul de Informare și Documentare Economică
Colecția SED VITAE DISCIMUS
Coordonatorul colecției:
prof. dr. Valeriu Ioan-Franc, membru al Academiei Române
Redactor coordonator: Paula Neacșu
Coperta: Nicolae Login
Prezentare grafică: Luminița Login

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Centrului de Informare
și Documentare Economică. Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport,
este permisă pentru utilizări didactice și de formare profesională, cu acordul
prealabil al editorului, în temeiul prevederilor legii drepturilor de autor.

ISBN 978-973-159-280-0

Apărut 2022

Lucia CASTRAVEȚ

Relațiile economice moldo-române

Monografie 1990-2010

Experiențe și oportunități

ACADEMIA ROMÂNĂ

Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”

Editura Centrului de Informare și Documentare Economică

București, 2022

Lucrarea a fost recomandată spre publicare de către Consiliul Științific
Specializat al Academiei de Studii Economice din Moldova.
Hotărârea CȘS D32.08.00.14-14 din 24 ianuarie 2011.

Autor:

Lucia CASTRAVEȚ, doctor în economie, conferențiar universitar

Recenzenți:

Alexandru STRATAN, membru corespondent al AȘM, doctor habilitat în economie,
profesor, Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

Ion IGNAT, doctor în economie, profesor universitar,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România

Redactor științific:

Mihai PATRAȘ, doctor în economie, profesor universitar

Redactor: Iulita BÎRCĂ, cercetător științific

CUPRINS

<i>Lista abrevierilor</i>	7
<i>Lista anexelor</i>	11

PREFAȚĂ	13
----------------------	----

PARTEA I EVOLUȚIA RELAȚIILOR ECONOMICE MOLDO-ROMÂNE

CAPITOLUL 1. PREMISELE OBIECTIVE ALE DEZVOLTĂRII RELAȚIILOR ECONOMICE ACTUALE MOLDO-ROMÂNE	21
---	----

<i>1.1. Aspecte generale privind evoluția economică a Basarabiei în cadrul economiei României</i>	21
---	----

<i>1.2. Actualitatea amplificării și eficientizării colaborării economice dintre Republica Moldova și România</i>	34
---	----

<i>Concluzii</i>	53
------------------------	----

CAPITOLUL 2. RELAȚIILE ECONOMICE DINTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI ROMÂNIA ÎN PERIOADA DE DUPĂ 1989	56
--	----

<i>2.1. Reformarea cadrului normativ-juridic de colaborare multilaterală între cele două entități statale</i>	56
---	----

<i>2.2. Evoluția comparativă a economiilor Republicii Moldova și României în ultimele două decenii</i>	78
--	----

<i>2.3. Analiza în dinamică a relațiilor comerciale dintre Republica Moldova și România</i>	91
---	----

<i>2.4. Experiențe de dezvoltare a altor forme de colaborare socioeconomică moldo-română</i>	101
--	-----

<i>Concluzii</i>	113
------------------------	-----

**PARTEA A II-A
PERSPECTIVE DE COOPERARE**

CAPITOLUL 3. DIRECȚIILE DE APROFUNDARE A RELAȚIILOR MOLDO-ROMÂNE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE	121
<i>3.1. Republica Moldova: de la microintegrare transfrontalieră spre macrointegrare europeană</i>	<i>121</i>
<i>3.2. Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană – direcție strategică în dezvoltarea relațiilor socioeconomice moldo-române</i>	<i>140</i>
<i>Concluzii</i>	<i>150</i>
ÎNCHEIERE.....	155
BIBLIOGRAFIE.....	163
ANEXE.....	175

Lista abrevierilor

APC	Acordul de parteneriat și cooperare
BNS	Biroul Național de Statistică
CARDS	Asistență comunitară pentru reconstrucție, dezvoltare și stabilizare/Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation
CE	Comisia Europeană
COMTRADE	Baza de date statistice a comerțului de mărfuri/Commodity Trade Statistics Database
DAU	Document administrativ unic
ECE	Europa Centrală și de Est
ENPI	Instrumentul european de vecinătate și parteneriat/European Neighbourhood Partnership Instrument
ESPN	Euroregiunea Siret-Prut-Nistru
ESE	Europa de Sud-Est
EUR	Euro, moneda unică europeană
EUROSTAT	Statistică europeană/European Statistics
HG	Hotărâre de guvern
HS	Sistemul armonizat de descriere și codificare a mărfurilor/Harmonized Commodity Description and Coding System
INS	Institutul Național de Statistică
ISD	Investiții străine directe
ISIC	Clasificarea internațională standard pe industrie a tuturor activităților economice/International Standard Industrial Classification of All Economic Activities
MAEIE	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MDL	Leu moldovenesc (emis la 29.11.1993), moneda națională a Republicii Moldova

ME	Ministerul Educației
MECTS	Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului
MO	Monitorul Oficial
MDRT	Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului
mil.	Milioane
mld.	Miliarde
NACE	Clasificarea statistică a activităților economice în Comunitatea Europeană/Statistical Classification of Economic Activities in the European Community
NUTS	Nomenclatorul unităților teritoriale pentru statistică/ Nomenclature of Units for Territorial Statistics/ Nomenclature d'unités territoriales statistiques
PEV	Politica europeană de vecinătate
p.p.	Puncte procentuale
PHARE CBC	Programul de ajutor pentru reconstrucția economiei Poloniei și Ungariei/Poland, Hungary Aid for the Reconstruction of the Economy Cross Border Cooperation
PIB	Produsul intern brut
PPC	Paritatea puterii de cumpărare
PV	Programul de vecinătate
RM	Republica Moldova
ROL/RON	Leu românesc/ROL (emis la 22 aprilie 1867), moneda națională a României; din 1 iulie 2005, 1 RON (lei noi) este egal cu 10.000 ROL
RO	România
SGP+	Sistemul generalizat de preferințe plus
SEE	Spațiul economic european
SIRENE	Solicitări suplimentare de informații la intrarea pe teritoriul național/Supplementary Information Request at the National Entry

SPA	Putere de cumpărare standard/Standard de pouvoir d'achat
TACIS	Programul de asistență tehnică pentru Comunitatea Statelor Independente/Technical Assistance for Community Independents States
u.m.	Unitate de măsură (coloană în tabele cu date statistice)
UE	Uniunea Europeană
UNCTAD	Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare/United Nations Conference on Trade and Development
URSS	Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
USD/dolari	Dolar american
SUA	
...	Lipsă de date

Lista anexelor

Anexa 1.	Date privind prezentarea generală a Republicii Moldova și a României, la 1 ianuarie 2009	175
Anexa 2.	Tratatele bilaterale în diverse domenii, semnate între Republica Moldova și România, în perioada 1990-2010	178
Anexa 3.	Evoluția cadrului juridic de cooperare între Republica Moldova și Uniunea Europeană, în anii 1994-2010	191
Anexa 4.	Lista localităților din Republica Moldova ce beneficiază de facilitățile Acordului cu privire la micul trafic la frontieră (semnat între Republica Moldova și România la 13 noiembrie 2009).....	194
Anexa 5.	Cadrul legislativ comunitar și național românesc ce reglementează cooperarea transfrontalieră între România și Republica Moldova.....	197
Anexa 6.	Specificarea produselor care fac obiectul contingentelor tarifare anuale scutite de taxe vamale la exportul acestora din Republica Moldova în UE, în perioada 2008-2012	199
Anexa 7.	Harta României în perioada interbelică	201
Anexa 8.	Principalele momente ce au marcat evoluția relațiilor dintre România și Uniunea Europeană.....	202
Anexa 9.	Evoluția negocierilor dintre România și UE privind capitolele de <i>acquis</i> comunitar	203
Anexa 10.	Evoluția comparativă a principalilor indicatori macroeconomici ai Republicii Moldova și ai României, în perioada 1990-2009	205
Anexa 11.	Producția principalelor produse industriale în Republica Moldova, în perioada 1997-2009.....	208
Anexa 12.	Producția principalelor produse industriale în România, în anii 1989 și 1997-2008.....	211
Anexa 13.	Dinamica importurilor și exporturilor României în perioada 1950-1989, mil. lei valută pentru perioada 1950-1980, mil. lei românești pentru perioada 1981-1989	213
Anexa 14.	Dinamica exporturilor și importurilor României, în perioada 1990-2009.....	214

Anexa 15.	Dinamica exporturilor și importurilor Republicii Moldova, în perioada 1992-2009	216
Anexa 16.	Comerțul internațional al României cu Republica Moldova în perioada 1991-2009 (conform datelor INS)...	217
Anexa 17.	Comerțul exterior al Republicii Moldova cu România în perioada 1992-2009 (conform datelor BNS)	218
Anexa 18.	Structura exportului Republicii Moldova în România pe grupe de mărfuri, în perioada 1996-2009, %.....	219
Anexa 19.	Structura importului Republicii Moldova din România pe grupe de mărfuri, în perioada 1996-2009, %.....	222
Anexa 20.	Clasamentul primelor 50 de întreprinderi mixte moldo-române cu activitate pe teritoriul Republicii Moldova, în funcție de veniturile din vânzări, în perioada 2004-2008	224
Anexa 21.	Balanța de plăți a Republicii Moldova cu România pe perioada 1996-2010, mil. dolari SUA.....	231
Anexa 22.	Programul de vecinătate România-Republica Moldova, 2004-2006	232
Anexa 23.	Programele de cooperare cu finanțare europeană 2007-2013 în cadrul Parteneriatului România-Republica Moldova	237
Anexa 24.	Indicatori privind dezvoltarea statelor membre ale UE, în perioada 2006-2009	239
Anexa 25.	Declarația cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor integrării europene, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 24 martie 2005 (facsimil)	241

PREFAȚĂ

Această lucrare reprezintă o investigație științifică de debut, în intenția efectuării unei scrieri complexe cu privire la relațiile economice bilaterale moldo-române, concordante cu ordinea cronologică în dezvoltarea acestora, cuprinzând un interval de timp determinat al evoluției – cu insistență pe perioada 1990-2010 (perioadă conformă celei cercetate în cadrul tezei de doctorat elaborate și susținute de autor la 24 ianuarie 2011).

Caracterul istoric complex și multilateralitatea tematicii deosebit de sensibile și controversate m-au obligat de fapt la o radiografiere paralelă a întregului spectru economic, juridic, politic și social al României și al Republicii Moldova, dar și la sistematizarea și analiza datelor statistice și empirice existente pe relațiile economice, comerciale, investiționale, financiare, colaborarea transfrontalieră etc. între cele două țări.

În argumentarea actualității subiectului cercetat, am constatat că, prioritar, aceasta rămâne cu atât mai mare cu cât literatura de specialitate de pe ambele „maluri” ale Prutului a fost și este săracă în abordări similare celei din prezenta lucrare.

Cunoașterea nivelului de dezvoltare al statelor vecine prezintă un interes deosebit, atât științific cât și practic, pentru oricare țară. România este unul dintre cei doi vecini ai Republicii Moldova, iar comparațiile de orice natură privind dezvoltarea socioeconomică a Republicii Moldova cu România reflectă un fenomen necesar și firesc și conduc la înțelegerea evoluției situației, precum și la elaborarea pârghiilor și metodelor de influențare activă a acestora în posteritate. Este normal ca, în cazul în care o țară este mai avansată decât statul vecin, aceasta să depună eforturi pentru a menține sau chiar, dacă este posibil, a spori decalajul. Și invers, în cazul în care se constată o stagnare față de țara vecină, să se identifice mărimea cantitativă a decalajelor, pentru a le depăși sau, după caz, a nu admite majorarea lor. Desigur, o astfel de diferență care, în viziunea noastră,

este ne semnificativă, poate fi considerată naturală. Ea întotdeauna există. Însă, când decalajele sunt semnificative, atunci urmează a fi stabilite cauzele majore și elaborate căi și metode de diminuare sau înlăturare a acestora.

Pentru Republica Moldova și România, identificarea adecvată a nivelurilor de dezvoltare socioeconomică prezintă un interes aparte, pentru că, pe parcursul istoriei acestora, în cea mai mare parte, ele s-au dezvoltat în cadrul aceluiași stat, iar desprinderea lor s-a produs în mod artificial, pe un termen provizoriu și cu aplicarea forței din exterior.

Cu toate acestea, astfel de lucrări de cercetare nu s-au efectuat. De fapt, până în anul 1990, ele nici nu puteau fi admise, din motive politice. După adoptarea Declarațiilor de suveranitate (23 iunie 1990) și independență a Republicii Moldova (27 august 1991), precum și după desființarea legală (la 8 decembrie 1991) a ultimului imperiu, cel ex-sovietic, care provizoriu a încorporat forțat Basarabia (prin ultimatumul de la 28 iunie 1940 adresat Guvernului României), atare studii au devenit posibile. Unele cercetări anterioare țineau de relațiile dintre ex-URSS și România. Astfel de cercetări însă nu sunt deloc simple, din mai multe motive.

În *primul rând*, tranziția de la economia centralizată la cea orientată spre relațiile libere, de piață, a decurs în mod diferit în aceste două spații. Imediat după Revoluția din decembrie 1989, România s-a orientat clar, ferm și univoc spre UE, orientare care, în 25 aprilie 2005, s-a finalizat cu semnarea Tratatului respectiv de aderare, iar la 1 ianuarie 2007 cu aderarea de facto la UE. Republica Moldova a fost „atrasă” în așa-numita Comunitate a Statelor Independente (CSI)¹. Abia în aprilie 2005, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat în unanimitate Declarația comună care prevede orientarea Republicii Moldova spre aceeași UE. Întârzierea luării

¹ Este paradoxal faptul că *Anuarele statistice* ale CSI nu conțin informații privind dezvoltarea unor zone (părți ale statelor respective), de ex., datele privind cele patru raioane ale Republicii Moldova din partea stângă a Nistrului. Până în anii 1970, în această parte erau amplasate unele unități economice importante pentru economia Republicii Moldova. Dacă ținem cont de faptul că acestea nu au fost renovate și că efectiv au o „vârstă înaintată” (de peste 30-40 de ani), atunci importanța lor nu trebuie supraevaluată.

deciziei de către autoritățile Republicii Moldova a avut repercusiuni negative asupra dezvoltării economice a țării.

Într-al doilea rând, în ziua aderării Republicii Moldova la ONU (2 martie 1992), forțele revanșarde din exterior au declanșat un război împotriva noului stat, pentru a influența orientarea sa politică. Drept urmare, până în prezent, o parte a teritoriului Republicii Moldova se află sub ocupație provizorie străină. Din punct de vedere economico-statistic, aceasta înseamnă că informațiile socioeconomice sistematizate de organele publice, în primul rând de Departamentul Statistică și Sociologie/Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, nu includ întreg teritoriul constituțional. Prin urmare, datele respective sunt, în majoritatea cazurilor, incomplete.

Într-al treilea rând, tranziția și descentralizarea s-au soldat cu creșterea cotei economiei neînregistrate, însă cotele în cauză variază de la o țară la alta. Reieșind din cele menționate (aflarea unei părți, cca 1/8, a teritoriului Republicii Moldova sub ocupație provizorie străină), pentru Republica Moldova este estimată o cotă mai semnificativă a economiei tenebre decât în România². Avem în vedere faptul că zona respectivă este, provizoriu, necontrolată de autoritățile centrale ale Republicii Moldova. De aceea, comparațiile directe nu reflectă în mod adecvat situația reală. De fiecare dată trebuie să ținem cont că parametrii reali pentru Republica Moldova sunt cu mult mai semnificativi decât cei cuprinși în statistica oficială.

Într-al patrulea rând, tranziția economică este acompaniată și de o tranziție statistică ce diferă de la o țară la alta. Unii indicatori ai acestor state se deosebeau și în situația de start (anul 1990) ș.a.m.d.

În această ordine de idei și ținând cont de importanța strategică a României, care, din punct de vedere geografic, istoric, cultural, economic și sociouman, este pentru Republica Moldova cea mai apropiată țară membră a Uniunii Europene și un aliat natural pentru realizarea aspirațiilor europene, devin absolut necesare: cercetarea evoluției colaborării între aceste două entități statale, identificarea factorilor care încurajează/descurajează intensificarea posibilităților de colabo-

² Conform estimărilor Băncii Mondiale, această cotă pentru Republica Moldova constituie cca 3/5-2/3 din total, aici fiind inclusă și economia aflată sub control militar străin (regiunea transnistreană).

rare, precum și determinarea direcțiilor de aprofundare și eficientizare a relațiilor socioeconomice bilaterale în diverse domenii.

Așadar, în realizarea acestei lucrări, am punctat asupra următoarelor segmente de conținut inovative:

- Generalizarea premiselor obiective ale dezvoltării relațiilor socioeconomice actuale moldo-române, inclusiv fundamentarea ipotezei că, prin nivelul dezvoltării socioeconomice înregistrat în perioada interbelică, Basarabia s-a integrat reușit în cadrul economiei României.
- Identificarea nivelurilor de dezvoltare socioeconomică a Republicii Moldova (de după adoptarea Declarației de suveranitate din 23 iunie 1990) și României (de după Revoluția din decembrie 1989), precum și elucidarea/clarificarea considerentelor și cauzelor majore în cazul sporirii decalajului cantitativ și calitativ de progres sau dezvoltare dintre entitățile respective, în baza analizei comparative a economiilor acestor state.
- Investigarea procesului de (pre)aderare a României la Uniunea Europeană, prin scoaterea în evidență a mecanismelor de derulare a principalelor prevederi ale Tratatului de aderare (unde se includ *acquis*-ul comunitar la cele 31 de capitole), inclusiv a procedurilor de derulare a negocierilor în cadrul fiecărui capitol, precum și impactul aderării pentru domeniile negociate, reliefând, în acest fel, actualitatea procesului în general și pentru Republica Moldova în special.
- Sistematizarea și evaluarea cadrului normativ-juridic bilateral reformat (care cuprinde peste 125 de tratate/acorduri bipartite semnate în perioada 1990-2010), consolidat ca bază a colaborării multilaterale între Republica Moldova și România, precum și relevarea/remarcarea cauzelor de influență stimulative scăzută a bazei normativ-juridice asupra dezvoltării colaborării economice pe multiple planuri.
- Cercetarea principalelor forme de colaborare socioeconomică moldo-română din perioada 1990-2009/2010, având ca bază economică prioritățile politicilor externe ale părților, precum și identificarea oportunităților majore privind facilitarea și eficientizarea colaborării dintre aceste state, ținând seama că, în perioada analizată, se constată lipsa unor studii complexe în acest domeniu.

- Evidențierea unor probleme de ordin legislativ, socioeconomic etc., apărute în procesul dezvoltării relațiilor de cooperare transfrontalieră, a zonelor limitrofe eligibile din România și Republica Moldova prin intermediul celor trei euroregiuni Siret-Prut-Nistru, Prutul de Sus și Dunărea de Jos și al programelor de cooperare cu finanțare europeană, precum și argumentarea măsurilor privind activizarea și sporirea eficacității colaborării transfrontaliere dintre aceste entități.
- Elaborarea unor propuneri în vederea accelerării procesului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, în contextul unui program de acțiuni comune de colaborare în diverse domenii, și estimarea consecințelor posibile, începând chiar cu perioada de preaderare.

Autorul

PARTEA I
EVOLUȚIA RELAȚIILOR
ECONOMICE MOLDO-ROMÂNE

CAPITOLUL 1

PREMISELE OBIECTIVE ALE DEZVOLTĂRII RELAȚIILOR ECONOMICE ACTUALE MOLDO-ROMÂNE

1.1. Aspecte generale privind evoluția economică a Basarabiei în cadrul economiei României

Tradițiile istorice, identitatea culturală a românilor de pe ambele „maluri” ale Prutului și istoria statalității comune pe parcursul unei perioade îndelungate impun în permanență relații privilegiate între România și statul basarabean.

La 27 martie 2010 s-au împlinit 92 de ani de când Sfatul Țării de la Chișinău a hotărât Unirea Basarabiei cu România [115]. Actul care consacră Unirea stipula: „În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile ei granițe cu Austria, ruptă de Rusia, acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România”. Acest act istoric a constituit un moment principal în realizarea unității depline a economiei naționale, în care s-a înregistrat organic și Basarabia. Harta României în perioada interbelică este prezentată în anexa 7.

Evenimentul în cauză a transformat România într-una dintre marile țări ale Europei. Suprafața ei a crescut de la 137 mii km² la circa 295 mii km², fiind a noua țară ca întindere în Europa. În

articolele 1, 2 și 3 ale Constituției României din anul 1923³ (MO nr. 282/29 martie 1923) se menționa: „Regatul României este un Stat național unitar și indivizibil. Teritoriul României este nealienabil. Hotarele Statului nu pot fi schimbate sau rectificate decât în virtutea unei legi. Teritoriul României nu se poate coloniza cu populațiuni de gintă străină”. Populația țării a ajuns la sfârșitul anului 1930, conform Recensământului general al populației⁴, la aproximativ 18 mil. de locuitori, din care circa 72% erau români (vezi tabelul 1.1). De aici încolo, timp de 22 de ani, Basarabia avea să trăiască conform legilor statului român. Revenirea Basarabiei la neamul românesc a asigurat, pe parcursul întregii perioade, o adevărată renaștere națională și spirituală a românilor basarabeni.

Tabelul 1.1. Populația României pe provincii, la data de 29 decembrie 1930

Indicatori/ Provincii ale României	Populația, persoane	Structura pe provincii, %	Apartenența etnică, dintre care români, %
România, total	18.057.028	100,0	71,9
din care, pe provincii:			
Muntenia	4.029.008	22,3	93,4
Transilvania	3.217.988	17,8	57,6

³ Dând expresie noilor realități (întregirii țării după Marea Unire din 1918), în România a fost adoptată Constituția din 29 martie 1923. Acest document a reprezentat un instrument juridic mult mai elaborat decât Constituția din 1866 și a fost orientat nemijlocit spre cerințele dezvoltării societății într-un stat de drept. Titlul II al Constituției (1923) era consacrat reglementării constituționale a drepturilor românilor. Articolul 5 al Titlului II prevedea că „Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, învățământ, libertatea presei, a întrunirilor, de libera asociație și de toate drepturile stabilite prin legi”. Constituția din anul 1923 a fost considerată cea mai democratică Constituție din perioada monarhiei constituționale [127].

⁴ Recensământul general din 29 decembrie 1930, executat prin îngrijirea Departamentului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, a fost primul recensământ al populației României întregite, care includea și județele din Basarabia și Cadri-later (partea de sud a Dobrogei, mărginită de Dunăre la nord-vest, râurile Beli Lom și Kamchiya și Marea Neagră la est. Numele înseamnă „patrulater” și provine de la cele patru cetăți turcești care alcătuiau un sistem defensiv în nord-estul Bulgariei de azi: Silistra, Ruse, Shumen și Varna).

Indicatori/ Provincii ale României	Populația, persoane	Structura pe provincii, %	Apartenența etnică, dintre care români, %
<i>Basarabia</i>	2.864.402	15,9	56,2
Moldova	2.433.596	13,4	89,8
Oltenia	1.513.175	8,4	97,5
Crișana-Maramureș	1.390.417	7,7	60,7
Banat	939.958	5,2	54,4
Bucovina	853.009	4,7	44,5
Dobrogea	815.475	4,5	44,2

Sursa: Elaborat de autor după [48].

Astfel, după anul 1918, s-au produs schimbări colosale în sistemul învățământului public din Basarabia. Școlile au trecut la predarea în limba română, în baza alfabetului latin. Fiecărui elev i s-a oferit posibilitatea de a studia în limba sa maternă. Guvernul României a înțeles de la bun început necesitatea răspândirii științei de carte în mediul basarabenilor drept condiție indiscutabilă a progresului general al statului românesc.

Deja, către anul 1920, în Basarabia începuse un mare proces de construcție a localurilor pentru școlile satești. Aproape în fiecare sat s-a ridicat câte o clădire pentru școala primară, care la început avea trei-patru săli de clasă, o cancelarie pentru profesori, un cabinet pentru directorul școlii, mai apoi ridicându-se și pentru școlile secundare, licee, gimnazii; școlile normale aveau clădiri mari, frumoase, luminoase. Între anii 1918 și 1940, în Basarabia au fost deschise 189 de școli urbane și 1.721 de școli rurale [52, p. 460]. Nu întâmplător, în Constituția României din anul 1923 a fost introdus dreptul la învățătură⁵.

În același timp, la 26 iulie 1924 a fost promulgată Legea cu privire la învățământul primar și secundar al statului românesc. Acest act al statului prevedea măsuri concrete pentru dezvoltarea învățămân-

⁵ Articolul 24 al Titlului II din Constituție, prevedea: „Învățământul este liber în condițiile stabilite prin legile speciale și întrucât nu va fi contrar bunelor moravuri și ordinii publice. Învățământul primar este obligator. În școlile Statului, acest învățământ se va da gratuit. Statul, județele și comunele vor da ajutoare și înlesniri elevilor lipsiți de mijloace, în toate gradele învățământului, în măsura și modalitățile prevăzute de lege”.

tului în tot statul românesc, inclusiv în Basarabia. S-a aprobat dreptul la învățătură pentru toți copiii, indiferent de sex, naționalitate și rasă, se introduce învățământul primar și secundar obligatoriu, se trasează trecerea la învățământul de șapte ani de la cel de cinci ani și se lichidează deosebirile dintre școlile sătești și cele de la oraș [54, p. 93].

Un rol însemnat în pregătirea cadrelor de muncitori au avut școlile de meserii din Bălți, Florești, Soroca, Orhei, Cetatea Albă, Ismail. La sfârșitul anului 1939, în Chișinău funcționau: gimnaziul industrial casnic, școala de contabilitate, liceul industrial de fete, patru școli comerciale de stat pentru cursul inferior, o școală pentru cursul superior comercial și două școli pentru pregătire practică.

De asemenea, s-a dezvoltat învățământul mediu de specialitate pentru pregătirea cadrelor pedagogice. Școlile primare, secundare, gimnaziile, liceele au fost asigurate cu cadre bine pregătite. În sistemul didactic, deja în anul 1926 erau încadrați 4.917 învățători, ceea ce era de 12 ori mai mult decât în anii 1919-1920. Fiecare liceu, gimnaziu desfășura o vastă activitate de educație și culturalizare [52, p. 464].

Un anumit rol în pregătirea agronomilor, viticultorilor, zootehnicienilor l-au jucat școlile medii agricole de specialitate. În 1927, în Basarabia funcționau: școala națională de viticultură din Chișinău, școlile inferioare de agricultură din Cucuruzeni, Grinăuți, Purcari, Cricova, Manzîr, Brânzeni și școala de viticultură din Saharna – cu trei școli mai mult decât în anul 1918. De asemenea, s-a majorat de aproape două ori numărul elevilor.

Odată cu învățământul primar și secundar, în Basarabia a început să se dezvolte și cel superior. Un număr considerabil de studenți basarabeni își făceau studiile la universitățile din Cernăuți, Iași, București, Cluj, la instituțiile de învățământ superior din Franța, Germania, Cehoslovacia, Belgia. În aceste condiții, se propunea să fie deschisă în Basarabia o universitate, dar această idee frumoasă nu s-a reușit a fi realizată până în anul 1940.

Astfel, România a creat o bază materială bună pentru școlile Basarabiei. S-a dezvoltat o rețea întregă de școli speciale la care nici nu se putea visa până în 1918: școli-internat de băieți, școli pentru pregătirea conducătorilor și educatorilor grădinițelor de copii, școli primare pentru handicapați, precum și grădinițe de copii. Numai din

1918 până în 1924, în Basarabia au fost deschise 26 de grădinițe cu un contingent de 1.180 de copii. Până în 1917, în Basarabia nici nu se știa de grădinițe de copii. În perioada 1918-1940 s-au construit clădiri pentru circa 50 de grădinițe pentru copiii români, evrei, ucraineni, ruși și de alte naționalități.

De asemenea, s-a schimbat complet conținutul teoretic și ideologic al învățământului. Programele unice românești au contribuit la încadrarea reușită a învățământului din Basarabia în sistemul de învățământ românesc, care-și cucerise un mare prestigiu în Europa. Studiarea obiectelor în limba maternă a avut doar consecințe pozitive pentru basarabeni. Aceștia posedau aptitudini foarte bune pentru carte, erau talentați, stăruitori, disciplinați, aspirau spre o cultură națională românească bogată [54, p. 106].

Drept urmare, la capitolul știutorilor de carte, în perioada 1920-1930, România, cu 57,1%, se afla între primele state dezvoltate din lume (locul al 11-lea), Rusia deținea în acest clasament 51,3% (vezi tabelul 1.2).

Tabelul 1.2. Procentul locuitorilor cu știință de carte în diverse țări în anii 1920-1930

Nr.	Țările	Anul la care se referă datele	Rata știutorilor de carte, %
1.	Franța	1926	94,1
2.	Cehoslovacia	1921	92,6
3.	Belgia	1920	92,5
4.	Estonia	1922	89,2
5.	Ungaria	1920	84,8
6.	Letonia	1930	81,2
7.	Italia	1921	73,2
8.	Lituania	1923	67,3
9.	Polonia	1921	67,3
10.	Bulgaria	1926	60,3
11.	<i>România</i>	<i>1930</i>	<i>57,1</i>
12.	Spania	1920	57,0
13.	Grecia	1928	56,7
14.	Rusia	1926	51,3
15.	Portugalia	1920	34,8

Sursa: Elaborat de autor după [49].

Totodată, recensământul general al populației din anul 1930 a arătat că numărul știutorilor de carte din Basarabia s-a majorat cu 18,8 p.p., adică de la 19,4% în 1897 la 38,2% în anul 1930 (vezi tabelul 1.3).

Tabelul 1.3. Procentul știutorilor de carte în perioada 1897-1930, pe provincii

Provincii	Proporția știutorilor de carte la recensământ, %		Diferența, p.p.
	Din 1930	Precedent	
Vechiul Regat	56,1	39,3 (1912)	16,8
<i>Basarabia</i>	38,2	19,4 (1897)	18,8
Bucovina	65,7	45,2 (1910)	20,5
Transilvania	67,3	51,1 (1910)	16,2

Sursa: Elaborat de autor după [49].

Așadar, în general, învățământul primar, secundar, profesional și superior a constituit un puternic instrument de implantare și dezvoltare a culturii și științei românești, de care au profitat toate clasele sociale basarabene. De la Hotin până la Reni și Ismail, școala românească din Basarabia a făurit mulți intelectuali, a format multe personalități. Ar fi fost imposibil să avem o cultură națională fără acea școală românească din Basarabia interbelică. Basarabia anilor 1918-1940 nu mai era aceea de până la 1917.

Printre alte momente, în viziunea noastră nu mai puțin importante, menționăm: la 18 aprilie 1918, prin decret regal, este introdusă în noile teritorii unitatea monetară românească – leul [11, p. 153]. În octombrie același an, este introdus drapelul de stat al României – tricolorul. Treptat se statornicesc instituțiile române. Prefectura, subprefectura, jandarmeria, poliția, poșta, telefonul, telegraful, drumurile de fier, vămile, paza graniței trec treptat în sistemul de dirijare central. Legea despre reforma agrară a fost promulgată la 2 decembrie 1918. Conform acesteia, are loc exproprierea deplină a moșiilor statului, ale mănăstirilor din străinătate, ale marilor latifundiarilor. Proprietarilor le sunt lăsate 100 ha, iar mănăstirilor locale, până la 50 ha de pământ [26, p. 245].

În anul 1938, Basarabia se situa între provinciile românești cu un potențial agricol superior mediei naționale. Ea deținea 1/5 din

suprafața agricolă a României, în timp ce ponderea în suprafața totală a țării era de 1/6. Totodată, această provincie avea o populație agricolă mai densă. Spre exemplu, la recensământul din anul 1930, populația în cauză reprezenta 82,5% din întreaga populație a provinciei, ceea ce era cu circa 10 p.p. mai mult față de media pe țară (vezi tabelul 1.4).

Tabelul 1.4. Structura populației în România pe clase de profesii, în anul 1930, %

Clase de profesii/ Provincii	România	Oltenia	Muntenia	Dobrogea	Moldova	Basarabia	Bucovina	Transilvania	Banat	Crișana- Maramureș
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Exploatarea solului	72,3	84,6	64,2	72,1	73,3	82,5	69,6	71,0	65,5	69,4
Exploatarea subsolului	0,8	*	1,5	0,4	0,3	*	0,2	1,8	1,4	0,7
Industria metalurgică	1,7	1,2	2,1	1,7	1,2	0,8	1,3	1,8	4,3	2,2
Industria lemnului	1,4	0,9	1,4	1,0	1,2	0,6	2,2	2,1	1,6	1,7
Construcții	1,0	0,5	1,4	0,8	0,6	0,3	1,3	1,4	1,7	1,4
Industria textilă și manufacturieră	2,6	1,2	3,0	2,0	2,5	1,7	2,8	3,1	3,4	3,3
Industria alimentară, tutun	1,2	0,7	1,4	1,1	1,2	0,9	1,5	1,4	1,7	1,4
Industria chimică, hârtie, tipar	0,6	0,1	1,2	0,1	0,4	0,2	0,4	0,7	0,6	0,5
Alte întreprinderi industriale	0,1	*	0,2	*	0,1	*	0,2	0,2	0,2	0,2
Credit, reprezentanțe, agenții de comerț	0,5	0,2	0,8	0,3	0,5	0,3	0,5	0,4	0,5	0,5
Comerț	3,7	1,8	4,7	4,0	4,2	3,5	4,7	2,9	3,0	3,7
Transporturi și comunicații	2,8	1,5	4,4	3,6	3,2	1,4	2,6	2,4	2,7	2,7
Instituții publice	4,8	4,1	5,8	5,5	5,4	3,5	5,2	4,5	4,3	4,4
Diverse	5,9	2,3	7,2	6,7	5,5	3,8	6,3	3,9	3,5	7,1
Nedeclarate	0,6	0,3	0,7	0,6	0,5	0,4	0,3	0,4	0,6	0,8

* Valori mai mici decât 0,1.

Sursa: Elaborat de autor după [50].

Pe baza valorificării terenului agricol, în general de calitate bună, și a resurselor umane disponibile, Basarabia a deținut un loc de frunte în agricultura românească. De exemplu, în anul 1938, în această provincie s-a cultivat 21% din suprafața agricolă cu grâu de toamnă, 20% cu porumb, 72% cu orz de primăvară, 17% cu cartofi, 65% cu floarea-soarelui și 17% cu sfecla de zahăr. La toate culturile, randamentele obținute erau apropiate de media pe țară sau chiar superioare. De asemenea, Basarabia deținea un loc însemnat în patrimoniul viticol și pomicol al țării. În același an, ponderea sa în suprafața viilor altoite era de peste 13% [26, p. 251].

Drept urmare, agricultura era ramura economică de bază și pentru această provincie, mai ales că ea dispunea de condiții pedoclimatice deosebit de favorabile. Valorificarea crescândă a condițiilor naturale favorabile s-a realizat prin trecerea treptată de la agricultura tradițională, în mare măsură de tipul economiei naturale, spre o agricultură integrată în economia de piață. În acest sens, în perioada menționată, statul român a adoptat o serie de măsuri legislative și financiare care i-au impulsionat pe agricultori să sporească și să diversifice producția în concordanță cu cerințele pieței interne și chiar ale celei externe. Profitul agricultorilor basarabeni în perioada interbelică se definește prin preponderența culturilor cerealiere, asemănându-se cu profitul întregii agriculturi românești, având însă și unele particularități. În anul 1938, în suprafața agricolă a Basarabiei, grâul de toamnă, porumbul și orzul de primăvară au ocupat 63,5%, față de 56,2% cât a constituit ponderea celor trei culturi pe întreaga țară. Paralel cu menținerea preponderenței cerealelor în profitul agriculturii românești, au căpătat o pondere sporită culturile tehnice. Și această tendință s-a manifestat în agricultura Basarabiei cu unele particularități. Astfel, în 1938, cultura de floarea-soarelui a ocupat de peste trei ori mai mult decât ponderea pe întreaga țară. În același timp, cultura sfeclei de zahăr deținea în cadrul provinciei o pondere mai mică decât media pe țară [52, p. 349].

La fel ca pe ansamblul culturilor agricole din România, și în cadrul agriculturii basarabene, în perioada interbelică, zootehnia a continuat să dețină o pondere scăzută. La unele specii de animale s-au înregistrat chiar reduceri efective, îndeosebi din cauza neasigurării bazei furajere corespunzătoare. Însă, în Basarabia, insuficiența dez-

voltării zootehniei era compensată de o puternică dezvoltare a pisciculturii. Comparativ cu anul 1921, în anii 1938-1939, producția de pește din apele statului în regiunea Ismail a fost cu 128% mai mare, în timp ce creșterea înregistrată pe întreaga țară a reprezentat doar 23%. Pe lângă peștii de apă dulce, de calitate superioară (morun, nisetru, cegă), această regiune asigura 2/3 din întreaga producție de pește de mare a țării. În strânsă legătură cu agricultura și piscicultura și întregind activitatea populației ocupate în aceste ramuri, în Basarabia interbelică s-a dezvoltat îndeosebi și silvicultura. Ca urmare, în anii 1938-1939, provincia cuprindea 27% din numărul pădurilor statului și 11% din suprafața acestor păduri [63, p. 229].

De dezvoltarea susținută a acestor ramuri ale Basarabiei a beneficiat, în primul rând, populația acestei provincii. Prețurile produselor agroalimentare erau relativ scăzute, fiind accesibile tuturor locuitorilor. Aici costul vieții cunoștea niveluri dintre cele mai scăzute înregistrate în întreaga țară.

Drept urmare, agricultura, piscicultura și silvicultura au asigurat o bază bogată de materii prime pentru dezvoltarea susținută a industriei alimentare, precum și pentru o ascensiune în industriile textilă și de pielărie, de prelucrare a lemnului și a materialelor de construcție. Dezvoltarea ramurilor menționate a fost impulsionată de creșterea cererii atât din partea populației locale, cât și din partea celorlalte provincii și chiar din exteriorul țării [88].

De asemenea, în aceeași perioadă, România a parcurs o etapă importantă a procesului de industrializare, în care a fost integrată și Basarabia. La recensământul din 1930, aici au fost înregistrate aproape 36.400 de unități neagricole, din care 2/3 erau înființate după Primul Război Mondial. În totalul întreprinderilor industriale din România, Basarabia deținea o pondere de 10,8%, iar în efectivul unităților comerciale – circa 17% (vezi tabelul 1.5).

Astfel, industria din Basarabia utiliza peste 47% din întregul personal ocupat în ramurile neagricole și 99,5% din forța motrice instalată în provincie. Dezvoltarea industriei și a altor ramuri neagricole a contribuit la ridicarea treptată a gradului de civilizație a populației în această provincie. S-au conturat primele elemente ale unei vieți moderne. În anul 1938, aproape 15% din populația provin-

ciei folosea energie electrică, iar numărul abonaților radio la 1.000 de locuitori era de 4,2 [10, p. 317].

Tabelul 1.5. Repartiția întreprinderilor pe ramuri în fiecare provincie a României, în anul 1930

Provincii	Întreprinderi, total	față de total, %	Întreprinderi, pe ramuri			
			industrie	față de total, %	comerț	față de total, %
România, total	273.227	100,0	140.948	100,0	119.848	100,0
din care:						
Oltenia	14.696	5,4	8.081	8,7	6.004	5,0
Muntenia	59.147	21,7	27.912	19,8	28.444	23,7
Dobrogea	12.602	4,6	5.638	4,0	6.323	5,3
Moldova	37.730	13,8	17.261	12,3	18.952	15,8
<i>Basarabia</i>	36.392	13,3	15.252	10,8	20.017	16,7
Bucovina	16.049	5,9	7.764	5,5	7.496	6,3
Transilvania	55.045	20,1	34.527	24,5	18.395	15,3
Banat	18.854	6,9	11.426	8,1	5.864	4,9
Crișana-Maramureș	22.712	8,3	13.087	9,3	8.353	7,0

Sursa: Elaborat de autor după [51].

Creșterea producției agricole destinate pieței, precum și demararea procesului de industrializare au determinat dezvoltarea rapidă și în Basarabia a comerțului și creditului. La recensământul din 1930, în această provincie au fost înregistrate 20.440 de unități comerciale și de credit, dintre care 68% au fost înființate în perioada 1919-1930. Unitățile comerciale și de credit reprezentau peste 56% din totalul unităților existente în ramurile neagricole din provincie și foloseau 1/2 din personalul concentrat în ramurile respective [11, p. 109].

Majoritatea unităților comerciale și de credit din Basarabia erau unități individuale, de talie mică, însă au mai funcționat un număr însemnat de unități mijlocii și mari, organizate atât sub formă de cooperative, cât și sub formă de societăți anonime. În rețeaua cooperativelor românești din 1938, unitățile de credit și cele de aprovizionare-consum reprezentau aproape 93% din numărul cooperativelor, respectiv peste 96% din totalul membrilor și din totalul capitalului.

În același timp, situația politică din acea perioadă (care făcea Nistrul neutilizabil pentru navigație), precum și lipsa unei artere terestre de comunicație (cale ferată sau șosea) în lungul văii care despărțea Moldova de Basarabia au transformat râul Prut în cea mai importantă cale interioară de transporturi pe apă a României [62, p. 122].

Majoritatea transporturilor se făceau pe vale și constau aproape exclusiv din produse agricole. Pe porțiunea navigabilă a Prutului, de la gura lui de vărsare și până la Nemțeni⁶ (km 318), se găseau cele mai importante puncte de încărcare (vezi tabelul 1.6).

Tabelul 1.6. Principalele puncte de încărcare amplasate pe porțiunea navigabilă a râului Prut în anul 1938

Basarabia	Moldova
Nemțeni (km 318)	Drânceni (km 296)
Pogănești (km 262)	Fălciu (km 167)
Leova (km 222)	Cârja (km 130)
Gotești (km 127)	Rogojeni (km 98)
Vadul lui Isac (km 90)	Oancea (km 89)

Sursa: Elaborat de autor după [62].

Din cauza variației producției agricole (regiunile din sudul Basarabiei și Moldovei erau adesea bătute de secetă), cantitățile transportate fluctuau în limite însemnate. Înainte de război însă cantitățile transportate la vale erau în general mai mari, atingând în anul 1911 cifra maximă de 212.860 tone (vezi tabelul 1.7).

Tabelul 1.7. Traficul râului Prut în perioada 1900-1938, tone

Specificare	1900	1910	1911	1925	1930	1938
În amonte	13.732	24.016	44.116
În aval	42.020	144.540	212.860	12.099	122.980	

Sursa: Elaborat după [62].

Trafic de pasageri și coletărie, în anul 1938, nu se făcea pe Prut. Însă, până la război, când Prutul era frontieră, exista un mic trafic de

⁶ Prin lucrările care se executau în perioada menționată, navigația urma să se extindă până la Sculeni (km 445).

coletărie făcut de navigația rusă între Odessa și porturile de pe Prut, prin transbordare la Reni.

Paralel cu lucrările de refacere și modernizare a drumurilor existente în perioada analizată, se urmărea realizarea unui program de construcții de poduri noi peste cursurile de apă mai importante, precum și refacerea sau definitivarea celor provizorii existente [62, p. 47].

Așadar, aspectele prezentate demonstrează elocvent că, prin nivelurile de dezvoltare socioeconomică înregistrate în perioada interbelică, Basarabia s-a integrat reușit în cadrul economiei României, iar perioada dată va rămâne în istoria noastră drept una dintre cele mai luminoase. Desigur, aceste niveluri erau încă scăzute, dar ele sintetizau un progres însemnat realizat de Basarabia numai în cursul a două decenii după înapoierea impusă acestei provincii de peste trei secole de dominație turcească și de peste un secol de dominație rusească.

Acest proces firesc de dezvoltare a fost întrerupt brutal prin extirparea hotarelor țării de către imperiul sovietic, în urma Pactului Molotov-Ribbentrop. La 2 august 1940, Sesiunea a VII-a a Sovietului Suprem al URSS a abordat problema „Cu privire la formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești Unionale și includerea Bucovinei de Nord, a județelor Hotin, Akerman și Ismail ale Basarabiei în componența Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene”.

În consecință, în urma demarcării noilor frontiere între R.S.S. Moldovenească și R.S.S. Ucraineană, Basarabia a pierdut: porturile de la Dunăre și Marea Neagră (Bugaz, Cetatea Albă, Chilia, Ismail, Reni); 30% din vii; 40% din producția globală de grâne; 18% din extragerea materialelor de construcție; întreaga industrie piscicolă ș.a. [54, p. 203]. Pe lângă faptul că a fost fărâmițată ca teritoriu și popor, a avut de suferit și de pe urma ruperii legăturilor economice și culturale dintre județele de sud, de nord și cele centrale ale Basarabiei, iar dereglarea structurii economice basarabene formate de-a lungul anilor a condus la încetinirea bruscă a dezvoltării întregului ei teritoriu în calitate de complex economic integrat. Perioada care a urmat, de dominare a imperiului sovietic, a fost o „epocă de degradare și deznaționalizare” a țării.

După declararea suveranității, Republica Moldova s-a orientat din start la o construcție politico-geografică și economică lipsită de perspectivă. Până în prezent, o parte a teritoriului Republicii Moldova se află sub ocupație provizorie străină. Abia la începutul anului 2005, țara noastră a ales drumul european: lung și plin de riscuri, unele chiar fără să le poată prevedea și evalua. Cu toate acestea, o bună parte a perioadei de independență a avut, de fapt, relații previzibile cu diverse state, pe când, în raport cu România vecină, politica a fost mereu schimbătoare. Acest lucru, în viziunea noastră, a dezavantajat procesul de dezvoltare a țării pentru integrarea europeană.

Așadar, realizarea șansei Republicii Moldova de a se integra economic în Uniunea Europeană, utilizând experiența de aderare a României, în scopul recuperării timpului pierdut, rămâne o soluție firească de realizat. Integrarea în UE ar putea contribui semnificativ la soluționarea diverselor probleme economice ale țării, inclusiv la reintegrarea populației și la păstrarea statalității. Tergiversarea aderării ar putea duce la destrămarea Republicii Moldova ca stat. Drept urmare, calea de restabilire, în volum rezonabil din punct de vedere economic, a relațiilor socioeconomice de altădată și extinderea formelor de colaborare pe baza unor principii reciproc avantajoase devin o condiție *sine qua non* în tendința Republicii Moldova de dezvoltare pentru integrare⁷.

⁷ Dezvoltarea pentru integrare are la bază doar valorile democrației și economiei de piață. Pentru a le pune în practică, pentru a le transforma din spirit în procese, avem nevoie de o construcție instituțională proprie acestor valori, și nu de surrogate. Practica demonstrează că simpla construcție instituțională nu este suficientă, întrucât ea nu face un transfer direct de esență a valorilor în realitatea cotidiană. Acest lucru nu se poate întâmpla decât printr-o educație civică orientată spre astfel de valori, impunând o educație ca atare. Reforma educațională în sensul asigurării pregătirii profesionale adecvate pentru administrarea instituțiilor democratice și ale economiei de piață se impune cu necesitate, pentru a se evita transformarea criteriilor de performanță în acte pur birocratice sau circumscierea lor spiritului clientelar. Cele mai bune zone ale dezvoltării pentru integrare au demonstrat, de regulă, calitatea și dedicația profesională a celor implicați, după cum în celelalte zone de insuccese se remarcă prevalența interesului individual sau de grup, chiar partinic, asupra celui național, dacă nu lipsa de profesionalism. Deci dezvoltarea pentru integrare înseamnă pentru o țară în tranziție reforme dinamice sistematice, complete și integrate.

1.2. Actualitatea amplificării și eficientizării colaborării economice dintre Republica Moldova și România

„O țară nu este a locului unde stă,
ci a țintei la care se uită”
(Nicolae Iorga)

Din considerentele prezentate în secțiunea precedentă, dar și luând în calcul conjunctura economică și politică din arealul geografic imediat, Republica Moldova este obligată de realitățile vieții să întreprindă măsuri necesare pentru relansarea, intensificarea și eficientizarea colaborării pe multiple planuri cu România. Fără îndoială, numai așa țara noastră va putea învăța mai repede lecția europeanizării, numai așa drumul spre UE va fi mai scurt și mai rezultativ.

Afirmăm cu certitudine că în toate domeniile de activitate – agricultură, industrie, transporturi, financiar-bancar și de asigurări, inclusiv în cel ce ține de cercetarea-proiectarea de produse noi – pot fi identificate și definite activități în care specialiștii, producătorii și comercianții din cele două țări pot colabora pe scară largă, în beneficiul reciproc. De menționat în context că cel mai mare potențial al colaborării moldo-române îl constituie resursele umane, experiențele pozitive și negative ale acestora de-a lungul mai multor ani de schimburi comerciale și colaborare economică.

Totodată, Republica Moldova nu-și poate permite luxul de a aștepta „pe margine” dezlegarea problemelor existente. Dincolo de orice declarații optimiste de la Bruxelles, nu credem că UE s-ar bucura să aibă la „sânul său” o țară dezarticulată economic și social, cu o populație care trăiește, în cea mai mare parte, sub limitele decenței europene.

Ne-am propus ca în cele ce urmează să efectuăm o prezentare detaliată a procedurilor, urmate de negocierile de aderare⁸ la UE cu

⁸ Negocierile determină condițiile de integrare în Uniunea Europeană a fiecărui stat candidat. La data aderării la Uniune, statele trebuie să adopte *acquis*-ul, respectiv legislația construită pe baza tratatelor fondatoare ale Uniunii. Ritmul negocierilor este dictat de gradul de pregătire a statului candidat și de complexitatea subiectului. Din aceste considerente, este imposibil a se aprecia durata procesului de negociere pentru fiecare stat candidat în parte.

statele din ECE incluse în al cincilea val de extindere⁹, a prevederilor celor 31 de capitole care includ *acquis*-ul comunitar¹⁰, precum și să analizăm impactul aderării pentru capitolele negociate, relievănd astfel actualitatea procesului în general și în special pentru Republica Moldova.

Ținând cont de însemnătatea primordială a unor domenii, am considerat necesar să le punctăm mai pe larg, în acest paragraf, pe cele mai importante: libera circulație a persoanelor, libera circulație a mărfurilor, libera circulație a serviciilor și libera circulație a capitalurilor [86].

România a început pregătirea pentru aderarea la UE în anul 1993, odată cu semnarea Acordului de asociere (ratificat prin Legea nr. 20/1993) [3]. În anul 1995 a depus cererea de aderare, iar în anul 2000 au demarat negocierile de aderare, deschizând și închizând treptat, până în decembrie 2004, toate cele 31 de capitole (vezi anexa 9), astfel încât a devenit posibilă semnarea, la 25 aprilie 2005, a Tratatului de aderare și, la 1 ianuarie 2007, aderarea efectivă (vezi

⁹ În al cincilea val au fost incluse 12 state: Bulgaria, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Republica Cehă, România, Slovacia, Slovenia și Ungaria. Zece dintre acestea au devenit state membre ale UE la 1 mai 2004, iar Bulgaria și România – la 1 ianuarie 2007.

¹⁰ *Acquis*-ul comunitar/legislația UE cuprinde legislația primară și legislația secundară. Legislația primară constă în convenții și alte acorduri cu statut similar, iar legislația secundară – în regulamente, directive, decizii și recomandări. În alți termeni, *acquis*-ul comunitar reprezintă ansamblul de drepturi și obligații comune statuate de tratatele constitutive ale Uniunii Europene, respectiv: Tratatul de la Roma (semnat la 25 martie 1957 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958); Tratatul de la Maastricht (semnat la 7 februarie 1992 și intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993); Tratatul de la Amsterdam (semnat la 2 octombrie 1997 și intrat în vigoare la 1 mai 1999), Tratatul de la Nisa (semnat la 26 februarie 2001 și intrat în vigoare la 1 februarie 2003), Tratatul care instituie Constituția Europeană (TCE), în mod obișnuit denumit Constituția Europeană (semnat la 29 octombrie 2004 și respins la 29 mai 2005, la referendumul din Franța, și la 1 iunie același an, la referendumul din Olanda). Ulterior, TCE a fost înlocuit cu Tratatul de la Lisabona (semnat la 13 decembrie 2007 și intrat în vigoare la 1 decembrie 2009) [120]. De asemenea, *acquis*-ul cuprinde (conform denumirilor din Constituția Comunității): legile și deciziile europene, obligatorii în toate elementele lor, care se aplică direct în statele membre; legile-cadru europene; regulamentele europene de punere în aplicare a primelor trei prezentate; recomandările și avizele pe care le adoptă instituțiile comunitare, însă care nu au caracter obligatoriu.

anexa 8) [5; 119]. În acest context, Guvernul României a elaborat o serie de documente programatice care trebuiau puse în aplicare cu eforturile întregii societăți, dintre care cele mai importante erau: *Planul național de aderare la Uniunea Europeană*, instrument pentru aplicarea strategiei de integrare în plan intern, care avea ca obiectiv general îndeplinirea criteriilor de aderare stabilite de Consiliul European de la Copenhaga, iar ca obiectiv intermediar – îndeplinirea priorităților Parteneriatului pentru aderare UE-România. Acest plan era actualizat anual și supus atenției instituțiilor UE; *Programul economic de preaderare*, document de referință privind politica economică a României pe termen mediu, a fost elaborat pe baza prevederilor Programului de guvernare pe perioada 2001-2004, a fost aprobat de Parlament și, ulterior, a fost detaliat într-un program de acțiune cu termene și responsabilități precise, fiind analizat trimestrial. Totodată, acest program era corelat cu Programul național de aderare la UE, iar măsurile de politică economică erau în acord cu Programul de adoptare a *acquis*-ului comunitar; *Planul de implementare la nivel local a legislației armonizate cu acquis-ul comunitar* – document prin care se realiza monitorizarea modului de implementare a compendiumului de legi comunitare în România; *Planul prioritar de acțiune pentru integrare în UE* – document programatic prin care au fost prevăzute măsuri și acțiuni de urmat pentru integrarea în UE [121].

Negocierile au stabilit condițiile de integrare, respectiv legislația comunitară la care trebuia racordată cea națională, și eventualele perioade de tranziție (48 la număr) delimitate în timp și condițiile de aplicare/etapele de parcurs până la respectarea în întregime și întocmai a prevederilor [99, p. 57]. Procedura de derulare a negocierilor a cuprins elaborarea și prezentarea de către Ministrul Integrării Europene (prin negociatorul șef) a documentelor de poziție pentru fiecare din cele 31 de capitole, iar din partea Uniunii Europene, mandatul a fost aprobat în unanimitate de Consiliul de Miniștri al UE. Negocierile s-au purtat la Bruxelles de reprezentanții țărilor membre împreună cu cei ai Comisiei Europene și, respectiv, cu cei ai României. Acestea au avut ca bază două principii fundamentale: *acquis*-ul comunitar nu este negociabil, ci numai perioada de aplicare, și nimic nu este stabilit până nu se convine totul, ceea ce și

explică caracterul provizoriu, pe durata negocierilor, al închiderii capitolelor [38, p. 6].

Unul dintre principalele capitole negociate de România a fost **libera circulație a persoanelor**. Principalele etape parcurse în evoluția acestuia au fost [149]: *în 1985 s-a semnat Acordul de la Schengen*¹¹, la care, din 2004, sunt membre 25 de țări și care permite cetățenilor țărilor semnatare să circule fără viză și control la frontieră pe teritoriul acestora, iar celor din țările terțe, în oricare dintre ele dacă au „viza Schengen”; *în 1989 s-a adoptat „Carta socială” a drepturilor fundamentale ale lucrătorilor* (semnată de toate țările membre, cu excepția Marii Britanii), care consfințește o serie de libertăți și drepturi pentru cetățenii Uniunii Europene; *în 1993, prin Tratatul de la Maastricht, s-au acordat drepturi electorale cetățenilor care au rezidență într-o altă țară decât cea de origine, iar printr-o serie de directive s-au reglementat durata săptămânii de lucru, sănătatea și siguranța locurilor de muncă, folosirea echipamentelor de protecție, acordarea permiselor de conducător auto, alocațiile sociale etc.*; *în 1997, prin Tratatul de la Amsterdam, drepturile cetățenilor comunitari au fost lărgite și consolidate, iar problema locurilor de muncă a devenit prioritară pentru Uniunea Europeană. Acordul de la Schengen a fost încorporat în sistemul de tratate al Uniunii Europene; în 2004 s-au adoptat reglementări comune privind controlul frontierelor externe, dreptul la azil și imigrare, acordarea vizelor și a statutului de refugiat, cooperarea judiciară și polițienească în Uniunea Europeană, construindu-se treptat un „spațiu al libertății, securității și justiției”.*

Acquis-ul acoperă următoarele patru domenii ce țin de dreptul cetățenilor: recunoașterea reciprocă a calificărilor profesionale, care urmărește lichidarea obstacolelor în profesarea unei meserii și în alte țări ale Uniunii Europene, cu excepția personalului medical și a

¹¹ Acordul a fost semnat la 14 iunie 1985, la Schengen, un sat luxemburghez aflat la granița comună cu Franța și Germania. Teritoriul acoperit de Schengen are 42.673 de kilometri de graniță maritimă și 7.721 de kilometri de granițe terestre. Dintre statele comunitare, doar Marea Britanie și Irlanda au ales să nu adere la spațiul Schengen. Pe de altă parte, au intrat în acest spațiu trei țări care nu sunt membre ale UE: Elveția, Norvegia și Islanda. România și Bulgaria și-au stabilit ca obiectiv aderarea la Schengen în martie 2011, eliminând astfel controalele la frontieră.

arhitecților; drepturile cetățenilor sunt: dreptul la vot (pentru eurodeputați și organele locale unde își au reședința), dreptul la rezidență (inclusiv pentru membrii de familie), drepturile din „Carta socială” și în special cel la protecție socială, întrucât „cei care-și exercită dreptul la libera circulație nu trebuie penalizați”; libera circulație a lucrătorilor este pe deplin asigurată pentru actualele țări membre, fiind interzise orice discriminări pe motiv de naționalitate la angajare¹², excepții făcând unele domenii ce țin de ordinea, securitatea și sănătatea publică. De asemenea, au fost eliminate controalele la granițele interioare ale UE; cetățenii pot circula și cu un alt document de identitate decât pașaportul [28, p. 26]. Coordinarea sistemelor de protecție socială dintre țările UE presupune nemijlocit asumarea de obligații legate de transferurile financiare interstatale, respectiv rambursarea costurilor asistenței medicale, asigurarea dreptului la pensie și a altor drepturi pentru cei care își schimbă locul de muncă dintr-o țară în alta [34, p. 71]. România a acceptat în întregime *acquis*-ul comunitar, nesolicitând derogări sau o perioadă de tranziție, aplicându-l în întregime de la data aderării. Drept urmare, capitolul „libera circulație a persoanelor” a fost deschis în martie 2002 și finalizat în decembrie 2003 [28, p. 39].

Până la data aderării, România a identificat și a eliminat toate restricțiile pe teme de naționalitate, rezidență sau limbă impuse la dreptul de practicare a unor profesii (recunoașterea reciprocă a actelor de studii ale țărilor comunitare se face prin Centrul Național de Recunoaștere și Echivalare a Diplomelor); pentru consolidarea capacității instituționale în domeniu, a beneficiat de asistență, printr-un proiect de înfrățire cu Ministerul Educației Naționale din Franța; până la momentul aderării, a fost posibilă recunoașterea reciprocă a diplomelor, precum și libera practică pentru arhitecți, medici, asistenți medicali și avocați, profesii pentru care există reglementări

¹² Cu toate că în legislație aceste prevederi există, viața arată că mai pot fi și abateri, spre exemplu: decizia Franței de a expulza câteva sute de romi către România și Bulgaria (o parte dintre aceștia au acceptat repatrierea voluntară în schimbul a 300 euro pentru adult și a 100 euro pentru copil minor) atrage atenția, în viziunea noastră, asupra ineficienței măsurilor în cauză.

speciale. Libera circulație a lucrătorilor¹³ – Anexa VII a Tratatului de aderare – este domeniul la care Uniunea Europeană a cerut o perioadă de tranziție de cinci-șapte ani pentru România, cu scopul de a nu fi perturbată piața muncii comunitare, care suferă de un șomaj cronic de circa 9%. Ca și în cazul celorlalte țări foste socialiste care au aderat în 2004, tranziția se va efectua în trei etape: doi ani în care statele membre vor lua măsurile pe care le consideră necesare, după care, în comun cu reprezentanții Comisiei Europene, se va face o analiză și fiecare stat în parte va decide prelungirea tranziției la cinci ani, cu posibilitatea de a o prelungi cu încă doi ani dacă piața muncii dintr-un stat va fi grav perturbată. Întrucât România are un potențial migraționist important, are și cea mai lungă perioadă de tranziție. Țara vecină și-a stabilit ca termen pentru aderarea la spațiul Schengen data de 27 martie 2011 [141]. Pentru aceasta, trebuia să parcurgă un proces de evaluare care consta în mai multe etape. Până în octombrie 2010, România a realizat două dintre aceste etape (transmiterea declarațiilor de pregătire (Declaration of readiness) privind aderarea la spațiul Schengen și completarea și transmiterea chestionarului Schengen), și se afla la finalul celei de-a treia, cea mai importante etapă, care include desfășurarea vizitelor de evaluare Schengen, pentru verificarea în teren a stadiului implementării *acquis*-ului Schengen. Pe parcursul anilor 2009 și 2010 au fost organizate vizite de evaluare Schengen care au vizat: cooperarea polițienească (23-29 martie 2009); protecția datelor personale (29 aprilie-mai 2009); vizele (2-11 iunie 2009); frontierele maritime (3-7 septembrie 2009); frontierele aeriene (15-18 noiembrie 2009); frontierele terestre (26 martie-01 aprilie 2010). Ultima vizită de evaluare preconizată pentru noiembrie-decembrie 2010 a avut ca obiectiv Sistemul de informații Schengen/SIRENE¹⁴. Rapoartele de

¹³ Conceptul de „liberă circulație a lucrătorilor” a existat încă de la înființarea Comunității Europene (CE) în 1957, face parte din dreptul mai general la libera circulație a persoanelor și reprezintă una dintre libertățile fundamentale garantate de dreptul comunitar.

¹⁴ Birourile SIRENE oferă informații suplimentare privind alertele, coordonează măsurile referitoare la acestea din cadrul Sistemului de informații Schengen (SIS) și asigură luarea măsurilor corespunzătoare în cazul în care: o persoană căutată

evaluare Schengen aferente misiunilor desfășurate au fost aprobate în cadrul Grupului de Lucru Evaluare Schengen de la Bruxelles. Rapoartele de evaluare conțin recomandări de ordin legislativ, procedural, de infrastructură, pe care România trebuie să le implementeze până la data aderării la spațiul Schengen. Din momentul aprobării fiecăruia dintre rapoartele de evaluare, Departamentul Schengen din cadrul Ministerului Afacerilor Interne monitorizează implementarea acestor recomandări și raportează lunar Grupului de Evaluare Schengen de la Bruxelles stadiul implementării acestora. Germania aplică măsurile respective de drept intern numai lucrătorilor români din domeniile: construcții, curățarea și zugrăvirea clădirilor și amenajări interioare, iar Austria, celor din horticultură, construcții, asistență, construcții metalice și prelucrarea pietrei.

În ceea ce privește accesul lucrătorilor comunitari pe piața muncii din România nu există restricții, iar legislația românească în materie a fost deja armonizată cu cea a Uniunii Europene. Precizăm și faptul că, potrivit art. 4 al Tratatului de aderare, *acquis*-ul Schengen și actele ce se întemeiază pe acesta sunt obligatorii și se aplică deja de la data aderării. Coordonarea sistemelor de protecție socială revine Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, iar pentru armonizarea legislativă și instituțională cu *acquis*-ul comunitar s-au luat măsuri privind: crearea unui grup de lucru care reunește reprezentanți ai tuturor instituțiilor implicate în protecția socială (în număr de zece); pentru consolidarea capacității administrative s-a realizat o colaborare cu partea germană; s-au încheiat acorduri de securitate socială cu țările membre ale Uniunii Europene; s-a reglementat accesul la învățământul obligatoriu pentru copiii lucrătorilor europeni stabiliți în România; decontarea cheltuielilor cu asistența medicală reciprocă etc. Libera circulație a persoanelor a avut desigur și are un impact puternic asupra viitorului economico-social al României, asupra raportului dintre beneficii și costuri, respectiv dintre transferurile bănești ale emi-

este arestată, o persoană căreia i-a fost refuzată intrarea în spațiul Schengen încearcă să intre din nou pe teritoriul acestuia, o persoană declarată dispărută este descoperită, o mașină sau un document de identitate furat este confiscat etc. Spațiul Schengen este spațiul fără controale la frontierele interne.

granților către cei din țară, iar exodul creierelor își va lăsa amprenta asupra acestui viitor. Țările UE în care au emigrat cei mai mulți români sunt plasate în următoarea ordine: Italia (20%), Germania (18%), Spania, Franța, Austria, Portugalia și Grecia [38, p. 15].

Deși avantajele și constrângerile emigrației sunt greu de cuantificat, în viziunea noastră acestea, se rezumă, în linii mari, la următoarele: în ceea ce privește avantajele, remitențele (transferurile bănești ale emigranților) au efecte pozitive importante pentru economia națională, deoarece: măresc cererea internă de bunuri și servicii, devenind astfel factor de creștere economică; sporesc fluxul monetar și contribuie la îmbunătățirea soldului balanței de plăți și a rezervelor valutare ale țării; conduc la creșterea standardului de viață al celor în cauză și al familiilor acestora, iar pe termen lung și în mod indirect al întregii populații. La transferurile bănești efectuate prin sistemul bancar trebuie adăugate cele ilegale sau aduse personal de emigranți, motiv din care acestea pot fi sensibil mai ridicate. Calea oficială și sigură – cea a transferului bancar – este ocolită, din cauza organizării necorespunzătoare a acestuia (lipsa de filiale în străinătate ale băncilor comerciale ale Republicii Moldova și de dobânzi și de plasamente stimulative), precum și a fiscalității ridicate a veniturilor din muncă, fapt care descurajează declararea integrală a acestora [100, p. 74].

Fenomenul emigrației nu este specific doar României și Republicii Moldova, acesta întâlnindu-se și în alte țări, chiar membre ale Uniunii Europene. Este cazul Greciei, care a beneficiat în anul 2000 de remisii legale de la emigranți în valoare de 7,5 mld. dolari SUA, al Portugaliei, de 4,0 mld., și al Spaniei, de 3,2 mld. Dintre țările care au aderat în 2004 la Uniunea Europeană: Polonia a beneficiat de 2,9 mld. dolari SUA și Ungaria de 1,0 mld. dolari SUA. Dintre alte țări, India de exemplu, primește anual de la emigranți circa 10,3 mld. dolari SUA [27, p. 98].

Cu referire la inconvenientele emigrației, am putea menționa: diminuarea semnificativă, sub aspect cantitativ și calitativ, a ofertei naționale de forță de muncă, care limitează posibilitățile de reducere mai rapidă a diferențelor de venit față de țările Uniunii Europene. Aspectul negativ este componenta tot mai calificată a acestei migrații („exodul creierelor”). Și în cazul Republicii Moldova, creșterea

deficitului de forță de muncă calificată generează o serie de repercusiuni: pierderea capitalului investit în pregătirea profesională a celor care emigrează; accentuarea procesului de îmbătrânire demografică, din cauza ponderii mari a tinerilor care se expatriază, ceea ce va crea dificultăți programelor de dezvoltare viitoare și va mări povara socială (pensii, ajutoare sociale, asigurare de sănătate); orientarea prioritară a remisiunilor către consum, și nu către afaceri, va reduce substanțial efectul pozitiv pe care l-ar putea avea pe termen mediu și lung atât pentru emigrant, cât și pe plan național.

Un alt capitol negociat de România a fost **libera circulație a mărfurilor**. Și la acest capitol, integrarea s-a făcut treptat, *acquis*-ul fiind dezvoltat și completat gradual în timp. Libera circulație a mărfurilor reprezintă elementul central al Pieței interne (unice) europene, care, la rândul său, s-a desfășurat în câteva etape, după cum urmează: în anul 1968 – eliminarea restricțiilor tarifare și netarifare în comerțul reciproc; în anul 1988 – introducerea/aplicarea de către țările ECE a unui document de export/import unic – DAU¹⁵; în anul 1993 – desființarea controalelor la frontierele interne ale Uniunii Europene; în anii 1993-1996 – liberalizarea pieței achizițiilor publice; după 2004 – liberalizarea pieței utilităților publice [28, p. 53]. Obiectivele urmărite în cadrul acestui capitol sunt: creșterea economică durabilă și neinflaționistă, stimularea concurenței și a competitivității, coeziunea economică și socială, o calitate a vieții mai bună etc. Libera circulație a mărfurilor presupune un cadru de reglementare comun, care asigură circulația fără restricții a mărfurilor dintr-o țară în alta a UE, precum și în interiorul unui stat membru. Aceasta înseamnă că standardele tehnice de bază, certificarea produselor și definițiile metrologice trebuie să respecte regulile stabilite la nivel european, iar acolo unde acestea lipseau, țările membre urmau să accepte recunoașterea reciprocă a standardelor naționale. Din punctul de vedere al normelor comunitare, mărfurile se împart în două categorii: produse

¹⁵ În România, sistemul de procesare automată a DAU, care a fost pus la dispoziția utilizatorilor de Autoritatea Națională a Vămile începând cu data de 1 ianuarie 2007, este Tariful integrat al comunităților europene (TARIC), instituit în baza art. 2 din Regulamentul CEE nr. 2658/1987, cu modificările ulterioare. TARIC_RO oferă informații complete privind măsurile tarifare și netarifare aplicabile în România la importul și la exportul mărfurilor.

pentru care au fost adoptate standarde comune armonizate (produsele agroalimentare și cele chimice, medicamentele, automobilele, aparatele electrocasnice ș.a.) și produse pentru care nu există standarde armonizate¹⁶, iar libera circulație a acestora este asigurată de recunoașterea reciprocă a standardelor de calitate din țările membre, care, în principiu, trebuie să fie identice (uneori există și unele mici excepții). Legislația europeană armonizată include și reguli pentru organismele de evaluare a conformității, instituțiile și laboratoarele de acreditare, standardizare și supraveghere a pieței. Se aplică principiul autocertificării – presupunerea de conformitate cu standardele armonizate – bazat pe un grad ridicat de încredere reciprocă [27, p. 114].

Negocierile României la acest capitol au început în martie 2002 și s-au sistat provizoriu în iunie 2003. Cea mai mare parte a negocierilor s-au purtat pe marginea transpunerii în legislația românească a normelor comunitare și a creării instituțiilor aferente legislației europene armonizate. România nu a solicitat o perioadă de tranziție sau derogări, deci a aplicat *acquis*-ul comunitar începând cu 1 ianuarie 2007, adoptând și aplicând volumul de standarde armonizate în proporție de 80% până în 2003 și integral până în 2007 [38, p. 10]. În vederea realizării angajamentelor asumate până în 2004, au fost luate o serie de măsuri de aliniere la *acquis*-ul comunitar; dintre acestea, menționăm [28, p. 57]:

- ✓ În baza Acordului european (de asociere a României la UE), până în 2002 au fost eliminate taxele vamale și alte obstacole din calea comerțului cu produse industriale și s-au luat măsuri de liberalizare pentru cele agroalimentare. În 2004 au fost eliminate licențele de import și alte bariere.

¹⁶ În cazul produselor pentru care nu există armonizare, principiul director este acela conform căruia, dacă un produs poate fi vândut legal pe piața unei țări a Uniunii, atunci el poate fi vândut în toate țările Uniunii. Există o serie de excepții specifice de la această regulă de bază, dar sunt limitate ca domeniu de aplicare și sunt precizate în articolele 28-30 ale Tratatului CE. Aceste articole ale Tratatului interzic statelor membre să aplice restricții cantitative asupra importurilor și exporturilor de bunuri, cu cele câteva excepții deja menționate. În interpretarea termenului „*restricții cantitative*”, principiul se aplică tuturor măsurilor care au un efect echivalent. Astfel de măsuri sunt cele destinate să promoveze producția națională prin sisteme de preferințe sau prin impunerea de cerințe tehnice suplimentare celor adoptate pentru produsele cărora li se aplică legislația europeană armonizată. Aici se încadrează și regulile privind achizițiile publice.

- ✓ Au fost create structurile necesare pentru aplicarea legislației comunitare; pe lângă instituțiile deja existente (Institutul de Standardizare și cel de Metrologie sau Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci), au fost înființate: Asociația Română de Standardizare, Rețeaua Națională de Acreditare din România și Biroul Român de Metrologie Legală. Funcția de standardizare a fost separată de cea de acreditare și au fost acreditate laboratoarele de testare, organismele de certificare și de management al calității. România s-a aliniat standardelor comunitare, întărind controlul în domeniul siguranței alimentelor.
- ✓ Până în 2007 au fost eliminate dificultățile în ceea ce privește coordonarea instituțiilor aferente, controlul în acest domeniu, implementarea *acquis*-ului comunitar la produsele agroalimentare, supravegherea pieței etc.

În procesul de pregătire pentru armonizarea legislației românești cu cea comunitară și de creare a instituțiilor de resort, România a beneficiat de asistență tehnică și financiară din partea UE, respectiv de 6,9 mil. euro (Programul PHARE) pentru infrastructura calității, supravegherea pieței, informarea consumatorilor și protecția drepturilor de proprietate intelectuală. De asemenea, prin Programele PHARE, mulți beneficiari au primit asistență pentru armonizarea reglementărilor tehnice și alinierea infrastructurii calității la standardele Uniunii Europene (acreditare, standardizare, metrologie și evaluarea conformității). În strânsă legătură cu libera circulație a produselor, Anexa III a Tratatului de aderare stabilește unele obligații privind marca de comerț, certificatul de protecție și brevetul pentru medicamente sau desenele și modelele industriale [16, p. 124]. Menționăm că, pentru unele țări care au aderat în 2004, autorizarea comercializării produselor farmaceutice în celelalte țări membre a fost făcută treptat (Cipru în 2005, Lituania și Malta în 2006, Slovenia în 2007 și Polonia în 2008) [22, p. 86].

În viziunea noastră, principalele avantaje ale acestui capitol ar fi: libera circulație a mărfurilor, fiind însoțită și de cea a factorilor de producție (materii prime și semifabricate, tehnologie, capital, forță de muncă și servicii), conduce la creșterea concurenței și a competiției, cu efect benefic asupra calității și prețurilor produselor; consumatorii finali rămân principalii beneficiari, deoarece gama de produ-

se oferite este mai mare, prețurile mai ușor de comparat, iar concurența sporită le menține la un nivel rezonabil; standardele comune asigură o calitate corespunzătoare tuturor produselor comercializate; agenții economici, adresându-se unei piețe mai mari, pot reduce costurile pe unitate de produs („economia de scară”) și pot spori în felul acesta profiturile; reindustrializarea țării și specializarea internațională a economiei românești este mai ușor de realizat datorită liberei circulații a mărfurilor, serviciilor, tehnologiilor și capitalurilor și, în special, investițiilor străine directe și avantajelor competitive pe care le poate oferi piața românească (dimensiunea și poziția geografică a acesteia); schimburile comerciale, desfășurându-se prioritar cu țările membre ale Uniunii Europene, devin mai competitive și mai avantajoase datorită apropierii geografice și costurilor. De asemenea, faptul că produsele trebuie să facă față unor exigențe europene și mondiale permite desfacerea lor în cantități mari, inclusiv pe alte piețe decât cele ale țărilor membre ale Uniunii Europene (în special cele care au acorduri de liber schimb cu Uniunea Europeană). În același timp, am putea constata și unele constrângeri, ca de exemplu: exigențele de adaptare la cerințele pieței interne europene necesită eforturi investiționale pe care nu toți agenții economici le pot face, astfel fiind nevoiți să-și încheie activitatea sau să abordeze domenii noi; eforturile de restructurare și modernizare a economiei înseamnă și resurse financiare substanțiale din partea statului, ceea ce duce la diminuarea posibilităților de a satisface corespunzător nevoile sociale (sănătate, educație și pensii) ș.a.m.d.

Un alt capitol negociat de România a fost **libera circulație a serviciilor**. Serviciile ocupă un loc important în UE, aceasta explicându-se prin faptul că circa 60% din populația ocupată lucrează în acest sector, iar *acquis*-ul comunitar vizează în special serviciile bancare, valorile mobiliare și asigurările [28, p. 84].

În cadrul tranzacțiilor externe, serviciile dețin 20% din totalul comerțului exterior al Uniunii Europene și majoritatea lor se desfășoară pe plan comunitar. Valoarea exporturilor și a importurilor cu servicii se ridică la peste 2.000 mld. dolari SUA anual (vezi tabelul 1.8).

**Tabelul 1.8. Comerțul internațional cu servicii al UE,
în anii 2007-2009**

Export de servicii				Import de servicii			
valoarea, mld. dolari SUA	schimbarea procentuală anuală, %			valoarea, mld. dolari SUA	schimbarea procentuală anuală, %		
	an 2007	an 2008	an 2009		an 2007	an 2008	an 2009
1.513	21,0	11,0	-14,0	1.329	19,0	11,0	-13,0

Sursa: Elaborat de autor după [74].

Libera circulație a serviciilor se interferează și cu alte domenii, dar mai ales cu libera circulație a persoanelor și cu cea a capitalurilor. De aceea, există o relație importantă între mobilitatea intraeuropeană a forței de muncă și fluxurile transfrontaliere de capital și între migrație și activitatea în sfera serviciilor. Libera circulație a serviciilor în cadrul Uniunii Europene s-a realizat treptat, principalele etape fiind: liberalizarea deplină a serviciilor bancare în 1993, a celor de asigurări în 1994 și a celor privind investițiile în 1996; liberalizarea serviciilor financiare și a celor poștale până în 2005; liberalizarea deplină până în 2010 a pieței serviciilor de transport, a telecomunicațiilor, a energiei și a celorlalte utilități, a audiovizualului ș.a [28, p. 87].

Acquis-ul comunitar are la bază prevederile tratatelor constitutive, care garantează libertatea de circulație a persoanelor, libertatea de stabilire a reședinței și de prestare a serviciilor. Se referă în principal la: stabilirea cerințelor minimale (standarde) pentru instituțiile de resort (bănci și societăți de credit, societăți de asigurări, burse de valori mobiliare etc.), respectiv: condițiile de autorizare, regulile prudențiale, licența (autorizarea) unică, recunoașterea reciprocă a standardelor naționale de supraveghere etc.; protecția datelor personale; libertatea de stabilire a reședinței în țările Uniunii și de furnizare a serviciilor de către meșteșugari, comercianți, fermieri, agenți și brokeri de asigurări; armonizarea legislativă pentru asigurările de viață și cele generate pentru răspunderea civilă în cazul pagubelor produse terților la accidente auto etc. [149].

România a acceptat *acquis*-ul comunitar în domeniul serviciilor, implementându-l până la data aderării, cu excepția a două directive

(84/5/CE și 97/9/CE) care se referă la asigurarea de răspundere civilă a autovehiculelor și la schemele de compensare a investitorilor, pentru care a solicitat o perioadă de tranziție de cinci ani (până la 1 ianuarie 2012). Până la data aderării, a eliminat treptat barierele din calea dreptului de stabilire și a liberei practici a serviciilor, inclusiv a celei de avocat, în domeniul bancar, astfel: obligativitatea autorizării și supravegherii de către Banca Națională a României, tratament nediscriminatoriu pentru filialele băncilor străine, autorizarea unică, supravegherea consolidată a instituțiilor de credit, a nivelului minim al capitalului social și al fondurilor proprii pentru a le asigura solvabilitatea, formatul și structura bilanțului și a contului de profit și pierderi, aplicarea principiului de bancă universală, transparența tranzacțiilor financiare transfrontaliere, privatizarea băncilor de stat, inclusiv a Casei de Economii și Consemnațiuni (CEC) din România, restructurarea EXIMBANK etc. [18, p. 135].

În domeniul pieței de capital, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare (CNVM) a fost împuternicită să stabilească reglementările necesare pentru alinierea la cadrul legislativ al Uniunii Europene (condițiile de autorizare, înființarea fondului de compensare a investitorilor în volum de 20 mii euro, nivelul minim de capital pentru societățile de brokeraj, acceptarea băncilor comerciale ca operatori pe piața de capital (din 2005), listarea la Bursa de Valori a ofertelor publice și informarea continuă, verificarea și distribuirea prospectelor când se oferă publicului valori mobiliare transferabile, schemele de compensare a investitorilor, fondurile de investiții și intermediarii de valori mobiliare etc.) [42, p. 71]. Alte țări, precum Cipru, Ungaria și Polonia, au obținut și suspendarea, până în 2007, a obligațiilor privind cooperativele de credit (accesul, exercitarea activității, capitalul minim) [7, p. 83]. O problemă importantă este capacitatea administrativă de implementare a *acquis*-ului și, în acest context, necesitatea consolidării atribuțiilor de reglementare și supraveghere ale CNVM.

În domeniul asigurărilor, obiectivul privind asigurarea libertății de stabilire și a celei de prestare a serviciilor pe baza principiului autorizării și supravegherii unice nu poate fi atins decât treptat, pe baza dezvoltării societăților de asigurări autohtone și a întăririi

supravegherii activității de asigurare. S-a introdus deja egalitatea de tratament¹⁷, a fost înființată Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, a fost introdusă procedura standard de autorizare a societăților de asigurări, au fost adoptate două legi importante: cea privind asigurările și reasigurările în România și, respectiv, cea privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor [38, p. 25].

Drept avantaje ale liberei circulații a serviciilor, constatăm: toate beneficiile pe care le asigură libera circulație a lucrătorilor (remitențele de la emigranți, reducerea presiunii asupra pieței forței de muncă autohtone etc.); accentuarea competiției pe piața serviciilor, care conduce la prestații de mai bună calitate și mai ieftine pentru consumatorii români. De exemplu, prețurile pentru serviciile de telecomunicații pe ansamblul Uniunii Europene au scăzut cu aproximativ 7,5% pe an de când piața a fost complet liberalizată în anul 1998, iar la energia electrică furnizată consumatorilor casnici în anii 1996-2001 cu 6,5% sau chiar cu peste 20%, cum a fost cazul Spaniei; protejarea economiilor micilor investitori prin rigorile introduse în sistemul bancar și pe piața de capital, despăgubirea acestora în caz de faliment cu o sumă mai consistentă din 2007 – cu 20 mii euro. Conducându-se după regulile comunitare și fiind încă insuficient dezvoltată în România, sfera serviciilor va mai atrage mulți investitori occidentali, inclusiv cu prilejul privatizării utilităților. Totodată, pe măsura îmbunătățirii infrastructurii, România deja beneficiază de poziția sa geografică în tranzitul către Est și

¹⁷ Articolul 5 din Capitolul 2, Titlul I al Codului muncii (România) stabilește: (1) În cadrul relațiilor de muncă funcționează principiul *egalității de tratament* față de toți salariații și angajatorii. (2) Orice discriminare directă sau indirectă față de un salariat, bazată pe criteriile de sex, orientare sexuală, caracteristici genetice, vârstă, apartenență națională, rasă, culoare, etnie, religie, opțiune politică, origine socială, handicap, situație sau responsabilitate familială, apartenență ori activitate sindicală, este interzisă. (3) Constituie discriminare directă actele și faptele de excludere, deosebire, restricție sau preferință, întemeiate pe unul sau multe dintre criteriile prevăzute la alin. (2), care au ca scop sau ca efect neacordarea, restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării drepturilor prevăzute în legislația muncii. (4) Constituie discriminare indirectă actele și faptele întemeiate în mod aparent pe alte criterii decât cele prevăzute la alin. (2), dar care produc efectele unei discriminări directe.

Orientul Mijlociu și de atracțiile turistice pe care le oferă Delta Dunării, Marea Neagră, munții și mănăstirile.

Printre inconveniente am putea menționa: toate dezavantajele la care conduce migrația forței de muncă; pierderile prin emigrație devin importante și prin faptul că cuprind liber-profesioniștii (arhitecți, doctori, farmaciști, veterinari, avocați, asistenți medicali ș.a.); costurile mari pe care le implică procesul de adaptare legislativă și instituțională, în special în perioada de preaderare ș.a.

Cel de-al patrulea capitol important tratat de România este **libera circulație a capitalurilor**. Cu câteva decenii în urmă, circulația internațională a capitalurilor era mai puțin importantă decât schimburile de mărfuri sau servicii (servind în special finanțării dezechilibrelor balanțelor de cont curent). În prezent, „libera circulație a capitalurilor” reprezintă tipul de tranzacție transfrontalieră care, în mare măsură, determină cursurile de schimb și rata dobânzilor – doi vectori ai evoluției și structurii comerțului internațional și ai economiei în general. În acest context de creștere a rolului capitalurilor, s-a impus și necesitatea liberalizării circulației acestora.

Liberalizarea circulației capitalurilor în cadrul UE s-a realizat gradual, și anume [12, p. 167]: în 1960 a avut loc liberalizarea circulației celei mai mari părți a capitalurilor pe termen lung; în 1962 – a operațiunilor cu titluri de valoare; în cursul anilor 1970 și începutul anilor 1980, din cauza șocurilor petroliere, s-a înregistrat un recul în libera circulație a capitalurilor, țările membre ale Uniunii Europene încercând să controleze fluxurile transfrontaliere de capital, tentative care s-au dovedit ineficiente și contraproductive; în 1986 au fost liberalizate mișcările de capital (creditele legate de operațiunile cu titluri care nu erau negociate la bursă); în 1988 a fost liberalizată circulația capitalurilor pe termen scurt; în 1990 s-a realizat liberalizarea completă a circulației capitalurilor – atât în ceea ce privește țările Uniunii Europene, cât și țările terțe (de un regim tranzitoriu s-au bucurat, până la 31.12.1992, Grecia, Irlanda, Portugalia și Spania); în 1993, prin Tratatul de la Maastricht, s-a accentuat liberalizarea mișcărilor de capital, iar decizia introducerii unei politici monetare și a monedei unice a însemnat pasul hotărâtor în direcția integrării monetare; în perioada 1 ianuarie-1 martie 2002 au fost scoase din circulație monedele naționale a 12 țări membre ale Uniunii Europene

și a fost introdusă moneda unică euro; în 2003 a fost liberalizată piața de valori mobiliare [58, p. 128]. Principiile care guvernează *acquis*-ul comunitar în domeniu sunt: eliminarea efectivă a controlului circulației capitalurilor și a plăților; dreptul de a efectua în mod liber tranzacții de capital este conferit mai degrabă rezidenților, și nu cetățenilor¹⁸; această libertate exclude nu doar orice interdicție generală, ci și orice procedură explicită sau implicită de autorizare; excepțiile se referă la politicile naționale de securitate și ordine publică, însă nu și la politica monetară națională sau la cea privind rata dobânzii [28, p. 137]. *Acquis*-ul comunitar cuprinde măsuri privind: liberalizarea plăților curente și de capital; măsuri de armonizare în materie de impozitare pentru a nu afecta libera circulație a capitalurilor; stimularea investițiilor străine și a pieței de capital; prevenirea spălării banilor etc.

România a deschis negocierile la acest capitol în iunie 2001 și le-a finalizat în aprilie 2003. Aceasta a acceptat în întregime *acquis*-ul comunitar, implementându-l până la data aderării, cu două excepții: privind liberalizarea regimului de dobândire de către persoanele fizice străine a terenurilor cu destinație agricolă și forestieră sau aflate permanent sub luciul de apă, precum și a terenurilor aflate în extravilan, pentru care a cerut o tranziție de 15 ani, și privind liberalizarea regimului dobândirii terenurilor situate în intravilan, pentru care a cerut o tranziție de cinci ani. Conform Anexei VII a Tratatului de aderare, s-au obținut șapte ani pentru terenurile agricole, păduri și terenurile forestiere și, respectiv, cinci ani pentru cele destinate unei reședințe secundare. Asemenea derogări s-au acordat și altor țări: tot șapte ani – Estoniei, Ungariei, Letoniei, Lituaniei, Cehiei și Slovaciei, însă 12 ani – Poloniei. Pentru reședință secundară, Malta a obținut derogare permanentă, iar Slovenia a obținut posibilitatea de a recurge până în 2011 la clauza de salvagardare

¹⁸ Articolul 2 (Capitolul I) al Ordonanței de urgență nr. 102 din 14 iulie 2005 privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale UE și SEE (MO, nr. 646/2005) stabilește: (1) În aplicarea prevederilor prezentei Ordonanțe de urgență, termenii și expresiile de mai jos au următorul înțeles: 1. *cetățean al UE* – orice persoană care are cetățenia unuia dintre statele membre ale UE; 4. *rezident* – cetățean al UE, posesor al unui certificat de înregistrare sau membru de familie al acestuia, posesor al unui permis de ședere.

pentru piața imobiliară [59, p. 97]. Au fost liberalizate operațiunile de capital precum: investițiile nerezidenților, inclusiv mobiliare și imobiliare, operațiunile de cont curent și de depozit etc. Persoanele fizice și juridice române au căpătat dreptul de a achiziționa în străinătate imobile, fabrici și de a cumpăra acțiuni, de a-și deschide conturi la băncile din străinătate, de a trimite bani în afara țării și de a face împrumuturi externe. Au rămas neliberalizate până la data aderării operațiunile cu instrumente pe piața monetară, respectiv cumpărarea de către nerezidenți a titlurilor de stat sau a certificatelor de depozit emise de Banca Națională a României (astfel de investiții de portofoliu au în general caracter speculativ și determină intrări și ieșiri bruște ale unor sume mari de bani) [104, p. 78]. Restricțiile impuse plăților dintre România și statele membre sunt interzise și se efectuează prin Societatea Națională de Transfer și Decontare a Fondurilor, în calitate de agent al Băncii Naționale a României, constituind o fază premergătoare introducerii sistemului electronic de plăți. De asemenea, a avut loc armonizarea legislativă în domeniul mișcărilor de capital (valori mobiliare, credite comerciale, garanții, transferuri etc.), al stimulării investițiilor străine, pieței de capital, acțiunilor nominative de control ale statului (numai în societățile de interes strategic), prevenirii și combaterii spălării banilor etc.

Libera circulație a capitalurilor, mai ales pe termen mediu și lung, este benefică pentru România, principalele avantaje, în viziunea noastră, fiind următoarele: economia națională profită de un acces sporit și în condiții avantajoase (dobânzi accesibile) pe piața de capital comunitară, într-o perioadă când fondurile proprii pentru modernizare și adaptare la exigențele integrării în Uniunea Europeană sunt insuficiente (din cauza nivelului scăzut al veniturilor, a ratei mici a acumulării); agenții economici și persoanele fizice au acces la o piață de capital mai ieftină, respectiv pentru constituirea de firme, efectuarea de investiții, construirea și cumpărarea de locuințe prin ipotecile transfrontaliere (mult mai convenabile decât cele naționale) etc.; adoptarea monedei unice va aduce binefacerile stabilității monetare: curs de schimb stabil, inflație mică și rată rezonabilă a dobânzilor, comisioane bancare identice în zona euro etc.; creșterea investițiilor directe comunitare înseamnă restructurarea și modernizarea mai rapidă a țării și, astfel, reducerea decalajului economic și

social ce separă România de celelalte țări ale Uniunii Europene; armonizarea legislativă și aplicarea *acquis*-ului comunitar conduce la alinierea țării la exigențele unei economii de piață funcționale și din punctul de vedere al pieței de capital; posibilitatea efectuării de plasamente în străinătate cu profituri mai substanțiale decât în țară etc.

În același timp, identificăm și o serie de dezavantaje: date fiind prețurile mici ale terenurilor și pădurilor din România, este posibilă achiziționarea lor de către străini în perioada imediat următoare expirării interdicției (2014), cu efectele negative ce pot decurge din aceasta; pătrunderea de capital speculativ prin investiții de portofoliu care prezintă riscuri importante pentru o economie fragilă (scurgerea de venit național prin retragerea de pe piață și transferul în străinătate); tendința de aliniere a prețurilor la terenuri, păduri și locuințe la cele occidentale (conurența externă pe această piață fiind hotărâtoare) etc.

Liberalizarea fluxului de capital în România a dus la o creștere semnificativă a fluxurilor financiare. De aceea, și în Republica Moldova, aderarea la UE va duce la o sporire substanțială a acestor fluxuri.

În România, concomitent cu negocierile la capitolele nominalizate (libera circulație a persoanelor, mărfurilor, serviciilor și capitalurilor), s-au derulat negocierile de aderare și la celelalte 27 de capitole (vezi anexa 9). Acestea au avut ca bază același principiu fundamental, și anume că *acquis*-ul comunitar nu este negociabil, ci numai perioada de aplicare a acestuia.

Rezultatele negocierilor au fost încorporate în proiectul Tratatului de aderare, care, după aprobarea acestuia de către Consiliul de Miniștri al UE și obținerea avizului de conformitate din partea Parlamentului European, a fost semnat de țările membre și de România și ratificat de parlamentele naționale ale celor 25 de țări membre, intrând în vigoare la 1 ianuarie 2007.

Astfel, pentru România, anul 2004 a fost un an de vârf în asimilarea *acquis*-ului comunitar, dovadă că în luna decembrie negocierile s-au închis la toate capitolele, Parlamentul României adoptând peste 2.000 de acte comunitare. Capitolele cu cel mai înalt grad de concordanță (100%) a legislației române cu *acquis*-ul comunitar la data respectivă erau: libera circulație a capitalurilor, politicile industriale, știința și cercetarea, cultura și audiovizualul, controlul financiar. Do-

meniile cu cel mai redus grad de concordanță (70-90%) erau: concurența și ajutorul de stat, agricultura, pescuitul, energia, protecția mediului, protecția consumatorului și a sănătății, justiția și afacerile interne, precum și politica externă și de securitate comună. Libera circulație a persoanelor, mărfurilor și serviciilor a ocupat o poziție de mijloc, având un grad de transpunere de la 90 la 96% (adică au avut o complexitate medie de concordanță), însumând împreună în legislația UE 853 de acte comunitare. Ulterior, indicatorul menționat va fi influențat de perioadele de tranziție și de derogările obținute, majoritatea dintre ele depășind cu mult anul aderării (vezi anexa 9).

În contextul celor relatate, în vederea preluării experienței de aderare a României la UE, inclusiv pentru a evita perturbările ulterioare în procesul de negociere, propunem autorităților centrale și locale ale Republicii Moldova să nu se încadreze în mod automat în prevederile tratatelor UE, ci într-o manieră graduală, cu perioade de tranziție și derogări pentru diverse poziții. Iar convergența cu *acquis*-ul comunitar nu trebuie privită ca un „panaceu” pentru deficiențele economice și comerciale actuale ale țării, aceasta, în cele din urmă, rămânând a fi cheia unui climat îmbunătățit economic, investițional, comercial, social, de afaceri etc.

De aproape două decenii, țările din Europa Centrală și Orientală evaluează costurile și beneficiile aderării la UE. Totodată, este important de precizat că, atunci când vorbim de „costuri” sau „dezavantaje” pentru Republica Moldova, acestea nu trebuie puse numai pe seama aderării la Uniunea Europeană, întrucât ele oricum persistă în tranziția spre o economie funcțională. Deosebirea (avantajul) este că, datorită UE, aceste costuri sunt mai mici și tranziția este mult mai scurtă.

Concluzii

În scopul identificării premiselor obiective ale colaborării economice actuale moldo-române, capitolul 1 debutează cu o analiză de sinteză a situației socioeconomice a Basarabiei în perioada interbelică, fiind reliefate aspectele esențiale în complementaritatea economiei acesteia în cadrul economiei României. În acest sens, sunt

puse în evidență succesele palpabile ale Basarabiei din perioada menționată în toate domeniile, inclusiv: agricultură, industrie, învățământ, sfera socială ș.a., remarcând că, pentru prima dată în istoria acestui ținut, forțele spiritualității românești, vastele acumulări culturale naționale, economice și sociale s-au materializat într-un impozant salt calitativ. Revenirea Basarabiei în anul 1918 la neamul românesc a asigurat pe parcursul întregii perioade (1918-1940) o adevărată renaștere națională și spirituală a românilor basarabeni. Anume în acești ani s-a constituit o adevărată intelectualitate națională. Fărămițată ulterior ca teritoriu și popor, Basarabia a avut de suferit de pe urma ruperii legăturilor economice și culturale dintre județele de sud, de nord și cele centrale, iar dereglarea structurii economice basarabene formate de-a lungul anilor a condus la încetinirea bruscă în dezvoltarea întregului ei teritoriu în calitate de complex economic integrat.

Astfel, în completarea acestui capitol, a fost efectuată o investigație a procesului de aderare a României la Uniunea Europeană, inclusiv a procedurilor de derulare a negocierilor în cadrul capitolelor care includ *acquis*-ul comunitar, precum și a impactului aderării pentru fiecare capitol negociat, astfel fiind reliefată actualitatea procesului în general și pentru Republica Moldova în special.

Ca urmare, considerăm că aspectele prezentate pot fi interpretate drept argument al necesității intensificării și eficientizării colaborării socioeconomice între Republica Moldova și România, în contextul posibilei elaborări a unui mecanism eficient de transfer al experienței de aderare (și integrare) a României la UE către Republica Moldova.

Așadar, având în vedere importanța strategică a României, care, din punct de vedere geografic, istoric, cultural, economic și socio-uman, este pentru Republica Moldova cea mai apropiată țară membră a Uniunii Europene, precum și un aliat firesc pentru realizarea aspirațiilor europene, devin actuale: cercetarea evoluției colaborării socioeconomice între aceste două state, identificarea factorilor și cauzelor care descurajează fructificarea posibilităților de colaborare și determinarea direcțiilor de aprofundare a relațiilor socioeconomice între aceste țări, în diverse domenii. Aceste aspecte au urmărit să deducă *scopul* prezentei investigații, care, la rândul său, a

condiționat generarea următoarelor *obiective* ale cercetării: identificarea premiselor reale ale colaborării socioeconomice actuale moldo-române; studierea procesului de preaderare și postaderare a României la UE; analiza comparativă a dezvoltării economiilor Republicii Moldova și României în ultimele două decenii; cercetarea cadrului normativ-juridic de colaborare (pe multiple planuri) moldo-română în perioada 1990-2010; investigarea și evaluarea dezvoltării în dinamică a relațiilor comercial-economice, sociale, financiare etc. dintre cele două țări.

Sub aspect teoretico-științific, metodologia cercetării în cauză are menirea să prevadă analiza formelor tradiționale de colaborare socioeconomică între aceste două state și cercetarea experienței de aderare a României, în scopul promovării și utilizării eficiente a acesteia în dezvoltarea Republicii Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

CAPITOLUL 2

RELAȚIILE ECONOMICE DINTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI ROMÂNIA ÎN PERIOADA DE DUPĂ 1989

2.1. Reformarea cadrului normativ-juridic de colaborare multilaterală între cele două entități statale

În zilele noastre, orice strategie de creștere economică este neviabilă dacă structurile sale de pornire nu cuprind următoarele două entități statale [78]:

- Nicio economie națională nu se poate dezvolta durabil decât ca o economie deschisă tot mai larg spre exterior.
- Organizarea acestei deschideri are loc pretutindeni sub anumite forme de integrare, concepute pe plan regional, continental sau chiar mondial.

Republica Moldova, ca stat independent, a apărut pe harta lumii în anul 1991, în urma prăbușirii comunismului și dezintegrării URSS. Ceea ce numim astăzi Republica Moldova nu este decât o părticică din acea Moldovă istorică formată ca stat centralizat în secolul a XIV-lea. La începutul anilor 1990, Republica Moldova s-a afirmat printre liderii reformelor în țările CSI. A fost introdusă moneda națională, prețurile și comerțul au fost gradual liberalizate, au fost lansate procesul de privatizare în masă și reforma sectorului financiar ș.a.m.d. [87].

Până în anul 1990, relațiile economice, la fel ca și oricare altele dintre Republica Moldova și restul lumii, erau efectuate (pentru Republica Moldova) de structurile foste unionale. Astfel, putem afirma că relații directe (proprii) nu existau nici chiar cu „vecina”

România. Explicația era una singură: motivele politice. În ex-URSS exista monopolul asupra tuturor relațiilor externe [101].

România și Republica Moldova nu sunt doar state independente și vecine, ci totodată și țări frățești, care „au ieșit din aceeași urnă genetică” și au făcut parte din aceeași vatră strămoșească.

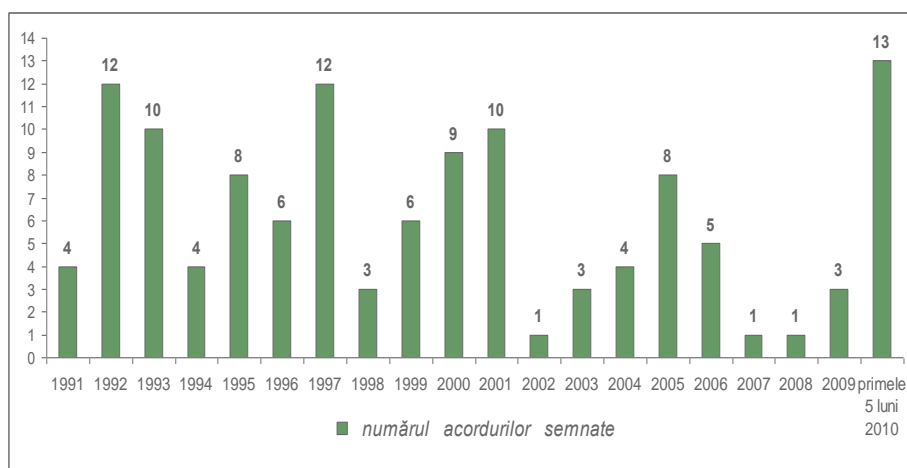
Cu toate acestea, chiar și după declararea independenței, deși oficial devenită liberă/suverană, țara noastră a continuat să depindă în mare măsură de politica economică a Rusiei, aliniindu-se cu pași confienți/încrezători la o construcție politico-geografică și economică lipsită de perspectivă – CSI. România însă, imediat după evenimentele din anul 1989, a pornit de o manieră explicită pe drumul tranziției spre economia de piață și al integrării europene, alături de alte țări central și est-europene, ca: Bulgaria, Cehia, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia, Slovenia și Ungaria, foste partenere în cadrul blocului comunist, țări încadrate în grupul celor cu orientare pro-UE.

Inițiatore în demararea relațiilor bilaterale între Moldova Sovietică și România a fost partea română, prin semnarea Tratatului sovieto-român din anul 1990. După semnarea acestuia, Guvernul României a decis crearea unui subsecretariat (care, la sfârșitul lunii iunie 1991, s-a transformat în secretariat) permanent pentru relațiile cu Republica Moldova în cadrul Ministerului de Externe, care avea să urmărească sistematic desfășurarea activității, atât pe linie economică, cât și pe linie științifică, culturală, politică, pe linia relațiilor umane ș.a.m.d. Totodată, a fost formată o comisie mixtă de experți, care avea misiunea să pregătească textele unor acorduri economice bilaterale. Astfel, la 6 august 1991, la Chișinău au fost semnate: Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la colaborarea economică și schimburile comerciale și Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind înființarea Comisiei interguvernamentale de colaborare economică, comercială și tehnico-științifică [83].

Pe parcursul întregii perioade 1991-2010, între Republica Moldova și România au fost încheiate acorduri, tratate, convenții, memorandumuri, protocoale de colaborare la nivel de stat și în alte domenii, precum: industrie, comerț, agricultură, justiție, transport, educație și cercetare, tineret și sport, standardizare, metrologie și supraveghere tehnică, turism etc. De altfel, în doar cinci luni ale

anului 2010, au fost semnate mai multe acorduri decât în ultimii patru ani ai perioadei în cauză (vezi figura 2.1 și anexa 2).

Figura 2.1. Numărul acordurilor bilaterale semnate între Republica Moldova și România, în anii 1991-2010

Sursa: Elaborată de autor în baza [142].

În același timp, încă de la declararea independenței Republicii Moldova, România a venit în întâmpinarea diverselor solicitări din partea noului stat, oferind un program de asistență concret, atât sub formă de ajutoare economice nerambursabile, cât și sub forma unor credite în condiții deosebit de avantajoase (pe termen lung, fără dobândă, cu perioadă de grație) [98].

Spre exemplu, în bugetul României pe anul 1993 a fost prevăzută suma de 6 mld. lei românești ca „fond la dispoziția Guvernului României pentru relațiile cu Republica Moldova”, sumă destinată finanțării atât a unor acțiuni sub formă de ajutoare nerambursabile, cât și pe linia consolidării spațiului spiritual și cultural comun. Cea mai mare parte din acest fond (peste 75%) a fost folosită pentru ajutoare economice, și anume:

- 2,5 mld. lei (42%) pentru livrări urgente de benzină, motorină și uleiuri minerale;
- 1,6 mld. lei pentru livrarea de utilaje necesare montării primei linii de fabricație a țevilor sudate la uzina din Fălești;

- 186 mil. lei pentru livrarea a 10.600 de motoare electrice pentru mașini de spălat;
- 350 mil. lei pentru finanțarea a 60 de teme de cercetare, convenită la nivelul Ministerului Cercetării și Tehnologiei, din care 70% au venit unităților de cercetare din Republica Moldova;
- 95 mil. lei pentru elaborarea studiilor tehnice privind integrarea liniei de cale ferată Ungheni-Chișinău în rețeaua de transport european și pentru începerea studiilor tehnice privind reconstrucția liniei existente Cahul-Basarabeasca.

În anul 1994, o mare parte din ajutorul nerambursabil acordat, de 1 mld. lei, a fost folosită pentru ajutoare economice, inclusiv pentru înlăturarea urmărilor inundațiilor din luna august a aceluși an.

Pentru anul 1995 s-a alocat un „fond la dispoziția Guvernului României pentru relațiile cu Republica Moldova” de 4 mld. lei, utilizat în special pentru ajutoare economice pe linia Ministerului Industriei și Ministerului Culturii.

În anul 1996, „fondul la dispoziția Guvernului” a fost stabilit prin HG nr. 646/06.08.1996 la nivelul de 4,6 mld. lei, din care 1,8 mld. pentru finanțarea unor acțiuni de integrare economică între România și Republica Moldova, iar 2,8 mld. lei pentru susținerea financiară a acțiunilor vizând consolidarea spațiului cultural și spiritual comun.

Pentru anul 1997, prin HG nr. 402/04.02.1997 s-a alocat, în cadrul aceluiași „fond” pentru relațiile cu Republica Moldova, 5 mld. lei pentru finanțarea unor acțiuni de integrare economică și culturală între cele două state. Această sumă a fost utilizată pentru deschiderea unei filiale a Centrului Român de Comerț Exterior¹⁹ la Chișinău;

¹⁹ La mijlocul anilor 1990, în plin efort de relansare economică, autoritățile României au considerat promovarea produselor și serviciilor românești pe piețele externe o prioritate în cadrul Strategiei naționale de dezvoltare a relațiilor economice internaționale. În acest context, în anul 1995 a fost înființat, pentru prima oară, un organism guvernamental de promovare a comerțului, cu denumirea de Centrul Român de Comerț Exterior (CRCE), instituție reorganizată sub titulatura Centrul Român pentru Promovarea Comerțului (CRPC). CRPC este o instituție publică de interes național, al cărei obiect principal de activitate îl reprezintă promovarea exporturilor, prezentarea potențialului economic, cercetarea de piață internă și internațională și publicistica în domeniul comerțului interior și exterior, facilitarea comerțului în conformitate cu orientările Guvernului României privind dezvoltarea relațiilor economice.

pentru finanțarea lucrărilor de proiectare și construcție a LEA de 110 kV Fălciu-Cantemir; pentru acoperirea cheltuielilor legate de proiectele executate de SC TEPRO-Iași pentru construirea primei linii de țevi sudate de la Fălești (Republica Moldova).

Pentru anii 1998, 1999 și 2000, Ministerului Industriei și Comerțului al Republicii Moldova i-au fost alocate cca 4,6 mld. lei în scopul continuării acțiunilor de colaborare începute în anii precedenți [30, p. 78].

În perioada ce a urmat până în anul 2007, forma în care Guvernul României a oferit ajutor de dezvoltare Republicii Moldova a fost prin cooperare culturală. Sumele erau gestionate de Departamentul pentru Relații cu Românii de Pretutindeni și de Institutul Cultural Român; proiectele erau din zona cultural-educatională, în general de mică amploare.

Concomitent, după cum s-a menționat, România a mai acordat ajutoare economice Republicii Moldova și sub forma unor credite în condiții avantajoase.

Astfel, prin HG nr. 681/1991 (a României), s-a acordat un credit tehnic nepurtător de dobândă de 200 mil. lei pentru livrarea de echipamente și produse de logistică, în contrapartidă cu produse din Republica Moldova care au fost scutite de taxe vamale, precum și de impozitul pe circulația mărfurilor.

Ca urmare a înțelegerii la nivelul primilor miniștri din 29.08.1991 (vezi anexa 2), în baza HG nr. 777/1991, Guvernul României a mai acordat un credit de 2 mld. lei nepurtător de dobândă pentru livrări urgente de bunuri de consum în Republica Moldova. La solicitarea Guvernului Republicii Moldova, prin HG nr. 320/1992, acest credit a fost majorat cu 10%, în vederea livrării de urgență în Republica Moldova a unor medicamente de uz uman.

Pe baza acestui credit, societățile comerciale românești au livrat în acești ani (1991-1992) confecții, tricotaje, încălțăminte și medicamente în echivalentul sumei de 10,1 mil. dolari SUA. Rambursarea creditului dat urma să se efectueze prin livrări de mărfuri din țara noastră în decurs de un an, ceea ce nu s-a întâmplat. Înțelegând dificultățile pe care le-a întâmpinat Republica Moldova în rambursarea acestui credit, prin acordul încheiat între guvernele acestor state la 30.01.1993 (vezi anexa 2), partea nerambursată, în echivalentul a 4,3 mil. dolari SUA, s-a transformat în credit pe termen lung

(opt ani, cu perioadă de grație de doi ani) nepurtător de dobândă. Conform acordului, rambursarea urma să se efectueze prin livrări de mărfuri și prestări de servicii, începând cu 30.01.1995.

Ulterior, în anul 1996, Parlamentul Republicii Moldova a solicitat reverificarea soldului de 4,3 mil. dolari SUA, invocându-se o cotă mai redusă a datoriei restante către România. De asemenea, s-a solicitat ca raportarea cuantumului datoriei Republicii Moldova să se facă la suma de 2 mld. lei, fără a se ține cont de procesul de schimbare a cursului valutar leu/dolar în perioada 1991-1996.

Pentru soluționarea problemei pe cale amiabilă, în anul 1997 a fost semnat la București un protocol între părți, prin care se propune diminuarea soldului de 4,3 mil. dolari SUA cu suma de 880 mii dolari SUA, stabilindu-se soldul final la 3,42 mil. dolari. În baza acestui mecanism, în anul 2002 soldul de 3,42 mil. dolari a fost lichidat.

Ca urmare a unui alt acord încheiat între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova, din 30.09.1993 (vezi anexa 2), partea română a acordat un credit pe termen lung (opt ani, cu perioadă de grație de doi ani) nepurtător de dobândă, în valoare de 20 mld. lei românești, pentru livrarea de combustibili în țara noastră. Împrumutul a fost aprobat prin Legea nr. 60/1993, finanțându-se livrarea în Republica Moldova a 31,4 mii tone de benzină, 52,1 mii tone de motorină și 500 tone de uleiuri minerale. Conform Legii nr. 5/1994, o parte din credit s-a folosit pentru livrări de medicamente (5,1 mld. lei) solicitate de Guvernul Republicii Moldova. Tot la cererea guvernului moldovean, s-a convenit ca partea cea mai mare din suma nefolosită din creditul acordat (2,5 mld. lei) să fie destinată finanțării livrării unei centrale telefonice realizate în România în cooperare cu firma „Alcatel”, pentru a înlocui centrala de la Hâncești, distrusă în urma unui incendiu. În octombrie 1995, centrala a intrat în funcțiune. În cadrul sumei rămase neutilizate (357 mil. lei) s-a livrat spre Republica Moldova, în decursul anului 1997, sulfat de aluminiu pentru purificarea apei potabile și pentru medicamente.

În iulie 1999, miniștrii finanțelor din ambele state au convenit asupra unui grafic de reeșalonare a rambursării creditului, în baza căruia, la 17.01.2000, a fost semnat la București un addendum la acordul guvernamental menționat, din anul 1993. Tot în acest scop, la 24.07.2002, a fost semnat un alt addendum la același acord referitor la împrumutul pe termen lung în valoare de 20 mld. lei.

Ulterior, pe parcursul anului 2004 (vezi anexa 2), în urma unor negocieri purtate cu creditorul român, s-a reușit restructurarea datoriei în cauză. Astfel, datoria în sumă de 9,4 mil. dolari SUA a fost reeșalonată pe o perioadă de 14 ani, inclusiv perioada de grație de opt ani. În acest sens, conform datelor Ministerului de Finanțe al Republicii Moldova, în anul 2009, Republica Moldova rămâne debitoare guvernului român cu 9,4 mil. dolari SUA.

De altfel, România a fost și rămâne principalul susținător al Republicii Moldova, inclusiv în ceea ce privește integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Odată cu aderarea la UE, România a devenit țară donoare de asistență oficială pentru dezvoltare. Astfel, la 27 aprilie 2010, partea română revine cu un nou tratat, semnând cu Guvernul țării noastre Acordul privind acordarea a 100 mil. euro Republicii Moldova, ca sprijin financiar nerambursabil derulabil în patru ani (între anii 2010 și 2013), destinat proiectelor de infrastructură în educație și proiectelor de importanță locală. Prin urmare, prima tranșă de 25 mil. euro, din asistența financiară nerambursabilă de 100 mil. euro, statul român a alocat-o pentru reconstrucția caselor afectate de inundațiile din vara anului 2010 din țara noastră. Ajutorul a inclus materialele necesare pentru reconstrucția a 750 de case de locuit. Valoarea totală a lotului de materiale de construcție pentru sinistrați se ridică la 11 mil. euro. Totodată, partea română a trimis și produse alimentare pentru cei afectați de pe urma inundațiilor.

Suplimentar la acordurile semnate în domeniul asistenței financiare, tot din anul 1990, între Republica Moldova și România au fost stabilite relații de colaborare și în domeniul educației. Drept cadru legislativ pentru promovarea acestor relații a servit inițial Protocolul de colaborare directă între Ministerul Învățământului și Științei al României și Ministerul Științei și Învățământului al R.S.S. Moldovenești, semnat la 7 august 1990, la București, și, ulterior, Protocolul de aplicare a Înțelegerii de colaborare între Ministerul Învățământului și Științei al României și Ministerul Științei și Învățământului al Republicii Moldova, semnat la București, la 27 iunie 1991.

Ulterior, la 19 mai 1992, între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României au fost semnate, la Chișinău, Acordul de bază privind colaborarea în domeniile științei, învățământului și culturii,

care a intrat în vigoare la 27 decembrie 1993, și Convenția între Ministerul Culturii și Cultelor al Republicii Moldova și Ministerul Culturii și Cultelor al României, în vigoare din ziua semnării. Acțiunile și protocoalele de cooperare pentru fiecare an au fost revăzute/precizate și completate anual.

Acordul de bază menționat reprezintă un acord-cadru care stabilește direcțiile de colaborare și cooperare în domeniile: știință, învățământ, cultură, sport, turism și în alte sectoare de activitate care au tangență cu acestea. În baza acestuia, au fost semnate o serie de alte acorduri, protocoale și convenții care prevedeau nemijlocit modul de colaborare bilaterală.

Așadar, în temeiul acestui acord, pe parcursul anilor 1992-2001, ministerele educației din cele două state au semnat protocoale de colaborare care concretizau activitățile ce urmau a fi realizate pentru anii de învățământ/de studii. Activitățile de bază realizate în cadrul protocoalelor de colaborare includeau: acordarea de burse, cursuri de perfecționare pentru cadre didactice, donații de carte, locuri gratuite în taberele de vară pentru copii sau taberele de pregătire pentru olimpiade în perioada vacanțelor, organizarea concursurilor și a olimpiadelor elevilor la obiectele/disciplinele de studii, organizarea competițiilor sportive, realizarea în comun a cercetărilor științifice, stabilirea relațiilor de cooperare între instituții de învățământ de toate nivelurile, organizarea și petrecerea conferințelor științifice în diverse domenii, pregătirea cadrelor științifice de înaltă calificare (a doctorilor în știință), elaborarea și publicarea în comun a lucrărilor științifice etc.

Părțile acordau reciproc burse pentru studii complete liceale, universitare și de doctorat. Partea română oferea tinerilor moldoveni anual, în medie, câte 1.000 de burse pentru învățământul liceal, câte 1.000 de burse pentru învățământul superior și 100 de burse pentru studii de doctorat (vezi tabelul 2.1).

De menționat, că, din anul academic 2002-2003 până în anul 2010, Republica Moldova nu a mai semnat protocoale de colaborare în domeniul educației cu România. În condițiile în care, începând cu anul 2002, părțile nu au mai semnat (din cauza nedorinței părții moldovenești) protocoale de colaborare, România a continuat să acorde în mod unilateral burse cu finanțare de la buget tinerilor din Repu-

blica Moldova. Totodată, în instituțiile de învățământ din Republica Moldova studiază cetățeni români, care sunt înmatriculați în bază de contract, conform solicitărilor individuale, preponderent la studii cu frecvență redusă. Cei mai mulți dintre cetățenii români solicită studii superioare, ciclul II de masterat și studii postuniversitare de doctorat.

Tabelul 2.1. Locuri alocate tinerilor din Republica Moldova pentru studii în învățământul preuniversitar, universitar și postuniversitar în instituțiile din România, în perioada 1999-2010²⁰

Anul de învățământ/ studii	Locuri pentru studii de masterat și doctorat		Locuri pentru studii universitare de licență		Locuri pentru studii preuniversitare		În total locuri pentru studii
	cu bursă	fără bursă	cu bursă	fără bursă	cu bursă	fără bursă	
1999/2000	305	...	1.000	...	850	...	2.155
2001/2002	150	...	780	50	850	...	1.830
2005/2006	150	...	1.000	...	850	...	2.300
2006/2007	150	75	1.000	50	850	150	2.275
2007/2008	150	75	1.000	50	850	150	2.275
2008/2009	184	108	1.000	50	850	150	2.342
2009/2010	163	250	1.000	100	800	150	2.463

Sursa: Elaborat de autor în baza [146], [147].

Este de remarcat faptul că, începând cu anul 1994 până în 2001, pe teritoriul Republicii Moldova au funcționat patru filiale ale instituțiilor de învățământ superior din România: în cadrul Univer-

²⁰ Pentru anul de studii 1999/2000 un plus de 1.600 de luni-bursă pentru stagii de specializare cu durata de la o lună la nouă luni; pentru 2001/2002, suplimentar la locurile pentru studii, partea română a oferit: 500 de luni-bursă pentru stagii de perfecționare a cadrelor didactice din învățământul preuniversitar, 500 de luni-bursă stagii de specializare-perfecționare pentru cadrele didactice din învățământul universitar, 500 de luni-bursă pentru practica de producție și de cercetare a studenților din Republica Moldova în România; pentru 2005/2006, la numărul total, se adaugă 275 de locuri de studii cu scutire de taxe școlare și fără bursă; pentru 2009/2010, numărul de locuri la masterat și doctorat indicat reprezintă numărul locurilor alocate la nivel global pentru toți etnicii români, unde se includ și cei din Republica Moldova.

sității de Stat din Moldova – extensiunea Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative din București; al Universității „A. Russo” din orașul Bălți – Facultatea de Limbi Moderne, filială a Universității „Al. I. Cuza” din Iași; al Universității Tehnice a Moldovei – filiala Universității „Gh. Asachi” din Iași, Facultatea de Cadastru și Geodezie și Facultatea de Inginerie Economică și Energetică Electronică; al Universității de Stat din Cahul – filiala Universității „Dunărea de Jos” din Galați [146].

Facultăți transfrontaliere și multiculturală au fost create în instituțiile amplasate în cadrul Euroregiunii Dunărea de Jos, în baza „Tratatului cu privire la relațiile de bună vecinătate, cooperare între România, Republica Moldova și Ucraina”, a „Protocolului de colaborare trilaterală între Guvernele României, Republicii Moldova și Ucrainei”, semnat la Ismail, la 4 iulie 1997, și a „Convenției-cadru europene cu privire la cooperarea transfrontalieră a colectivelor sau autorităților teritoriale”, semnată la Madrid, la 21 mai 1980. Începând cu anul universitar 2000/2001, filialele au funcționat în baza „Protocolului de colaborare dintre Ministerul Educației Naționale din România și Ministerul Educației și Științei al Republicii Moldova”, semnat la Chișinău, la 11 iunie 2000, prin care s-au aprobat structura și cifrele de școlarizare confirmate de „Protocolul de colaborare între Ministerul Educației și Cercetării din România și Ministerul Învățământului din Republica Moldova pentru anul de învățământ 2001-2002”, semnat la București, la 5 iulie 2001.

Odată cu expirarea termenului de valabilitate a Protocolului pentru anul de studii 2001-2002, a fost sistată și activitatea filialelor instituțiilor de învățământ superior din România (din cadrul universităților Republicii Moldova), studenții fiind transferați în instituțiile de bază ale acestora. În pofida faptului că din 2002 până în 2009 nu au mai fost semnate aceste protocoale de colaborare, instituțiile de învățământ din Republica Moldova au participat activ la: organizarea anuală a sesiunilor științifice internaționale moldo-române; realizarea multiplelor acorduri și protocoale de colaborare interuniversitare, precum și a proiectelor comunitare, prin formarea parteneriatelor bi sau trilaterale cu instituțiile de învățământ din țările Europei Centrale și de Sud-Est, inclusiv din România. Acțiunile respective contribuie la modernizarea programelor de studii, a metodologiilor

de predare și utilizare a tehnologiilor moderne în instruire, la realizarea cercetărilor științifice în diverse domenii și la susținerea mobilității academice. Cu referință la colaborarea interuniversitară cu instituțiile de învățământ din România, menționăm că asemenea acorduri realizează: Universitatea de Stat din Moldova – 13, Universitatea Tehnică a Moldovei – 9, Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți – 4, Universitatea de Medicină și Farmacie „N. Testemițeanu” – 4, Universitatea Agrară din Moldova – 3, Academia de Studii Economice – 2. Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind recunoașterea reciprocă a diplomelor, certificatelor și titlurilor științifice acordate de instituții de învățământ acreditate în Republica Moldova și în România a fost semnat la Chișinău, la 20 iunie 1998, și a intrat în vigoare din 1 iunie 1999. În acest scop, au fost coordonate și aprobate mai multe programe de acțiuni comune la nivel de ministere și departamente.

La începutul anului 2010, relațiile (în toate domeniile, inclusiv în învățământ) între ambele state tind să se redreseze; se revine treptat la semnarea protocoalelor. În baza acordului semnat la 27 aprilie 2010, numărul de locuri de studii pentru tinerii din Republica Moldova în instituțiile din România a crescut considerabil. Astfel, în anul de studiu 2010-2011, România a pus la dispoziție 950 de burse pentru liceeni, 1.100 de burse pentru învățământul superior, suplimentând ulterior oferta cu 2.800 de locuri. Părțile au acceptat, de asemenea, extensiunea Universității din Galați „Dunărea de Jos” la Cahul (în Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu”) și a Universității din Iași „Alexandru Ioan Cuza” la Bălți (în Universitatea de Stat „Alec Russo”).

Astfel, putem constata că o colaborare constructivă în acest domeniu rămâne baza dezvoltării sistemului de învățământ al Republicii Moldova, prin: mobilitatea academică și profesională, perfecționarea curriculei universitare și a managementului universitar, realizarea în comun a cercetărilor științifice, perfecționarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar și universitar ș.a.m.d. Totodată, ținem să menționăm și să promovăm ideea că drumul spre UE trece, în primul rând, prin educație și cultură.

Colaborarea în domeniul turismului se efectua, până în anul 2005, în baza contractelor de colaborare încheiate cu firmele turistice din România, cu privire la odihnă, tratament și la călătoriile de cunoaștere reciprocă. Cu sprijinul Autorității Naționale pentru Turism din România, a fost organizată participarea agenților de turism din Republica Moldova la târgurile turistice care au loc anual, în octombrie, la București. Abia la 16.11.2005, la București a fost semnat Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind colaborarea în domeniul turismului.

La baza relațiilor comerciale moldo-române din perioada 1994-2007 s-a aflat Acordul de liber schimb/Acordul de comerț liber. Acest acord a fost semnat pe 15 februarie 1994 la București și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1995. Pe parcursul funcționării a avut un caracter deosebit, manifestându-se ca o reflectare a relațiilor speciale existente între cele două state, constituind elementul fundamental în dezvoltarea relațiilor comerciale ale acestora (în perioada 01.01.1995-30.12.2006). O trăsătură aparte a acestui acord a constat în faptul că taxele vamale au fost complet abolite de la intrarea lui în vigoare, atât pentru produsele industriale cât și pentru cele agricole, cu excepția zahărului alb, la care România a aplicat o măsură de salvagardare sub formă de contingent tarifar în mărime de 14 mii tone anual [112].

Astfel, acest acord prevedea intensificarea schimburilor comerciale reciproc avantajoase, conducând la crearea unei largi zone de comerț liber și contribuind la procesul de integrare europeană. Acordul a avut ca scop stabilirea regulilor de origine similare cu cele din cadrul Acordului european de asociere a României la Comunitățile Europene, pe această cale vizându-se facilitarea integrării în perspectivă a ambelor state în structurile europene și crearea între aceste două țări a unei zone de liber schimb.

Ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană, Acordul de comerț liber cu Republica Moldova a fost abrogat, ceea ce înseamnă că, începând cu 1 ianuarie 2007, România impune taxe vamale similare celor de pe piața europeană pentru produsele importate din Moldova, aceasta din urmă putând exporta în România numai în cadrul Sistemului generalizat de preferințe vamale. Sistemul SGP+ și tariful vamal la import al UE oferea, astfel, posibilitatea exportării în

regim preferențial a circa 9.200 de poziții tarifare din 10.400 posibile²¹. Relația dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova se bazează pe APC, care a intrat în vigoare la 1 iulie 1998. Unul dintre obiectivele sale principale este de a promova comerțul și investițiile, precum și relațiile economice armonioase, astfel favorizând dezvoltarea lor economică durabilă. În planul de acțiune din cadrul Politicii europene de vecinătate pentru Republica Moldova, care a fost adoptat în 2005, Uniunea Europeană s-a angajat să aibă în vedere posibilitatea acordării unor preferințe comerciale autonome suplimentare pentru Republica Moldova, cu condiția de a-și îmbunătăți considerabil sistemele de control și de certificare a originii mărfurilor. Începând cu data de 21 ianuarie 2008, UE acordă Republicii Moldova regim de preferințe comerciale autonome, ceea ce permite în continuare accesul liber al mărfurilor autohtone pe piața europeană a produselor originare din Republica Moldova, cu excepția celor incluse în tabelul 2.2 și în anexa 6, fiind admise la import în Comunitate fără restricții cantitative sau măsuri cu efect echivalent și cu scutire de taxe vamale și de taxe cu efect echivalent [105].

Tabelul 2.2. Produse din Republica Moldova pentru care, la importul în Comunitatea Europeană, se operează scutirea componentei *ad valorem* a taxei de import

Codul NC ²²	Denumirea mărfurilor
0702	Tomate proaspete sau refrigerate
0703 20	Usturoi proaspăt sau refrigerat
0707	Castraveți și cornișoni proaspeți sau refrigerati
0709 90 70	Dovlecei proaspeți sau refrigerati
0709 90 80	Anghinare
0806	Struguri proaspeți sau uscați

²¹ Regulamentul (CE) nr. 980/2005 al Consiliului din 27 iunie 2005 de aplicare a unui sistem de preferințe tarifare generalizate.

²² Fără a aduce atingere normelor de interpretare a Nomenclurii combinate (NC), formularea denumirii mărfurilor este considerată ca având doar o valoare orientativă, regimul preferențial fiind determinat, în cadrul prezentei anexe, de domeniul de aplicare al codurilor NC. În cazurile în care figurează un „ex” în fața codului NC, regimul preferențial este determinat de domeniul de aplicare a codului NC și de cel al denumirii corespunzătoare, luate în considerare împreună.

Codul NC ²²	Denumirea mărfurilor
0808 10	Mere proaspete
0808 20	Pere și gutui
0809 10	Caise
0809 20	Cireșe
0809 30	Piersici, inclusiv nectarine
0809 40	Prune și porumbe

Sursa: Elaborat după [123].

Așadar, putem considera că exportul de mărfuri din Republica Moldova în România beneficiază în continuare de un tratament preferențial, suferind unele schimbări neesențiale în materie de certificare a originii [110]. Obținerea preferințelor comerciale autonome este de importanță majoră pentru țara noastră și creează previzibilitate, stabilitate și continuitate a relațiilor comercial-economice externe.

Acest fapt a impulsionat transformarea Uniunii Europene, inclusiv a României, în partenerul comercial principal pentru Republica Moldova, peste 50% din exporturile moldovenesti având destinație comunitară [143].

Volumul schimburilor comerciale moldo-române a crescut de la 164,8 mil. dolari SUA în 1992 la 926,6 mil. dolari SUA în 2008 (vezi anexa 17). Contrar așteptărilor, aderarea României la UE pare să fi avut un efect net pozitiv pentru relațiile comerciale cu Republica Moldova. În anul 2008, România chiar a devenit cea mai importantă piață de desfacere pentru Republica Moldova, devansând astfel Federația Rusă. Așadar, conform datelor Biroului Național de Statistică, România a obținut statutul de principal partener comercial al Republicii Moldova, deținând cca 14% din comerțul exterior al acesteia în anul respectiv. Astfel, România acordă și din interiorul UE sprijinul necesar pentru liberalizarea comerțului Republicii Moldova cu statele membre ale Uniunii Europene.

În același timp, în scopul amplificării relațiilor comerciale moldo-române și al extinderii acestora cu statele comunitare, propunem: valorificarea pe deplin a preferințelor comerciale autonome oferite de Uniunea Europeană și semnarea unui acord de liber schimb cu UE²³.

²³ Propunerea se referea la perioada anului 2009.

Tot din data aderării României la UE, și-a încetat valabilitatea alt document din cadrul juridic al relațiilor comercial-economice dintre România și Republica Moldova, și anume: Acordul între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova cu privire la colaborarea economică și schimburile comerciale (vezi anexa 2). Noul cadru juridic moldo-român a fost completat/asigurat de Acordul de parteneriat și cooperare între Comunitatea Europeană și statele membre [124], pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, semnat în 1994 și intrat în vigoare la 1 iulie 1998, de Acordul între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova cu privire la cooperarea economică, industrială și tehnico-științifică (care corespunde standardelor europene), semnat la București, la 16 noiembrie 2005, și de o serie de alte acte adiacente (vezi anexa 2).

Republica Moldova beneficiază și de o serie de acorduri internaționale de evitare a dublei impunerii. Convenția între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României pentru evitarea dublei impunerii și prevenirea evaziunii fiscale cu privire la impozitele pe venit și pe capital a fost semnată la 21.02.1995, la Chișinău, în vigoare fiind din 10.04.1996 (vezi anexa 2). Conform unei inițiative fiscale a Guvernului Republicii Moldova din 1 ianuarie 2008, pentru persoanele juridice se aplică taxa 0% pentru profitul reinvestit. Implementarea reformei respective este orientată spre stimularea investitorilor de a reinvesti profitul pentru dezvoltarea și extinderea afacerilor. Actualmente, în Republica Moldova există șapte zone economice libere²⁴: Zona Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chișinău”; Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”; Zona Antreprenoriatului Liber Parcul de Producție „Taraclia”; Zona Antreprenoriatului Liber Parcul de Producție „Otaci-Business”; Zona Antrepren-

²⁴ Legislația Republicii Moldova privind zonele economice libere include: Legea cu privire la zonele economice libere nr. 440-XV din 27.07.2001; Legea cu privire la Zona Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chișinău” nr. 625-XIII din 03.11.1995; Legea privind Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița” nr. 626-XIII din 03.11.1995; Legea privind Zona Antreprenoriatului Liber „Parcul de Producție Valkaneș” nr. 1527 din 19.02.1998; Legea privind Zona Antreprenoriatului Liber Parcul de Producție „Taraclia” nr. 1529 din 19.02.1998; Legea privind Zona Antreprenoriatului Liber Parcul de Producție „Otaci-Business” nr. 1565 din 26.02.1998; Legea privind Zona Economică Liberă „Ungheni-Business” nr. 1295-XV din 25.07.2002; Legea privind Zona Economică Liberă „Bălți” nr. 26 din 04.03.2010.

noriatului Liber Parcul de Producție „Valkaneș”; Zona Antreprenoriatului Liber „Ungheni-Business” și Zona Economică Liberă „Bălți”²⁵ [143]. Adițional la zonele economice libere menționate, în republică există și două zone industriale libere: Portul Internațional Liber „Giurgiulești” și Aeroportul Internațional Liber „Mărculești”. Portul Internațional Liber „Giurgiulești” este amplasat pe traseele internaționale de comerț și transport ce includ: canalul navigabil Rin-Main-Dunăre, care efectuează conexiunea între Marea Neagră, 14 state europene și Marea Nordică, sistemele de cale ferată, precum și rețeaua de transport terestru constituită din drumuri internaționale. Aeroportul Internațional Liber „Mărculești” și-a început activitatea în august 2008. Actualmente, acesta se află în stadiul de dezvoltare, fiind deschis pentru efectuarea investițiilor în dezvoltarea infrastructurii funcționale. Deschiderea aeroportului în cauză are drept scop accelerarea dezvoltării transporturilor aeriene, a serviciilor aeronautice, a producției industriale orientate spre export și a activității comerciale externe.

Pe teritoriul României există șase zone libere, însă cu mai mare experiență de dezvoltare față de cele din țara noastră, înființate prin hotărâre de Guvern, în temeiul Legii nr. 84/1992 privind regimul juridic al zonelor libere din România. Acestea sunt: Zona Liberă Sulina; Zona Liberă Constanța-Sud și Zona Liberă Basarabi; Zona Liberă Galați; Zona Liberă Brăila; Zona Liberă Giurgiu; Zona Liberă Curtici-Arad [144]. Zona Liberă Galați, înființată prin HG nr. 190/1994, se situează pe malul stâng al fluviului Dunărea, la mila 80, în zona digului Bădălan, în partea de est a municipiului Galați, în apropiere de frontiera cu țara noastră și cu Ucraina; aflându-se în

²⁵ Zona Economică Liberă „Bălți” a fost înființată în anul 2010 pe teritoriul municipiului Bălți, pe un termen de 25 de ani. În componența zonei libere este inclus un teren de 1,5 ha, unde este amplasată compania germană „Dräxlmaier” SRL, care produce piese de completare pentru autoturismele BMW, și un teren de 10,35 ha pentru dezvoltare. Compania „Dräxlmaier”, care este investitor general al zonei libere „Bălți”, dispune de contracte cu companiile BMW, Mercedes-Benz, Audi etc. pentru confecționarea cablajelor. În anul 2010, „Dräxlmaier” SRL deja avea angajați 1.400 de persoane și a investit în dezvoltarea producției circa 3,7 mil. euro. În cadrul primelor proiecte economice, de către rezidenți se planifică investirea a cca 20 mil. euro și crearea a cca 4 mii de locuri de muncă noi, iar volumul vânzărilor producției industriale se estimează la peste 0,5 mld. lei, din care nu mai puțin de 90% urmează a fi exportată.

legătură directă cu linia ferată largă folosită în țările fostei URSS, are acces direct la piețele Comunității Statelor Independente și are o suprafață de 136,98 ha teren, din care o suprafață portuară de 6,98 ha, cuprinzând trei dane de acostare dotate cu toate instalațiile.

La 15 iunie 1997 a intrat în vigoare Acordul privind promovarea și protecția reciprocă a investițiilor, semnat între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României (la București, la 14 august 1992) pe un termen de zece ani și cu posibilitatea de a fi prelungit cu zece ani. Legislația ambelor state reglementează statutul investițiilor străine, măsurile de stimulare a acestora, precum și garanțiile acordate de guvern investitorilor [97]. Atât în Republica Moldova, cât și în România se aplică principiul tratamentului național, astfel încât investitorii străini sunt tratați de legislație în mod egal cu cei locali. Excepția majoră în acest sens aparține legislației moldovenești, conform căreia investitorii străini nu pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor cu destinație agricolă și a celor din fondul silvic pentru a desfășura activitatea de întreprinzător (art. 22 din Legea nr. 81-XV din 18 martie 2004 cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător). Această particularitate nemulțumește mult investitorii (potențiali) interesați de sectorul agricol din Republica Moldova [132]. În România, cadrul juridic general privind măsurile de sprijinire a investițiilor este stipulat în Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 85 din 24 iunie 2008. Aceeași ordonanță stabilește principiile care stau la baza stimulării investițiilor, tipurile de facilități, condițiile de eligibilitate etc. După aderarea la Uniunea Europeană, România beneficiază de asistență financiară din partea UE, fapt ce a permis dezvoltarea unor scheme de ajutor de stat în vederea sprijinirii investițiilor. Astfel, o serie de hotărâri de guvern stabilesc principiile de alocare a ajutorului de stat pentru investiții mai mari de 30 mil. euro, care creează minimum 300 de noi locuri de muncă (HG nr. 1165 din 26 septembrie 2007 (schema de ajutor de stat I) și HG nr. 1680 din 10 decembrie 2008 (schema de ajutor de stat II)); pentru investiții realizate în toate sectoarele industriale și în sectorul energetic, cu privire la activități de consum și producere a energiei electrice și termice (HG nr. 718 din 14 iulie 2008); pentru întreprinderile mari care realizează investiții de minimum 100 mil. euro, cu costuri eligibile de peste 50 mil. euro și creează minimum

500 de noi locuri de muncă (HG nr. 753 din 2008). Pe lângă subvenții, se prevăd și un șir de alte măsuri de sprijinire a investitorilor: excepții sau amânări de la plata taxelor și impozitelor sau reducerea cuantumului acestora; renunțarea la obținerea unor venituri normale de pe urma fondurilor publice (inclusiv acordarea de împrumuturi cu dobânzi preferențiale); participări cu capital ale statului, autorităților publice centrale sau locale, în cazul în care rata profitului acestor investiții este mai mică decât cea normală anticipată de un investitor privat; garanții acordate de autoritățile publice centrale și locale în condiții preferențiale. În Republica Moldova, activitatea investitorilor atât străini, cât și locali este reglementată de o singură lege: Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător, intrată în vigoare din 2004²⁶. Adicional, există Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor, adoptată de Ministerul Economiei și Comerțului pentru perioada 2006-2015 [91].

Spre deosebire de România, în Republica Moldova, în lipsa suportului financiar direct al structurilor europene în vederea atragerii investițiilor, pârghiile stimulatorii ale activității investiționale sunt preponderent de natură fiscală. Astfel, Codul fiscal prevede o serie de facilități ce țin de cota zero a impozitului pe venit, TVA și accize pentru anumite categorii de investitori. Totuși, odată cu introducerea cotei zero a impozitului pe venitul reinvestit al persoanei juridice, din 2008, facilitățile fiscale privind acest tip de impozit și-au pierdut relevanța. Prin urmare, singurele pârghii fiscale utilizate pentru a stimula activitatea investițională au rămas cele ce țin de zonele economice libere. Astfel, mărfurile și serviciile livrate în/din zona economică liberă din/în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, livrate în zona economică liberă din restul teritoriului vamal al Republica Moldova, precum și cele livrate de rezidenții ZEL unul altuia sunt impozitate la cota zero a TVA și sunt scutite de plata acci-

²⁶ Conform MO al Republicii Moldova nr. 64-66/344 din 23.04.2004. În perioada 1992-2004, activitatea investitorilor străini și a întreprinderilor cu investiții străine în Republica Moldova a fost reglementată de Legea privind investițiile străine în Republica Moldova (nr. 998-XII din 01.04.92, MO nr. 4 din 30.04.1992), care a fost abrogată la data intrării în vigoare a Legii cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător.

zelor (conform articolelor 104 și 124 din Codul fiscal al Republicii Moldova). Totodată, începând cu 2008, Codul fiscal prevede dreptul de restituire a TVA la valorile materiale, serviciile procurate ce țin de investiții capitale, cu excepția investițiilor cu destinație locativă și a investițiilor în mijloacele de transport, în scopul încurajării investițiilor în afara municipiilor Chișinău și Bălți [132].

Cooperarea în domeniul industriei a funcționat până în anul 1995 în baza Acordului între Ministerul Industriei din România și Ministerul Industriei și Energeticii din Republica Moldova cu privire la colaborarea economică și tehnico-științifică în anii 1991-1995. La 24 aprilie 2000, între ambele state a fost semnată Convenția privind colaborarea între Ministerul Industriei și Energeticii din Republica Moldova și Ministerul Industriei și Comerțului din România. În noiembrie 2004 a fost semnat un Protocol de cooperare între cele două ministere menționate, în care sunt stabilite domeniile prioritare de colaborare, acestea fiind: industria ușoară, constructoare de mașini, industria chimică și farmaceutică, electrotehnică și electronică și fabricarea mobilei. Abia în noiembrie 2005 a fost semnat la București Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la cooperarea economică, industrială și tehnico-științifică ce a intrat în vigoare în luna mai 2006 (vezi anexa 2).

Luând în considerare aplicarea de la 1 iulie 2001 a obligativității trecerii frontierei moldo-române în baza pașapoartelor naționale, au fost elaborate și semnate acte normative menite să diminueze efectele negative pe care această măsură putea să le producă asupra fluidizării traficului la punctele de trecere a frontierei. Printre acestea, trebuie menționată Înțelegerea între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României din 27.07.2001 cu privire la asistența financiară acordată Republicii Moldova pentru procurarea pașapoartelor pentru unele categorii de cetățeni ai Republicii Moldova (vezi anexa 2). În baza acestui document, Guvernul României a alocat ca asistență financiară nerambursabilă 1 mil. dolari SUA.

Începând cu 01 ianuarie 2008, a intrat în vigoare Acordul dintre Comunitatea Europeană și Republica Moldova privind facilitarea eliberării vizelor (vezi anexa 3). Astfel, România, punând în aplicare toate facilitățile prevăzute de acesta, acordă gratuit viză cetățenilor moldoveni (prin derogare de la art. 6 alin. (1), care stipulează o taxă

de 35 euro) în cel mai scurt timp (două-cinci zile). Cetățenii Uniunii Europene sunt scutiți de obligativitatea vizelor atunci când călătoresc în Republica Moldova pentru o perioadă de până la 90 de zile în decurs de 180 de zile [142].

Conform tendințelor generale pozitive relatate pe parcurs, potențialul relațiilor socioeconomice între Republica Moldova și România nu a fost totuși pe deplin explorat.

Aici, cu certitudine, am avea de consemnat că nivelul și calitatea joasă a guvernării și politizarea în sens negativ a relațiilor socioeconomice moldo-române au dus la transformarea acestora în relații deficiente, constituind, pe o bună perioadă de colaborare, o barieră enormă în intensificarea acestor relații între ambele țări. Până în anul 2009 nu a fost posibilă instituirea unui mecanism eficient de transfer către Republica Moldova a practicilor pozitive și a experienței relevante pe care o are România în procesul de integrare europeană.

Anul 2009 a fost cel în care tensiunile politice dintre cele două țări au atins apogeul, odată cu introducerea, în aprilie, a regimului de vize pentru cetățenii români și cu declararea ambasadorului român la Chișinău *persona non grata*. Totuși, ambele măsuri au fost denunțate/declarat nule de noua guvernare moldoveană, ca urmare a alegerilor anticipate din luna iulie a aceluși an.

Cu toate acestea, în ultima perioadă (2009-2010), care în viziunea noastră poate fi numită „perioadă de dezgheț economico-politic” al relațiilor moldo-române, au avut loc o serie de evenimente importante. Acordul privind micul trafic de frontieră a fost încheiat între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova, semnat la 13 noiembrie 2009 și intrat în vigoare la 26 februarie 2010. Conform Acordului, cetățenii care locuiesc în mod legal de cel puțin un an în zona frontierei comune pot să intre și să rămână în zona de frontieră a statului vecin, pe baza permiselor de mic trafic de frontieră și a pașaportului valabil, pentru o perioadă neîntreruptă de trei luni [142]. Localitățile situate parțial în zona de 30 km și cuprinse între 30 și 50 km de frontieră sunt considerate tot din zona de frontieră. Astfel, cetățenii Republicii Moldova cu domiciliul în 361 de localități beneficiază de facilitățile Acordului cu privire la micul trafic de frontieră, adică au obținut dreptul de a trece Prutul fără vize, în baza permiselor eliberate de consulatele României în Republica Moldova

(vezi anexa 4). Trecerea frontierei în regim de mic trafic de către rezidenții din zona de frontieră se face prin punctele de trecere a frontierei (PTF) deschise la hotarul dintre cele două țări. Astfel, pe raza județului Botoșani: PTF Rădăuți Prut/Lipcani și PTF Stâncă/Costești; pe raza județului Iași: PTF Sculeni/Sculeni și PTF Nicolina/Ungheni (feroviar); pe raza județului Vaslui: PTF Albița/Leușeni și PTF Fălcu/Stoianovca (feroviar); pe raza județului Galați: PTF Oancea/Cahul și PTF Galați/Giurgiulești. Și în acest caz, partea română vine în întâmpinarea persoanelor care doresc să obțină permisul de mic trafic de frontieră, acceptând printre documentele care fac dovada motivului întemeiat inclusiv declarațiile pe proprie răspundere. Această declarație olografă se prezintă atunci când solicitantul de permis de mic trafic de frontieră nu posedă un alt document doveditor prin care să justifice motivul temeinic stipulat în Acordul bilateral privind micul trafic de frontieră.

Primele permise de mic trafic la frontieră au fost înmânate la 31 martie 2010, la Chișinău, de premierul Republicii Moldova și cel al României. Pe parcursul unei luni de la momentul intrării în vigoare a permiselor de mic trafic de frontieră, Serviciul Grăniceri (SG) a înregistrat peste 4.700 de traversări ale hotarului moldo-român în baza acestor acte. Potrivit datelor SG, cel mai solicitat punct de trecere a frontierei moldo-române este Giurgiulești-Galați. Acesta este urmat de punctele Costești-Stâncă și Cahul-Oancea. Astfel, populația din sudul țării folosește oportunitatea de a se deplasa în România în baza permiselor de mic trafic de frontieră mult mai intens decât locuitorii din zonele centrale și de nord ale republicii. Luând în considerație faptul că majoritatea localităților situate în zona de 50 km sunt localități rurale, cu un specific agrar pronunțat, putem spune că țăranii au la dispoziție încă o alternativă unde să-și comercializeze marfa, poate la un preț mai bun și poate în cantități mai mari. De partea cealaltă a frontierei sunt câteva orașe mari – Iași, Galați, Huși, Bârlad, Botoșani –, iar pe partea noastră sunt mai mult localități mici, pentru care comerțul de frontieră este chiar o oportunitate. Acordul oferă avantaje în sensul bun al cuvântului: micii întreprinzători din Republica Moldova pot duce în România marfă fără taxe vamale. Putem afirma cu toată certitudinea că Acordul privind micul trafic de frontieră este o șansă oferită de

România cetățenilor Republicii Moldova pentru a nu admită diferențierea totală între cei din dreapta și stânga Prutului. Micul comerț de frontieră, angajarea la munci, fie chiar sezoniere, permit „aducerea și construcția” Europei la noi acasă. Suplimentar, în anul 2010 partea română a mai deschis două consulat românești, la Bălți și Cahul.

După mai mult de o jumătate de secol (66 de ani) în care a fost imposibilă circulația pe podul care leagă malurile Prutului între localitățile Rădăuți (județul Botoșani) și Lipcani, la 15 februarie 2010 a fost deschis punctul de trecere a frontierei Lipcani-Rădăuți, care de altfel contribuie la îmbunătățirea dezvoltării relațiilor socio-economice dintre Republica Moldova și România. În acest context, menționăm și importanța examinării posibilității de reconstrucție și a celorlalte poduri moldo-române amplasate peste râul Prut. În viziunea autorului, restabilirea podurilor reprezintă un obiectiv cu importanță strategică pentru Republica Moldova.

În scopul aducerii situației de la frontiera de stat a Republicii Moldova cu România în concordanță cu prevederile cadrului legislativ național, precum și cu practicile europene în domeniu, Serviciul Grăniceri, în comun cu autoritățile administrației publice locale, au lichidat în luna februarie 2010 instalațiile genistice pe sectorul moldo-român al frontierei de stat, care include: sectoarele pichetelor de grăniceri Stoianovca, Gotești și Cahul (din subordinea Direcției regionale de supraveghere și control al frontierei de stat Cahul); instalațiile de pe sectoarele Cotul Morii și Leușeni (Direcția regională Leova); pichetele de grăniceri ale Direcției regionale Ungheni și instalațiile genistice pe sectoarele pichetelor de grăniceri ale Direcției regionale Costești, cu excepția zonei rezervațiilor naturale „Pădurea Domnească” și regiunea barajului hidrotehnic „Costești-Stânca”. Gardul de sârmă ghimpată a fost instalat în anii 1950 ai secolului trecut. La hotarul Republicii Moldova cu România se află 11 raioane. În total, sârma ghimpată a fost scoasă de pe o lungime de 360 de kilometri [142].

Așadar, acordurile de colaborare dintre Republica Moldova și România care au contribuit la crearea și perfecționarea cadrului juridic bilateral au reprezentat în întreaga perioadă un suport important în dezvoltarea colaborării bilaterale pe multiple planuri.

În același timp, constatăm faptul că în câțiva ani ai perioadei de colaborare nu a existat o continuitate firească a desfășurării conlucrării moldo-române în mai multe domenii (educație, energetică etc). Colaborarea în acești ani a fost ori efectiv întreruptă, ori, în cel mai bun caz, a rămas la nivel de declarații, rezultatele practice respective fiind neesențiale.

2.2. Evoluția comparativă a economiilor Republicii Moldova și României în ultimele două decenii

Atât pentru Republica Moldova, cât și pentru România, debutul drumului spre economia de piață s-a dovedit a fi deosebit de complex și dificil, determinat nu numai de absența precedentului istoric, dar și de calitatea unora dintre programele adoptate, precum și de modul defectuos în care acestea au fost puse în practică.

La toate s-au adăugat și lipsa de experiență a noilor factori de decizie, la toate nivelurile, inclusiv la cel guvernamental, receptivitatea redusă a operatorilor economici la noile condiții oferite de sistemul economico-social în formare, precum și apariția și creșterea rapidă a economiei tenebre și a fenomenelor de corupție [103, p. 32].

Mersul general al reformei a fost influențat negativ de o serie de factori precum: creșterea inflației, a arieratelor și a blocajului financiar; creșterea devansatoare a importurilor față de exporturi; întârzierile și blocajele în elaborarea și mai ales în respectarea legislației; rezistențele provenite din diferite direcții față de aplicarea reformelor structurale, funcționalitatea redusă a noilor instituții de piață ș.a.m.d. În plus, pervertirea privatizării a fost determinată în bună măsură și de influența gândirii etatiste, care a predominat în politica economică a ambelor state o bună perioadă a anilor de tranziție la economia de piață.

În această situație, procesul de creare, în Republica Moldova și în România, a unor economii de piață a înregistrat o evoluție sinuoasă/complicată, dar relativ ascendentă doar pentru România datorită orientării corecte în timp a societății românești (vezi anexa 10).

Din acest punct de vedere, avem să remarcăm viteza cu care România, față de Republica Moldova, a reușit să se adapteze la

procesele de integrare de pe continentul european, viteză reliefată de numărul, amploarea și aria de cuprindere a acordurilor de colaborare bilaterale pe care România le-a demarat și/sau le-a încheiat din proprie inițiativă după anul 1990, urmărind apropierea de UE ca obiectiv declarat și asumat. Date privind prezentarea generală a ambelor state sunt redată în anexa 1.

De menționat, că la începutul perioadei de tranziție România era țara care avea cel mai avansat cadru juridic în relațiile economico-politice cu UE dintre toate statele membre ale fostului CAER. Practic, România a jucat multă vreme rolul de „pionierat” în relațiile țărilor central-europene cu Uniunea Europeană.

Așadar, România a pornit de o manieră explicită pe drumul tranziției spre economia de piață și al integrării europene imediat după evenimentele din 1989, alături de alte țări central și est-europene, țări încadrate în grupul țărilor cu orientare pro-UE, în timp ce Republica Moldova s-a aliniat din start la o altă construcție politico-geografică și economică, lipsită de perspectivă, în curs de destrămare – CSI [94].

Procesul de aderare a României la Uniunea Europeană a început la 1 februarie 1993, odată cu semnarea Acordului european de asociere între România, pe de o parte, și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte (vezi anexa 8). În iunie 1995, România depune cerere de aderare la Uniunea Europeană, iar perioada ce urmează este dedicată derulării acțiunilor de aderare a României la UE, îndeosebi negocierii între România și UE a capitolelor de *acquis* comunitar (vezi anexa 9). După o perioadă de cinci ani, la Consiliul European de la Bruxelles, în decembrie 2004, România obține confirmarea politică a încheierii negocierilor de aderare la Uniunea Europeană, pentru ca la 25 aprilie 2005 să semneze Tratatul de aderare, iar la 15 decembrie 2006, în raportul redactat la finalul summitului de la Bruxelles al șefilor de state și de guverne din UE, Consiliul European să adreseze, în deschiderea documentului, „un călduros bun venit României ca membru cu drepturi depline în UE”. Data țintă pentru aderarea României la spațiul Schengen era luna martie a anului 2011.

În completare, în anul 2003, Senatul SUA a recunoscut economia României ca fiind una funcțională de piață [60, p. 137].

Dialogul economico-politic dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost instituit oficial prin semnarea Acordului de parteneriat și cooperare la 28 noiembrie 1994 (vezi anexa 3). După lansarea de către Uniunea Europeană a Politicii europene de vecinătate și semnarea Planului de acțiuni Uniunea Europeană-Republica Moldova [125], cadrul instituțional al dialogului a rămas neschimbat, fiindcă în continuare baza juridică a cooperării dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană a rămas, conform deciziei unilaterale a Uniunii Europene, același Acord de parteneriat și cooperare [124].

În afara instituțiilor APC, discuția a fost promovată și prin alte mijloace – reuniuni ale reprezentanților instituțiilor UE (Comisia Europeană, Consiliul Uniunii Europene, Parlamentul European, Delegația UE etc.) cu conducerea țării, miniștri și parlamentari la diverse conferințe, reuniuni la nivel înalt, alte activități sub egida Organizației Națiunilor Unite, a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, a Consiliului Europei, a altor structuri regionale și subregionale (cum ar fi: Inițiativa Central-Europeană, Inițiativa de Cooperare în Europa de Sud-Est, ulterior Pactul de stabilitate și Procesul de cooperare în Europa de Sud-Est ș.a.).

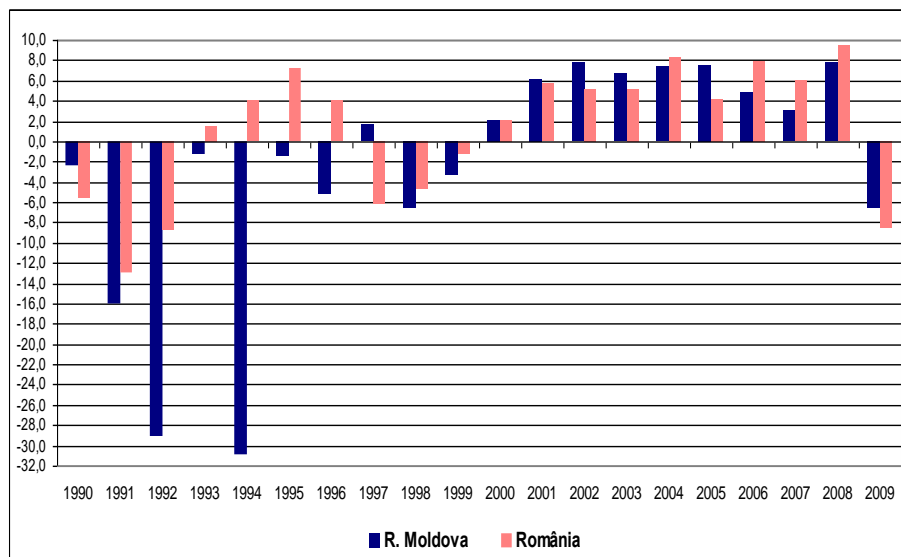
În același timp, după cum s-a menționat, poziția oficială a autorităților moldovenești a fost reflectată abia la 24 martie 2005 de consensul politic dintre partidele politice privind opțiunea ireversibilă a aderării țării la UE ca obiectiv strategic al politicii interne și externe a Republicii Moldova, prin votarea unanimă de către parlament a **„Declarației cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor integrării europene”** (vezi anexa 25).

Pe întreaga perioadă a anilor 1990-2009, în Republica Moldova și în România produsul intern brut a avut o evoluție oscilantă (vezi figura 2.2 și anexa 10).

În primii ani ai perioadei de tranziție, atât România cât și Republica Moldova au înregistrat o descreștere a indicatorilor macroeconomici, dar intensitatea declinului a fost diferită în cele două țări, ritmul mediu anual în perioada 1990-1992 fiind de cca (-)9,2% pentru România și mult mai accentuat pentru Republica Moldova cca (-)17,0%. Pentru România, 1991 a reprezentat anul în care s-a înregistrat cel mai mare declin al perioadei de tranziție, (-)12,9%, pentru ca peste un an, și

anume din 1993, să înceapă o nouă etapă, care avea să punteze stoparea declinului economic de la începutul anilor 1990 și realizarea, în cea mai mare parte a perioadei, a unor creșteri economice.

Figura 2.2. Creșterea economică anuală în Republica Moldova și România, în anii 1990-2009, % (față de anul precedent)

Sursa: Elaborată de autor după [65], [67], [68], [70], [137], [138].

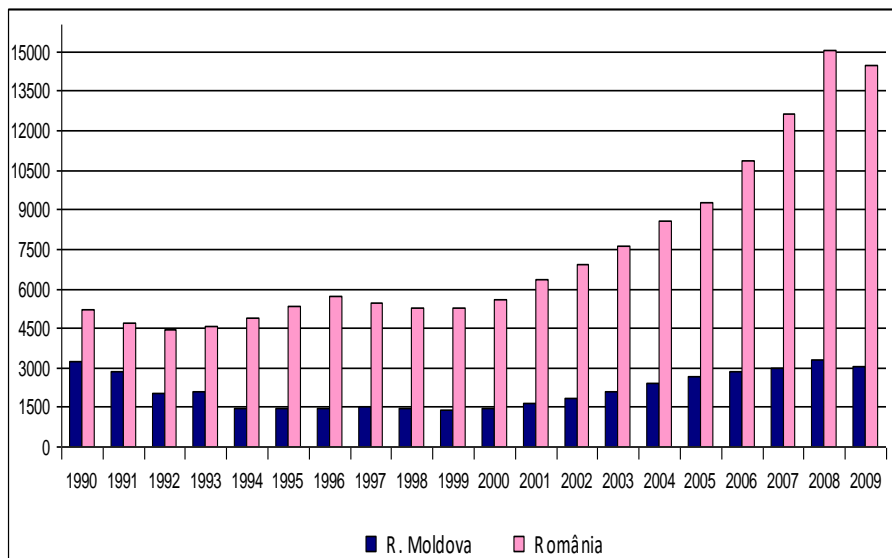
Pentru Republica Moldova, în schimb, a continuat perioada de declin economic, cu intensități diferite de la un an la altul, 1994 reprezentând anul cu cea mai accentuată reducere a PIB (-)30,9%, din întreaga perioadă de tranziție, aceasta fiind urmată de noi și noi perioade de cădere economică și/sau de „creșteri artificiale”.

Pentru anul 2009 însă, constatăm că ambele state au fost afectate de criza economică și financiară mondială declanșată la sfârșitul anului 2008, Republica Moldova înregistrând, conform surselor oficiale, o diminuare a PIB de (-)6,5%, iar România de (-)8,5%.

Astfel, decalajul dintre PIB pe cap de locuitor, calculat la PPC în România și în Republica Moldova, a crescut de la cca 1,6 ori în anul 1990 la cca 4,8 ori în anul 2009 (în favoarea României). Comparând acest indicator cu țările vecine acestora, constatăm că România, începând cu anul 2002, se clasează pe poziția a doua din acest grup,

cedând doar Ungariei (de 1,3 ori mai mare), pe când Republica Moldova rămâne fidelă ultimei poziții în întreaga perioadă de tranziție și după (vezi figura 2.3 și anexa 10).

Figura 2.3. Evoluția PIB pe locuitor la PPC în Republica Moldova și România, în anii 1990-2009, dolari SUA

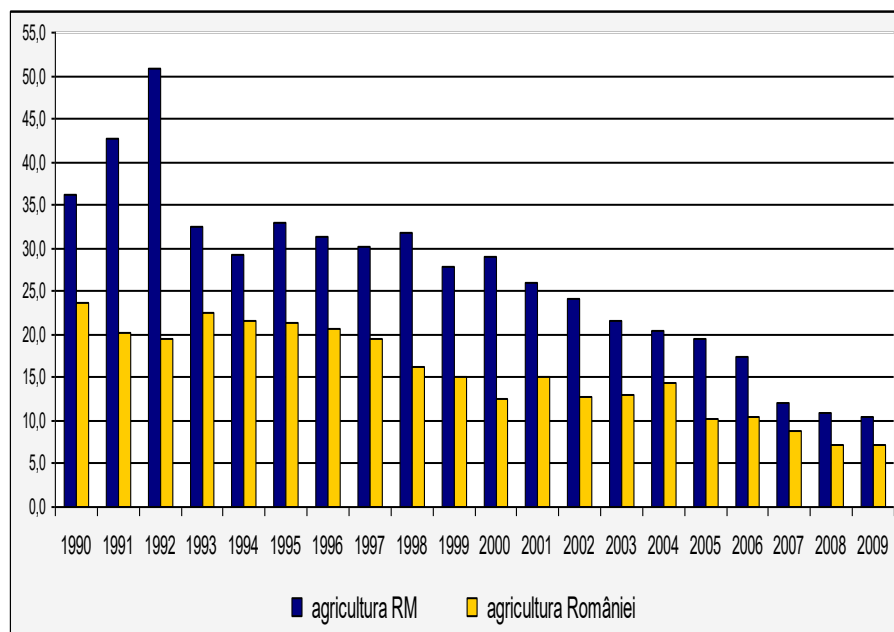
Sursa: Elaborată de autor după [72], [133], [134], [135].

Aceste discrepanțe în nivelul de dezvoltare economică rezultă atât din deosebirile în înzestrarea cu resurse a statelor, cât și în rapiditatea și calitatea orientării reformelor și relațiilor economice externe ale acestora. România beneficiază de importante resurse naturale, de capacități de producție, de specialiști cu experiență și forță de muncă calificată pentru a dezvolta, în condițiile actuale ale integrării și globalizării, o gamă largă de activități industriale. Este cunoscut faptul că, în anumite perioade, România s-a înscris în rândul principalilor producători mondiali la unele produse, cum sunt petrolul, gazele naturale și sarea. Dar și în trecutul nu prea îndepărtat a dezvoltat cu bune rezultate industria siderurgică, industria energetică, producția de locomotive pentru liniile magistrale, de vagoane de călători și de marfă, industria chimică, industria celulozei și hârtiei, industria textilă, alimentară etc. [9, p. 283].

Aderarea la UE a reprezentat pentru România elementul strategic care a asigurat punerea în practică într-un ritm rapid a stabilizărilor în perioada de preaderare [22, p. 82]. O atare considerație n-a existat în cazul Republicii Moldova.

În primii ani de independență, România și îndeosebi Republica Moldova, fiind țări cu populații rurale mari și cu ponderi înalte ale sectorului agricol în economie, s-au confruntat cu probleme asemănătoare (vezi figura 2.4). Acestea însă au fost rezolvate în mod diferit, ceea ce a influențat în mod semnificativ dezvoltarea economică viitoare a statelor.

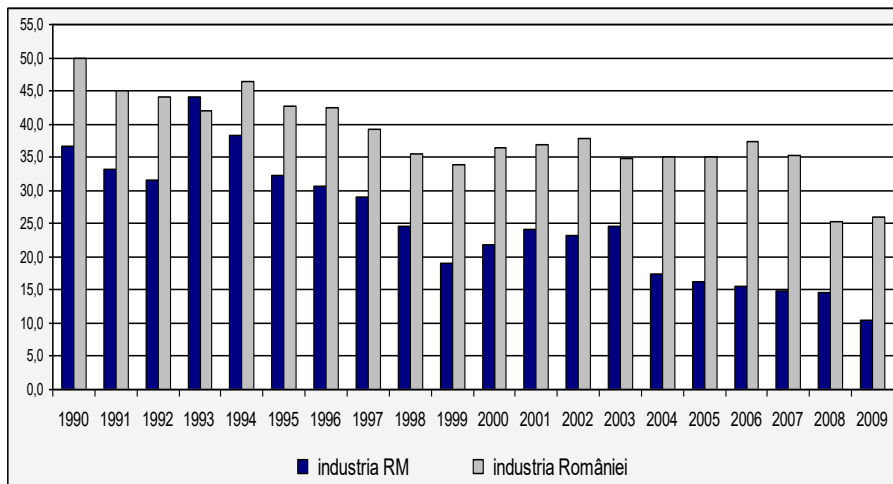
Figura 2.4. Ponderea sectorului agricultură al Republicii Moldova și al României în PIB, în anii 1990-2009, %

Sursa: Elaborată de autor după [65], [67], [68], [70], [137], [138].

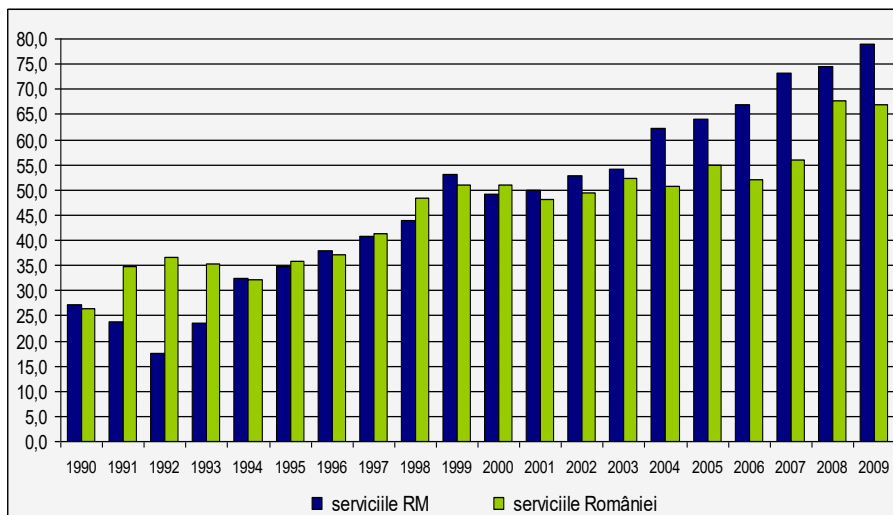
În ceea ce privește industria, se poate constata că restructurarea postcomunistă și pierderea tradiționalelor piețe de desfacere la începutul perioadei de tranziție au determinat declinul sectorului industrial, care în România a durat până în 1994, iar în Republica Moldova până în 2009 (vezi figura 2.5).

Figura 2.5. Ponderea sectorului industrie al Republicii Moldova și al României în PIB, în anii 1990-2009, %

Sursa: Elaborată de autor după [65], [67], [68], [70], [137], [138].

Figura 2.6. Ponderea sectorului servicii al Republicii Moldova și al României în PIB, în anii 1990-2009, %

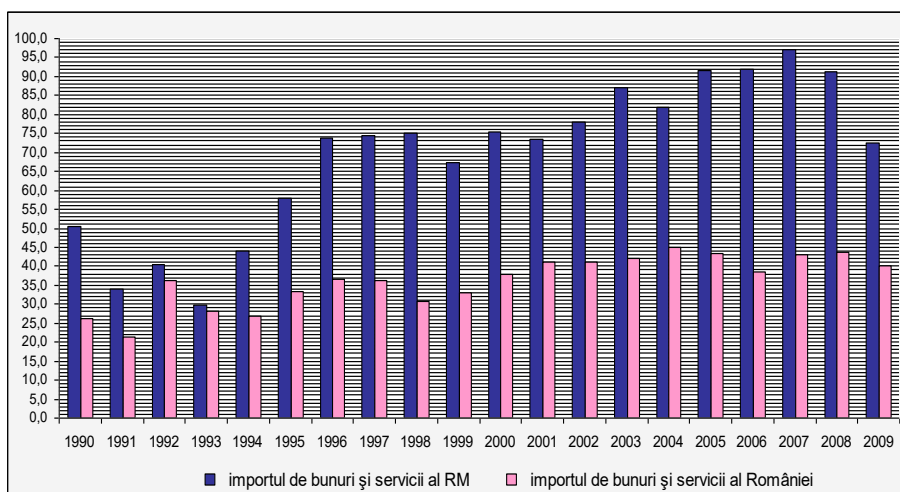
Sursa: Elaborată de autor după [65], [67], [68], [70], [137], [138].

Restructurarea întreprinderilor industriale, precum și modalitatea în care a avut loc privatizarea, inclusiv a terenurilor agricole în perioada de tranziție a avut impact major asupra structurii economice a ambelor state. De la economii puternic agrare, România și Republica Moldova au evoluat spre economii bazate pe servicii.

Totuși există și diferențe: dacă în Republica Moldova serviciile cu o valoare adăugată joasă au crescut mai puternic, în România serviciile financiare au avut o contribuție mai importantă la formarea PIB (vezi figura 2.6).

Cu toate că decalajele în dezvoltarea economică deveneau tot mai evidente, evoluția PIB a avut și unele aspecte asemănătoare în ambele state. Spre exemplu, unul dintre factorii fundamentali care au contribuit la creșterea economică a fost importul de bunuri și servicii (vezi figura 2.7).

Figura 2.7. Cota importului de bunuri și servicii al Republicii Moldova și al României în PIB, în anii 1990-2009, %

Sursa: Elaborată de autor după [65], [66], [67], [68], [70], [71], [136], [137], [138].

Totodată, factorii care au susținut consumul privat au fost diferiți în Republica Moldova și în România. De aceea, în viziunea noastră, creșterea salariilor caracterizează România, iar emigrația este caracteristică Republicii Moldova. Amploarea emigrației în Republica Moldova a atins niveluri cu totul ieșite din comun, plasând-o pe

primele locuri în lume după ponderea remitențelor în PIB, de cca 22% în 2009 [138]. Remitențele au alimentat consumul privat, care a crescut direct proporțional pe parcursul ultimilor ani. Deși în România remitențele au avut un rol mai puțin important, acestea nu sunt neglijabile. Adicional, creșterea creditului de consum în România pe parcursul ultimului deceniu²⁷ a adus o contribuție majoră la finanțarea consumului privat, care a atins o pondere înaltă în PIB.

În ceea ce privește contribuția investițiilor la creșterea economică, în România, acestea au sporit puternic încă în primii ani ai perioadei de tranziție, ceea ce explică relansarea mai timpurie a economiei. În Republica Moldova, investițiile capitale au început să crească începând cu 2005, creșterea economică din anii 2005-2009 bazându-se în mare măsură pe investiții. Atât în România cât și în Republica Moldova creșterea semnificativă a investițiilor capitale a fost preponderent condiționată de fluxurile de investiții străine, însă în România acestea au început să crească mult mai timpuriu (vezi tabelul 2.3).

Tabelul 2.3. Evoluția ISD pe locuitor (stoc la nivelul anului) în Republica Moldova, România și țările vecine ale acestora, în perioada 2000-2009, dolari SUA

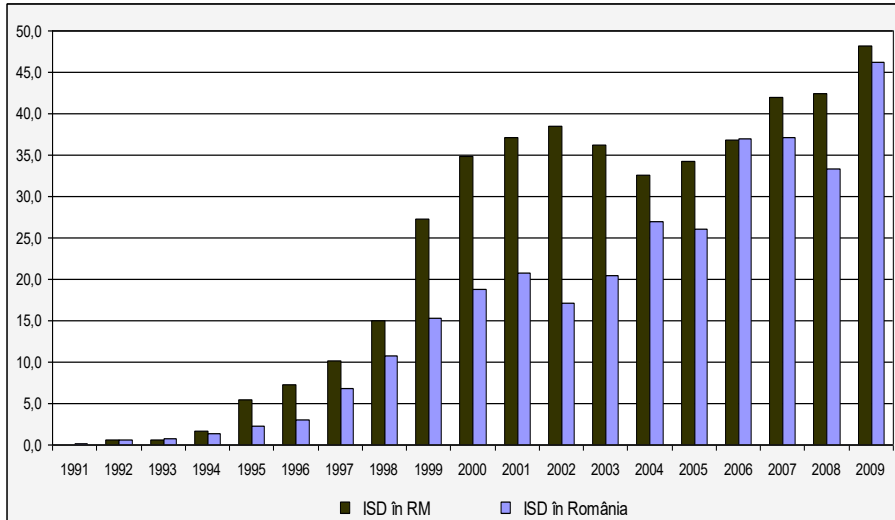
Țările/ Anii	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ungaria	2.238,9	2.690,4	3.565,9	4.771,9	6.194,7	6.149,3	12.035,4	19.808,9	25.164,4	24.886,4
Bulgaria	337,7	370,6	516,2	812,6	1.297,7	1.789,7	3.053,6	4.955,0	5.853,9	6.723,7
România	314,1	378,5	357,8	559,0	942,7	1.193,3	2.110,0	2.935,3	3.179,2	3.477,5
Serbia	1.927,4	2.089,8
Ucraina	79,3	99,1	123,3	158,8	203,2	366,7	496,2	822,2	1.021,8	1.138,1
Repub- blica Moldova	109,5	136,2	161,4	184,3	221,7	272,1	338,8	503,8	706,2	722,7

Sursa: Elaborat de autor după [65], [67], [68], [70], [135], [136], [137], [138], [139].

De asemenea, odată cu lansarea negocierilor de aderare la UE, România a beneficiat de atenția sporită a investitorilor europeni. De altfel, în 2009, cota de ISD s-a majorat în ambele state, aceasta constituind cca 46,1% din PIB în România și 48,2%, respectiv, în Republica Moldova (vezi figura 2.8).

²⁷ Cca 40% din totalul creditelor acordate anual de instituțiile de credit din România în ultima perioadă reprezintă creditul de consum.

Figura 2.8. Ponderea ISD în PIB în Republica Moldova și în România, în perioada 1990-2009, %

Sursa: Elaborată de autor după [65], [67], [68], [70], [135], [136], [137], [138], [139], [140].

În ceea ce privește structura industriei, există diferențe importante între Republica Moldova și România. Peste 50% din producția industriei prelucrătoare a Republicii Moldova este reprezentată de industria alimentară și a băuturilor alcoolice, o contribuție majoră având producerea vinului (vezi anexa 11). Astfel, valoarea adăugată în industrie este relativ joasă în Republica Moldova, cca 7,7 mii dolari SUA per salariat în 2008 comparativ cu 30,3 mii dolari SUA în România [132].

Fabricarea materialelor de construcții este a doua ramură ca importanță pentru industria moldovenească. În ultima perioadă a crescut și ponderea produselor textile și a îmbrăcăminteii în totalul producției industriale. Deși acestea au avut o pondere însemnată și în anii 1990, în urma crizei regionale și a restructurărilor ineficiente, volumul producției în sector s-a redus semnificativ în anii 2001-2004 (vezi anexa 11). Creșterea a fost relansată în mare măsură ca urmare a fluxurilor de ISD, dar în majoritatea cazurilor este vorba de companii care activează pe baza unor contracte de procesare externă. Așadar, economia Republicii Moldova este mai puțin diversificată și mai mult dependentă de ramura în cauză.

În România, ponderea industriei alimentare și a băuturilor alcoolice este mult mai mică și reprezintă doar 16% din producția industriei prelucrătoare. Datorită structurii industriei alimentare, România asigură într-o măsură mai înaltă cererea internă cu produse alimentare proprii, importul produselor alimentare în anul 2008 reprezentând 2,9% din importurile totale, față de 7% în Republica Moldova. Existența resurselor naturale în România, de asemenea a influențat dezvoltarea industriei metalurgice și de prelucrare a țiteiului (vezi anexa 12).

Creșterea consumului a influențat evoluțiile economice în ambele state. Aparent, nici în Republica Moldova, nici în România, sectorul real nu a putut răspunde creșterii cererii interne prin majorarea proporțională a ofertei interne. Astfel, în ambele state, de-a lungul perioadei de tranziție, importul a crescut mai puternic decât exportul, deficitul comercial amplificându-se considerabil față de perioada anilor 1980 (vezi anexa 13, anexa 14 și anexa 15). Republica Moldova, fiind o țară încă dependentă de sectorul agricol, nu doar datorită ponderii sectorului în VAB, dar și rolului dominant al industriei alimentare în structura generală a industriei, exportă în principal produse alimentare și vegetale. Pe prima poziție la exportul total al Republicii Moldova se află clasa „*vin și must din struguri*”, conform ISIC, HS 2002 al Comisiei pentru Statistică a ONU.

În ceea ce privește importurile, lipsa produselor minerale în Republica Moldova și mai cu seamă a resurselor energetice determină ca principalul produs importat al țării să fie produsele minerale, și anume combustibilii și uleiurile minerale, materiile bituminoase care țin de clasa uleiuri din petrol sau uleiuri din minerale bituminoase, altele decât brute. Resursele energetice sunt importate în proporție de 90% din Rusia (gaze și uleiuri din petrol), România (gaze și uleiuri din petrol) și Ucraina (cărbune și energie electrică) [137].

România, care dispune de resurse naturale energetice proprii, este mai puțin dependentă de importurile de energie, importând doar combustibil și uleiuri ce țin de clasa uleiuri din petrol, uleiuri din minerale bituminoase brute, în mare parte din Rusia și Kazahstan.

Așadar, în România, cea mai mare parte a exporturilor este asigurată de uleiuri din petrol sau uleiuri din minerale bituminoase, mașini și echipamente, mijloace și materiale de transport și textile,

care, într-o anumită măsură, s-au dezvoltat, de asemenea, datorită ISD. Prin urmare, clasa dată se constată a fi importantă pentru ambele state, deoarece figurează pe primele poziții, și anume în exportul României și în importul Republicii Moldova.

În ultima perioadă, la un nivel mai înalt de dezagregare se observă o anumită similitudine între exporturile celor două țări, ceea ce sugerează că există și o concurență importantă pentru câteva clase de produse exportate de ambele state. Aceste exporturi nu erau caracteristice Republicii Moldova în perioada timpurie a tranziției și se datorează investițiilor străine intrate în sectoare orientate spre export (textile, articole de textile, încălțăminte și accesorii).

Diferențele în exporturi țin de specializările tradiționale ale României și Republicii Moldova. Pentru clasele de produse concurente se poate constata că România și Republica Moldova concurează și în ceea ce privește piețele de desfacere. Mai mult de 90% din exporturile de textile din România și 80% din Republica Moldova sunt orientate spre UE (în cazul Republicii Moldova 12% din exporturile de textile au ca piață de desfacere România). Printre țările principale de export ale ambelor țări figurează: Italia, Germania, Marea Britanie și Turcia (vezi tabelele 2.4 și 2.5).

Tabelul 2.4. Geografia exporturilor Republicii Moldova în perioada 2008-2009

Nr.	Țările	2009		Țările	2008	
		mil. dolari SUA	%		mil. dolari SUA	%
1.	Rusia	286,5	22,3	România	335,8	21,1
2.	România	239,7	18,6	Rusia	313,7	19,7
3.	Italia	135,7	10,5	Italia	167,0	10,5
4.	Ucraina	81,3	6,3	Ucraina	142,8	9,0
5.	Belarus	80,7	6,3	Belarus	92,7	5,8
6.	Germania	75,5	5,9	Germania	63,8	4,0
7.	Regatul Unit	60,3	4,7	Polonia	56,1	3,5
8.	Polonia	33,7	2,6	Regatul Unit	52,3	3,3
9.	Turcia	33,1	2,6	Kazahstan	44,5	2,8
10.	Kazahstan	26,5	2,1	Elveția	39,7	2,5
11.	Altele	234,3	18,1	Altele	283,0	17,8
	Total export	1.287,3	100,0	Total export	1.591,4	100,0

Sursa: Elaborat de autor după [133], [136], [137].

Piețele de desfacere pentru mașini și echipamente sunt diferite. Piața principală de desfacere pentru România este UE cu peste 80% din totalul exporturilor de mașini și echipamente. Republica Moldova exportă cca 40% din mașini și echipamente în UE (dintre care cca 20% în România). Piețele principale de desfacere a mașinilor și echipamentelor produse în Republica Moldova sunt Federația Rusă și Ucraina. Astfel, diferențele dintre România și Republica Moldova privind exportul total, produsele exportate și piețele de desfacere se datorează nu numai competitivității produselor pe piețele externe, ci și costurilor diferite legate de derularea comerțului transfrontalier. În această privință, Republica Moldova rămâne în urma multor state. Avem de remarcat faptul că România de azi se prezintă ca o națiune în care au fost instaurate statul de drept, democrația și pluripartidismul, cu o economie în dezvoltare, cu aspirații de progres și civilizație care coincid cu cele ale Europei Unite [22, p. 164].

Tabelul 2.5. Geografia exporturilor României în perioada 2008-2009

Nr.	Țările	2009		Țările	2008	
		mil. dolari SUA	%		mil. dolari SUA	%
1.	Germania	7.641,9	18,8	Germania	8.176,0	16,5
2.	Italia	6.237,5	15,4	Italia	7.658,8	15,5
3.	Franța	3.338,4	8,2	Franța	3.656,4	7,4
4.	Turcia	2.008,7	4,9	Turcia	3.276,0	6,6
5.	Ungaria	1.765,5	4,3	Ungaria	2.530,6	5,1
6.	Bulgaria	1.534,5	3,8	Bulgaria	2.062,6	4,2
7.	Regatul Unit	1.364,0	3,4	Regatul Unit	1.628,2	3,3
8.	Olanda	1.329,9	3,3	Olanda	1.430,4	2,9
9.	Spania	1.224,7	3,0	Ucraina	1.220,2	2,5
10.	Austria	958,4	2,4	Spania	1.144,1	2,3
11.	Altele	13.217,4	32,5	Altele	16.755,6	33,7
	Total export	40.620,9	100,0	Total export	49.538,9	100,0

Sursa: Elaborat de autor după [133], [136], [138].

În același timp, România deține resursele umane și materiale necesare pentru a-și îndeplini în continuare obligațiile ce-i revin în cadrul Uniunii Europene și a face față cu succes normelor și exigențelor pieței europene. Atât în domeniul economic cât și în cel al men-

talității România deja este proiectată pe traseul dezvoltării unei economii durabile și prospere, a societății bazate pe cunoaștere, în perimetrul UE și al globalizării. De aceea, România continuă să acționeze cu consecvență/stabilitate pentru găsirea căilor și soluțiilor optime în vederea dezvoltării și protejării în perspectivă a producției interne, calitatea de membru al Uniunii Europene neintrând nicidecum în contradicție cu un astfel de obiectiv.

Așadar, în ambele state, succesul și calitatea reformelor și modul în care acestea au reușit să-și valorifice potențialul în cadrul relațiilor economice externe, inclusiv al celor bilaterale, au stat la baza eficienței dezvoltării socioeconomice și politice naționale.

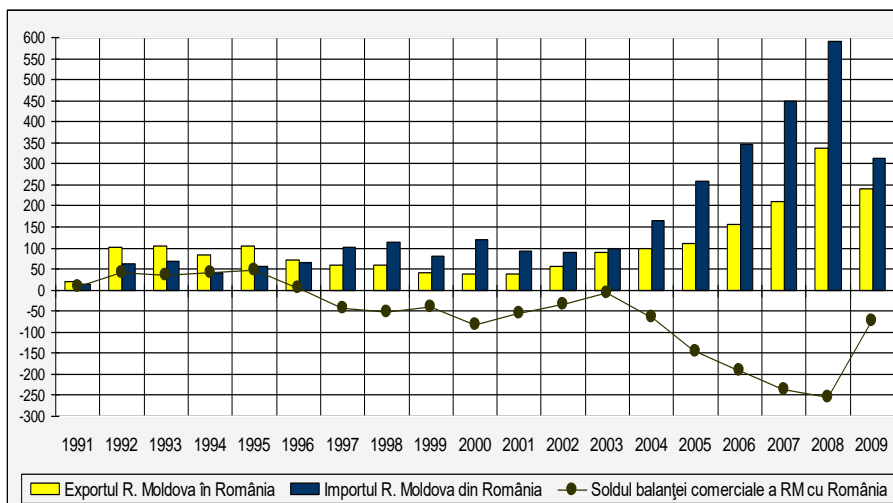
Drept urmare, în viziunea autorului, pentru Republica Moldova, România reprezintă partenerul strategic în realizarea obiectivului de aderare și integrare în UE, iar pentru România, Republica Moldova reprezintă un partener care poate să o susțină să-și dezvolte mai eficient exporturile pe piețele din Răsărit. Integrarea în UE va însemna pentru Republica Moldova renunțarea pentru totdeauna la un spațiu economic tradițional subdezvoltat din punct de vedere economic și acceptarea unui nivel mediu de dezvoltare.

2.3. Analiza în dinamică a relațiilor comerciale dintre Republica Moldova și România

Vecinătatea geografică, limba comună și relațiile istorice dintre Republica Moldova și România au facilitat amplificarea comerțului bilateral de-a lungul deceniilor și reintegrarea economiilor acestora [84]. Bineînțeles, importanța comerțului bilateral este cu mult mai mare pentru Republica Moldova decât pentru România (vezi figura 2.9 și anexa 16).

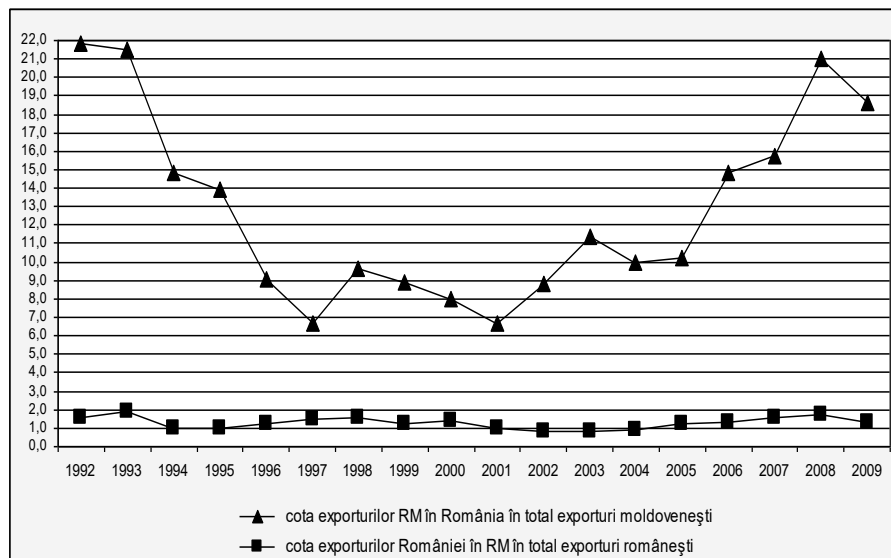
Astfel, începând cu anul 1996, România se transformă din importator net din Republica Moldova în exportator net, devenind pentru un singur an al perioadei în cauză (anul 2008) principalul partener comercial după importanță pentru Republica Moldova, cu o pondere de circa 20% în export și de circa 12% în import (vezi figura 2.10 și figura 2.11).

Figura 2.9. Evoluția relațiilor comerciale dintre Republica Moldova și România, în perioada 1991-2009, mil. dolari SUA

Sursa: Elaborată de autor după [65], [66], [67], [68], [70], [71], [136], [135], [137], [138].

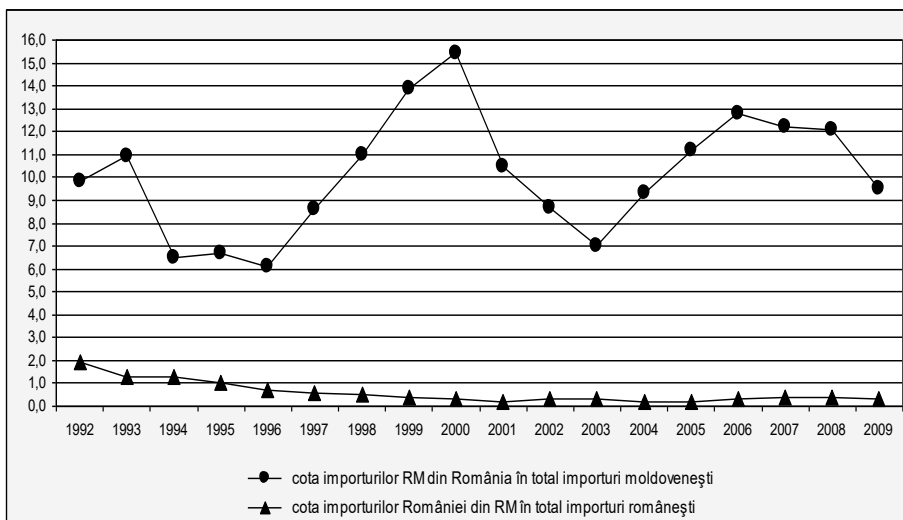
Figura 2.10. Cotele reciproce ale exporturilor Republicii Moldova și României în total exporturi, în anii 1992-2009, %

Sursa: Elaborată de autor după [65], [66], [67], [68], [70], [71], [136], [137], [138].

În același timp, comerțul bilateral româno-moldovenesc reprezintă doar circa 1% în fluxurile comerciale totale ale României (vezi figura 2.10 și figura 2.11).

Figura 2.11. Cotele reciproce ale importurilor Republicii Moldova și României în total importuri, în anii 1992-2009, %

Sursa: Elaborată de autor după [65], [66], [67], [68], [70], [71], [136], [137], [138].

În rezultatul adoptării de către autoritățile Republicii Moldova a măsurilor guvernamentale de stimulare a schimburilor comerciale reciproce de la sfârșitul anului 1991, anul 1992 s-a materializat deja printr-un volum al comerțului bilateral de 164,8 mil. dolari SUA. În anii 1994 și 1999, volumul comerțului dintre Republica Moldova și România a atins limita minimă de 125,9 mil. dolari SUA și, respectiv, de 122,9 mil. dolari SUA (vezi anexa 17).

La finele anului 1994 intră în vigoare Acordul de comerț liber, care a constituit un imbold al creșterii schimburilor comerciale din cele două țări. Acest acord prevedea intensificarea schimburilor comerciale reciproc avantajoase, conducând la crearea unei largi zone de comerț liber și contribuind la procesul de integrare europeană [85].

Acordul a avut ca scop eliminarea reciprocă și simetrică a taxelor vamale de import la mărfurile origine din România și din Republica Moldova, atât la produsele industriale cât și la produsele agri-

cole; stabilirea unor reguli de origine similare cu cele din cadrul Acordului european de asociere a României la Comunitățile Europene, pe această cale vizându-se facilitarea integrării în perspectivă a ambelor state în structurile europene. Astfel, volumul importului din România a înregistrat o creștere continuă, însă volumul exportului - cu părere de rău -, din anul 1996 a avut o tendință de scădere. Micșorarea exportului a fost influențată de următorii factori: majorarea numărului de țări partenere ale Moldovei, inclusiv preluarea unor fluxuri tradiționale cu țările CSI; gama extrem de restrânsă a ofertei de export a Republicii Moldova, care în ultimii ani a fost obligată să-și achite prin livrări de mărfuri datoriile către Rusia, din care importă resurse energetice; introducerea de către România a suprataxei la import, adică restricții la import de zahăr; evoluția cursului valutar. În anii 1998-2001, România a avut o politică de depreciere a monedei naționale, factor care a favorizat exporturile și a defavorizat importurile, pe când în Republica Moldova, în această perioadă, s-a dus o politică de apreciere a monedei naționale, factor ce a favorizat importurile și a defavorizat exporturile [77, p. 84].

Suplimentar, pierderea partenerilor comerciali tradiționali la începutul tranziției, dar și incapacitatea sectorului real de a răspunde cererii interne sporite au determinat creșterea mai rapidă a importului decât a exportului în ambele state (vezi anexa 14 și anexa 15). În anul 2008, deficitul comercial a atins circa 55% din PIB în Republica Moldova, față de 15% în România.

În ceea ce privește importurile Republicii Moldova din România, acestea sunt, în mare parte, combustibilii și produsele minerale, a căror pondere este mai mare de 50% (vezi tabelul 2.6 și anexa 19).

Conținutul exporturilor din România în Republica Moldova a fost determinat preponderent și de existența resurselor naturale în România, respectiv de inexistența acestora în Republica Moldova. Este vorba, în primul rând, despre produsele petroliere, care constituie mai mult de 50% din importurile Republicii Moldova din România (vezi anexa 19). Republica Moldova importă combustibili, uleiuri minerale și materii bituminoase din România încă de la începutul perioadei de tranziție.

Totuși, ponderea acestora era mai mică și chiar în descreștere până în anul 1998. Astfel, în 1998, ca urmare a investiției realizate de

compania Petrom în Republica Moldova, care se plasează printre cei mai importanți investitori români în Republica Moldova, exporturile de combustibili și uleiuri minerale și materii bituminoase din România în țara noastră au început să crească rapid [132].

Tabelul 2.6. Principalele categorii de mărfuri importate în Republica Moldova din România, în anii 1996-2009, %

Cod S.A.	Grupe de mărfuri	1996	2002	2008	2009
	În total (importuri în Republica Moldova din România)	100,0	100,0	100,0	100,0
22	Băuturi alcoolice și nealcoolice; oțeturi	5,2	10,7	2,4	3,0
27	<i>Combustibili și uleiuri minerale; materii bituminoase</i>	23,6	30,7	51,6	51,4
28	Produse chimice anorganice	5,3	0,7	0,2	1,8
30	Produse farmaceutice	2,4	1,7	0,8	1,3
39	Materiale plastice și articole din materiale plastice	4,7	10,1	5,1	4,6
48	Hârtie și carton; articole din hârtie și carton	6,6	7,8	0,6	1,0
49	Cărți, ziare și alte produse imprimate	1,6	1,8	0,8	1,3
70	Sticlă și articole din sticlă	6,7	3,6	0,6	0,8
85	Mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile	4,1	2,9	2,7	2,9
94	Mobilă; aparate de iluminat și alte articole similare, construcții prefabricate	2,8	2,5	5,3	5,0
	Altele	37,0	27,5	29,9	26,9

Sursa: Elaborat de autor după [70], [71], [137].

Creșterea valorii importurilor Republicii Moldova din România în 2004 s-a datorat, într-o anumită măsură, creșterii prețului mondial la combustibili, acesta reprezentând produsul principal de import al Republicii Moldova din România. În același timp, Republica Moldova a reușit să mențină creșterea exporturilor în România chiar și după aderarea statului vecin la UE. Creșterea exporturilor a fost însoțită și de schimbarea structurii acestora ca urmare a condițiilor noi de comerț între România, ca stat membru al UE, și Republica Moldova.

Luând în considerație reducerea semnificativă a importurilor românești comparativ cu importurile totale, evoluția în cauză a

fost atribuită, de mulți experți, introducerii vizelor moldovenești pentru cetățenii români, în aprilie 2009. Fără îndoială, acțiunea menționată a avut un impact negativ.

Reducerea cererii totale externe în perioada crizei economice globale a determinat și scăderea exporturilor din Republica Moldova în România, reflectată mai ales în scăderea exportului de articole textile. Rezilierea contractelor între parteneri, dar și lichidarea unor întreprinderi în lipsa cererii vor condiționa reabilitarea mai lentă a exporturilor de textile (vezi tabelul 2.7). În același timp, evoluții pozitive au existat chiar și pe timp de criză [132].

Structura exporturilor moldovenești în România s-a schimbat semnificativ pe parcursul acestei perioade (vezi anexa 18). Astfel, exporturile agricole au pierdut poziția lor dominantă încă înainte de aderarea României la UE, iar după aderare, unele dintre acestea chiar au dispărut, fie ca urmare a aplicării unor tarife vamale mai înalte (în cazul cerealelor), fie a standardelor sanitare și fitosanitare europene care nu sunt implementate adecvat în Republica Moldova (animale vii, carne, lactate, ouă, miere naturală).

Acestea au fost înlocuite de unele produse noi, care au crescut mult mai puternic. Astfel, în anul 2009, principalele articole de export ale Republicii Moldova în România le constituiau mașinile, aparatele și echipamentele electrice, aparatele de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile, care până în 2007 reprezentau mai puțin de 1% din exporturi (vezi tabelul 2.7 și anexa 18).

Tabelul 2.7. Principalele categorii de mărfuri exportate din Republica Moldova în România, în anii 1996-2009, %

Cod S.A.	Grupe de mărfuri	1996	2002	2008	2009
	În total (exporturi din Republica Moldova în România)	100,0	100,0	100,0	100,0
12	Semințe și fructe oleaginoase; plante industriale și medicinale, paie și furaje	0,4	5,1	1,0	3,9
15	Grăsimi și uleiuri animale și vegetale; produse ale disocierii lor; grăsimi alimentare prelucrate, ceară de origine animală sau vegetală	0,1	20,1	9,1	4,8
17	Zahăr și alte produse zaharoase	31,7	5,4	3,9	5,0
22	Băuturi alcoolice și nealcoolice; oțeturi	4,8	0,1	1,8	1,6
24	Tutun și înlocuitori de tutun prelucrați	13,8	0,4	0,4	0,2

Cod S.A.	Grupe de mărfuri	1996	2002	2008	2009
62	Articole și accesorii de îmbrăcăminte, altele decât tricotate sau croșetate	0,3	4,0	6,9	5,7
64	Încălțăminte	0,0	2,7	8,5	4,0
70	Sticlă și articole din sticlă	2,9	9,0	3,7	3,3
85	<i>Mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile</i>	4,1	0,3	28,0	39,7
94	Mobilă; aparate de iluminat și alte articole similare, construcții prefabricate	0,1	2,4	2,9	2,2
	Altele	41,8	50,5	33,8	29,6

Sursa: Elaborat de autor după [70], [71], [137].

Exporturile din clasa 85 „mașini, aparate și echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile” au crescut ca importanță începând cu anul 2007, odată cu stabilirea companiei „Drăxlmaier Automotive”²⁸ în Republica Moldova. Relocarea afacerii din România în Republica Moldova în 2007 a determinat creșterea exporturilor totale din clasa respectivă, care nu erau caracteristice țării noastre până atunci, și creșterea exporturilor totale spre România. Fără contribuția acestora, se aștepta declinul exporturilor spre România în 2007, ca urmare a aderării României la UE, din cauza noilor standarde sanitare și fitosanitare europene. Tot din 2007 au crescut exporturile de articole și accesorii de îmbrăcăminte și încălțăminte în România. Parțial, acesta este rezultatul extinderii companiilor din România care lucrează în cadrul unor acorduri lohn²⁹ cu companii din Republica Moldova. Salariile mai

²⁸ „Drăxlmaier Automotive” este o uzină pentru producerea de componente și echipamente electrice pentru automobile. Compania operează în Bălți din 2007. Aceasta este una din cele peste 50 de reprezentanțe ale întreprinderii pentru producerea de sisteme de bord electrice moderne pentru industria de automobile la nivel mondial. Volumele de producție și exporturile în timpul funcționării societății a plasat compania în rândul celor mai mari companii din Republica Moldova.

²⁹ Operațiunile de prelucrare în lohn sunt operațiuni marginale, în general cu un grad redus de rentabilitate pentru acela care utilizează capacitatea lui de producție, folosind schițele, desenele, materia primă sau materialele furnizate de partenerul beneficiar al produselor finite cu care cooperează. Totuși, în perioada de criză, de recesiune sau de tranziție de la un sistem economic la altul, situație în care se află acum Republica Moldova, prelucrările în lohn sunt binevenite, cu condiția să fie de scurtă durată.

mici în Republica Moldova constituie una dintre cauzele relocării sau extinderii afacerilor din România în țara vecină [132]. Produsele din zahăr au constituit întotdeauna un export moldovenesc important spre România, acestea reprezentând peste 30% din exporturi (în anul 1998, chiar 50% din totalul exporturilor). În 2007, la intrarea României în UE, exportul de zahăr a scăzut cu circa 80%, din cauza tarifelor vamale. În anul 2008, la acordarea preferințelor comerciale autonome unilaterale de către UE, Republica Moldova a reluat exportul de zahăr în România. Acesta chiar a crescut semnificativ comparativ cu 2006 (cu peste 30%). Astfel, în 2008 au fost exportate aproape integral cele 15.000 tone de zahăr care făceau parte din contingentul tarifar anual scutit de taxa vamală, iar în 2009 au fost exportate 18.000 tone din contingentul respectiv (vezi anexa 18).

Prin urmare, în pofida faptului că România a aderat la Uniunea Europeană și că Acordul de liber schimb cu Republica Moldova nu mai este valabil, comerțul bilateral a continuat să crească și după 2007. De altfel, Republica Moldova beneficiază de preferințele comerciale autonome acordate de UE [37, p. 19]. Începând cu 1 ianuarie 2008, acest regim oferă accesul liber de taxe și fără cote al produselor originare din Republica Moldova pe piața Uniunii Europene, cu excepția unui număr de produse agricole sensibile pentru piața din UE, care suferă restricții cantitative (vezi anexa 6). Datorită acestui sistem, liberul schimb între Republica Moldova și România este unilateral: Republica Moldova impune taxe vamale produselor românești, însă România nu taxează produsele moldovenești. Acest lucru pare paradoxal, ținând cont de faptul că produsele românești au devenit relativ necompetitive ca preț în raport cu cele din CSI și din celelalte state în curs de aderare la UE cu care Republica Moldova are încheiate acorduri de liber schimb. Un bun produs în România sau în oricare țară membră a UE este supus unei taxe vamale de 20%, însă unul produs în Croația, Ucraina sau Kazahstan este scutit de taxe vamale. O potențială explicație este faptul că, prin aderarea la UE, produsele românești au trebuit să se alinieze unor standarde superioare și acest lucru le-a făcut competitive sub aspectul calității.

Fluxurile comerciale bilaterale au continuat să crească după aderarea României la UE (în anii 2007 și 2008), însă cu schimbări

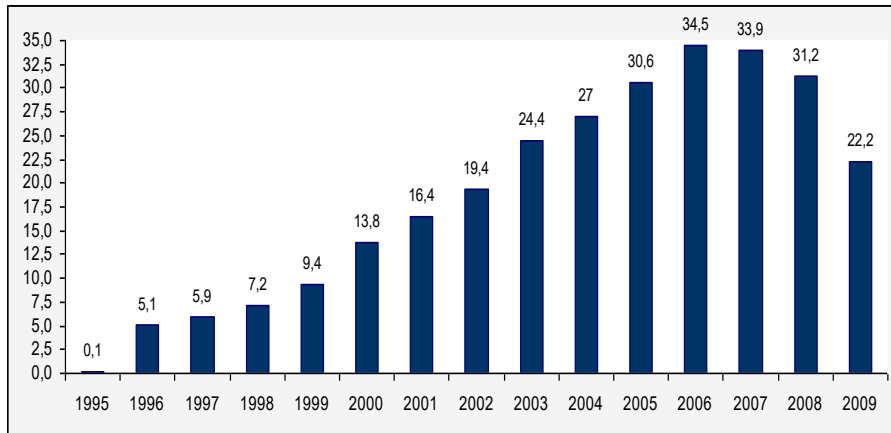
semnificative în structura exporturilor spre România, inclusiv datorate relocării unor afaceri din România în Republica Moldova. De asemenea, preferințele comerciale autonome de care beneficiază unilateral Republica Moldova din partea Uniunii Europene au contribuit la relansarea exportului unor categorii de produse. În anul 2009, ca urmare a crizei mondiale, s-a înregistrat o reducere a exporturilor moldovenești în România (vezi anexa 17).

Referitor la comerțul cu servicii, care reprezintă 12% din fluxurile comerciale totale dintre state, fluxurile bilaterale nu mai sunt atât de semnificative, cu o pondere de circa 10% pentru Moldova și mai puțin de 1% pentru România. În perioada 1996-2009, creșterea comerțului cu servicii a fost mult mai importantă decât a comerțului cu bunuri. Structura serviciilor exportate este asemănătoare, o pondere majoră revenind serviciilor de transport și comunicații. Republica Moldova este mai competitivă în serviciile de comunicații, în care înregistrează surplus comercial cu România. De altfel, serviciile de comunicații înregistrează un avantaj comparativ pe mai multe piețe europene. În exporturile de bază ale României în Republica Moldova se includ și serviciile de călătorie. Totuși, oportunitățile oferite de proximitatea geografică și apartenența României și Republicii Moldova la entități politice și economice diferite oferă posibilități noi de extindere a comerțului cu servicii.

În 2009, conform datelor oficiale, constatăm că importurile moldovenești au scăzut, influențând și consumul. Această scădere este cauzată de criza economică ce a afectat țara noastră. Republica Moldova este expusă la criza economică mondială, atât din cauza îngustării piețelor de export, cât și din cauza scăderii economiilor țărilor în care lucrează cetățenii moldoveni. Republica Moldova este a doua țară din lume ca procent al remitențelor în PIB, iar diminuarea economiilor vestice (cu precădere a sectorului construcțiilor) i-a forțat în șomaj sau a redus veniturile disponibile ale multor moldoveni plecați la muncă în străinătate (figura 2.12).

Criza economică globală a afectat puternic și România; economia acestui stat este puternic dependentă de evoluțiile pe piețele externe, producția în multe ramuri răspunzând cererii externe. De asemenea, reducerea importurilor și a exporturilor a generat în ambele state comprimarea consumului intern.

Figura 2.12. Cota remitențelor Republicii Moldova în PIB, în perioada 1995-2009, %

Sursa: Elaborată de autor după [135], [143].

Deși introducerea vizelor și aplicarea lor provizorie pentru cetățenii români la intrarea în Republica Moldova din aprilie 2009 au prejudiciat imaginea țării noastre și au tensionat relațiile politice între state, declinul mai profund al comerțului este mai degrabă rezultatul structurii exporturilor moldovenești în România.

Prin urmare, o măsură tradițională a colaborării comerciale bilaterale o constituie micul trafic la frontieră. Astfel, producătorii agricoli din satele moldovenești din apropierea graniței își desfac produsele în piețele din orașele estice ale României (Galați, Iași etc.) pentru a beneficia de prețuri mai bune. Micul comerț la frontieră a înflorit în perioada 1990-2006, în primul rând datorită libertății cetățenilor moldoveni de a trece granița fără a avea nevoie de viză.

Ulterior, micul trafic de frontieră a fost afectat de intrarea României în Uniunea Europeană, acesta reducându-se semnificativ după 2007. Totuși, micul trafic de frontieră a supraviețuit, piețele Galațiului fiind în continuare destinații pentru mulți moldoveni din satele din apropierea graniței. Cu toate că obținerea unei vize este un proces deloc simplu, există restricții la cantitatea de produse pe care o pot transporta spre vânzare peste graniță și orașele românești în care își desfac marfa nu sunt nici pe departe unele bogate; pentru cetățenii moldoveni din satele de lângă graniță este profitabil să își vândă produsele agroalimentare în România.

În octombrie 2009, în urma schimbării Guvernului Republicii Moldova, Acordul de mic trafic la frontieră a fost parafat de miniștrii de externe ai celor două țări. Acest acord este un document-cadru al Uniunii Europene și prevede că cetățenii Republicii Moldova care au domiciliul la o distanță mai mică de 30 de kilometri de granița cu România pot trece granița fără viză.

În același timp, putem remarca faptul că potențialul de export al Republicii Moldova rămâne extrem de scăzut comparativ cu cel al României, cauza fiind în primul rând competitivitatea redusă a producției și a serviciilor economiei naționale, determinată de ineficiența managerială, de gradul redus de re tehnologizare și modernizare a producției, care generează costuri ridicate ce se reflectă în prețul produselor și serviciilor. O altă barieră opozabilă creșterii capacității de export o constituie lipsa sistemelor internaționale de certificare a calității, care reduce posibilitatea de folosire avantajoasă a preferințelor comerciale acordate de UE.

Renunțarea la sistemele de subvenționare a diverselor activități industriale ar putea ridica cu un anumit grad capacitatea de export, obligând agenții economici să-și eficientizeze activitatea și să adopte sistemele internaționale de standardizare și certificare a calității pentru a deveni rentabili pe piața externă. Ridicarea subvențiilor ar mări competitivitatea în economia națională, care va fi reglată prin cele două pârghii importante ale economiei de piață – cererea și oferta. O altă cale de creștere a capacității de export este atragerea de investiții masive în economia națională și, în mod special, în ramurile industriale care produc bunuri cu valoare adăugată mare. Atragerea de investiții străine constituie o sursă de echilibrare a balanței de plăți, prin aducerea de venituri excepționale în economie.

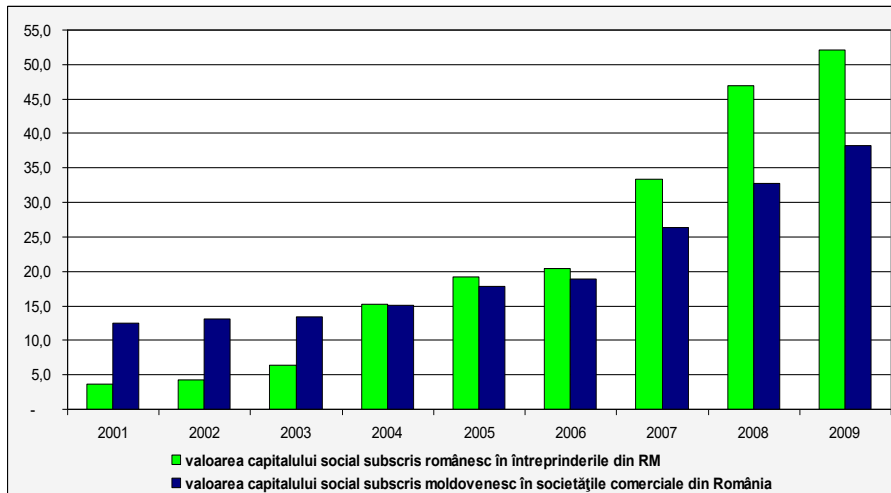
2.4. Experiințe de dezvoltare a altor forme de colaborare socioeconomică moldo-română

Investițiile străine reciproce în Republica Moldova și în România au crescut mult mai lent decât comerțul bilateral. Deși, în plan comercial, România este una dintre principalele destinații ale exporturilor moldovenești, nu același lucru se întâmplă cu investițiile.

În cadrul investițiilor bilaterale directe, pe parcursul ultimilor ani, Republica Moldova s-a manifestat drept un receptor net al investițiilor românești.

În general, investițiile moldovenești în România sunt foarte divizate, fiind reprezentate de un număr mai mare de întreprinderi relativ mici, în timp ce companiile cu capital românesc din Republica Moldova, deși mai puține la număr, desfășoară proiecte investiționale mult mai mari. Astfel, la sfârșitul anului 2009, în România activau 3.485 de societăți mixte cu capital moldovenesc în valoare de 38,3 mil. dolari SUA, iar în Republica Moldova activau 503 societăți mixte cu capital românesc în valoare de cca 52 mil. dolari SUA³⁰ (vezi figura 2.13 și figura 2.14).

Figura 2.13. Investițiile reciproce ale României și ale Republicii Moldova în capitalul social al întreprinderilor, în perioada 2001-2009, mil. dolari SUA

Sursa: Elaborată de autor după [69], [137], [148].

Totodată, prezența investițională a României în Republica Moldova este incomparabilă cu prezența Republicii Moldova în România. Astfel, în timp ce România se află în primele zece locuri ale

³⁰ Comparativ cu anul 2004, valoarea capitalului românesc în întreprinderile din Republica Moldova a crescut de cca 3,4 ori.

investitorilor în Republica Moldova, ponderea Republicii Moldova după valoarea capitalului social subscris în România constituie 0,12% din totalul investițiilor străine în România spre finele anului 2009. Sunt două cauze care explică acest lucru. În primul rând, investițiile românești în Republica Moldova au la origine, în mare parte, capital olandez, german, francez, turcesc etc. Astfel, România servește drept punte de acces pentru mai mulți investitori occidentali care au venit sau intenționează să vină în Republica Moldova. În ultimii ani, companii ca Drăxlmaier Group Automotive Site, Mobiasbanca-Groupe Société Générale, Orange Moldova, Metro Cash and Carry, McDonalds etc. au venit în Republica Moldova prin intermediul României și, respectiv, au fost catalogate de statistici drept investiții românești (vezi anexa 20). Nu putem exclude nici factorul legat de competitivitatea economică superioară a României față de cea din Republica Moldova, fapt ce explică într-o anumită măsură participarea economică mai activă a companiilor respective în Republica Moldova față de cele moldovenești în România.

Totuși, accelerarea fluxurilor investiționale bilaterale din ultimii ani a fost determinată, pe lângă alți factori, de aderarea României la Uniunea Europeană. Astfel, după 2007, mai multe companii din Republica Moldova au început să-și localizeze/restrângă afacerea sau să deschidă filiale în România. Totodată, în urma intensificării concurenței, după aderare, dintre producătorii autohtoni și cei din alte state membre ale UE, multe companii din România și-au diminuat cotele pe piața internă. Prin urmare, mai multe întreprinderi și-au concentrat mai intens eforturile în vederea extinderii prezenței pe piețele estice, Republica Moldova fiind percepută drept punte de acces în această direcție.

În același timp, în pofida proximității teritoriale, a tradițiilor istorice și a lipsei barierelor lingvistice, prezența investitorilor din România a fost relativ modestă în Republica Moldova pe parcursul perioadei analizate [132]. Astfel, către finele anului 2008, România deținea locul opt în topul celor mai importanți investitori în Republica Moldova după soldul investițiilor străine directe, cu o pondere de circa 4,6% din totalul ISD. În anul 2009 se schimbă clasamentul dat, România urcând pe poziția șase, cu 7,6% (vezi tabelul 2.8). Astfel, în anul 2009 s-a înregistrat o apropiere socio-

economică imediată între țara noastră și România, deoarece n-au existat bariere politice care să submineze colaborarea.

Tabelul 2.8. Structura ISD în Republica Moldova după țări de origine, în perioada 2005-2009, %

Nr.	2005		2008		2009	
	Țările	Cota în total ISD	Țările	Cota în total ISD	Țările	Cota în total ISD
1.	Olanda	17,6	Olanda	18,2	Olanda	16,0
2.	Rusia	13,3	Cipru	12,7	Cipru	11,3
3.	Spania	12,2	Italia	12,3	Franța	11,2
4.	Marea Britanie	9,7	Rusia	7,8	Italia	10,8
5.	SUA	6,0	Germania	6,1	Marea Britanie	7,9
6.	Elveția	6,0	Spania	5,7	<i>România</i>	7,6
7.	Germania	5,4	Marea Britanie	5,3	Germania	7,0
8.	<i>România</i>	4,6	<i>România</i>	4,6	Spania	4,0
9.	Cipru	2,8	SUA	4,5	SUA	3,5
10.	Italia	2,4	Franța	3,7	Rusia	3,0

Sursa: Elaborat de autor după [137].

Analiza evoluției investițiilor românești directe în Republica Moldova, în anii 1996-2009, relevă că anumite proiecte investiționale majore au determinat creșteri spectaculoase. Spre exemplu, majorarea puternică a investițiilor românești directe în 1998 a avut ca bază intrarea „Băncii Comerciale Române” SA pe piața moldovenească, precum și a companiei „Petrom-Moldova” SA. La începutul anului 2009, cele două entități dețin primul și, respectiv, al treilea loc în topul întreprinderilor create cu participarea capitalului din România (vezi anexa 20).

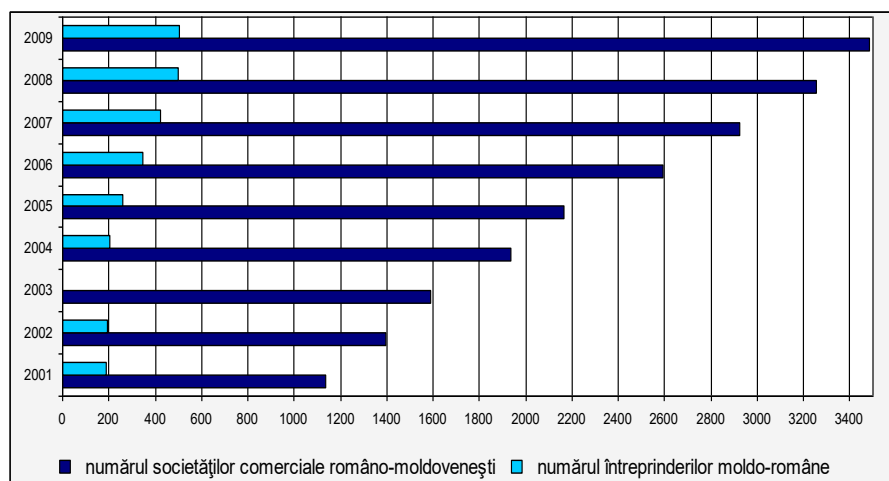
Dublarea investițiilor românești în 2004 a fost determinată în special de lansarea „Metro Cash and Carry Moldova” SRL. Totodată, creșterile din 2009 relevă conturarea unei tendințe de majorare a investițiilor românești directe în Republica Moldova (vezi figura 2.13 și tabelul 2.8).

În structura investițiilor românești în Republica Moldova, ponderea majoră o deține capitalul social subscris, care a crescut în 2009 față de 2007 de la 23,3 mil. dolari SUA la 38,3 mil. dolari SUA, iar față de anul

2001, de cca 3 ori. Venitul reinvestit a crescut cu un ritm mai modest, fapt determinat de perioada de timp relativ scurtă de la afluxul în Republica Moldova a investițiilor române, care nu au reușit încă să înregistreze rezultate financiare semnificative.

De altfel, în perioada 2004-2008 se atestă o creștere relativ însemnată a numărului de întreprinderi mixte moldo-române, precum și a cifrei de afaceri a acestora comparativ cu perioada 2008-2009 (vezi figura 2.14 și anexa 20). Cele mai atractive domenii în care au fost până acum direcționate investițiile românești în Republica Moldova sunt sectorul financiar-bancar, construcțiile și industria ușoară (textilele, fabricarea încălțămintei).

Figura 2.14. Dinamica numărului întreprinderilor mixte moldo-române, în perioada 2001-2009

Notă: Pentru anul 2003 datele lipsesc.

Sursa: Elaborată de autor după [69], [137], [148].

Drept urmare, interesul sporit al investitorilor români pentru sectorul financiar-bancar din Republica Moldova a început să fie vizibil începând cu anul 2007, odată cu creșterea agregată a fluxurilor investiționale din România. Acestea s-au manifestat prin intrarea pe piața moldovenească a BC „Mobiasbanca-Groupe Société Générale” SA, „Raiffeisen Leasing” SRL, „BT Leasing” SRL, care, deși nu au la origine capital românesc, au venit în Republica Moldova prin România.

O altă tendință ilustrativă o constituie venirea în Republica Moldova, în această perioadă, a unor companii românești specializate în operațiuni de lohn, în particular în confecționarea articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte. În marea lor majoritate, acestea și-au extins ori și-au delocalizat activitatea peste Prut, motivul principal fiind costul mai mic al forței de muncă din Republica Moldova. O bună parte dintre aceste companii și-au plasat activitatea în localitățile adiacente/limitrofe frontierei cu România, cu scopul de a micșora costurile de transport al producției finite și al materiilor prime. Unele companii angajează chiar rezidenți români din zonele apropiate de frontieră. Drept consecință, în perioada 2007-2008, exporturile de articole de îmbrăcăminte și încălțăminte au crescut comparativ cu perioada de până în anul 2006, tendință care a continuat și în următorii ani, România devenind în anul 2008 principalul partener comercial în derularea exporturilor moldovenești.

După cum am menționat, prezența investițională a Republicii Moldova în România este determinată de un grup mai numeros de întreprinderi, însă mult mai mici față de companiile românești în țara noastră. Din anul 2001 și până în 2009, numărul de întreprinderi din România create cu participarea capitalului moldovenesc practic s-a triplat, crescând de la 1.134 la 3.485 de unități (vezi figura 2.14).

La fel s-a triplat și soldul capitalului social subscris la aceste companii, evoluând de la 12,5 mil. la 38,3 mil. dolari SUA, cea mai pronunțată creștere fiind înregistrată în anul 2007 (vezi figura 2.13). Aceasta s-a datorat, în primul rând, aderării României la UE, fapt ce a determinat mai multe companii din Republica Moldova să investească în statul vecin, fiind ghidate preponderent de așteptări pozitive privind creșterea economică și extinderea pieței de desfacere. Prin urmare, în anul 2008 România a atras de două ori mai mult capital moldovenesc față de valoarea cumulată a capitalului atras de țările CSI (7,13 mil. dolari SUA față de 3,93 mil. dolari SUA) [148].

Analizând evoluția investițiilor străine directe moldovenești în România, observăm că o bună parte dintre investitori sunt persoane fizice. Conform surselor românești, între cei mai mari 50 de investitori moldoveni în România se numără doar cinci firme (persoane juridice). Ca domenii de activitate, cele mai mari investiții sunt în

sectorul energetic – comerțul cu curent electric importat, livrarea de combustibil pentru termocentrale³¹ etc. [69]. Constatăm astfel că cei mai mari investitori moldoveni sunt nu în domeniul agroalimentar, unde Republica Moldova are avantaj comparativ, ci, în mod surprinzător, în domeniul energetic.

Așadar, spre deosebire de relațiile comerciale, relațiile investiționale între cele două țări sunt mai slabe, adică investițiile au crescut mult mai lent decât comerțul, iar particularitatea lor este că sunt realizate de cele mai multe ori de investitori individuali care deschid sau cumpără afaceri în România. Foarte rar se întâmplă să fie companii moldovenești care „branșează” peste Prut – din cele mai mari 50 de firme românești cu capital majoritar moldovenesc doar cinci sunt deținute de alte firme.

În același timp, este de menționat faptul că integrarea României în UE are preponderent impact pozitiv pentru colaborarea bilaterală cu Republica Moldova. Spre exemplu, produsele românești trebuie deja să se conformeze unor standarde de calitate mai înaltă, ceea ce le va face mai atractive și poate compensa, în unele cazuri, prețul semnificativ mai ridicat. *Outsourcing*-ul/externalizarea³² este favorizat(ă) de costurile mai mici cu forța de muncă și cu construcțiile industriale, precum și de avantajele fiscale, taxa pe profitul reinvestit fiind zero. Ca exemplu de firme care își relocă producția în Republica Moldova, avem cazul Coca Cola Hellenic, care și-a transferat fabrica de la Iași la Chișinău [132].

³¹ Cea mai mare investiție cu capital moldovenesc din România este grupul de firme Unicom (care include opt firme active). Grupul Unicom este axat în principal pe energie, fiind principalul furnizor de păcură pentru Termoelectrica, deținând și licență de furnizare a curentului electric. Firma Marc Trust a fost pionierul tranzacțiilor cu curent electric, înainte ca piața să fie liberalizată. Pe lângă operațiunile din domeniul energetic, grupul Unicom derulează și operațiuni de producție și comerț cu construcții din lemn, precum și de intermediere imobiliară. Acesta deține în România și o firmă de securitate, Unisecurity. Trei dintre cele mai mari șase firme moldovenești din România fac parte din grupul Unicom.

³² Externalizarea, denumită și *outsourcing*, se referă la delegarea unor sarcini sau obiective unor segmente organizaționale aparținând unor entități externe, care oferă un raport preț-calitate mai bun sau dețin expertiză în domenii specializate. Externalizarea poate cuprinde un spectru larg de activități, de la procese operaționale (de exemplu, livrarea de produse) și până la funcțiuni ale firmei.

Astfel, instabilitatea politică în Republica Moldova rămâne un factor puternic descurajant pentru relațiile comerciale, investiționale etc. bilaterale. Suplimentar, actuala criză economică mondială a avut repercusiuni palpabile asupra relațiilor investiționale bilaterale dintre Republica Moldova și România. Aceasta s-a manifestat în special prin retragerea capitalului românesc din capitalul social al companiilor mixte din Republica Moldova. Respectivul fenomen de dezinvestire a putut fi observat în anul 2009, în primul trimestru fiind retrase 10,7 mil. dolari SUA din capitalul social al întreprinderilor (vezi anexa 21).

În viziunea noastră, în scopul extinderii relațiilor comerciale și investiționale bilaterale, considerăm necesară crearea la Chișinău și în localitățile de frontieră ale Republicii Moldova a unor centre de afaceri UE-RM. Acest lucru ar spori influența economică a României în zonă și i-ar consacra rolul de facilitator al relațiilor economice (și nu numai) cu Uniunea Europeană.

În aceeași perioadă, Republica Moldova și România au căutat să-și dezvolte și alte forme de colaborare socioeconomică, precum colaborarea în domeniul energiei, industriei, agriculturii și industriei alimentare, în domeniul standardelor și metrologiei, în domeniul asistenței și protecției sociale ș.a.

Livrările de energie electrică au demarat de la 1 noiembrie 1998, în baza unui contract de livrare a energiei electrice din România în Republica Moldova [107]. Importul de energie s-a realizat din sistemul energetic al României prin trei linii de transport al energiei electrice: Stânca-Costești³³ (0,18 km³⁴), Țuțora-Ungheni (10,8 km), Huși-Cioara (15,4 km) – figura 2.15.

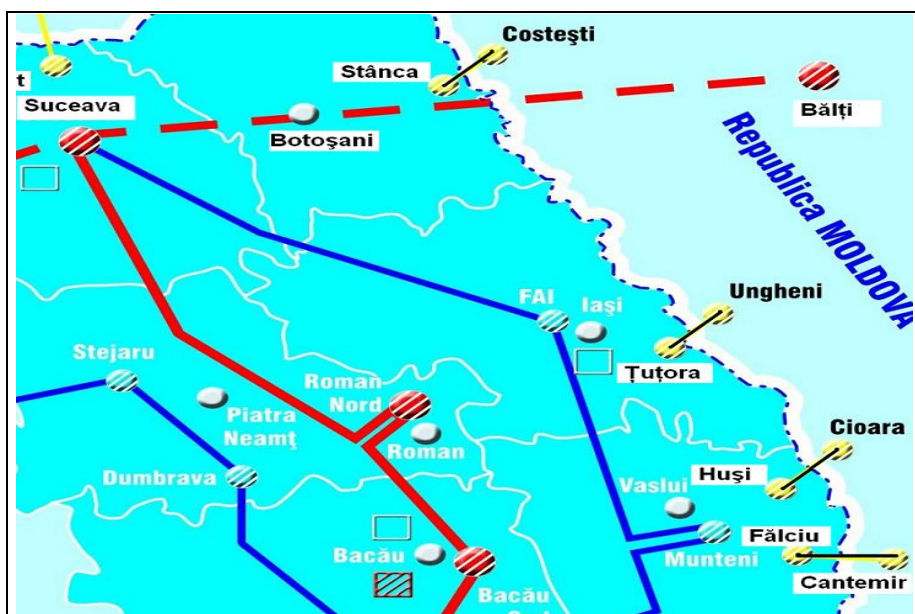
În anul 2008 s-a început construcția LEA de 110 kV pe traseul Fălciu-Cantemir-Gotești, cu lungimea de 28 km și costul de 5 mil. euro, planificată să fie finalizată în anul 2010. Guvernul român a alocat din fondul special 282,4 mil. lei. În noiembrie 2008 a fost sem-

³³ Î.S. „Nodul hidraulic Costești-Stânca” de pe râul Prut are ca obiect producerea energiei electrice în baza deversării apei, fiind folosit în comun de către Republica Moldova și România, conform documentelor semnate între ex-URSS și România în anul 1973. Energia electrică generată se împarte egal între părți.

³⁴ În paranteze este indicată lungimea LEA pe teritoriul României (județele Iași și Vaslui).

nat Memorandumul privind construcția LEA de 400 kV Bălți-Suceava între ÎS „Moldelectrica” Republica Moldova și ÎS „Transelectrica” România, cu lungimea de 116 km și costul de 32 mil. euro, iar până la finele anului 2010 să fie finalizat studiul de fezabilitate. Potrivit Protocolului ședinței Comisiei mixte moldo-române (nr. IV din 2008), este prevăzută și construcția LEA de 400 kV Ungheni-Iași [143].

Figura 2.15. Liniile electrice aeriene (110 kV) de interconexiune dintre sistemul energetic din Republica Moldova și sistemul energetic al României

Sursa: Adaptată după [131].

În anul 2010, interconexiunea cu sistemul energetic al României se asigura prin aceleași LEA de 110 kV, date în exploatare în anul 1998.

Prin urmare, întărirea interconexiunilor cu sistemul energetic al României rămâne o sarcină mereu actuală pentru Republica Moldova și în perspectivă.

De asemenea, în scopul identificării unor variante alternative de aprovizionare cu gaze naturale a consumatorilor din Republica Moldova, în anul 2009 a fost lansat proiectul gazoductului Drochia-Ungheni-Iași.

Implementarea proiectului în cauză presupune construcția unui gazoduct de interconexiune a sistemului național de gazificare cu cel al României pe direcția Drochia-Ungheni-Iași, care, eventual, va permite livrarea gazelor naturale în ambele sensuri, beneficiari urmând a fi consumatorii din Republica Moldova.

Referitor la cooperarea în domeniul asigurării cu produsele petroliere, autoritățile moldovene au început, încă din ianuarie 1995, un proiect de creare a întreprinderii mixte „Terminal”. Din cauza dificultăților financiare, proiectul de construcție a Terminalului a fost sistat.

În iunie 2001, BERD a declarat SA Terminal în stare de faliment. Abia în decembrie 2004, „Danube Logistics” (care este investitorul general, proprietarul și operatorul Portului Internațional Liber Giurgiulești) a semnat cu Guvernul Republicii Moldova un acord de investiții pentru construcția Portului Internațional Liber Giurgiulești (PILG). Acționarii societății „Danube Logistics” fiind holdingul olandez Easeur Holding BV și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, aceștia dețin 80% și, respectiv, 20% din acțiunile societății. Compania „Danube Logistics” SRL urma să investească, în 2010, circa 10 mil. dolari SUA în dezvoltarea portului, pentru finalizarea construcției terminalului general de mărfuri, a construcției tronsonului de cale ferată modernă în interiorul portului și a modificării terminalului petrolier în scopul depozitării și transbordării biocombustibilului.

La sfârșitul lunii aprilie 2010, PILG a fost conectat la rețeaua de telecomunicații prin fibră optică. Conexiunea prin fibră optică permite portului și diferitor companii rezidente în cardul PILG să mărească substanțial viteza, fiabilitatea și siguranța conectării la internet.

Terminalul petrolier constă într-o dană de acostare, o bază petrolieră formată din opt rezervoare, utilaje de încărcare a autocisternelor, iar începând cu mijlocul anului 2010, utilaje de încărcare/descărcare a cisternelor feroviare. Dana poate primi nave maritime și barje fluviale cu pescajul de până la 7 m și poate descărca sau încărca simultan până la trei tipuri de produse petroliere.

Prin urmare, soluționarea problemei energetice depinde, alături de altele, și de rezultatele de exploatare a zăcămintelor de petrol și gaze din zona Prutului de Jos și de realizarea proiectului de tranzitare a petrolului din bazinul Mării Caspice spre Europa de Vest [143].

Din cele relatate, observăm că, în această perioadă, obiectivele de securitate energetică ale Republicii Moldova nu au fost îndeplinite în totalitate sau au fost amânate. Securitatea energetică din țară și diversificarea resurselor energetice sunt slab asigurate, ca efecte ale situației economico-financiare necorespunzătoare a întreprinderilor din sectorul energetic și din cauza lipsei de resurse financiare pentru achiziționarea de resurse primare, al căror cost rămâne o problemă mare pentru țara noastră.

Colaborarea în domeniul industriei, așa cum s-a menționat mai sus, a funcționat până în anul 1995, în baza „Acordului între Ministerul Industriei din România și Ministerul Industriei și Energeticii din Republica Moldova cu privire la colaborarea economică și tehnico-științifică în anii 1991-1995”. La 24 aprilie 2000, ambele state au semnat Convenția privind colaborarea între Ministerul Industriei și Energeticii din Republica Moldova și Ministerul Industriei și Comerțului din România. În noiembrie 2004 a fost semnat Protocolul de cooperare între Ministerul Industriei al Republicii Moldova și Ministerul Economiei și Comerțului din România, în care s-au stabilit domeniile prioritare de colaborare, acestea fiind: industria ușoară, industria constructoare de mașini, industria chimică și farmaceutică, electrotehnică și electronică și fabricarea mobilei. Abia în noiembrie 2005 a fost semnat, la București, Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la cooperarea economică, industrială și tehnico-științifică, intrat în vigoare în mai 2006 (vezi anexa 2).

Ca exemple concrete de colaborare în domeniul industriei, menționăm: întreprinderile SA „Moldagrotehnica” Bălți și SA „Mecanica-Ceahlău”, în baza contractului de colaborare, produc semănători și grape. Pe baza grupului de firme cu profil farmaceutic româno-american „Eurofarm” Brașov și a SA „Farmaco” Chișinău, a fost fondată întreprinderea „Eurofarmaco”, care produce antibiotice³⁵. La Ungheni

³⁵ Î.C.S. Eurofarmaco SA se află de peste zece ani pe piața Republicii Moldova. Inițial a fost concepută drept o companie care să asigure transferul de tehnologii din România în Republica Moldova și, în general, pe piața din Est. Î.C.S. Eurofarmaco SA face parte din grupul companiilor farmaceutice de distribuție și de retail Ropharma, cu sediul în orașul Brașov, România, care în totalitate ating o cifră anuală de afaceri de peste 90 mil. euro.

se fabrică covoare din lână țurcană livrată din România. Electromotor Timișoara livrează Republicii Moldova motoare electrice pentru mașini de spălat, exportând în schimb mașini de spălat ș.a.m.d [77, p. 143].

În domeniul agriculturii și industriei alimentare au fost semnate o serie de documente, cele mai importante fiind:

- Protocolul privind colaborarea în domeniul agriculturii, semnat de ministerele de resort la 15 februarie 1990.
- Convenția între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind cooperarea în domeniul carantinei și protecției plantelor, semnat la București în 15 mai 1997 și intrat în vigoare din 21 noiembrie 1997.
- Convenția între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul sanitar-veterinar, semnată la Iași în 16 martie 1999 și expirată în 2 mai 2007.
- Acordul între Ministerul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare al Republicii Moldova și Ministerul Agriculturii și Alimentației din România în domeniul agriculturii și industriei alimentare, semnat în 31.08.1999, la București, și intrat în vigoare în 10.04.2000.
- Planul de acțiuni al cooperării moldo-române în domeniul agriculturii, industriei alimentare, sanitar-veterinar și siguranța alimentelor 2010-2011, semnat și intrat în vigoare în data de 05.03.2010.
- Memorandumul de înțelegere între Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova și Ministerul Afacerilor Externe al României, în domeniul asistenței oficiale pentru dezvoltare, privind implementarea unui program în domeniul agriculturii, semnat (și intrat în vigoare) în 27.04.2010.

Semnarea documentelor menționate a contribuit semnificativ, însă provizoriu, la simplificarea relațiilor între agenții economici din ambele state (menționăm însă că, începând cu anul 2001 și până în februarie 2010, nu a fost semnat niciun act de colaborare bilaterală în domeniu).

Cu toate acestea, un loc important îl ocupă efectuarea în comun a cercetărilor științifice în domeniul pomiculturii, protecției apelor subterane, irigației, plantelor aromatice și medicinale și în alte domenii.

Institutul de Cercetări Științifice pentru Porumb și Sorg colaborează cu Institutul „Fundulea” și stațiunile agricole Suceava, Turda și Semenice în vederea creării și testării hibridurilor de porumb. Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Mecanizării, Electrificării Complexului Agroindustrial „Megagro” colaborează cu SA „Mecanica Ceahlău”.

Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp menține cele mai strânse relații de colaborare tehnico-științifică cu Institutul de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice „Fundulea”, în domeniul schimbului de material de selecție la grâul de toamnă, floarea-soarelui, plante leguminoase și furajere.

Institutul Național al Viei și Vinului a continuat cercetările în domeniul tehnologiilor moderne de cultivare a viței-de-vie, de prelucrare a materiei prime, de obținere a produselor biologice pure, de ameliorare a sortimentului viticol cu diverse unități de profil din România [117].

Totodată, între Ministerul Muncii și Protecției Sociale al României și Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova au loc schimburi de vizite la care se discută și se coordonează probleme ce țin de cadrul legislativ și instituțional al pieței muncii, analiza, gestionarea și prognozarea situației pieței muncii, măsurile de promovare a ocupării forței de muncă, orientarea și instruirea profesională a șomerilor, reintegrarea lor în piața muncii, precum și reforma acestui sector.

Abia în 27.04.2010, a fost semnat, la București, Acordul între Republica Moldova și România în domeniul securității sociale, în vederea colaborării privind forța de muncă. Acest acord a abrogat Convenția între România și fosta Uniune Sovietică, semnată la 24 decembrie 1960.

În scopul completării cadrului normativ-juridic actual în această direcție, propunem semnarea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind circulația forței de muncă și a Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României referitor la angajarea temporară în muncă a cetățenilor statului unei părți contractante pe teritoriul statului celeilalte părți contractante.

Concluzii

Acest capitol cuprinde următoarele aspecte ale cercetării: sistematizarea și evaluarea cadrului normativ-juridic de colaborare multilaterală între Republica Moldova și România, analiza comparativă a economiilor Republicii Moldova și României pe parcursul a două decenii, investigarea relațiilor comerciale bilaterale, precum și a altor forme de colaborare socioeconomică moldo-română, începând cu perioada de după anul 1990. Totodată, au fost identificate problemele actuale care persistă în procesul de colaborare bilaterală, mai cu seamă din perioada de postaderare a României la Uniunea Europeană, și s-au formulat propuneri privind optimizarea relațiilor socioeconomice moldo-române. Secțiunea dată are la bază analiza cadrului normativ-juridic, precum și a datelor statistice și empirice ale ambelor state pentru perioada respectivă.

În perioada analizată, între Republica Moldova și România au fost încheiate cca 125 de acorduri de colaborare la nivel de stat în diverse domenii: industrie, comerț, agricultură, justiție, transport, educație și cercetare, tineret și sport, turism etc. În acest context, a fost examinat impactul acestor acorduri asupra evoluției colaborării socioeconomice moldo-române până la aderare, precum și după aderarea României la UE.

Pe parcursul anilor 1992-2001, ministerele educației din cele două state au semnat protocoale de colaborare care concretizau activitățile ce urmau a fi realizate pentru anii de învățământ/de studii. Activitățile de bază realizate în cadrul acestor protocoale de colaborare includeau: acordarea de burse, cursuri de perfecționare pentru cadre didactice, donații de carte, realizarea în comun a cercetărilor științifice, stabilirea relațiilor de cooperare între instituțiile de învățământ de toate nivelurile, organizarea și desfășurarea conferințelor științifice în diverse domenii, pregătirea cadrelor de înaltă calificare (a doctorilor în știință), elaborarea și publicarea în comun a lucrărilor științifice etc.

În pofida faptului că, din 2002 până în 2009, nu au mai fost semnate asemenea protocoale de colaborare în domeniu, instituțiile de învățământ din Republica Moldova au participat activ la organizarea anuală a sesiunilor științifice internaționale moldo-

române, la realizarea multiplelor acorduri și protocoale de colaborare interuniversitare, ca și a proiectelor comunitare, prin formarea parteneriatelor bi sau trilaterale cu instituțiile de învățământ din țările Europei Centrale și de Sud-Est, inclusiv din România ș.a.m.d.

Drept urmare, putem constata că o colaborare constructivă în domeniul educației rămâne baza dezvoltării sistemului de învățământ al Republicii Moldova. Totodată, ținem să menționăm că drumul Republicii Moldova spre UE trece în primul rând prin educație.

Încă de la declararea independenței Republicii Moldova, România a venit în întâmpinarea diverselor solicitări din partea noului stat, oferind programe de asistență sub formă de ajutoare economice atât nerambursabile, cât și sub forma unor credite în condiții deosebit de avantajoase (pe termen lung, fără dobândă, cu perioadă de grație).

Cooperarea în domeniul industriei a funcționat până în anul 1995 în baza Acordului între Ministerul Industriei din România și Ministerul Industriei și Energeticii din Republica Moldova cu privire la colaborarea economică și tehnico-științifică în anii 1991-1995. La 24.04.2000, între ambele state a fost semnată Convenția privind colaborarea între Ministerul Industriei și Energeticii din Republica Moldova și Ministerul Industriei și Comerțului din România. În noiembrie 2004 a fost semnat Protocolul de cooperare dintre cele două ministere menționate, în care sunt stabilite domeniile prioritare de colaborare, acestea fiind: industria ușoară, constructoare de mașini, chimică și farmaceutică, electrotehnică și electronică și fabricarea mobilei. Abia în noiembrie 2005 a fost semnat, la București, Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la cooperarea economică, industrială și tehnico-științifică, intrat în vigoare în luna mai 2006.

În ultima perioadă (2009-2010), care în viziunea noastră poate fi numită „perioadă de dezgheț economico-politic” al relațiilor moldo-române, au avut loc o serie de evenimente importante, având ca obiectiv intensificarea colaborării bilaterale. Acordul privind micul trafic de frontieră a fost încheiat între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova, semnat la 13 noiembrie 2009 și intrat în vigoare la 26 februarie 2010.

După mai mult de jumătate de secol (66 de ani) în care a fost imposibilă circulația pe podul care leagă malurile Prutului între

localitățile Rădăuți (județul Botoșani) și Lipcani, în 15 februarie 2010 a fost deschis punctul de trecere a frontierei Lipcani-Rădăuți, care, de altfel, va contribui la îmbunătățirea dezvoltării relațiilor socioeconomice dintre Republica Moldova și România. În acest context, menționăm importanța examinării posibilităților de reconstrucție în viitorul apropiat și a vechilor treceri moldo-române amplasate (până în anul 1940) peste râul Prut. Restabilirea acestor poduri reprezintă un obiectiv cu importanță strategică pentru Republica Moldova.

În scopul aducerii situației de la frontiera de stat a Republicii Moldova cu România în concordanță cu prevederile cadrului legislativ național, precum și cu practicile europene în domeniu, Serviciul Grăniceri, în comun cu autoritățile administrației publice locale, în luna februarie 2010, a lichidat instalațiile genistice pe sectorul moldo-român al frontierei de stat.

Suplimentar, în anul 2010, partea română a mai deschis două consulate românești pe teritoriul Republicii Moldova, la Bălți și Cahul.

În baza efectuării analizei comparative a economiilor acestor state, începând cu perioada de după evenimentele din 1989 din România și după Declarația de suveranitate din Republica Moldova, am remarcat că, atât pentru Republica Moldova cât și pentru România, deschiderea drumului spre o economie funcțională s-a dovedit a fi deosebit de complexă și dificilă. Însă, România a pornit de o manieră explicită pe drumul tranziției spre economia de piață și al integrării europene imediat, alături de alte țări central și est-europene încadrate în grupul celor cu orientare pro-UE, în timp ce Republica Moldova s-a aliniat din start la altă construcție politico-geografică și economică, lipsită de perspectivă, în curs de destrămare – CSI. În viziunea noastră, atare decizii au influențat negativ calitatea dezvoltării ulterioare a economiei Republicii Moldova. În acest sens, s-a realizat o analiză comparativă a principalilor indicatori macroeconomici ai ambelor state, stabilind, în perioada analizată, existența unui decalaj enorm între nivelurile de dezvoltare socioeconomică a acestora.

Printre cele constatate, menționăm că potențialul de export al Republicii Moldova, comparativ cu cel al României, rămâne extrem de scăzut, în primul rând din cauza competitivității reduse a producției și serviciilor economiei naționale, ca efect al ineficienței manageriale, al gradului redus de re tehnologizare și modernizare a

producției, ceea ce generează costuri ridicate reflectate în prețul produselor și serviciilor. Un alt obstacol în calea creșterii capacității de export a Republicii Moldova îl constituie lipsa sistemelor internaționale de certificare a calității, care reduce posibilitatea de folosire avantajoasă a preferințelor comerciale acordate de Uniunea Europeană. O cale tradițională de creștere a capacității de export este și atragerea de investiții masive în economia națională, în mod special în ramurile industriale care produc bunuri cu valoare adăugată mare. Atragerea de investiții străine constituie o sursă de echilibrare a balanței de plăți, prin aducerea de venituri excepționale în economie.

Investițiile străine bilaterale, în perioada analizată, au crescut mult mai lent decât comerțul. Deși, în plan comercial, România este una dintre principalele destinații ale exporturilor moldovenesti, nu același lucru se întâmplă cu investițiile. În cadrul investițiilor bilaterale directe, Republica Moldova s-a manifestat ca un receptor net al investițiilor românești. În general, investițiile moldovenesti în România sunt foarte divizate, fiind reprezentate de un număr mai mare de întreprinderi relativ mici, în timp ce companiile cu capital românesc din Republica Moldova, deși mai puține la număr, desfășoară proiecte investiționale mult mai mari.

În scopul extinderii relațiilor comerciale și investiționale bilaterale, considerăm necesară crearea, în localitățile de frontieră ale Republicii Moldova, a unor centre de afaceri UE-RM. Acest lucru ar spori influența economică a României în zonă și i-ar consacra rolul de facilitator al relațiilor economice (și nu numai) cu Uniunea Europeană.

Este extrem de necesar pentru Republica Moldova să își diversifice căile de import pentru resursele energetice. În anul 2010, interconexiunea cu sistemul energetic al României se asigură prin aceleași LEA de 110 kV, date în exploatare în anul 1998. Prin urmare, întărirea interconexiunilor cu sistemul energetic al României rămâne o sarcină mereu actuală pentru Republica Moldova și în perspectivă.

În întreaga perioadă de colaborare nu a existat o continuitate firească a desfășurării colaborării moldo-române în educație, energetică ș.a. Colaborarea a rămas la nivel de declarații, rezultatele practice fiind neesențiale. În vederea completării cadrului normativ-

juridic în domeniul forței de muncă, se propune semnarea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind circulația forței de muncă și a Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României referitor la angajarea temporară în muncă a cetățenilor statului unei părți contractante pe teritoriul statului celeilalte părți contractante.

De altfel, menționăm că instabilitatea politică în Republica Moldova rămâne un factor puternic descurajant pentru relațiile comerciale, investiționale etc. bilaterale. Suplimentar, criza economică mondială a avut repercusiuni palpabile asupra relațiilor investiționale bilaterale. Aceasta s-a manifestat în special prin retragerea capitalului românesc din capitalul social al companiilor mixte din Republica Moldova. Respectivul fenomen de dezinvestire a putut fi observat în anul 2009, în primul trimestru fiind retrase 10,7 mil. dolari SUA din capitalul social al întreprinderilor.

În același timp, am remarcat că, pe parcursul perioadei analizate, nu a fost instituit un mecanism eficient de transfer către Republica Moldova a practicilor pozitive și a experienței relevante (în procesul de negociere și de aderare la UE) acumulate de România în procesul de dezvoltare pentru integrarea europeană.

Așadar, politizarea, în sens negativ, a relațiilor socioeconomice bilaterale a dus la transformarea acestora în relații deficiente, constituind, în perioada de colaborare, o barieră enormă în intensificarea și eficientizarea colaborării pe multiple planuri.

PARTEA A II-A
PERSPECTIVE DE COOPERARE

CAPITOLUL 3

DIRECȚIILE DE APROFUNDARE A RELAȚIILOR MOLDO-ROMÂNE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE

3.1. Republica Moldova: de la microintegrare transfrontalieră spre macrointegrare europeană

Conform prevederilor Convenției-cadru europene privind cooperarea transfrontalieră a colectivităților sau autorităților teritoriale, semnată la Madrid în 21 mai 1980, cooperarea transfrontalieră vizează întărirea și dezvoltarea raporturilor de vecinătate între colectivități sau autorități teritoriale care depind de două sau mai multe părți contractante, precum și încheierea de acorduri și înțelegeri în acest scop [122]. Cooperarea transfrontalieră reprezintă o dimensiune a cooperării regionale și, prin urmare, o componentă în cadrul procesului de integrare europeană [118].

La nivelul UE, de cooperarea transfrontalieră se ocupă: Comitetul de Politică Regională din cadrul Parlamentului European, Directoratul General XVI Politici Regionale din cadrul Comisiei Europene și Comitetul Regiunilor. La nivelul Consiliului Europei: Comisia de Agricultură, Dezvoltare Regională, Mediu din cadrul Adunării Parlamentare și Congresul Puterilor Locale și Regionale din Europa (CPLRE). De asemenea, la nivel european, sunt operaționale următoarele organisme: Adunarea Regiunilor Europei (ARE), Asociația Regiunilor Frontaliere Europene (AEFR, ARFE), Conferința Regiunilor Maritime Periferice (CPMR) și Consiliul Municipalităților și Regiunilor Europene (CCRE) [46, p. 83].

Realizarea pieței europene unice, schimbările politice în interiorul statelor din ECE și procesul tot mai intens de apropiere și de asociere

a lor la UE au lărgit și aprofundat cooperarea transfrontalieră. Politica regională a UE a accelerat, în mod deosebit prin inițiative INTERREG³⁶ și, mai târziu, prin PHARE CBC (la care s-au adăugat TACIS CBC și MEDA³⁷), evoluția transfrontalieră și a sprijinit conceperea acelor programe transfrontaliere care să contracareze problemele ce împiedică integrarea europeană [145]. În acest sens, regiunile transfrontaliere constituie, de fapt, revelatorul și catalizatorul gradului de avansare a construcției europene.

Uniunea Europeană investește anual sume semnificative în programe de cooperare transfrontalieră, interregională și transnațională, menite să stimuleze cooperarea între membri, dar, totodată, să accentueze efectele pozitive ale lărgirii hotarelor UE pentru statele din imediata vecinătate.

O formă specială de cooperare transfrontalieră sunt euroregiunile. Aceste formate de colaborare subregională contribuie la dezvoltarea unor spații geografice largi, care includ unități administrative-teritoriale din două și mai multe state. Condițiile pentru dezvoltarea optimă a unei euroregiuni sunt: echilibrul economic minimal, elementele culturale comune și moștenirea istorică. Plecând de la aceste criterii, o serie de instituții europene au promovat dezvoltarea euroregiunilor.

Un rol catalizator în dezvoltarea euroregiunilor îl are alocarea de către UE și alte organisme financiare internaționale a unor sume considerabile destinate încurajării investițiilor și programelor de cooperare în cadrul acestora [108].

Relațiile de colaborare între regiunile transfrontaliere ale României și Republicii Moldova (din cadrul ex-URSS) au fost stabilite încă de la mijlocul anilor 1980, însă ele aveau un caracter mai mult formal. După anul 1989, perioadă marcată de noile evenimente din

³⁶ INTERREG este o inițiativă comunitară care urmărește să stimuleze cooperarea interregională în UE. A început în 1989 și este finanțată prin Fondul european de dezvoltare regională. Programul actual este INTERREG IV, care acoperă perioada 2007-2013.

³⁷ MEDA este principalul instrument de cooperare economică și financiară în cadrul parteneriatului euro-mediteranean. A fost lansat în 1996 (MEDA I) și modificat în 2000 (MEDA II). Programul MEDA ia locul diferitelor protocoale bilaterale financiare care există cu țările din bazinul Mării Mediterane. Este inspirat de programele PHARE și TACIS.

Europa, aceste relații nu s-au amplificat prea mult, din cauza lipsei de claritate în relațiile externe între state.

Abia la începutul anului 1997, Președintele României lansează „Inițiativa privind instituționalizarea cooperării transfrontaliere între Republica Moldova, România și Ucraina”, care a fost materializată puțin mai târziu, în cadrul Summitului de la Ismail, din 3-4 iulie 1997, prin semnarea de către Președintele Republicii Moldova, Președintele României și Președintele Ucrainei a „Declarației privind cooperarea transfrontalieră” și, la nivel guvernamental, a „Protocolului de colaborare trilaterală” [61, p. 25].

Relațiile de cooperare între România și Republica Moldova au avut întotdeauna un statut special, dat fiind că în aceste două țări se vorbește aceeași limbă și că au un fond istoric comun [111]. În perioada cercetată, aceste entități statale colaborează în cadrul a două mari programe de cooperare, și anume:

- Programul de vecinătate 2004-2006 România-Republica Moldova;
- Programele de cooperare teritorială europeană, în perioada 2007-2013.

În primă fază (anii 2004-2006), Programul de vecinătate (PV) a fost axat pe o coordonare efectivă și sincronizată a instrumentelor existente pentru cooperarea transfrontalieră dintre Uniunea Europeană extinsă și țările învecinate care nu sunt candidate, respectiv PHARE CBC și TACIS. PV a permis derularea unui singur proces de aplicație, inclusiv a unei singure lansări a solicitărilor de propuneri de proiecte care să acopere ambele părți ale frontierei, și a avut un singur proces comun de selecție a proiectelor.

În Comunicatul „*Europa mai deschisă – Vecinătate: Un nou cadru pentru relațiile cu vecinii noștri de la est și sud*” din 11 martie 2003, Comisia Europeană a propus ca „Uniunea Europeană să aibă ca scop dezvoltarea unei zone de prosperitate și bună vecinătate cu țările cu care aceasta se bucură de relații strânse, pașnice și de cooperare”. Unul dintre elementele politicii de vecinătate a UE a fost introducerea de către Comisia Europeană a programelor de vecinătate pentru 2004-2006 la granițele externe ale Uniunii extinse (care includeau la acea dată și România). Obiectivele PV erau următoarele: promovarea dezvoltării economice și sociale susținute în zonele de

frontieră; cooperarea în vederea rezolvării provocărilor comune în domeniul cum ar fi mediul, sănătatea publică și prevenirea și lupta împotriva crimei organizate; asigurarea unor frontiere eficiente și sigure; promovarea acțiunilor locale de tipul „people-to-people” („om pentru om”) [145].

Programul de vecinătate s-a aplicat în cazul frontierelor României cu Ucraina, Moldova și Serbia. Documentele de programare comune au stat la baza Programului de vecinătate și au fost elaborate pentru zona programului printr-un proces bilateral în iunie 2004 [126]. Acest program a fost elaborat pornind de la cadrul legal de funcționare a Programului de cooperare transfrontalieră PHARE România.

Cu toate acestea, alocarea fondurilor pentru țările vecine era prevăzută în instrumentul TACIS/CARDS³⁸, iar programul a urmat regulile Comisiei Europene pentru schemele de granturi, conținând un element de finanțare națională.

Suma din fondurile CE destinată implementării proiectelor România-Republica Moldova în perioada 2004-2006 a fost de 21 mil. euro din fonduri PHARE și 5 mil. euro din fonduri TACIS [18, p. 30].

Strategiile socioeconomice pentru cele patru județe de frontieră eligibile ale României (regiuni NUTS III³⁹: Galați, Vaslui, Iași și Botoșani) includeau, de asemenea, ca obiectiv cooperarea transfrontalieră.

³⁸ Obiectivul acestuia era de a sprijini participarea țărilor din Balcanii de Vest (Albania (ALB), Bosnia și Herțegovina (BIH), Croația (HRV), Macedonia (FIROM), Serbia și Muntenegru (FRY)) în procesul de stabilizare și asociere (anii 2000-2006).

³⁹ NUTS subdivizează fiecare stat membru al UE într-un număr de regiuni de nivel NUTS I. Fiecare dintre acestea este apoi subdivizată în regiuni de nivel NUTS II, care, la rândul lor, sunt subdivizate în regiuni de nivel NUTS III ș.a.m.d. până la NUTS V. În România au fost create conform: nivelului NUTS II – opt regiuni de dezvoltare, cu o populație medie de 2,8 mil. de locuitori fiecare, care se subdivizează, conform NUTS III, în 42 de județe și, conform NUTS V, în 265 de municipii și orașe, 2.686 de comune, cu 13.092 de sate, care reflectă structura administrativ-teritorială a României. NUTS I și NUTS IV nu se folosesc în România, deoarece nu s-au identificat asocieri de unități teritoriale. În Republica Moldova au fost delimitate două regiuni de dezvoltare de nivel NUTS II: Nord – 969 mii de locuitori și Centru – 988 mii de locuitori; și patru regiuni de dezvoltare de nivel NUTS III: Sud – 525 mii de locuitori, UTA Găgăuzia – 156 mii de locuitori, municipiul Chișinău – 712 mii de locuitori, Transnistria – 580 mii de locuitori.

Cadrul general pentru cooperarea transfrontalieră era asigurat de Planul național de dezvoltare (PND), alături de Documentul comun de programare (DCP). Pentru Republica Moldova, Programul de vecinătate a finanțat acțiuni pentru toate teritoriile moldovenești considerate ca aparținând integral categoriei NUTS III.

Așadar, obiectivul general al PV România-Republica Moldova pentru perioada 2004-2006 a fost de „a atinge dezvoltarea socioeconomică durabilă a zonelor eligibile din România și Republica Moldova, prin dezvoltarea *principiului cooperării transfrontaliere*⁴⁰”.

Două obiective strategice au consolidat obiectivul general: creșterea nivelului global de cooperare socială și economică în zona transfrontalieră și îmbunătățirea nivelului coerenței în infrastructura transfrontalieră, întrucât aceasta contribuie la creșterea nivelului de trai.

În vederea atingerii obiectivelor în cauză, a fost stabilit un mecanism al schemei de grant pentru a finanța un număr limitat de proiecte raportat la alocările financiare, împărțite pe priorități definite și măsuri relevante conturate în Documentul comun de programare și în fișele de proiect. Toate activitățile au răspuns acestor obiective. Drept urmare, PV a fost implementat prin următoarele trei priorități [145]:

1. Dezvoltarea economică și socială se axează pe cinci sectoare identificate și asigură oportunități: pentru dezvoltarea unei infrastructuri eficiente pentru protecția mediului și a naturii, cu impact asupra mediului în zona de frontieră; pentru modernizarea și îmbunătățirea transportului local și a infrastructurii mici de la graniță care se adresează problemelor locale ce nu ar fi eligibile în cadrul programelor mari; pentru sprijinirea IMM-urilor și a sectoarelor industriale,

⁴⁰ Principiul de bază al cooperării transfrontaliere este realizarea în ariile frontaliere a unor spații contractuale, în scopul de a permite găsirea de soluții comune la problemele similare, entitățile statale neignorând, față de colectivitățile lor periferice, particularitatea și specificul problemelor de vecinătate cu care acestea se confruntă. Acest fapt subliniază în mod simultan nevoia de a asigura nu numai perenitatea identităților regionale, dar și necesitatea de a face să beneficieze procesul construcției europene de dinamismul și de geniul propriu colectivităților locale și regionale situate de o parte și de alta a unei frontiere, atunci când ele încearcă să dezvolte împreună un parteneriat real, o adevărată sinergie și deplină solidaritate, conform imaginii a ceea ce ar trebui să constituie o Europă unită și diversă.

în vederea creșterii economice și a dezvoltării durabile; pentru ambele comunități de a promova sectorul turistic în dezvoltare al regiunii și pentru o mai largă participare a comunităților în vederea înnoirii interesului pentru valorile culturale, istorice și naturale comune; pentru educație și servicii sociale locale, orientate spre cooperarea în beneficiul comunităților de pe ambele părți ale graniței.

2. Acțiunea „people to people” conține doar o singură măsură: Fondul comun al proiectelor mici. Măsura este orientată, în primul rând, spre încurajarea contactelor transfrontaliere și a cooperării la nivel regional și local, în special în domeniile: cultural, social și al sportului, precum și crearea, respectiv consolidarea instituțiilor. A fost acordat sprijin pentru a încuraja cetățenii regiunii eligibile de frontieră să se implice în cooperarea transfrontalieră, în primul rând (dar nu exclusiv) în următoarele domenii: dezvoltare economică; mediu; turism; schimburi culturale; democrație locală; educație și tineret; sănătate și servicii sociale; sport; activități sociale; acțiuni în domeniul combaterii traficului de femei; sprijin pentru dezvoltarea societății civile etc.

3. Asistența tehnică a urmărit sprijinirea organismelor de implementare și plata efectivă a PV. Aceasta reprezintă o prioritate importantă pentru Programul de vecinătate, din cauza nivelului scăzut de experiență comună în managementul programului și al proiectelor în cadrul cooperării transfrontaliere. Alocările financiare și valoarea finanțărilor nerambursabile în cadrul PV 2004-2006 România-Republica Moldova sunt prezentate în tabelele 3.1 și 3.2.

Tabelul 3.1. Alocări PHARE

Anii	Valoarea, mii euro
2004	5.000
2005	7.000
2006	8.996
Total	20.996

Sursa: Elaborat după [145].

Astfel, pentru anul 2004, alocarea financiară în cadrul PHARE CBC România-Republica Moldova a totalizat 5 mil. euro fonduri PHARE și 1,590 mil. euro cofinanțare de la bugetul de stat, la care s-a adăugat cofinanțarea din partea beneficiarilor, în valoare de 0,71 mil. euro.

Au fost încheiate 47 de contracte, dintre care 46 de granturi și un contract de asistență tehnică, suma finală contractată fiind de 6.577.869,49 euro. Din cele 46 de contracte de grant, șapte au fost reziliate (neîndeplinirea activităților contractuale).

Celelalte 39 de contracte de grant implementate au fost finalizate până la termenul limită de 30.11.2008.

Tabelul 3.2. Valoarea finanțărilor nerambursabile

Priorități	Grant România, mii euro	
	Minimum	Maximum
Prioritatea 1	50,0	500,0
Prioritatea 2	5,0	50,0

Sursa: Elaborat după [145].

Pentru 2005, alocarea financiară a totalizat 7 mil. euro fonduri PHARE, 2,251 mil. euro cofinanțare de la bugetul de stat și cofinanțarea din partea beneficiarilor în valoare de 0,987 mil. euro, fonduri alocate pentru schema de granturi, precum și asistență tehnică.

Au fost încheiate 63 de contracte, dintre care 62 de granturi și un contract de asistență tehnică, suma contractată însumând 8.960.962,37 euro.

Toate cele 62 de contracte de grant implementate au fost finalizate până la termenul limită de 30.08.2009.

Pentru 2006, alocarea financiară a fost de 8,996 mil. euro fonduri PHARE, 2,917 mil. euro cofinanțare de la bugetul de stat și cofinanțarea din partea beneficiarilor în valoare de 1.296.222,00 euro, fonduri alocate pentru schema de granturi și asistență tehnică.

Lansările solicitărilor privind propuneri de proiecte (PHARE CBC 2006, TACIS 2005, 2006) s-au desfășurat concomitent, iar procesul de evaluare a fost realizat cu participarea unui comitet comun de evaluare (membri români și moldoveni). Au fost încheiate 72 de contracte de grant finanțate prin PHARE CBC și un contract de asistență tehnică, totalizând 11.850.773,09 euro. Din cele 72 de contracte de grant, 70 au fost finalizate până la termenul limită de 30.11.2009, iar două au fost prelungite cu aprobarea CE, finalizându-se la data de 28.02.2010.

Prin urmare, Programul de vecinătate a fost conceput ca o etapă tranzitorie spre un nou instrument de finanțare a activităților de cooperare transfrontalieră, iar lecțiile învățate ca urmare a implementării acestora au fost luate în considerație la definirea noilor programe de cooperare transfrontalieră și transnațională.

După cum s-a menționat, cea de-a doua fază cuprinde perioada imediat următoare, anii 2007-2013, și are ca scop continuarea cooperării moldo-române prin programe cu finanțare europeană. Aceasta implică promovarea unui nou instrument de finanțare: Instrumentul european de vecinătate și parteneriat în cadrul cooperării teritoriale europene, care integrează utilizarea instrumentelor de finanțare interne și externe ale UE pentru a se asigura o abordare integrată a cooperării transfrontaliere, transnaționale și interregionale.

În perioada respectivă, Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului⁴¹ din România, prin intermediul Direcției sale de Cooperare Teritorială Internațională și al Direcției Generale Dezvoltare Teritorială, gestionează programe de cooperare teritorială europeană, care se derulează atât la granițele interne cât și la cele externe ale Uniunii Europene (vezi anexa 23).

Specificul acestor programe presupune cooperarea regiunilor din România cu regiuni din statele vecine (în cadrul cooperării transfrontaliere), cu regiuni dintr-un anumit spațiu geografic (în cadrul

⁴¹ Conform HG privind organizarea și funcționarea Ministerului Dezvoltării Regionale și Turismului (MO al României, Partea I, nr. 2 din 04.01.2010), Ministerul Dezvoltării Regionale și Locuinței și Ministerul Turismului din România au fost substituite cu Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului. Acesta are ca principale domenii de activitate planificarea, dezvoltarea teritorială națională și regională, cooperarea transfrontalieră, transnațională și interregională, urbanismul și amenajarea teritoriului, construirea de locuințe, turismul. MDRT gestionează 48 de programe finanțate din fonduri europene și naționale: Programul operațional regional 2007-2013 (REGIO), programe de cooperare teritorială europeană, programe PHARE – Coeziune economică și socială, programe PHARE – Cooperare transfrontalieră, programe pentru dezvoltarea teritorială, construirea de locuințe, reabilitarea termică a blocurilor de locuințe, consolidarea clădirilor cu risc seismic, dezvoltarea infrastructurii rurale, construirea de săli de sport și de cămine culturale. De asemenea, MDRT gestionează în domeniul turismului două programe care vizează dezvoltarea infrastructurii turistice și promovarea turistică a României.

cooperării transnaționale), precum și cu regiuni din orice stat membru al Uniunii Europene (în cadrul cooperării interregionale), prin intermediul unor proiecte în domenii de importanță strategică, gestionate și administrate în comun de partenerii din statele participante, în scopul de a îmbunătăți procesul de integrare teritorială, economică și socială și de a sprijini coeziunea, stabilitatea și competitivitatea [39, p. 24].

Prin urmare, în ceea ce privește cooperarea teritorială europeană între România și Republica Moldova, acestea pot beneficia de finanțare europeană în cadrul Programului operațional comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013; Programului operațional comun „Bazinul Mării Negre 2007-2013” prin ENPI și în cadrul Programului de cooperare transnațională în sud-estul Europei, finanțat din Fondul european de dezvoltare regională, programe în care cele două state sunt parteneri.

Autoritatea comună de management al programelor este găzduită de România. România și Republica Moldova se pot sprijini reciproc în furnizarea de expertiză, consultanță și asistență în gestionarea fondurilor europene, prin stabilirea unui sistem de consultări bilaterale regulate și organizarea de vizite de studiu și programe de pregătire între cele două state.

Pentru Republica Moldova aceste programe reprezintă o oportunitate deosebită în crearea de parteneriate, în special în domeniile-cheie de dezvoltare economică (cercetare-dezvoltare și inovare, infrastructură, tehnologie aplicată, planificare spațială, transporturi, protecția mediului, turism, dezvoltare durabilă etc.).

Cadrul legal al Programului operațional comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 (finanțat din ENPI) conține [145]:

- Regulamentul (CE) nr. 1638/2006 al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a dispozițiilor generale privind instituirea unui instrument european de vecinătate și parteneriat.
- Regulamentul (CE) nr. 951/2007 al Comisiei de stabilire a normelor de implementare a programelor de cooperare transfrontalieră finanțate în cadrul Regulamentului (CE) nr. 1638/2006 al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a dispozițiilor generale privind instituirea unui ENPI.

- Programul operațional comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013 adoptat prin decizia Comisiei Europene nr. 3806 din 29 iulie 2008.

În pregătirea apelului desfășurat în anul 2009, Autoritatea Comună de Management⁴² a organizat acțiuni de informare și pregătire a potențialilor beneficiari. Astfel, în Republica Moldova au avut loc șase evenimente de acest gen, atât în Chișinău cât și în alte localități, la care au luat parte cca 450 de potențiali beneficiari. Dintre principalele rezultate menționăm: primul apel de propuneri de proiecte a fost lansat la data de 1 iulie 2009, iar termenul-limită pentru depunerea proiectelor a fost 28 octombrie 2009 pentru

Prioritățile 1 și 2 ale Programului („Spre o economie competitivă a zonei de frontieră”, „Mediu și pregătirea pentru situații de urgență”).

Pentru Prioritatea 3 Cooperare „people to people”, în urma apelului închis în data de 28 septembrie 2009, au fost primite 156 de proiecte, dintre care 26 de proiecte au lideri (de proiect) din Republica Moldova, 19 proiecte au lideri ucraineni și 111 proiecte au lideri români.

Întrucât în toate proiectele este obligatoriu parteneriatul între organizații din România și din Republica Moldova sau Ucraina, o parte dintre organizațiile moldovenești urmau să fie implicate ca parteneri în proiecte depuse de liderii români.

Pentru Prioritățile 1 și 2 au fost primite 266 de propuneri de proiecte, dintre care 136 de propuneri au parvenit de la liderii din România, 86 de la liderii din Republica Moldova și 45 de la liderii de proiecte din Ucraina. Suma totală alocată primului apel de propuneri de proiecte este de 35 mil. euro, din care 30 mil. pentru Prioritățile 1 și 2 și, respectiv, 5 mil. pentru Prioritatea 3.

În perioada analizată se afla în desfășurare etapa de evaluare a propunerilor de proiecte, primele contracte urmând a fi semnate spre sfârșitul anului 2010.

⁴² Autoritatea Comună de Management deține responsabilitatea pentru gestionarea și implementarea programului operațional în conformitate cu Reglementările CE și cu principiile unui management financiar riguros. ACM a fost desemnată în comun de partenerii de program, în cadrul Ministerului Dezvoltării Regionale și Turismului din România (stat care găzduiește Autoritatea Comună de Management).

În cadrul proiectelor, cel puțin un partener trebuie să fie român, neexistând condiții suplimentare privind numărul de parteneri din Ucraina sau din Republica Moldova.

Proiectele majore de investiții au o valoare mai mare decât cea admisă în cadrul apelurilor, ele putând fi cuprinse între 3 și 10 mil. euro.

Dintre caracteristicile acestor proiecte, subliniem următoarele: trebuie să aibă caracter investițional (infrastructură) și să furnizeze rezultate durabile, să aibă impact transfrontalier, să aibă parteneri clar identificați de cealaltă parte a frontierei, iar liderul de proiect trebuie să fie capabil să implementeze respectivul proiect.

Proiectele majore de investiții parcurg mai multe etape de selecție, de la propunerea lor de către organizații și până la semnarea contractelor. Ele vor fi aprobate atât de Comitetul Comun de Monitorizare cât și de Comisia Europeană.

Din cele 37 de proiecte cu participare românească, în cinci proiecte participă și parteneri din Republica Moldova (vezi tabelul 3.3).

Tabelul 3.3. Proiecte aprobate și aflate în implementare cu parteneri români și moldoveni

Denumire proiect (obiectiv)	Partener RO	Partener Republica Moldova	Manager proiect	Buget proiect – FEDR, mii euro	Perioada
DONAUREGIONEN+ (Sprijinirea regiunilor Dunării, orașe și porturi, care sunt în situație economică proastă, dar au potențial pentru dezvoltare durabilă ca centre sau porturi ale Dunării)	Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare URBAN-PROIECT; Consiliul Județean Caraș Severin	Asociația pentru Dezvoltarea Turismului Moldova, Chișinău	Department of Spatial Planning Ministry of Interior of the Slovak Republic, Bratislava	1.770,380	06.2010/02.2011
Wide the SEE by Succ Mod (Răspândirea folosirii termocentralelor solare în țările din ESE)	Universitatea Eftimie Murgu Reșița; Serviciul Public pentru Managementul Energiei Harghita; Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale	Asociația pentru Eficientizarea Energiei și Energie Regenerabilă, Chișinău	PROVTE Province of Teramo Italy	1.783,300	04.2009/03.2012

Denumire proiect (obiectiv)	Partener RO	Partener Republica Moldova	Manager proiect	Buget proiect - FEDR, mii euro	Perioada
EU.WATER (Problema consumului de apă și contaminarea acesteia, cauzată de agricultura intensivă din comunitățile rurale selectate din spațiul ESE)	Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale; Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Științele Solului, Chimie Agricolă și Mediu	Consiliul Raionului Ialoveni	Provincia di Ferrara Largo Castello Italy	2.014,543	03.2009/02.2012
ViTo (Dezvoltarea integrată a orașelor vitale ca centre regionale de dezvoltare în ESE)	Primăria Arad; Primăria Oradea	Companie de consultanță Plai Resurse, Chișinău	Municipality Ptuj, Region Lower Styria, Slovenia	1.954,552	09.2009/08.2012
SEE HYDROPOWER (Promovarea producției de energie hidro în țările din ESE)	Universitatea Politehnica București; Administrația Națională Apele Române	Universitatea Tehnică din Moldova, Chișinău	ERSE S.p.A (Ricerca sul Sistema Energetico) Italy, Milano	2.158,830	06.2009/05.2012

Sursa: Elaborat după [145].

Prin intermediul acestor programe de cooperare, Republica Moldova împreună cu România participă la dezvoltarea colaborării în cadrul a trei euroregiuni: Euroregiunea Siret-Prut-Nistru, Euroregiunea Prutul de Sus și Euroregiunea Dunărea de Jos [113].

De menționat că acestea constituie instrumente importante de intensificare a cooperării transfrontaliere în diverse domenii dintre unitățile administrativ-teritoriale de frontieră ale Republicii Moldova cu structurile similare din România și Ucraina.

Prioritatea de bază a formațiunilor menționate rămâne promovarea relațiilor de cooperare transfrontalieră. Având în vedere caracterul transfrontalier al acestor relații de colaborare, cel mai important program de cooperare care a organizat și a sprijinit parteneriatele realizate a fost PV România-Republica Moldova 2004-2006. Exemple de proiecte din cadrul acestui program sunt prezentate în anexa 22.

Euroregiunea Siret-Prut-Nistru, care, din punctul nostru de vedere, este cea mai activă formațiune din grupul celor trei, a fost consti-

tuită la 18 septembrie 2002, la Iași. Așezarea geografică favorabilă, la răscrucea vechilor drumuri economice, rețeaua de șosele și căi ferate accesibilă din orice zonă, incluzând Marea Neagră și Dunărea, pe ruta spre piețele din est fac din această regiune o fereastră deschisă spre Europa în ceea ce privește oportunitățile de afaceri.

Euroregiunea Siret-Prut-Nistru este compusă din douăzeci de unități teritorial-administrative, dintre care județele Iași și Vaslui din România și optsprezece raioane din Republica Moldova: Anenii Noi, Basarabeasca, Călărași, Cimișlia, Criuleni, Dubăsari, Florești, Hâncești, Ialoveni, Leova, Nisporeni, Orhei, Rezina, Soroca, Strășeni, Șoldănești, Telenești și Ungheni. În anul 2005 a fost înființată Asociația Euroregiunea Siret-Prut-Nistru, cu statut de personalitate juridică, având ca obiectiv absorbția de fonduri pentru implementarea de proiecte și gestionarea fondurilor. Asociația reunește ca membri fondatori cei 20 de membri ai euroregiunii.

Suprafața totală a euroregiunii este de 2.556.149 ha. Aproximativ 42% din suprafața totală a euroregiunii este ocupată de județele Iași și Vaslui, iar 58% este reprezentată de raioanele Republicii Moldova [130].

Rețeaua de căi rutiere a Euroregiunii Siret-Prut-Nistru cuprinde 9.247,3 km de drumuri publice. Conectarea la infrastructura rutieră paneuropeană a rețelei de transport din euroregiune este asigurată de Coridorul IX paneuropean, care pornește din Lituania în direcția Moscova (Rusia)-Kiev (Ucraina)-Chișinău-Leușeni-București-Ruse (Bulgaria)-Stara Zagora (Bulgaria)-Alexandropol (Grecia).

Rețeaua de căi ferate din Euroregiunea Siret-Prut-Nistru cuprinde parțial sau complet trasele de cale ferată ale României și Republicii Moldova, având ca limite: Pașcani-Târgu Neamț; Făurei-Tecuci-Bârlad-Vaslui-Buhăiești-Iași-Ungheni; Bârlad-Fălciu-Fălciu Nord; Crasna-Huși; Buhăiești-Roman; Iași-Târgu Frumos-Paşcani; Iași-Hârlău; Iași-Dângeni-Dorohoi; Bârlad-Galați; Bender-Chișinău-Ungheni; Revaca-Căinari; Ungheni-Bălți; Slobodca-Bălți. Componenta feroviară a Coridorului IX, pe teritoriul Euroregiunii Siret-Prut-Nistru, urmărește traseul Chișinău-Ungheni-Iași-Paşcani-Bacău-București.

Pe teritoriul Euroregiunii Siret-Prut-Nistru funcționează două aeroporturi internaționale, unul în municipiul Iași și unul în orașul Mărculești din raionul Florești, însă doar pe aeroportul din Iași sunt operate curse regulate de transport aerian.

România și Republica Moldova sunt părți semnatare ale Acordului european privind marile linii de transport combinat și instalații conexe. Acesta prevede, pe teritoriul Euroregiunii Siret-Prut-Nistru, un terminal de transport combinat la Iași, o rută feroviară importantă pentru transportul combinat internațional (Pașcani-Iași-Ungheni-Chișinău-Bender) și un punct de trecere a frontierei important pentru transportul combinat internațional [130].

Punctele de trecere și control ale frontierei între România și Republica Moldova aflate pe teritoriul geografic al euroregiunii sunt Albița (RO)-Leușeni (MD) (rutier), Sculeni (RO)-Sculeni (MD) (rutier) și Iași (RO)-Ungheni (MD) (feroviar).

Începând cu anul 2003, Euroregiunea SPN este membră activă în Asociația Regiunilor Europene de Frontieră. În cadrul unui proiect comun moldo-român, finalizat în anul 2009, a fost elaborată „Strategia Euroregiunii Siret-Prut-Nistru pentru dezvoltare economică și socială” pe perioada 2009-2014 [130]. Strategia în cauză a fost elaborată pentru a stabili cadrul general, măsurile și acțiunile concrete de dezvoltare socioeconomică și culturală care urmează a fi întreprinse în spațiul euroregional. Acest document reprezintă sistemul de referință pentru elaborarea documentelor strategice și de planificare în unitățile teritorial-administrative cuprinse în euroregiune. De menționat, că din toate cele trei euroregiuni doar ESPN și-a elaborat o strategie de dezvoltare economică și socială.

O altă formațiune de colaborare transfrontalieră este *Euroregiunea Dunărea de Jos*, care funcționează în baza Convenției semnate la 14 august 1998.

Președinția Consiliului Euroregiunii Dunărea de Jos, organismul de conducere al euroregiunii, este deținută de Consiliul Județean Galați, pe o perioadă de doi ani (decembrie 2009-decembrie 2011). Ca parteneri: România cu județele Tulcea, Brăila și Galați; Republica Moldova cu raioanele Cahul și Cantemir și Ucraina cu regiunea Odessa. Prin semnarea documentelor constitutive ale Asociației de Cooperare Transfrontalieră a Euroregiunii Dunărea de Jos la 10 decembrie 2008, aceasta a dobândit personalitate juridică, cu scopul de a facilita atragerea fondurilor europene.

Unul dintre principalele obiective ale Președinției Euroregiunii vizează intensificarea activității euroregiunii la nivelul relațiilor externe, prin inițierea de parteneriate și colaborări cu structurile

similare din UE. În decursul a celor peste zece ani de activitate, în cadrul euroregiunii au fost implementate mai mult de 50 de proiecte de cooperare transfrontalieră.

Cea de-a treia organizație este *Euroregiunea Prutul de Sus*, care a fost constituită la 22 septembrie 2000, în ședința de la Botoșani, în baza Convenției-cadru de cooperare transfrontalieră a colectivităților sau autorităților teritoriale, a Protocolului privind colaborarea trilaterală de la Ismail 1997 și a Protocolului de colaborare și bună vecinătate dintre România și Ucraina și ca urmare a dorinței administrațiilor locale de frontieră din România, Ucraina și Republica Moldova de a lucra mai eficient împreună. Inițial (la momentul înființării), membrii euroregiunii au fost județele Botoșani și Suceava (România), județele Bălți și Edineț (Republica Moldova) și regiunea Cernăuți (Ucraina). În anul 2010, după modificarea structurii teritoriale, partea moldoveană a euroregiunii include raioanele de frontieră Briceni, Edineț, Fălești, Glodeni, Râșcani și Ocnița [61, p. 72].

Deși cooperarea transfrontalieră în Euroregiunea Prutul de Sus are anumite realizări, numărul de proiecte implementate în cadrul acesteia este mai mic decât în cadrul euroregiunilor menționate mai sus.

Totuși, așa cum se remarcă din listele proiectelor implementate până în 2010 sau ale celor ce urmează a fi implementate, spre deosebire de partenerii români (care au demarat unele proiecte de dezvoltare a infrastructurii, de cooperare economică și culturală bilaterală), participarea raioanelor moldovenești în activitățile din cadrul euroregiunilor a fost și rămâne limitată. Rămânerea în urmă a componentelor moldovenești în lansarea și realizarea activităților de cooperare este cauzată de mai mulți factori. Printre aceștia, menționăm: capacitățile de inițiere, elaborare, promovare și implementare a proiectelor sunt slab dezvoltate în Republica Moldova; resursele financiare de la bugetele locale ale Republicii Moldova pentru finanțarea activităților de cooperare sunt insuficiente; unitățile administrativ-teritoriale din România (județele) posedă un potențial de cooperare mult mai mare în comparație cu raioanele din Republica Moldova (se explică prin diferențele de teritoriu, potențial economic), gradul de absorbție a fondurilor structurale în Republica Moldova este la un nivel scăzut ș.a.m.d.

Prin urmare, la sfârșitul anului 2010, autoritățile române se obligau să prezinte Comisiei Europene situația fondurilor comuni-

tare cheltuite după aderarea țării la Uniunea Europeană. Această primă raportare este prevăzută de regula comunitară „n+3”, adică alocarea financiară în anul „n” trebuie cheltuită cel târziu până la sfârșitul anului n+3.

Cu alte cuvinte, alocarea financiară din anul 2007 de 1,27 mld. euro pe fonduri structurale trebuie să fie utilizată până la 31 decembrie 2010. Sumele care la finalul acestui an nu se vor regăsi în această formulă vor fi automat retrase de Comisia Europeană [129].

Potrivit datelor UNCTAD, în România, în anul 2009, nu au avut loc fuziuni și achiziții transfrontaliere⁴³, comparativ cu cele de 1 mld. dolari înregistrate în 2008 [90]. De altfel, acest fapt trebuie să fie cunoscut cât mai temeinic de autoritățile Republicii Moldova, în vederea utilizării experienței pozitive și negative a țărilor membre, în special a României, în procesul de absorbție a fondurilor europene (vezi tabelul 3.4).

Tabelul 3.4. Evoluția fuziunilor și achizițiilor transfrontaliere în UE-27, în anii 2008-2009

Nr.	Țări membre ale UE	Volum valoric, mld. dolari SUA		Ritm de creștere, %
		2008	2009	2009/2008
	UE-27	251,2	109,6	-56,4
	din care:			
1.	Austria	1,3	1,8	35,4
2.	Belgia	2,5	12,1	385,3
3.	Marea Britanie	147,7	24,9	-83,2
4.	Republica Cehă	5,2	2,7	-48,4
5.	Danemarca	6,1	1,6	-73,8
6.	Finlanda	1,2	0,5	-55,9
7.	Franța	4,6	1,3	-72,4
8.	Germania	31,9	2,4	-92,6
9.	Ungaria	1,6	1,9	18,7
10.	Irlanda	2,9	1,4	50,5

⁴³ În dependență de contribuția fluxului de participații străine la capital în întreprinderile cu investiții străine directe, se deosebesc următoarele tipuri de investiții străine directe: fuziuni și achiziții: preluarea integrală sau parțială de întreprinderi de către investitori străini de la rezidenți; greenfield: înființarea de întreprinderi de către sau împreună cu investitori străini (investiții pornite de la zero); dezvoltare de firme: majorarea deținerilor de capital ale investitorilor străini în întreprinderi cu investiții străine directe.

Nr.	Țări membre ale UE	Volum valoric, mld. dolari SUA		Ritm de creștere, %
		2008	2009	2009/2008
11.	Italia	-2,4	1,1	...
12.	Olanda	-8,2	22,6	...
13.	Polonia	1,0	0,5	-51,6
14.	România	1,0	0,0	-97,7
15.	Spania	33,7	31,5	-6,6
16.	Suedia	18,8	1,0	-94,5

Notă: Nu sunt disponibile date pentru toate statele membre. Semnul negativ indică un proces de dezinvestire (proces de reducere a investițiilor).

Sursa: Elaborat după [135].

Din datele prezentate în tabelul 3.4 se observă că, în anul 2009, comparativ cu 2008, procesul de dezinvestire a fost caracteristic nu doar României, ci și altor state membre ale UE, precum: Germania, Franța, Marea Britanie, Suedia, Danemarca ș.a. Totodată, o creștere însemnată a investițiilor s-a înregistrat în Belgia (385,3%), urmată de Irlanda (50,5%), Austria (35,4%) etc.

După cum s-a menționat, obiectivul strategic al politicii interne și externe a Republicii Moldova este integrarea europeană. România reprezintă granița de est a Uniunii Europene, iar acest fapt trebuie să ne stimuleze să creăm cât mai multe puncte de legătură cu statul vecin. Drept urmare, Prutul este un râu care trebuie să ne unească, nu să ne separe. De-a lungul secolelor, legătura dintre cele două maluri ale râului a fost asigurată de multiplele poduri stabile sau plutitoare așezate la trecătorile cunoscute sub numele generic de vaduri (fapt relatat și în primul paragraf al lucrării). Dintre multiplele poduri peste râul Prut, care până în 1944 legau Basarabia de restul României⁴⁴ [52, p. 435], doar două nu au fost distruse, și anume cele feroviare de la Cantemir-Fălciu și Ungheni-Holboca (spre Nicolina).

În perioada sovietică au fost refăcute cinci poduri rutiere. Este vorba de podurile Giurgiulești-Galați, reconstruit în 1949, Leușeni-Albița, reconstruit în 1956 și renovat în 1978, Cahul-Oancea,

⁴⁴ Unul dintre podurile distruse în anul 1944 este cel de la Leova-Bumbăta (comuna Vetrișoia, județul Vaslui). Prima confirmare documentară a existenței unui vad peste Prut în apropierea localității Vetrișoia datează din anul 1781 (*Carte de la Moldavie pour servir à l'histoire militaire de la guerre entre les Russes et les Turcs*, redactată în anii 1768-1774 și gravată la Amsterdam), aceasta aparținându-i lui Frederick William von Bawr, inginer austriac și general maior în armata rusă.

reconstruit în 1963, Sculeni-Sculeni, reconstruit în 1966, și coronamentul barajului Costești-Stânca, construit în 1978. Podul de la Rădăuți Prut-Lipcani a fost reconstruit în 2005, însă a devenit funcțional în anul 2010. Aceste poduri au o importanță economică și culturală majoră nu doar pentru regiunile transfrontaliere, ci și pentru întreg spațiul de dezvoltare al Republicii Moldova. De aceea, reconstrucția vechilor treceri peste râul Prut ar reprezenta, după noi, acțiuni constructive, de intensificare și eficientizare a legăturilor dintre cele două state.

În anul 2010, cadrul legal al cooperării transfrontaliere dintre România și Republica Moldova, precum și al activității euroregiunilor create include, pe lângă protocoalele/acordurile trilaterale și bilaterale încheiate, încă 16 acte cu caracter comunitar și național (anexa 5).

Legislația ucraineană în domeniul cooperării transfrontaliere cuprinde: Legea privind autoadministrarea locală nr. 280/97-BP din 21.05.1997 și Legea cu privire la cooperarea transfrontalieră nr. 1861-IV din 24 iunie 2004.

Pentru Republica Moldova, cooperarea transfrontalieră a colectivităților locale este reglementată doar prin câteva dispoziții ale Legii privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28.12.2006. În anul 2009, Guvernul Republicii Moldova a elaborat proiectul Legii privind statutul legal al euroregiunilor [61, p. 59]. Astfel, în Republica Moldova, cadrul legal al cooperării transfrontaliere este incomplet. În același timp, lipsa unor acorduri interguvernamentale dintre Republica Moldova cu țările vecine în domeniul cooperării transfrontaliere are un impact negativ asupra realizării programelor de cooperare. Astfel, dificultățile în calea cooperării transfrontaliere sunt cauzate și de diferențele cadrului juridic dintre aceste state.

Republica Moldova, ca țară limitrofă a Uniunii Europene, are atât oportunitatea, cât și responsabilitatea dezvoltării unor relații de cooperare transfrontalieră mai constructive, în scopul realizării obiectivului de integrare europeană. În vederea eficientizării colaborării între aceste state, propunem următoarele:

1. Completarea cadrului juridic de reglementare a cooperării transfrontaliere al Republicii Moldova cu următoarele acte normative:

- *Legea cu privire la cooperarea transfrontalieră*, care să reglementeze politica statului în domeniul cooperării transfron-

taliere; principiile, drepturile și responsabilitățile subiecților cooperării (comunitățile teritoriale și locale, organele reprezentative/executive ale acestora) și sprijinirea de către stat, inclusiv financiară, a cooperării transfrontaliere;

- *Acorduri interguvernamentale în domeniul cooperării transfrontaliere*, prin care, alături de altele, să fie stabilite clar competențele autorităților centrale și locale.

2. Elaborarea și implementarea de programe bilaterale (moldo-române) de pregătire tehnică și de cursuri acreditate de management de proiect pentru reprezentanții ministerelor, precum și pentru funcționarii primăriilor, consiliilor raionale din Republica Moldova, care pot fi implicați în atragerea de fonduri europene, în scopul consolidării capacității de absorbție și al utilizării eficiente a acestor resurse. Totodată, este necesară o acțiune de coordonare și sistematizare a procedurilor în acest sens, printr-o structură guvernamentală cu autoritate la nivel național. Spre exemplu, propunem crearea unui Departament de monitorizare a fondurilor europene în cadrul Ministerului Economiei și Comerțului din Republica Moldova. Creșterea gradului de absorbție a fondurilor structurale trebuie să devină pentru Republica Moldova o prioritate reală, în vederea realizării obiectivului de integrare europeană.

3. Crearea în localitățile de frontieră ale Republicii Moldova a unor centre de afaceri UE-RM. Acest lucru ar spori influența economică a României în zonă și i-ar consacra rolul de facilitator al relațiilor economice (și nu numai) cu Uniunea Europeană.

4. Implicarea mai activă a autorităților centrale și locale ale Republicii Moldova în efectuarea unor studii de fezabilitate pe domenii și proiecte concrete, prin care s-ar fundamenta necesitatea și s-ar justifica viabilitatea proiectelor/programelor comune cu țările vecine. În viziunea autorului, este necesar de cercetat în special identificarea potențialului râului Prut. Pe parcursul a peste cinci decenii, problema în cauză nu a fost nici cercetată și nici valorificată din punct de vedere economic. De asemenea, se cere a fi investigată necesitatea și posibilitatea construirii centralelor de energie electrică în zona frontierei dintre state. În acest sens propunem ca aceste studii să fie coordonate obligatoriu între autoritățile centrale

și cele locale (de altfel, proiectul Centralei electrice de la Ungheni, lansat de autoritățile centrale ale Republicii Moldova, poate servi drept exemplu, organele publice locale fiind împotriva acestei construcții, adică în dezacord cu intențiile celor centrale).

5. Pregătirea de specialiști în domeniul cooperării transfrontaliere pentru Republica Moldova în instituțiile superioare de învățământ, prin introducerea specializării respective în cadrul specialității „Relații economice internaționale” sau cel puțin prin introducerea cursului „Cooperare transfrontalieră” în lista disciplinelor de bază ale specialității vizate.

3.2. Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană – direcție strategică în dezvoltarea relațiilor socioeconomice moldo-române

În limbajul cotidian, integrarea a căpătat, în ultimele decenii, înțelesuri multiple. Cuvântul în sine fascinează prin ceea ce vrea să exprime, iar noțiunea de integrare, practic, nu lipsește în niciun domeniu în care omul operează în gândirea sistemică. În limbajul politic și economic, cuvântul integrare este utilizat cu predilecție pentru definirea unei opțiuni politice, cu aderență națională. Integrarea economică europeană este, în primul rând, o sintagmă cu mare încărcătură emoțională, subiectivă și apoi obiectivă, ceva care, chiar dacă nu este descriptat în conținutul de ansamblu și de detaliu, place, stimulează spre bine, dă speranță și prefigurează, de regulă, un viitor bun [13, p. 112].

Integrarea este un proces asimetric de unire a eforturilor unui grup de țări, cum sunt țările ECE și țările Uniunii Europene, și se bazează pe următoarele strategii: asigurarea creșterii economice durabile, bazate pe proporțiile înalte ale formării de capital, în primul rând pe investiții străine directe; integrarea comercială și financiară, ca principii de bază ale economiei de piață funcțională etc. [82, p. 191].

Dezvoltarea adecvată pentru integrare a unei țări care solicită aderarea la Uniunea Europeană va aduce beneficii atât membrilor vechi ai UE, cât și celor noi, numai în condițiile în care parteneriatul integrării se construiește pe forțe puternice și este fundamentat pe

un angajament reciproc pentru creștere și prosperitate pe termen lung [103, p. 24].

Formarea Uniunii Europene reprezintă, în viziunea noastră, unul dintre cele mai importante rezultate benefice ale omenirii, în primul rând ale popoarelor Europei, din ultimele două milenii. Chiar dacă putem găsi și anumite similitudini în istorie, totuși Uniunea Europeană este o construcție de state unică și fără precedent, o uniune în care fiecare țară/popor dorește să fie și de care să aibă parte [95]. Începând cu anul 2004, UE este cel mai mare pol economic mondial, devansând SUA, după mărimea absolută a PIB, cu cca 6% în anii 2008-2009 (vezi tabelul 3.5 și anexa 24).

Tabelul 3.5. Primele locuri ierarhice în lume în anii 2008-2009, trilioane dolari SUA

Indicatorii/ Anii	Locul ierarhic, țara/entitatea (valoarea indicatorului în ordine descrescătoare)							
	I		II		III		IV	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
PIB total, PPC	UE-27 (14,4)	UE-27 (14,4)	SUA (13,8)	SUA (14,1)	China (7,0)	China (8,8)	Japonia (4,3)	Japonia (4,15)
Export de mărfuri, FOB	Germania (1,3)	UE-27 (2,0)	UE-27 (1,3)	China (1,2)	China (1,2)	Germania (1,2)	SUA (1,1)	SUA (1,1)
Import de mărfuri, FOB	SUA (2,0)	UE-27 (1,7)	UE-27 (1,5)	SUA (1,6)	Germania (1,1)	Germania (1,0)	China (0,9)	China (1,0)
ISD (stoc) plasate în țară	SUA (2,0)	SUA (2,4)	Regatul Unit (1,3)	Franța (1,2)	Franța (0,9)	Regatul Unit (1,0)	Germania (0,8)	Germania (1,0)
ISD (stoc) plasate în străinătate	SUA (2,6)	SUA (3,3)	Regatul Unit (1,3)	Franța (1,8)	Franța (1,2)	Regatul Unit (1,6)	Germania (1,1)	Germania (1,5)
Rezerve interna- ționale (aur și devize)	China (1,5)	China (2,4)	Japonia (1,0)	Japonia (1,0)	Rusia (0,5)	Rusia (0,4)	India (0,3)	Arabia Saudită (0,41)

Sursa: Elaborat de autor după [72].

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, Republica Moldova primește automat statut de țară situată în vecinătatea apropiată a UE. Acest statut trebuie privit ca unul activ și independent, bazat – în planul cel mai larg – pe împărtășirea aceluiași valori de către țările membre ale UE: statul de drept, democrația pluripartinică, respectarea drepturilor omului, inclusiv ale cetățe-

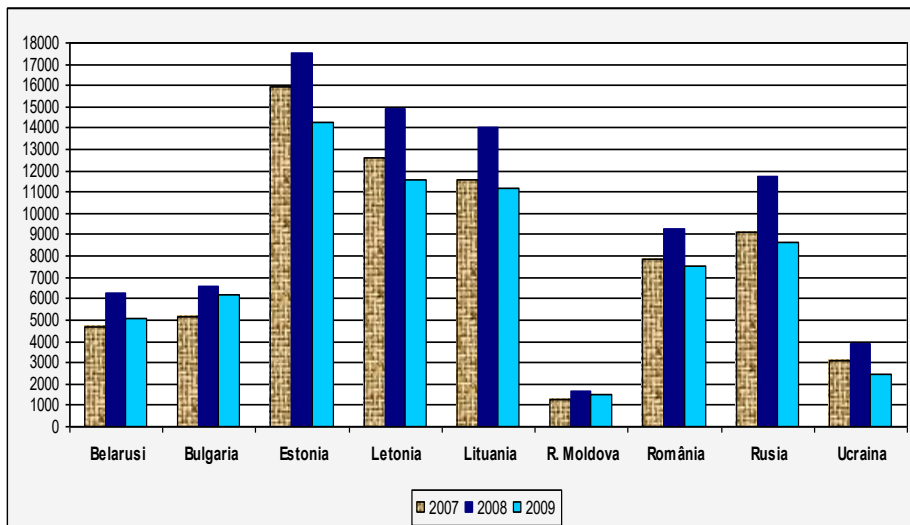
nilor aparținând minorităților, economie de piață bazată pe proprietatea privată și competiție loială.

În același timp, dacă lărgirile UE până în anul 2004 s-au făcut principial cu țări în care predomină democrația de tip occidental și economia de piață, după 2004 vorbim de valul fostelor țări comuniste din ECE, despre a căror compatibilitate inițială cu UE nu se putea vorbi decât în sensul absenței ei totale.

Experiența aderării acestor țări la UE a fost, implicit, mai complexă, ele străbătând trei tipuri de tranziții: de sistem, de reforme de preaderare și de integrare. Reușita acestora, după aproape două decenii de eforturi, demonstrează posibilitatea alternativei pentru alte țări circumscrise vecinătății apropiate a UE [96].

De aceea, menținerea statutului Republicii Moldova de țară în vecinătatea imediată a UE induce în timp un minimum de remodelare a unor incompatibilități, „contaminarea” pozitivă venind dinspre UE, iar acceptarea acesteia, în sensul realizării măcar a celor patru libertăți, – nu poate fi decât benefică economic și social [103, p. 37].

**Figura 3.1. Evoluția PIB per capita (nominal)
în unele state ale ECE, în anii 2007-2009, dolari SUA**

Sursa: Elaborată după [72], [73], [135].

Decizia privind aderarea Republicii Moldova la UE a fost mai mult decât firească, deși întârziată, de exemplu, comparativ cu țările baltice – Letonia, Lituania, Estonia, statele ECE. „Lungimea drumului” spre UE, durata tratatelor respective variază de la o țară la alta. De exemplu, Turcia a inițiat acest proces încă în anul 1962 și, după cca 48 de ani de negocieri, nu a reușit să obțină calitatea de stat membru. În schimb, alte țări mici (Slovacia, Estonia, Lituania, Letonia, Slovenia etc.) au reușit acest lucru doar în câțiva ani. Rezultatele aderării acestora chiar după șase ani sunt de necontestat. PIB per capita din aceste state, în anul 2009, devansează cu mult pe cel atins în Federația Rusă, numită anterior „prima printre egale” (în cadrul ex-URSS, iar acum în CSI), date prezentate în figura 3.1. În același timp, aceste țări membre ale UE au depășit cu mult nivelul maxim de dezvoltare de până la trecerea la noile relații economice. Țările din spațiul CSI, în fond, nu au reușit acest lucru. Există doar câteva excepții, bazate pe dezvoltarea extensivă curentă a industriei primare (extractive). De exemplu, Azerbaidjanul, urmare a extracției rapide a hidrocarburilor în ultimii ani, a avut cele mai mari ritmuri de dezvoltare economică din lume și, în consecință, a depășit nivelul maxim de dezvoltare de până la etapa de tranziție.

Aderarea la UE va schimba automat în bine (și încă cu un an doi până la aderare) statutul regional și european al Republicii Moldova. După importanța sa, evenimentul în cauză ar putea fi comparat cu adoptarea Declarației de suveranitate (23 iunie 1990) și/sau a Declarației de independență (27 august 1991). Dacă acestea din urmă au avut (ori au) o semnificație preponderent politică, cu posibilități majore externe, dar nevalorificate încă pe parcursul a aproape două decenii, atunci integrarea în UE va avea, în primul rând, consecințe economico-financiare semnificative, rapide și evident palpabile pentru întreaga populație, indiferent de vârstă, etnie, stare socială etc. Moldova nu ar trebui „să inventeze” mai multe lucruri, ci doar să se conformeze normelor existente ale UE.

Evident, se va schimba atitudinea și tratamentul Republicii Moldova ca stat din partea oricărui terți. De exemplu, Estonia, cu numărul populației de 4 ori mai mic decât al Republicii Moldova, are o poziție internațională net superioară țării noastre (vezi anexa 24).

Obținerea statutului de țară membră a UE ar însemna redobândirea *de jure* a cetățeniei europene, cu diverse consecințe, în exclusivitate favorabile. Pentru cetățenii noștri aflați deja în vest (cca 1 mil. de persoane, conform diferitor sondaje/estimări), aceasta ar însemna o posibilă întoarcere nestingherită acasă, respectiv plecarea înapoi la locul de muncă provizoriu în oricare țară UE, fără consecințe nedorite (juridice, morale etc.) și fără costuri nelegale și excesive. Pentru cei de-acasă ar însemna libera circulație în cadrul marelui spațiu european (cu peste 500 mil. de locuitori/consumatori). Cetățenia europeană pentru cei peste 500 mii de moldoveni din Rusia ar însemna o posibilitate reală de a se întoarce (și de a se integra real) în UE, și nu doar în Republica Moldova. Amintim că în cadrul UE există circulația liberă a persoanelor, mărfurilor, serviciilor și capitalurilor.

Sondajele realizate în anii 2008-2009 de specialiștii români au arătat că, după primul an de aderare a României la UE, mai mult de 1/3 dintre românii aflați la muncă provizorie peste hotare sunt decizi să se reîntoarcă definitiv acasă într-un termen scurt. Evident că această dorință de revenire firească în patrie, în cazul aderării la UE, va fi exprimată și de un număr semnificativ de basarabeni, care acum nu pot circula liber. Dacă am admite același coeficient (de revenire acasă) și pentru Republica Moldova, aceasta ar însemna că cetățenii în cauză ai Republicii Moldova (în cazul nostru, în număr de zeci de mii, începând cu anul aderării) ar putea lucra pentru economia națională a Republicii Moldova, cu toate consecințele respective economice, sociale, demografice etc. Menționăm că, pe parcursul viitorilor câțiva ani, din cauza numărului nesemnificativ al angajaților în totalul populației, respectiv tot mai semnificativ al pensionarilor, pot apărea probleme majore cu formarea și utilizarea fondului de pensii. În Republica Moldova, la un pensionar revin ceva mai puțin de doi angajați. Pentru comparație, precizăm că în China această proporție este de șase lucrători la un pensionar (2008). Fără ca statul să depună eforturi în acest sens problema nu poate fi soluționată, iar nesoluționarea ei va însemna conservarea pensiilor (medii) la un nivel mizerabil, cu mult inferior minimului de existență, mortalitate și morbiditate sporită etc.

Aderarea la UE înseamnă diminuarea rapidă și semnificativă a economiei tenebre moldovenești. Ținând cont de proporțiile acesteia în timpul de față (aproape ieșite de sub control), precum și de posibilitățile de nimicire parțială și constrângere a ei într-un an-doi după aderare, aceasta ar putea conduce la o creștere a salariilor de cca 2-3 ori, până la cel puțin 500-700 euro pe lună, cu toate consecințele favorabile pe multiple planuri, inclusiv majorarea fondului național de pensii. Republica Moldova ar putea face un salt economic semnificativ: să abandoneze ultimul loc în Europa deținut acum ca nivel al PIB per capita, al consumului etc. și să se plaseze cel puțin pe penultimul. În limbajul cifrelor, aceasta ar însemna creșterea substanțială a veniturilor legale (a salariilor și pensiilor nominale etc.) în următorii doi-trei ani [95].

Menționăm că UE este o zonă a stabilității, a prosperității sigure și durabile, a unei securități multiple. Acest spațiu, în mare măsură, determină stabilitatea și previzibilitatea economiei lumii. Aderarea la UE va însemna abandonarea pentru totdeauna a unui spațiu economic tradițional subdezvoltat din punct de vedere economic și trecerea la un nivel mediu de dezvoltare. În cadrul UE există un buget comun de cca 1% din PIB-ul țărilor membre. Pentru anul 2009, bugetul în cauză a fost prevăzut în volum de cca 133,8 mld. euro, cu 2,5% mai mult decât în 2008. Fondurile acestui buget, alături de altele (finanțarea structurilor comunitare, finanțarea programelor comune din UE etc.), s-au folosit/se folosesc și pentru dezvoltarea statelor și regiunilor cu un nivel inferior de dezvoltare. Fiindcă Republica Moldova, așa cum a fost menționat, de mai mulți ani ocupă ultimul loc în Europa (PIB per capita, conform datelor anului 2009, este de cca 14 ori inferior mediei UE-27 și de cca 35 ori inferior celui din Luxemburg, caracterizat cu cel mai performant indicator), pentru perioade medii (de până la cinci ani), poate conta (reieșind din experiența și proporțiile altor state) pe fonduri comunitare anuale nerambursabile de minimum 1,0-1,5 mld. euro. Adică, efectiv, suma în cauză ar fi suficientă pentru reabilitarea, pe parcursul a câtorva ani, a infrastructurii productive și sociale, precum și pentru redeschiderea locurilor de muncă aferente.

Toate acestea vor contribui la repopularea Republicii Moldova, în primul rând a satelor care au fost abandonate în ultimii ani, în special după 2000, în proporție de cel puțin 30-40%.

Dacă ținem cont de faptul că, în rândul cetățenilor Republicii Moldova plecați la muncă peste hotare, cota băștinașilor este cu mult mai mare decât cota acestora în totalul populației, ajungem la concluzia că, actualmente, efectiv s-a diminuat semnificativ cota românilor basarabeni în structura populației rămase acasă. Revenirea în patrie a consângenilor noștri ar însemna și îmbunătățirea structurii etnice, cu toate consecințele corespunzătoare.

O consecință favorabilă a integrării Republicii Moldova în UE ar fi ameliorarea semnificativă a managementului economico-politic. Dacă în ultimii ani, pe parcursul perioadei de tranziție, au fost constatate acțiuni de extremă (evidentă uneori) în diverse domenii, atunci țările membre ale UE sunt obligate să se conformeze gradual standardelor comune, care, în fond, sunt de esență centristă. Este evident că, atât timp cât persoanele cu funcții politice nu au experiența necesară, dată fiind istoria modernă scurtă a statalității, pentru un stat tânăr este mult mai bine să realizeze acțiuni prescrise de țările cu o bogată (dacă nu chiar cu cea mai bogată) experiență în diverse domenii socioeconomice și politice, fără variații semnificative de la caz la caz. Încadrarea acțiunilor economico-politice în cele centriste ale UE va spori cu mult previzibilitatea, stabilitatea, consecvența acestora, cu efecte doar favorabile și, pe termen lung, nelimitat, va diminua ori chiar va evita elementele de extremism economico-politic, juridic, financiar etc.

Primii ani de aderare vor fi caracterizați și de afluxuri semnificative de investiții străine directe, cu mult mai mari decât cele existente [92]. Experiența României demonstrează că, în anii de preaderare, precum și în anii imediat următori după aderare, sporesc semnificativ ISD (vezi anexa 10), fapt ce va contribui nu doar la redresarea economică, dar și la retehnologizarea/modernizarea ei. Creșterea numărului de întreprinderi mixte moldo-UE va contribui la sporirea și eficientizarea relațiilor comerciale externe ale Republicii Moldova. De exemplu, dacă actualmente energointensitatea finală specifică a unei unități de PIB este în Republica Moldova de cca cinci ori mai mare decât în UE, gradual, fiind parte a comunității, acest decalaj se va diminua prin reducerea (relativă) a necesităților în resurse energetice. Pentru confirmare, evidențiem că România, în primul an al aderării la UE, a realizat o creștere a PIB (cu 6,1%) în condițiile diminuării consumului absolut de resurse energetice (cu 2%).

Menționăm că majorarea ISD va avea ca urmare favorabilă sporirea exporturilor, îmbunătățirea calității acestora. Analiza datelor retrospective arată că cota producției destinate exporturilor la întreprinderile mixte (moldo-străine) este net superioară comparativ cu alte entități economice. Mai mult decât atât, unele întreprinderi cu capital străin exportă aproape în totalitate bunurile fabricate. Aceasta ar putea contribui într-un timp relativ scurt la creșterea încasărilor din exporturi, respectiv la ameliorarea balanței comerciale extrem de defavorabile din ultimii ani.

O consecință favorabilă a aderării la UE va fi reprezentată de ameliorarea evidenței și statisticii naționale, de creșterea gradului de cuprindere informațională. Din motivele expuse mai sus (divizarea teritorială forțată din exterior a Republicii Moldova, existența unei cote semnificative a economiei tenebre etc.), actualele surse oficiale economice nu sunt suficient de reprezentative.

În cazul unor negocieri fructuoase cu structurile UE, dată fiind situația economico-financiară deplorabilă a datoriei privind cotațiile de membru ale Republicii Moldova față de multiple organisme internaționale/europene/regionale, țara noastră ar putea beneficia de reduceri importante pentru taxele de membru al UE. O astfel de experiență deja există, de exemplu, cazul Danemarcei, una dintre cele mai dezvoltate țări în UE (și în lume); la momentul aderării (1973) a beneficiat de reduceri după cum urmează: în primul an a plătit 20% din cotă, al doilea 40%, apoi 60%, respectiv 80% și doar în al cincilea an a onorat 100% din cota medie stabilită pentru țările membre [95].

Așadar, tergiversarea procesului de aderare înseamnă pentru Republica Moldova nivel redus de viață, emigrări în masă și depopulare a localităților, tratament indecent extern al țării și al cetățenilor ei ș.a.m.d.

România a fost și este principalul susținător al ideii ca Republica Moldova să fie considerată în același grup cu Balcanii de Vest în negocierile de aderare la UE, și nu cu spațiul estic, iar prin demersurile sale diplomatice a ținut prezentă problema Republicii Moldova pe agenda UE. Guvernul investit în septembrie 2009 de Alianța de Guvernare pentru Integrare Europeană a declarat integrarea europeană a Republicii Moldova drept prioritatea sa fundamentală. În acest sens, la 12 ianuarie 2010, au fost lansate negocierile pe

marginea Acordului de asociere între Republica Moldova și UE, care s-au desfășurat într-un ritm rapid. Până în luna octombrie 2010, au avut loc patru runde de negocieri. În rezultatul negocierilor, părțile au închis provizoriu un număr important de capitole ale Acordului de asociere, a cărui implementare are drept scop asocierea politică și integrarea economică a Republicii Moldova în UE.

În 15 iunie 2010, la Luxemburg a fost inițiat dialogul dintre Republica Moldova și UE privind liberalizarea regimului de vize. Fiind un proces destul de complex și multidimensional, acesta va permite, într-un viitor previzibil, asigurarea posibilității pentru cetățenii Republicii Moldova de a călători liber în spațiul european. Astfel, a fost lansată inițiativa și au fost purtate deja trei runde de negocieri. În cadrul celei de-a treia runde, în octombrie 2010, s-a adoptat o nouă decizie privind accelerarea aderării Republicii Moldova la UE, și anume Parlamentul European și ambasadorii Uniunii Europene au pledat pentru trecerea la un regim fără vize cu Republica Moldova și au cerut, în acest sens, Comisiei Europene să elaboreze un plan de acțiuni [142].

Totodată, în luna martie 2010, Uniunea Europeană a decis să acorde Republicii Moldova asistență financiară în valoare de 2,6 mld. dolari SUA, dintre care 52% reprezintă granturi pentru relansarea economică a țării.

Evoluția relațiilor economice dintre Republica Moldova și UE în anul 2009 s-a produs pe fundalul celei mai profunde crize financiare globale din perioada postbelică. Recesiunea respectivă s-a manifestat prin scăderea producției (-)6,5%, a veniturilor remise de emigranți (-)30% ș.a. Cu toate acestea, Uniunea Europeană rămâne principalul partener comercial al Republicii Moldova, deținând (în anul 2009) puțin peste 50% din totalul exporturilor moldovenești. Exportatorii moldoveni utilizează destul de dinamic cotele cantitative acordate de Uniunea Europeană. Spre exemplu, în primele cinci luni ale anului 2010, cotele pentru vin au fost utilizate în proporție de 65%, pentru porumb – 62%, orz – 55%, grâu – 48%.

Din punct de vedere geografic, exporturile moldovenești în ansamblu au atins un nivel relativ de diversificare, însă, la nivelul unor sectoare, dependența de piețele răsăritene este excesiv de

mare, cum este cazul băuturilor alcoolice. Deși autoritățile moldovene au întreprins anumite măsuri pentru sporirea competitivității exporturilor vinicole moldovenești (eliminarea, din februarie 2010, a timbrului mărcii comerciale de stat) și liberalizarea exportului vinului în vrac și a distilatelor de vin, producătorii nu întreprind suficiente măsuri pentru a diversifica piețele de export și a asigura calitate ireproșabilă pentru produsele lor, ceea ce face sectorul respectiv și unele sectoare conexe foarte vulnerabile la deciziile politice ale altor state [114].

Astfel, având în vedere că obiectivul prioritar al Republicii Moldova este integrarea în UE și luând în considerare calitatea României de stat membru al UE, precum și ținând cont de faptul că procesul de integrare europeană deschide noi oportunități pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale, considerăm necesar să propunem adoptarea de către Guvernul Republicii Moldova în parteneriat cu Guvernul României a unui program de acțiuni comune de colaborare în diverse domenii care să dezvolte obiectivul menționat și să accelereze procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Câteva elementele majore componente în cadrul programului propus sunt prezentate în tabelul 3.6.

Tabelul 3.6. (Proiect) Program de acțiuni comune de colaborare între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României pentru perioada 2011-2012

Nr.	Acțiuni	Instituții responsabile din	
		România	Republica Moldova
1.	Transmiterea către instituțiile responsabile din Republica Moldova a textelor în limba română ale actelor normative ale UE, precum și a textelor actelor normative de transpunere în legislația română a <i>acquis</i> -ului comunitar, valorificând astfel avantajul identității lingvistice dintre Republica Moldova și România și al faptului că limba română este limbă oficială a UE.	Ministerele de resort	Ministerele de resort

Nr.	Acțiuni	Instituții responsabile din	
		România	Republica Moldova
2.	Organizarea de către experții români a stagiilor de pregătire a reprezentanților ministerelor din Republica Moldova cu privire la metodologia de transpunere a actelor normative ale UE în legislația națională.	Ministerele de resort	Ministerele de resort
3.	Organizarea vizitelor de lucru în cadrul cărora specialiștii pe programe europene din cadrul ministerelor din România să ofere asistență reprezentanților ministerelor din Republica Moldova, în vederea absorbției de fonduri europene.	Ministerele de resort	Ministerele de resort
4.	Eficientizarea activității Comisiei mixte interguvernamentale moldo-române de cooperare economică și integrare europeană în vederea dezvoltării proiectelor și programelor de colaborare în domeniile de interes comun (prin regularitatea ședințelor și transparența acestora, precum și prin controlul realizării prevederilor asumate ș.a.m.d.).	Ministerele de resort	Ministerele de resort

Sursa: Elaborat de autor.

Drept urmare, înfăptuirea șansei Republicii Moldova de a se integra în Uniunea Europeană utilizând experiența de aderare a României, inclusiv în scopul recuperării timpului pierdut, rămâne o soluție firească de realizat. Accelerarea aderării Republicii Moldova la UE ar avea doar consecințe pozitive. Acestea, în viziunea noastră, vor fi atât imediate, cât și pe termen mediu și lung.

Concluzii

Capitolul prezent ține să demonstreze în prim-plan necesitatea microintegrării transfrontaliere a Republicii Moldova cu România, prin prisma euroregiunilor și a programelor de colaborare finanțate de către Uniunea Europeană, ca premisă a procesului de integrare europeană.

Rezultatele cercetării procesului de cooperare transfrontalieră a Republicii Moldova permit să constatăm că, spre deosebire de partenerii români, participarea raioanelor moldovenești în activi-

tățile din cadrul euroregiunilor și al programelor a fost și rămâne redusă. Stagnarea componentelor moldovenești este cauzată de mai mulți factori; printre aceștia, menționăm: capacitățile de inițiere, elaborare, promovare și implementare a proiectelor sunt slab dezvoltate în Republica Moldova; resursele financiare de la bugetele locale ale Republicii Moldova pentru finanțarea activităților de cooperare sunt insuficiente; unitățile administrativ-teritoriale din România (județele) posedă un potențial de cooperare mult mai mare în comparație cu raioanele din Republica Moldova (se explică prin diferențele de teritoriu, potențial economic).

Prin urmare, la sfârșitul anului 2010, autoritățile române sunt obligate să prezinte Comisiei Europene situația fondurilor comunitare cheltuite după aderarea țării la UE. Această primă raportare este prevăzută de regula comunitară „n+3”, adică alocarea financiară în anul „n” trebuie cheltuită, cel târziu, până la sfârșitul anului n+3. Cu alte cuvinte, alocarea financiară din anul 2007 de 1,27 mld. euro pe fonduri structurale trebuie să fie utilizată până la 31 decembrie 2010. Sumele care la finalul acestui an nu se vor regăsi în această formulă vor fi automat retrase de către Comisia Europeană [99].

Potrivit datelor UNCTAD, în România, în anul 2009, nu au avut loc fuziuni și achiziții transfrontaliere⁴⁵, comparativ cu cele de 1 mld. dolari înregistrate în 2008. De altfel, în viziunea autorului, acest fapt trebuie să fie cunoscut cât mai profund de autoritățile Republicii Moldova, în vederea utilizării experienței pozitive și negative a țărilor membre, în special a României, în procesul de absorbție a fondurilor europene.

În Republica Moldova, cooperarea transfrontalieră a colectivităților locale este reglementată doar prin câteva dispoziții ale Legii privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28.12.2006. În anul 2009, Guvernul Republicii Moldova a elaborat proiectul Legii

⁴⁵ În dependență de contribuția fluxului de participății străine la capital în întreprinderile cu investiții străine directe, se deosebesc următoarele tipuri de investiții străine directe: fuziuni și achiziții: preluarea integrală sau parțială de întreprinderi de către investitori străini de la rezidenți; greenfield: înființarea de întreprinderi de către sau împreună cu investitori străini (investiții pornite de la zero); dezvoltare de firme: majorarea deținerilor de capital ale investitorilor străini în întreprinderi cu investiții străine directe.

privind statutul legal al euroregiunilor. Astfel, în Republica Moldova, cadrul legal al cooperării transfrontaliere este incomplet. Totodată, s-a constatat lipsa unor acorduri interguvernamentale în vigoare între Republica Moldova și țările vecine în acest domeniu.

În vederea eficientizării colaborării transfrontaliere, propunem următoarele:

- Completarea cadrului normativ-juridic al Republicii Moldova privind reglementarea cooperării transfrontaliere.
- Implicarea mai activă a autorităților centrale și locale ale Republicii Moldova în efectuarea unor studii de fezabilitate care ar fundamenta necesitatea și ar justifica viabilitatea proiectelor/ programelor comune cu țările vecine.
- Elaborarea programelor bilaterale (moldo-române) de pregătire tehnică și de cursuri acreditate de management de proiect pentru funcționarii primăriilor, ai consiliilor raionale din Republica Moldova care vor fi implicați în atragerea fondurilor europene, în scopul consolidării capacității de absorbție a acestor resurse destinate dezvoltării cooperării regionale transfrontaliere.
- Pregătirea de specialiști în domeniul cooperării transfrontaliere pentru Republica Moldova în instituțiile superioare de învățământ prin introducerea specializării respective în cadrul specialității „Relații economice internaționale” ș.a.

În următoarea secțiune a capitolului a fost argumentată opinia că aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană reprezintă direcția strategică în intensificarea relațiilor socioeconomice moldo-române. România a fost și este principalul susținător al ideii ca Republica Moldova să fie acceptată în același grup cu Balcanii de Vest în negocierile de aderare la UE, și nu cu spațiul estic, iar prin demersurile sale diplomatice a ținut prezentă problema Republicii Moldova pe agenda UE.

Pentru Republica Moldova, obținerea statutului de țară membră a UE ar însemna: asigurarea liberei circulații a persoanelor, a mărfurilor, a serviciilor și a capitalurilor; diminuarea rapidă și semnificativă a economiei tenebre și abandonarea pentru totdeauna a unui spațiu economic tradițional subdezvoltat din punct de vedere economic și trecerea la un nivel mediu de dezvoltare; repopularea Republi-

cii Moldova, în primul rând a satelor care au fost abandonate în ultimii ani (în proporție de cel puțin 30-40%), în special după anul 2000 (avem în vedere revenirea treptată a unei părți a cetățenilor plecați la muncă provizorie peste hotare); aflurile semnificative de ISD, cu mult mai mari decât cele existente; reabilitarea pe parcursul a câtorva ani a infrastructurii productive și sociale, cu redeschiderea locurilor aferente de muncă; ameliorarea semnificativă a managementului economico-politic; îmbunătățirea statisticii naționale și creșterea gradului de cuprindere informațională; redobândirea *de jure* a cetățeniei europene, cu diverse consecințe, dar în exclusivitate favorabile ș.a.m.d.

În acest context, a fost propusă indispensabilitatea elaborării și implementării de către Republica Moldova în parteneriat cu România, ținând cont de experiența de aderare și integrare a acesteia, a unui Program de acțiuni comune de colaborare între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României, în vederea accelerării aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

ÎNCHEIERE

Realizarea unei astfel de cercetări complexe, cu largi implicații teoretice și practice, a permis să generalizăm următoarele concluzii și măsuri care se impun în legătură cu problemele dezbătute:

- Investigarea dezvoltării socioeconomice a Basarabiei în cadrul economiei României în perioada interbelică demonstrează elocvent succesele palpabile ale acesteia în toate domeniile, inclusiv: învățământ, agricultură, industrie, comerț, sfera socială și altele. Fărămițată ca teritoriu și popor, Basarabia a avut de suferit de pe urma ruperii legăturilor economice și culturale dintre județele respective, iar dereglarea structurii economice basarabene formate de-a lungul anilor și integrarea vremelnică într-un alt spațiu au condus la formarea unei structurii economice neraționale, cu dezvoltare unilaterală. De altfel, ca urmare a promovării unor reforme nesistemică după 1990, actuala Republică Moldova nu a atins nici până în prezent un nivel decent de dezvoltare economică și socială.
- Cu circa două decenii în urmă, România s-a orientat univoc spre UE. Viteza cu care România a reușit să se adapteze la procesele de integrare de pe continentul european, reliefată de numărul, amploarea și aria de cuprindere a acordurilor de colaborare bilaterală pe care le-a încheiat și/sau le-a demarat din proprie inițiativă după anul 1990, urmărind apropierea de UE ca obiectiv declarat și asumat, rămâne un exemplu pentru Republica Moldova.
- Pe parcursul anilor 2000-2004 au fost desfășurate negocierile de aderare a României la UE la toate cele 31 de capitole cuprinse în Tratatului de aderare. În acest sens, Parlamentul României a adoptat în perioada menționată peste 2.000 de legi. Astfel, pentru România, anul 2004 a fost unul de vârf în asimilarea *acquis*-ului comunitar. Capitolele cu cel mai înalt grad de concordanță (100%) a legislației române cu *acquis*-ul comunitar la data încheierii negocierilor erau: libera circulație a capitalurilor, politi-

cile industriale, știința și cercetarea, cultura și audiovizualul, controlul financiar, iar cu cel mai redus grad de concordanță (70-90%): concurența și ajutorul de stat, agricultura, pescuitul, energia, protecția mediului, protecția consumatorului și a sănătății, justiția și afacerile interne, politica externă și de securitate comună. Libera circulație a persoanelor, mărfurilor și serviciilor a ocupat o poziție de mijloc, având un grad de transpunere de la 90 la 96%, însumând împreună în legislația UE 853 de acte comunitare.

- În Republica Moldova, abia în martie 2005, Parlamentul țării a adoptat în unanimitate „Declarația cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea obiectivelor integrării europene”. Întârzierea luării deciziei de către autoritățile Republicii Moldova a avut repercusiuni negative ulterioare asupra dezvoltării socioeconomice, politice, culturale etc.
- Calea de restabilire în volum rezonabil din punct de vedere economic a relațiilor socioeconomice de altădată cu România și lărgirea formelor de colaborare pe baza unor principii reciproc avantajoase devin o condiție *sine qua non* în tendința Republicii Moldova de dezvoltare pentru integrarea europeană.
- Ținând cont de faptul că obiectivul strategic declarat al politicii interne și externe a Republicii Moldova rămâne aderarea la UE, iar România reprezintă granița de est a UE, acest fapt trebuie să stimuleze crearea a cât mai multe puncte de legătură cu statul vecin. Drept urmare, Prutul este un râu care trebuie să ne unească, nu să ne separe. De-a lungul secolelor, legătura dintre cele două „maluri” ale Prutului a fost asigurată de multiple poduri stabile sau plutitoare, așezate la trecătorile cunoscute sub numele generic de vaduri. De altfel, aceste poduri au o importanță economică și culturală majoră nu doar pentru regiunile transfrontaliere, ci și pentru întreg spațiul de dezvoltare al Republicii Moldova. Considerăm că reconstrucția vechilor treceri peste râul Prut ar reprezenta acțiuni constructive de intensificare și eficientizare a legăturilor dintre cele două state.
- În perioada 1990-2010 au fost încheiate cu România cca 125 de acorduri de colaborare la nivel de stat în diverse domenii, precum: economie, industrie, comerț, agricultură, justiție, transport, educație și cercetare etc., care au contribuit la crearea și perfec-

ționarea continuă a cadrului normativ-juridic bilateral. De menționat că în doar cinci luni ale anului 2010 au fost semnate mai multe acorduri decât în ultimii patru ani ai perioadei în cauză.

- Trebuie constatat faptul că în câțiva ani ai perioadei de colaborare nu a existat o continuitate firească în desfășurarea relațiilor moldo-române în mai multe domenii importante (educație, energetică etc.). Colaborarea în acești ani a fost ori efectiv întreruptă, ori, în cel mai bun caz, a rămas la nivel de declarații, rezultatele practice respective fiind neesențiale.
- Educația reprezintă o formă principală de colaborare moldo-română. O conlucrare constructivă în acest domeniu rămâne baza dezvoltării sistemului educațional și de cercetare al Republicii Moldova. Menționăm, în acest sens, că „drumul” țării noastre spre UE trebuie să înceapă în primul rând de la educație.
- Un domeniu tradițional al cooperării dintre Republica Moldova și România îl reprezintă comerțul exterior. Începând cu anul 1991 și până în prezent, fluxurile comerciale bilaterale au crescut relativ constant, însă cu schimbări semnificative în structura acestora. Pentru a aprecia volumul comerțului reciproc, menționăm că aportul Republicii Moldova în balanța comercială a României constituie, în medie, doar 0,3-0,5% din total. Așadar, din punct de vedere comercial, România, este cu mult mai importantă pentru Republica Moldova decât Republica Moldova pentru România. De altfel, în anul 2008, România a devenit principalul partener comercial, după importanță pentru țara noastră, cu o pondere de cca 20% în export și de cca 12% în import. În anul 2009, comparativ cu 2008, ca urmare a impactului crizei mondiale, a fost înregistrată o reducere a comerțului exterior bilateral.
- O formă importantă de colaborare reciprocă o reprezintă investițiile. În perioada analizată, investițiile bilaterale au crescut mult mai lent decât comerțul. Investițiile moldovenești în România sunt nesemnificative și divizate, fiind reprezentate de un număr mai mare de întreprinderi relativ mici (3.485 în anul 2009), în timp ce companiile cu capital românesc din Republica Moldova, deși mai puține la număr (503 în anul 2009), desfășoară proiecte investiționale relativ mai mari.
- Criza economică mondială a avut repercusiuni palpabile și asupra relațiilor investiționale bilaterale. Aceasta s-a manifestat în special

prin retragerea capitalului românesc din capitalul social al companiilor mixte din Republica Moldova. Respectivul fenomen de dezinvestire a putut fi observat în anul 2009, în primul trimestru fiind retrase 10,7 mil. dolari SUA din capitalul social al întreprinderilor.

- În anul 2010, interconexiunea sistemului energetic al României cu cel al Republicii Moldova se asigură prin aceleași LEA de 110 kV: Stânca-Costești, Țuțora-Ungheni, Huși-Cioara, date în exploatare în anul 1998. Astfel, consolidarea interconexiunilor (de exemplu, prin definitivarea LEA de 110 kV Fălciu-Cantemir-Gotești și Bălți-Suceava), precum și identificarea unor variante alternative de aprovizionare cu gaze naturale a consumatorilor rămâne o sarcină actuală și de perspectivă pentru Republica Moldova.
- Începând cu anul 1997, între Republica Moldova și România s-a dezvoltat o nouă formă de colaborare – cooperarea transfrontalieră. În Republica Moldova, cooperarea transfrontalieră a colectivităților locale este reglementată doar prin câteva dispoziții ale Legii privind administrația publică locală. În anul 2009, Guvernul Republicii Moldova a elaborat proiectul Legii privind statutul legal al euroregiunilor. De altfel, cadrul legal al cooperării transfrontaliere în țara noastră rămâne incomplet. În același timp, lipsa unor acorduri interguvernamentale în vigoare, în acest domeniu, între Republica Moldova și țările vecine are de asemenea un impact negativ asupra eficientizării dezvoltării programelor de colaborare bilaterală.
- Generalizarea experienței de utilizare a fondurilor UE de către țările membre, în special de către România, demonstrează că resursele respective nu au fost valorificate eficient și complet.
- Experiența ultimilor ani a demonstrat că instabilitatea politică din Republica Moldova și politizarea în sens negativ a relațiilor economice moldo-române rămân factori descurajanți pentru relațiile bilaterale pe multiple planuri.
- Realizarea șansei Republicii Moldova de a se integra în Uniunea Europeană, utilizând experiența de aderare a României (cu scopul recuperării timpului pierdut), rămâne o soluție firească și de realizat. De altfel, „costurile” de aderare nu trebuie puse numai pe seama integrării în UE, întrucât ele oricum ar fi avut loc în orice țară în procesul de dezvoltare economică, doar că, datorită UE,

aceste costuri sunt mai mici și tranziția spre o economie funcțională este mult mai scurtă.

- Consecințele (estimate) posibile ale aderării Republicii Moldova la UE, începând chiar cu perioada de preaderare, ar fi următoarele: asigurarea liberei circulații a persoanelor, a mărfurilor, a serviciilor și a capitalurilor; diminuarea rapidă și semnificativă a economiei tenebre și abandonarea pentru totdeauna a unui spațiu tradițional subdezvoltat din punct de vedere economic, în vederea trecerii la un nivel mediu, ulterior decent de dezvoltare ș.a.
- Având în vedere că obiectivul prioritar al Republicii Moldova este integrarea europeană și luând în considerare calitatea României de stat membru al UE, precum și ținând cont de faptul că procesul de integrare europeană deschide noi oportunități pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale, considerăm necesară adoptarea de către Guvernul Republicii Moldova, în parteneriat cu Guvernul României, a unui program de acțiuni comune de colaborare în diverse domenii (pe termen mediu sau lung), care să contribuie la accelerarea procesului de aderare a Republicii Moldova la UE. Printre elementele majore componente ale programului propus, ar putea fi:
 - a) Transmiterea (de către partea română) către instituțiile responsabile din Republica Moldova a textelor în limba română ale actelor normative ale UE, precum și a textelor actelor normative de transpunere în legislația română a *acquis*-ului comunitar, valorificând astfel avantajul identității lingvistice dintre Republica Moldova și România și al faptului că, în prezent, limba română este limbă oficială a UE. Organizarea de către experții români a stagiilor de formare pentru reprezentanții ministerelor din Republica Moldova cu privire la metodologia de transpunere a actelor normative ale UE în legislația națională.
 - b) Elaborarea și implementarea programelor bilaterale (moldo-române) de pregătire tehnică și a cursurilor acreditate de management de proiect pentru reprezentanții ministerelor, precum și pentru funcționarii primăriilor, ai consiliilor raionale din Republica Moldova, subiecți care pot fi implicați în atragerea fondurilor europene, în scopul consolidării capacității de absorbție și de utilizare eficientă a acestor resurse. Totodată,

este necesară o acțiune de coordonare și sistematizare a procedurilor în acest sens, printr-o structură guvernamentală cu autoritate la nivel național. Spre exemplu, propunem crearea unui departament de monitorizare a fondurilor europene în cadrul Ministerului Economiei și Comerțului al Republicii Moldova. Creșterea gradului de absorbție a fondurilor structurale trebuie să devină pentru Republica Moldova o prioritate reală, în vederea realizării obiectivului de integrare europeană.

- c) Implicarea mai activă a autorităților centrale și locale ale ambelor state (Republica Moldova și România) în efectuarea unor studii de fezabilitate pe domenii și proiecte concrete, prin care s-ar fundamenta necesitatea și s-ar justifica viabilitatea proiectelor/programelor comune. În viziunea noastră, este necesar de cercetat în special potențialul râului Prut. Pe parcursul a peste cinci decenii, problema în cauză nu a fost nici cercetată și nici valorificată din punct de vedere economic. De asemenea, trebuie investigată necesitatea și posibilitatea construirii centralelor de energie electrică în zona frontierei dintre state. Propunem ca aceste studii să fie coordonate între autoritățile centrale și cele locale (de altfel, proiectul centralei electrice de la Ungheni, lansat de autoritățile centrale ale Republicii Moldova, poate servi drept exemplu, organele publice locale fiind împotriva acestei construcții, adică în dezacord cu intențiile organelor centrale).
 - d) Eficientizarea activității Comisiei mixte interguvernamentale moldo-române de cooperare economică și integrare europeană, în vederea dezvoltării proiectelor și programelor de colaborare în domeniile de interes comun (prin regularitatea ședințelor și transparența acestora, precum și prin controlul realizării prevederilor asumate).
- Ca țară de graniță a Uniunii Europene, Republica Moldova are atât oportunitatea, cât și responsabilitatea dezvoltării unor relații de cooperare transfrontalieră constructive. În vederea eficientizării colaborării între aceste state propunem:
 - a) Completarea cadrului juridic de reglementare a cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova cu următoarele acte normative: Legea cu privire la cooperarea transfrontalieră, care să

- reglementeze politica țării în domeniul cooperării transfrontaliere; principiile, drepturile și responsabilitățile subiecților cooperării (comunităților teritoriale și locale, organelor reprezentative/executive ale acestora) și sprijinirea de către stat, inclusiv financiară, a cooperării transfrontaliere a subiecților menționați; acorduri interguvernamentale în domeniul cooperării transfrontaliere, prin care, alături de altele, să fie stabilite clar competențele concrete ale autorităților centrale și ale celor locale.
- b) Crearea în localitățile de frontieră ale Republicii Moldova a unor centre de afaceri UE-RM. Acest lucru ar spori influența economică a României în zonă și i-ar consacra rolul de facilitator al relațiilor economice (și nu numai) cu Uniunea Europeană.
 - c) Pregătirea de specialiști în domeniul cooperării transfrontaliere pentru Republica Moldova în instituțiile superioare de învățământ, prin introducerea specializării respective în cadrul specialității „Relații economice internaționale” sau cel puțin prin introducerea cursului „Cooperare transfrontalieră” în lista disciplinelor de bază ale specialității vizate.

În contextul celor prezentate, dezvoltarea relațiilor economice firești și constructive cu România, axate pe rezultate palpabile reale, rămâne, în viziunea noastră, oportunitatea de bază pentru beneficierea pe termen lung de posibilități imense care pot fi oferite de partenerii români, prin experiența acumulată în „marele traseu” al integrării europene.

BIBLIOGRAFIE

Acte normativ-legislative

1. *Constituția Republicii Moldova* adoptată la 29 iulie 1994. Chișinău: *Monitorul oficial* nr. 1, din 12.08.1994.
2. *Constituția României*. București: *Monitorul oficial* nr. 767, din 31.10.2003, Partea I.
3. *Legea României nr. 20/1993 privind Acordul european instituind o asocieră între România, pe de o parte, Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte*. București: *Monitorul oficial* nr. 073, din 04.12.1993.
4. *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*, volumele 20, 23, 24, 29, Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova, Ministerul Justiției al Republicii Moldova. Ediție oficială. Chișinău: Moldpres, *Monitorul oficial al Republicii Moldova*, 1999, 2001.
5. *Acte privind aderarea Republicii Bulgaria și a României la Uniunea Europeană*. București: Institutul European din România, 2006. 324 p.

Cărți

6. Aldea V., Botez O. Gh., *Aderarea României la Uniunea Europeană și implicațiile sale asupra comerțului exterior*. București: AGER Economistul, 2005. 200 p.
7. Albu L., *Analiza interdependențelor dintre dezvoltarea durabilă a României și a țărilor membre UE în perioada postaderare*. București: Academia Română, 2007. 202 p.
8. Anghelache C., *România 2000. Starea economică*. București: Economică, 2000. 464 p.
9. Anghelache C., *România 2006. Starea economică înaintea aderării*. București: Economică, 2006. 832 p.

10. Axenciuc V., *Evoluția economică a României: Cercetări statistico-istorice 1859-1947. Industria*. Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, Institutul de Economie Națională. București: Academia Română, 1992. Vol. 1, 632 p.
11. Axenciuc V., *Evoluția economică a României: Cercetări statistico-istorice 1859-1947. Monedă-credit-comerț-finanțe publice*. Academia Română, Institutul de Economie Națională. București: Academia Română, 2000. Vol. 3, 792 p.
12. Balassa B., *European economic integration*. Amsterdam: North-Holland, 1975. 416 p.
13. Balassa B., *The Theory of Economic Integration*. London: Allen & Unwin, 1961. 380 p.
14. Belli N., *România și Republica Moldova: Un deceniu de colaborare în cercetarea științifică economică*. București: Academia Română, 2001. 520 p.
15. Belli N., Ioan-Franc V., *România și Republica Moldova: Potențialul competitiv al economiilor naționale. Posibilități de valorificare pe piața internă, europeană și mondială*. București: Academia Română, 2004. Vol. 1, 612 p., Vol. 2, 1310 p.
16. Boia L., *România – țară de frontieră a Europei*. București: Humanitas, 2005. 338 p.
17. Bohatereț V., *Dezvoltarea rurală în Moldova. Interferențe regionale și transfrontaliere*. Iași: Terra Nostra, 2002. 208 p.
18. Bordeianu D., *Politica europeană de vecinătate. Cazul Republicii Moldova și al Ucrainei*. Iași: Lumen, 2007. 113 p.
19. Borcea V., *Relațiile economice româno-sovietice*. București: Eminescu, 1946. 68 p.
20. Brémond J., Gélédan A., *Dicționar economic și social*. București: Expert, 1995. 424 p.
21. Byé M., Destanne de Bernis G., *Relations économiques internationales*. Paris: Dalloz, 5e édition, 2004. 210 p.
22. Ciupagea C., Moldoveanu M., *România în contextul globalizării și integrării europene: evoluții, tendințe, strategii*. București: Expert: Editura Centrului de Informare și Documentare Economică, 2008. 292 p.
23. Chistruga B., *Integrarea postindustrială a țărilor Europei Centrale și de Est: realități și perspective*. Chișinău: ASEM, 2007, 479 p.

24. Cojanu V., *Integrare și competitivitate: modele de dezvoltare economică în Europa de Sud-Est*. București: ASE, 2007. 326 p.
25. Constantinescu M., *Relațiile economice între România și URSS*. București, 1945. 48 p.
26. Constantinescu N.N., *L'histoire de l'économie roumaine*. București: Expert, 1996. 272 p.
27. Costea S., Costea M., *Integrarea României în Uniunea Europeană: provocări și perspective*. Iași: Institutul European, 2007. 290 p.
28. Crăcană M., *Libera circulație a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor*. București: Tritonic, 2007. 188 p.
29. Dăianu D., Vrânceanu R., *România și Uniunea Europeană*. Iași: Polirom, 2002. 320 p.
30. Doncean Acatrinei M., *Zona transfrontalieră România-Republica Moldova – partea dreaptă a Prutului. Caracterizare generală*. Iași: PIM, 2002. 209 p.
31. Galaju I., Toma A., Boguș E., *Cooperarea economică a țărilor Mării Negre (CEMN) în secolul XXI*. Chișinău: A.S.E.M., 2004. 32 p.
32. Ghinea D., *Enciclopedia geografică a României*. București: Enciclopedică, 2002. 1455 p.
33. Ghișa V., Răgălie Ș., Stoian I., *Relațiile economice româno-ruse*. București: Expert, 2005. 260 p.
34. Ignat I., *Uniunea Europeană. De la Piața Comună la moneda unică*. București: Editura Economică, 2002. 280 p.
35. Luca L., *Globalizarea, petrolul și securitatea energetică a României*. București: Expert, 2008. 216 p.
36. Marin D., Mereuță C., *Economia României 1990-2000: compendiu*. București: Editura Economică, 2001. 240 p.
37. Moldovanu D. (coord.), *Integrarea europeană a Republicii Moldova: premise, avantaje și oportunități pierdute*. Chișinău: ÎEP Știința, 2009. 160 p.
38. Niță I., *Integrarea României în Uniunea Europeană*. București: Lumina Lex, 2005. 192 p.
39. Oprea D., Meșniță G., *Fonduri europene pentru România, în perioada 2007-2013*. Iași: Sedcom Libris, 2007. 380 p.
40. Palade R., *Evoluția comerțului exterior al Republicii Moldova în perspectiva integrării economice cu România*. București: Institutul de Economie Mondială, 1998. 38 p.

41. Pinder J., *Uniunea Europeană: foarte scurtă introducere*. București: Bic All, 2005. 208 p.
42. Pop N., *Integrarea financiară și monetară a României în Uniunea Europeană*. București: Expert: Centrul de Informare și Documentare Economică, 2007. 160 p.
43. Pop A., Manoleli D., *Spre o strategie europeană în bazinul Mării Negre: cooperarea teritorială*. București: Institutul European din România, 2008. 140 p.
44. Roșca P., *Economia relațiilor externe*. Craiova: SITECH, 2002. 233 p.
45. Roșca P., *Relații economice internaționale*. Chișinău: ULIM, 2004. 230 p.
46. Ricq Ch., *Manual de cooperare transfrontalieră pentru uzul colectivităților locale și regionale în Europa*. București: Centrul de Informare și Documentare al CE, 2004. 222 p.
47. Rühl Ch., Dăianu D., *Tranziția economică în România*. București: Centrul Român de Politici Economice, 1999. 800 p.
48. Sabin Manuila, *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930, Neam, Limbă maternă, Religie*. București: Monitorul Oficial, Imprimeria Națională, 1938, vol. II: p. XXVIII.
49. Sabin Manuila, *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930, Știință de carte*. București: Monitorul Oficial, Imprimeria Națională, 1938, vol. III: p. XV, p. XXIV.
50. Sabin Manuila, *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930, Profesioni*. București: Editura Institutului Central de Statistică, 1938, vol. V: p. XIV.
51. Sabin Manuila, *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930, Întreprinderi industriale și comerciale*. București: Monitorul Oficial, Imprimeria Națională, 1938, vol. X: p. XXI.
52. Simionescu I., *Țara noastră*. București: Imprimeria Națională, 1938. 583 p.
53. Siroën J., *Relations économiques internationales*. Paris: Bréal, 2002. 315 p.
54. Țăcu O., *Problema Basarabiei și relațiile sovieto-române în perioada interbelică (1919-1939)*. Chișinău: Prut Internațional, 2004, 272 p.

55. Устинов И.Н., *Внешняя торговля развитых капиталистических стран: Справочник*. Москва: Международные отношения, 1989. 416 с.

Mai mult de trei autori

56. Câmpeanu V. și alții, *Conjunctura economiei mondiale 2006*. București: Academia Română, IEM, 2006. 236 p.
57. Iancu A. și alții, *Dezvoltarea economică a României. Competitivitatea și integrarea în Uniunea Europeană*. Vol. 2. București: Academia Română, 2005. 1012 p.
58. Ioan-Franc V. și alții, *Issues Related to the Accession of Hungary and Romania into the European Union*. Institute of World Economy. București: Expert, 2004. 224 p.
59. Ghica L. și alții, *Enciclopedia Uniunii Europene*. București: Meronia, 2007. 448 p.
60. Mecu Gh. și alții, *Integrarea clubului investitorilor*. România în economia de piață funcțională. București: Artifex, 2006. 376 p.
61. Roșcovan M. și alții, *Ghid de cooperare transfrontalieră*. Chișinău: Epigraf, 2010. 285 p.

Alte surse

62. *Enciclopedia României*, vol. IV: *Economia națională. Circulație, distribuție și consum*. București: Asociația științifică pentru Enciclopedia României, 1943. 1074 p.
63. *Anuarul statistic al României 1939-1940*. București: Institutul Central de Statistică, Imprimeria Națională, 1940. 762 p.
64. *Anuarul statistic al Republicii Populare Române 1957-1980*. București: Editura Științifică, Direcțiunea Centrală de Statistică, 1957, 1960, 1965, 1970, 1975, 1980.
65. *Anuarul statistic al României 1989-2008*. București: INS, 1990, 1992, 1994, 1996, 1998, 2001-2009.
66. *Comerțul exterior al României 1989-2008*. București: INS, 1990, 1992, 1994, 1996, 1998, 2001-2009.
67. *România în cifre – breviar statistic*. București: INS, 2010. 84 p.

68. *Economia mondială în cifre*. București: INS, 2009. 128 p.
69. *Societăți comerciale cu participare străină la capital. Sinteză statistică a datelor din registrul central al comerțului*. București: Ministerul Justiției, 2001-2010.
70. *Anuarul statistic al Republicii Moldova 1989-2008*. Chișinău: BNS, 1990-2009.
71. *Comerțul exterior al Republicii Moldova 1995-2008*. Chișinău: BNS, 1996-2009.
72. *The World Factbook*, Washington: Central Intelligence Agency, 2008, 2009, 2010.
73. *World Economic Situation and Prospects 2010*, New York: United Nations, 2010.
74. *World Trade Report 2010*, New York: UNCTAD, 2010, 125 p.

Autoreferate, teze

75. Бодян С. Ю., *Роль научно-технического прогресса в повышении экономической эффективности промышленного производства в Социалистической Республике Румынии*. Autoreferatul tezei dr. econ. Kiev, 1973, 32 p.
76. Гончаров А.Н., *Состояние и перспективы развития внешнеэкономических отношений Молдовы и Украины в современных условиях*. Teza dr. econ. Chișinău, 2001, 193 p.
77. Sudacevschi G., *Relațiile economice ale Republicii Moldova cu țările din Comunitatea Statelor Independente (CSI)*. Teza dr. econ. București, 2003, 219 p.

Contribuții din reviste

78. Belli N., *Dimensiunea imperativă a integrării economice a Republicii Moldova cu România*. În: *Probleme economice*. București, 1994, nr. 1. p. 5.
79. Botez O. Gh., *Comerțul exterior dintre România și Republica Moldova*. În: *Economistul*. București, 24-25 noiembrie, 2000, p. 6.
80. Chircă S., *Singura șansă de integrare a Republicii Moldova în structurile europene este prin România și cu România*. În: *Economistul*. București, 1999, nr. 1468, p. 2.

81. Chircă S., *Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Declarațiile oficiale și realitatea faptelor*. În: *Economistul*. București, 2004, nr. 1665, p. 11.
82. Chistruga B., *Prin integrare postindustrială spre economia de piață organizată, social-orientată*. În: *Analele Academiei de Studii Economice din Moldova*. Chișinău: ASEM, 2009, ed. VII, p. 192-198.
83. Castraveț L., *Analiza cadrului normativ-juridic de colaborare socioeconomică dintre Republica Moldova și România în perioada 1990-2010*. În: *Studia Universitatis*. Chișinău, 2010, vol. 7(37), p. 95-104.
84. Castraveț L., *Relațiile economice dintre Republica Moldova și România în ultimele două decenii*. În: *Studia Universitatis*. Chișinău, 2010, vol. 7(37), p. 105-115.
85. Castraveț L., *Evoluția geografiei comerțului exterior al României în perioada 1989-2006*. În: *Studia Universitatis*. Chișinău, 2008, p. 105-113.
86. Castraveț L., *Impactul aderării României la Uniunea Europeană: posibilități de aplicare pentru Republica Moldova*. În: *Studia Universitatis*. Chișinău, 2007, nr. 8, p. 143-150.
87. Castraveț L., *Direcții prioritare de dezvoltare a Republicii Moldova, în perspectiva integrării în Uniunea Europeană*. În: *Marketing-Management. Studii-Cercetări-Consulting*. București, 2007, vol. 3 (99), p. 230-233.
88. Castraveț L., *Aspecte ale dezvoltării socioeconomice a Basarabiei în perioada interbelică*. În: *Studia Universitatis*. Chișinău, 2007, nr. 2, p. 88-90.
89. Dinu M., *Integrarea economică și culturală dintre România și Republica Moldova*. În: *Economistul*. București, 17 decembrie, 2001, p. 1-8.
90. Iosif Gh., *Rata de absorbție a fondurilor structurale*. În: *Tribuna economică*. București, 2010, nr. 7, p. 4.
91. Lobanov N., *Reglementarea relațiilor economice externe în condițiile deschiderii economice*. În: *Analele Academiei de Studii Economice din Moldova*. Chișinău: ASEM, 2005, ed. III, p. 144-147.

92. Moldovanu D., *Integrarea europeană: oportunități pierdute în loc de beneficii*. În: *Economica*. Chișinău: ASEM, 2009, nr. 2(66), p. 7-15.
93. Moceanu R., *Dezvoltarea schimburilor româno-austriece*. În: *Tribuna economică*. București, 2004, nr. 15, p. 71-72.
94. Patraș M., *Dezvoltarea socioeconomică susținută a României (în perioada de preaderare și de postaderare la UE)*. În: *Studia Universitatis*. Chișinău, 2007, nr. 2, p. 50-59.
95. Patraș M., *Avantajele integrării Republicii Moldova în UE și dezavantajele rămânerii în CSI*. În: *Fin-Consultant*. Chișinău, 2006, nr. 5, p. 35-37.
96. Țâu N., *Rolul relațiilor economice internaționale în integrarea economică europeană*. În: *Economica*. Chișinău: ASEM, 2008, nr. 3(63), p. 72-76.

Din lucrări științifice

97. Castraveț L., *Reglementarea activității comerciale externe a Republicii Moldova în perioada de după proclamarea Independenței*. În: *Analele științifice*. Universitatea de Stat din Moldova. 2006, volumul 2, p. 323-333.
98. Dumitrescu I., *Relațiile de colaborare economică și tehnico-științifică dintre România și R. Moldova: prezent și perspective*. În: *România și Republica Moldova un deceniu de colaborare în cercetarea științifică economică*. București: Academia Română, 2001, p. 347.
99. Idu N. (coord.), *Analiză comparativă a stadiului negocierilor în vederea aderării la Uniunea Europeană a statelor candidate din Europa Centrală și de Est*. București: Institutul European din România, 2001. 230 p.
100. Patraș M. (coord.), *Mecanismele de atragere și direcționare a mijloacelor financiare în sectorul real al economiei, inclusiv din afara sistemului bancar*. Chișinău: Ministerul Economiei și Comerțului Rep. Moldova. Institutul Național de Economie și Informatică, 2005. 200 p.
101. Patraș M., Castraveț L., *Analiza comparativă a dezvoltării socioeconomice a Republicii Moldova și a României (aspect*

- metodologic). În: *Analele științifice*. Universitatea de Stat din Moldova. 2005, vol. 2, p. 498-503.
102. Patraș M., Castraveț L., *Transferurile bancare internaționale de remitențe: situația actuală și direcții de îmbunătățire (cazul Republicii Moldova)*. În: *Lucrări științifice*. Ministerul Economiei și Comerțului al Republicii Moldova, Institutul Național de Economie și Informatică. 2006, p. 51-57.
103. Pop N. (coord.), *Strategia de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Armonizarea politicilor financiare și monetare – sustenabilitatea politicilor fiscale de ajustare macroeconomică*. București: Academia Română, 2007. 120 p.
104. Pop A. (coord.), *România și Republica Moldova – între politica europeană de vecinătate și perspectiva extinderii Uniunii Europene*. Studiul nr. 5. București: Institutul European din România, 2006. 310 p.
105. Roșca P., *Integrarea internațională a Republicii Moldova – factor al creșterii economice*. În: *România și Republica Moldova un deceniu de colaborare în cercetarea științifică economică*. București: Academia Română, 2001. p. 457-469.

Din materialele simpozioanelor

106. Chircă S., *Integrarea economică moldo-română – necesitate vitală pentru Republica Moldova*. În: *Integrarea economică a Republicii Moldova cu România: Tezele simpozionului științific internațional*. Chișinău, 1992, p. 10-13.
107. Chircă S., *Energetica – reperul de bază al integrării Republicii Moldova în UE*. În: *Strategii și modalități de intensificare a colaborării dintre Moldova și România în condițiile extinderii UE spre Est: Tezele simpozionului științific internațional*. Chișinău, 2000, p. 15-18.
108. Moldovanu D., *Politica europeană de vecinătate și perspectiva aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană*. În: *Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii: probleme și soluții pentru România și Republica Moldova: Tezele conferinței științifice internaționale*. Chișinău, 2008, p. 319-322.

109. Castraveț L., *Euroregiunile ca formă de cooperare transfrontalieră dintre Republica Moldova și România în contextul integrării în Uniunea Europeană*. În: *Euroregiunea Siret-Prut-Nistru – oportunități pentru dezvoltare economico-socială durabilă: Tezele simpozionului științific internațional*. Iași, 29-30 iunie 2007, p. 108-113.
110. Castraveț L., *Prioritățile Republicii Moldova în dezvoltarea relațiilor economice cu România*. În: *Modalități de eficientizare a managementului în condițiile economiei concurențiale: Tezele conferinței științifice internaționale*. Chișinău, 5-6 octombrie 2007, p. 98-101.
111. Castraveț L., *Analiza strategiilor postaderare de dezvoltare. Cazul României*. În: *Creșterea economică – prioritate națională în contextul integrării în Uniunea Europeană: Tezele conferinței științifice internaționale*. Chișinău, 2008, p. 380-383.
112. Castraveț L., *Relațiile comerciale dintre Republica Moldova și România: prezent și perspectivă*. În: *Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine: Tezele simpozionului științific internațional*. Iași, 2008, vol. 3, p. 177-184.
113. Castraveț L., *Cooperarea economică internațională ca preocupare a științei economice*. În: *Progrese în teoria deciziilor economice în condiții de risc și incertitudine: Tezele simpozionului științific internațional*. Iași, 2009, p. 249-255.
114. Castraveț L., *Contextul economic al dezvoltării schimburilor comerciale UE27-Republica Moldova, România-Republica Moldova*. În: *Dezvoltarea economică în contextul aspirației de integrare europeană. Perspective și realizări: Tezele conferinței științifice internaționale*. Chișinău, 2009, p. 149-153.
115. Castraveț L., *Premisele obiective ale dezvoltării relațiilor socioeconomice actuale moldo-române*. În: *Rolul euroregiunilor în dezvoltarea durabilă în contextul crizei mondiale: Tezele simpozionului științific internațional*. Iași, 2010, p. 82-89.
116. Patraș M., Castraveț L., *Aspecte metodologice privind analiza comparativă a dezvoltării socioeconomice a județelor din România și a raioanelor din Republica Moldova care fac parte din Euroregiunea Siret-Prut-Nistru*. În: *Euroregiunile – prezent și viitor: Tezele simpozionului științific internațional*. Iași, 2005, p. 163-170.

117. Roșca P., *Cooperarea economică și tehnico-științifică dintre Republica Moldova și România*. În: *Tezele simpozionului științific internațional*. Craiova, 2003. p. 121-127.
118. Ricq Ch., *Les cantons frontaliers et l'intégration européenne, Acte unique européen – 1992*. În: *Tezele simpozionului științific internațional*. Geneva, 28 octombrie 1988, p. 56.

Documente electronice

119. *Tratatul privind Uniunea Europeană* (versiunea consolidată), online, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0013:0046:RO:PDF>
120. *Tratatul de la Lisabona*, online, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:RO:PDF>
121. *Raport privind evoluția măsurilor de acompaniere în România după aderare*, online, http://ec.europa.eu/romania/documents/eu_romania/romania_report_ro_00001.pdf
122. *Protocole nr. 3 à la Convention-cadre européenne sur la coopération transfrontalière des collectivités ou autorités territoriales relatif aux Groupements eurorégionaux de coopération*, www.espaces-transfrontaliers.org/.../Jur_Conv_cadre_madrid_Prot_3_fr.pdf
123. *Jurnalul oficial al Uniunii Europene*, online, <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?ihmlang=ro>
124. *Acordul de parteneriat și cooperare între Comunitățile Europene și statele lor membre și Republica Moldova*, online, <http://www.mfa.gov.md/img/docs/apc.pdf>
125. *Raportul privind implementarea Planului de acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană, februarie 2005-februarie 2008*, online, <http://www.mfa.gov.md/integrarea-europeana/2008/>
126. *Politica europeană de vecinătate*, online, http://ec.europa.eu/delegations/moldova/eu_moldova/political_relations/eu_moldova_relations_deliverables/index_en.htm
127. *Constituția României din 1923*, online, http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?idt=1517
128. *Monitorul oficial al României*, online, <http://www.monitorul-oficial.ro/index.php?page=acts&action=search&nr>

129. *Tribuna economică*, online, http://www.tribunaeconomica.ro/index.php?id_tipcategorie=1&&id_categ=90&id_revista=8225&id_nr_revista=215&mod=arhiva
130. *Strategia Euroregiunii Siret-Prut-Nistru pentru dezvoltare economică și socială*, online, <http://www.euroregiunea-siret-prut-nistru.org/>
131. CN Transelectrica SA România, online, <http://www.stbc.ro/stbc/proiecte.html>
132. *Biblioteca: Economie globală și relații economice internaționale*, online, <http://www.expert-grup.org/libraryupld/d2227.pdf>
133. Banca Mondială, online, <http://www.wds.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTWDS/0,,detailPagemenuPK:64187510~menuPK:64187513~pagePK:64187848~piPK:64187934~searchPagemenuPK:64187283~siteName:WDS~theSitePK:523679,00.html>
134. Eurostat's New Cronos database, online, www.epp.eurostat.ec.europa.eu
135. United Nations Conference on Trade and Development, online, www.unctad.org
136. Commodity Trade Statistics Database, online, www.comtrade.org
137. Biroul Național de Statistică, online, www.statistica.md
138. Institutul Național de Statistică, online, www.insse.ro
139. Banca Națională a României, online, www.bnr.ro
140. Banca Națională a Moldovei, online, www.bnm.md
141. Ministerul Afacerilor Externe al României, online, www.mae.ro
142. MAEIE al Republicii Moldova, online, www.maeie.md
143. Ministerul Economiei al Republicii Moldova, online, www.mec.gov.md
144. Ministerul Economiei, Comerțului și Mediului de Afaceri al României, online, www.minind.ro
145. MDRT al României, online, www.mdlpl.ro
146. ME al Republicii Moldova, online, www.edu.md
147. MECTS, online, www.edu.ro
148. Ministerului Justiției din România, online, www.just.ro
149. Institutul European din România, online, www.ier.ro

ANEXE

Anexa 1. Date privind prezentarea generală a Republicii Moldova și a României la 1 ianuarie 2009

Indicatori	Republica Moldova	România
Localizarea	Partea de Sud-Est a Europei Centrale	Partea de Sud-Est a Europei Centrale
Vecinii	România, Ucraina	Republica Moldova, Ucraina, Bulgaria, Serbia, Ungaria
Suprafața	33,846 mii kmp	238,391 mii kmp
Puncte extreme	Nord – Naslavcea (r. Ocnița); Sud – Giurgiulești (r. Cahul); Est – Palanca (r. Ștefan-Vodă); Vest – Criva (r. Briceni)	Nord – Satul Horodiștea (j. Botoșani); Sud – Orașul Zimnicea (j. Teleorman); Est – Orașul Sulina (j. Tulcea); Vest – Comuna Beba Veche (j. Timiș)
Cel mai înalt vârf	Bălănești, cu altitudinea de 429 m	Moldoveanu, jud. Argeș, cu altitudinea de 2.544 m
Organizarea administrativ-teritorială	32 de raioane, 60 de orașe (din care cinci municipii), 1681 de localități (din care 917 sate (comune), 659 de localități din componența comunelor, 40 de localități din componența orașelor), o unitate teritorială autonomă, o unitate administrativ-teritoriale din stânga Nistrului, cărora li se pot atribui forme și condiții speciale de autonomie	42 de județe, 320 de orașe (din care 103 municipii) și 2.856 de comune
Principalele râuri	Nistru, Prut, Răut, Cogîlnic, Botna	Cele cu lungimea cursului de apă de peste 500 km: Dunăre, Mureș, Prut, Olt, Siret (în total 28 râuri)
Populația	4,0 mil. de locuitori ⁴⁶	21,529 mil. de locuitori
Capitala	Municipiul Chișinău	Municipiul București
Populația capitalei	663,2 mii de locuitori	1931,2 mii de locuitori
Aeroporturile principale	Chișinău (Aeroport Internațional)	București („Henri Coandă”- Otopeni și Băneasa), Constanța („Mihail Kogălniceanu”), Timișoara („Traian Vuia”), Cluj-Napoca, Iași, Arad, Oradea, Baia Mare, Târgu Mureș, Suceava, Bacău, Deva, Sibiu, Craiova, Tulcea

⁴⁶ Conform *Anuarului statistic al României*, pentru anul 2008.

Indicatori	Republica Moldova	România
Porturile principale	La Dunăre: Giurgiulești (Portul Internațional Liber Giurgiulești (PILG), unicul port din Republica Moldova accesibil pentru navele maritime, este situat la km 133,8 (a 72,2 milă maritimă) al fluviului Dunărea în Sudul Moldovei, fiind mărginit de România, respectiv de Uniunea Europeană și Ucraina).	La Marea Neagră: Constanța, Mangalia; La Dunăre: Moldova Nouă, Orșova, Drobeta-Turnu Severin, Calafat, Corabia, Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Cernavodă, Hârșova, Măcin, Brăila, Galați, Tulcea, Sulina
Forma de guvernământ	Republică parlamentară, conform Constituției adoptate în 1994 și modificate în 2000	Republică, conform Constituției adoptate în 1991 și modificate în 2003
Puterea legislativă	Parlament, organ reprezentativ suprem și legislativ care emite legi general obligatorii. Deputații sunt aleși de popor o dată la patru ani	Parlament bicameral (Camera Deputaților și Senatul)
Puterea executivă	Guvern, condus de prim-ministru, desemnat de parlament	Guvern, condus de prim-ministru, desemnat de președintele țării
Președintele țării	Ales de parlament, pentru un mandat de patru ani; poate fi suspendat de același organ legislativ	Ales în baza rezultatelor alegerilor generale prin scrutin universal pentru un mandat de cinci ani
Limba oficială	Limba română (conform Legii nr. 3465 din 01.09.1989 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești)	Limba română
Drapelul	Tricolor; culorile sunt așezate vertical în ordinea următoare, începând de la lance: albastru, galben, roșu. În centru, pe fâșia de culoare galbenă, este imprimată Stema de Stat (un scut tăiat pe orizontală, având în partea superioară cromatică roșie, iar în cea inferioară – albastră, încărcat cu capul de bour, având între coarne o stea cu opt raze)	Tricolor; culorile sunt așezate vertical în ordinea următoare începând de la lance: albastru, galben, roșu
Declararea independenței statului	Și-a declarat independența pentru prima dată la 24 ianuarie 1918, în limitele guberniei Basarabiei (între Prut și Nistru, de la Hotin la Dunăre și la Marea Neagră), iar la 27 martie 1918 s-a unit cu România; a doua oară și-a declarat independența la 27 august 1991	În anul 1877, după un război ruso-româno-turc, România a devenit independentă
Ziua națională	27 August (Ziua Independenței)	1 Decembrie (Ziua Unirii)
Imnul național	„Limba noastră”	„Deșteaptă-te, Române”
Moneda națională	Leul (MDL), cu subdiviziunea sa, banul. Cursul monedei naționale este stabilit zilnic pe piața valutară interbancară; moneda de referință este dolarul SUA (din 29.11.1993)	Leul (RON), cu subdiviziunea sa, banul. Cursul monedei naționale este stabilit zilnic pe piața valutară interbancară; moneda de referință este euro

Indicatori	Republica Moldova	România
Resursele naturale	Solul, materiale de construcție: granit, calcar, argilă, gresie	Peste 2.000 de izvoare de ape minerale, cu valențe pentru consum și tratamente medicale, resurse minerale: petrolul cu vechi tradiții de exploatare; gazele naturale; cărbunii; minereuri feroase și neferoase; zăcăminte de aur, argint și de bauxită; rezerve mari de sare

Sursa: Elaborat de autor după [1], [2], [70], [137], [138], [139], [140].

Anexa 2. Tratatete bilaterale în diverse domenii, semnate între Republica Moldova și România, în perioada 1990-2010

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
1.	17.07.1990, Nice	Termen până la îndeplinirea obligațiilor, în vigoare 17.07.1990	Convenție între Guvernul României și Guvernul Republicii Sovietice Socialiste Moldova privind colaborarea în construirea de locuințe, obiective social-culturale și rețele edilitare aferente pe teritoriul R.S.S. Moldova, o anexă
2.	27.09.1990, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 27.09.1990	Convenție între Guvernul R.S.S. Moldova și Guvernul României
3.	29.08.1991, București	Termen nelimitat, în vigoare 29.08.1991, expirat 11.09.2001	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind călătoriile reciproce ale cetățenilor
4.	06.08.1991, Chișinău	Termen nelimitat, expirat la 01.01.2007	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la colaborarea economică și schimburile comerciale
5.	29.08.1991, București	Termen nelimitat, în vigoare 27.08.1991	Înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României
6.	06.08.1991, Chișinău	Expirat la 01.01.2007	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind înființarea Comisiei interguvernamentale de colaborare economică, comercială și tehnico-științifică
7.	19.05.1992, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 27.12.1993	Acord privind colaborarea în domeniile științei, învățământului și culturii între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României
8.	19.05.1992, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 19.05.1992	Convenție între Ministerul Culturii și Cultelor din Republica Moldova și Ministerul Culturii din România
9.	19.05.1992, Chișinău	Termen 31.12.1992, în vigoare 19.05.1992, expirat 31.12.1992	Protocol între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind schimburile de mărfuri și plățile în anul 1992, cu două anexe
10.	19.05.1992, Chișinău	în vigoare 10.05.1992, expirat 31.12.1993	Protocol cu privire la organizarea în România a unor cursuri de perfecționare a personalului din administrația locală din Republica Moldova, cu două anexe
11.	19.05.1992, Chișinău	Termen 1992-1993, în vigoare 19.05.1992, expirat 31.12.1993	Protocol de colaborare în domeniul sănătății publice și științelor medicale între Ministerul Sănătății al Republicii Moldova și Ministerul Sănătății din România pentru anii 1992-1993, cu două anexe
12.	19.08.1992, București	Termen nelimitat, în vigoare 19.08.1992	Memorandum de întâlniri ale delegațiilor guvernamentale din România și Republica Moldova

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
13.	30.09.1992, Nice	Termen nelimitat, în vigoare 30.09.1992	Acord între Direcția Generală a Arhivelor din România și Serviciul de Stat de Arhivă al Republicii Moldova
14.	30.01.1992, Nice	în vigoare 30.01.1992	Protocol vizând concretizarea Acordului dintre Direcția Generală a Arhivelor Statului din România și Serviciul de Stat de Arhivă al Republicii Moldova
15.	10.05.1992, Nice	în vigoare 10.05.1992	Acord de colaborare între Departamentul de Stat pentru Statistică al Republicii Moldova și Comisia Națională pentru Statistică a României
16.	28.10.1992, București	Termen cinci ani, cu prelungire tacită pe perioade nedeterminate, în vigoare 20.02.1993	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României în domeniul transporturilor rutiere
17.	14.08.1992, București	Termen zece ani, cu prelungire a câte zece ani, în vigoare 15.06.1997	Acord privind promovarea și protecția reciprocă a investițiilor între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României
18.	14.12.1992, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 03.01.2001	Acord de colaborare între Ministerul Apărării al Republicii Moldova și Ministerul Apărării Naționale al României
19.	14.01.1993, Nice	Termen 31.12.1993, în vigoare 13.01.1993, expirat 31.12.1993	Protocol privind dezvoltarea relațiilor între Ministerul Tineretului și Sportului din România și Ministerul Tineretului, Sportului și Turismului din Republica Moldova pe anul 1993, cu trei anexe
20.	14.01.1993, București	în vigoare 14.01.1993	Protocol încheiat între Ministerul turismului al României și Ministerul Tineretului, Sportului și Turismului al Republicii Moldova privind colaborarea în domeniul turismului
21.	31.01.1993, Nice	...	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind transformarea creditelor tehnice nerambursate, acordate în anii 1991-1992 Republicii Moldova în credit pe termen lung
22.	28.06.1993, Chișinău	Termen 1993-1994, în vigoare 28.06.1993, expirat 31.12.1994	Protocol între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind schimburile de mărfuri și plățile în anii 1993-1994, cu două anexe
23.	28.06.1993, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 14.12.1993	Acord privind serviciile aeriene între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României
24.	01.09.1993, București	în vigoare 01.09.1993	Protocol privind livrările de combustibil și uleiuri minerale în cadrul ajutorului economic

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
			de urgență acordat de România Republicii Moldova, cu o anexă
25.	10.09.1993, București	Termen nelimitat, în vigoare 10.09.1993	Înțelegere de colaborare și ajutor reciproc între Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Sovietice Socialiste Moldova și Ministerul Afacerilor Interne al României
26.	10.09.1993, Nice	Expirat la 31.12.1994	Protocol la înțelegerea între Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova și Ministerul de Interne al României
27.	30.09.1993, București	Termen până la epuizarea fondului, în vigoare 30.09.1993, expirat 31.12.1993	Înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind utilizarea „Fondului la dispoziția Guvernului României pentru relațiile cu Republica Moldova” pe anul 1993
28.	30.09.1993, București	Expiră la rambursarea creditului	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României referitor la un împrumut pe termen lung pentru suma de 20 mld. lei, cu o anexă
29.	15.02.1994, București	Termen nelimitat, în vigoare 17.11.1994, expirat la 01.01.2007	Acord de comerț liber între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României, cu trei anexe
30.	19.07.1994, Chișinău	...	Înțelegere de colaborare în domeniul sănătății publice și științelor medicale între Ministerul Sănătății din Republica Moldova și Ministerul Sănătății din România pentru anii 1994-1996
31.	03.06.1994, Nice	Termen 31.12.1995, în vigoare 03.06.1994, expirat 31.12.1995	Protocol de colaborare între Ministerul învățământului din România și Ministerul Învățământului din Republica Moldova pentru anul de învățământ 1994-1995
32.	23.09.1994, București	Termen nelimitat, în vigoare 10.05.2000	Acord între Ministerul Apărării al Republicii Moldova și Ministerul Apărării Naționale al României privind colaborarea în domeniul protecției civile în timp de pace
33.	21.02.1995, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 10.04.1996	Convenție între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României pentru evitarea dublei impuneri și prevenirea evaziunii fiscale cu privire la impozitele pe venit și pe capital
34.	21.02.1995, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 07.07.1995	Înțelegere între Cancelaria de Stat a Republicii Moldova și Departamentul pentru Administrația Publică Locală din România privind colaborarea în domeniul administrației publice locale
35.	21.02.1995, Chișinău	Termen 31.12.1995, în vigoare	Protocol privind dezvoltarea relațiilor între Departamentul Tineretului și Sportului din

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
		21.02.1995, expirat 31.12.1995	Republica Moldova și Ministerul Tineretului și Sportului din România pe anul 1995
36.	21.02.1995, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 21.02.1995	Protocol încheiat între Compania de Stat „Moldova-Tur” din Republica Moldova și Ministerul Turismului din România
37.	21.02.1995, Chișinău	Termen 15 ani, în vigoare 22.11.1995	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la principiile colaborării în domeniul transportului feroviar
38.	21.04.1995, Chișinău	Termen patru ani, cu prelungire automată a câte un an, în vigoare 13.11.1995	Înțelegere între Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova și Ministerul Afacerilor Externe al României privind punerea la dispoziția Ambasadei Republicii Moldova în România și a Ambasadei României în Republica Moldova, pe bază de reciprocitate, fără plata chiriei, a imobilelor și apartamentelor cu suprafețe locative echivalente pe care le au în folosință
39.	21.06.1995, București	Termen anul de studii 1995-1996, expirat la 31.12.1996	Protocol de colaborare între Ministerul învățământului al Republicii Moldova și Ministerul învățământului din România pe anul de învățământ 1995-1996
40.	27.12.1995, Chișinău	Termen cinci ani cu prelungire tacită a câte un an, în vigoare 16.05.1997	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind colaborarea și cooperarea în domeniul poștelor și telecomunicațiilor
41.	24.04.1996, Chișinău	Termen 1996-1997, în vigoare 16.05.1997, expirat 31.12.1997	Protocol de colaborare între Ministerul învățământului al Republicii Moldova și Ministerul învățământului din România pe anul de învățământ 1996-1997
42.	24.04.1996, Chișinău	Termen 1996-1998, în vigoare 24.04.1996, expirat 31.12.1998	Program de colaborare între Ministerul Culturii din Republica Moldova și Ministerul Culturii din România pe perioada 1996-1998
43.	24.04.1996, Chișinău	...	Protocol adițional la Înțelegerea de colaborare în domeniul sănătății publice și științelor medicale între Ministerul Sănătății din Republica Moldova și Ministerul Sănătății din România
44.	24.04.1996, Chișinău	în vigoare 24.04.1996	Reuniunea comună a Comitetului pentru relațiile Republicii Moldova cu România și a Comitetului interministerial pentru relațiile României cu Republica Moldova
45.	06.07.1996, Chișinău	în vigoare 20.03.1998	Tratat între Republica Moldova și România privind asistența juridică în materie civilă și penală
46.	20.09.1996, Chișinău	Termen 1996-1998, expirat la 01.01.1999	Memorandum de înțelegere între Ministerul Privatizării și Administrării Proprietății de Stat

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
			al Republicii Moldova și Consiliul pentru Coordonare, Strategie și Reformă economică privind colaborarea în domeniul privatizării și administrării proprietății de stat
47.	18.03.1997, București	în vigoare 20.06.1997	Protocol între Ministerul Dezvoltării Teritoriului, Construcțiilor și Gospodăriei Comunale din Republica Moldova și Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului din România privind conlucrarea în domeniile lucrărilor publice, amenajării teritoriului și gospodăriei comunale
48.	18.03.1997, București	Termen anul de studii 1997-1998, expirat la 31.12.1998	Protocol de colaborare între Ministerul Învățământului, Tineretului și Sportului al Republicii Moldova și Ministerul Învățământului din România pe anul de învățământ 1997-1998
49.	18.03.1997, București	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani	Acord de colaborare dintre Departamentul Protecția Mediului Înconjurător al Republicii Moldova și Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului al României în domeniul protecției mediului înconjurător și folosirii durabile a resurselor naturale
50.	15.05.1997, București	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani	Protocol de cooperare între Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Ministerul Justiției al României
51.	21.05.1997, Chișinău	Termen-31.12.1997, în vigoare 21.05.1997, expirat 31.12.1997	Protocol privind dezvoltarea relațiilor în domeniul tineretului și sportului între Ministerul învățământului, Tineretului și Sportului din Republica Moldova și Ministerul Tineretului și Sportului din România pe anul 1997
52.	18.03.1997, București	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani, în vigoare 18.03.1997	Acord între Departamentul Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică al Republicii Moldova și Institutul Român de Standardizare privind cooperarea în domeniul recunoașterii reciproce a activităților de acreditare și certificare
53.	15.05.1997, București	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani, în vigoare 21.11.1997, expirat 02.05.2007	Convenție între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul carantinei și protecției plantelor
54.	15.05.1997, București	Termen 31.12.1997, în vigoare 15.05.1997	Protocol de cooperare (anul 1997) în cadrul programului de colaborare între Ministerul Culturii din Republicii Moldova și Ministerul Culturii din România

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
55.	24.07.1997, București	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani, în vigoare 29.07.1999	Protocol între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind colaborarea în domeniul transporturilor militare
56.	30.05.1997, Iași	în vigoare 30.05.1997	Protocolul reuniunii bilaterale România-Republica Moldova privind coordonarea frecvențelor
57.	30.05.1997, Iași	în vigoare 30.05.1997	Acord între Administrațiile de telecomunicații ale României și Republicii Moldova referitor la stabilirea blocurilor de frecvență preferențiale în bandă de GSM
58.	30.05.1997, Iași	în vigoare 30.05.1997, expirat la 31.12.1998	Acord privind coordonarea frecvențelor din serviciul fix și mobil terestru din banda de frecvențe 29,7-960 MHz, încheiat între Administrațiile de telecomunicații ale României și Republicii Moldova
59.	20.06.1998, București	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte un an, în vigoare 01.06.1999	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind recunoașterea reciprocă a diplomelor, certificatelor și titlurilor științifice, acordate de instituții de învățământ acreditate în Republica Moldova și România
60.	20.06.1998, Chișinău	Termen 31.12.1999, expirat la 31.12.1999	Protocol de colaborare între Ministerul Educației și Științei al Republicii Moldova și Ministerul Educației Naționale din România pentru anul de învățământ 1998-1999
61.	03.07.1998, București	Termen 31.12.1998, în vigoare 03.07.1998	Protocol privind dezvoltarea relațiilor în domeniul tineretului și sportului între Ministerul Educației și Științei al Republicii Moldova și Ministerul Tineretului și Sportului din România pe anul 1998, cu două anexe
62.	16.03.1999, Iași	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani, în vigoare 12.02.2000, expirat la 02.05.2007	Convenție între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul sanitar-veterinar
63.	29.04.1999, Chișinău	în vigoare 29.04.1999	Program de colaborare între Agenția Națională de Cadastru, Resurse Funciare și Geodezie din Republica Moldova și Oficiul Național de Cadastru, Geodezie și Cartografie din România în domeniile geodeziei, cartografiei, cadastrului, fotogrametriei și teledetectiei
64.	29.04.1999, Chișinău	...	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la colaborarea în domeniile geodeziei, cartografiei și cadastrului

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
65.	06.05.1999, Cluj-Napoca	Termen anul de studii 1999-2000, în vigoare 28.03.2000, expirat la 31.12.2002	Protocol de colaborare între Ministerul Educației și Științei al Republicii Moldova și Ministerul Educației Naționale din România pentru anii de învățământ 1999-2000
66.	08.06.1999, Chișinău	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani, în vigoare 23.11.1999	Înțelegere între Ministerul Educației și Științei al Republicii Moldova și Ministerul Tineretului și Sportului din România privind cooperarea în domeniile tineretului și sportului
67.	31.08.1999, București	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani, în vigoare 10.04.2000	Acord între Ministerul Agriculturii și Industriei Prelucrătoare al Republicii Moldova și Ministerul Agriculturii și Alimentației din România în domeniul agriculturii și industriei alimentare
68.	17.01.2000, București	În vigoare 12.10.2000	Addendum la Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României referitor la un împrumut pe termen lung pentru suma de 20 mld. lei
69.	03.03.2000, Brașov	Termen zece ani, cu prelungire automată a câte cinci ani, în vigoare 03.01.2001	Protocol între Ministerul Apărării al Republicii Moldova și Ministerul Apărării Naționale al României privind colaborarea în domeniul învățământului militar
70.	03.03.2000, Chișinău	Termen cinci ani, în vigoare 03.03.2000, expirat 03.03.2005	Convenție de colaborare dintre Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci din România și Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale din Republica Moldova
71.	12.04.2000, Iași	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte doi ani, în vigoare 07.12.2000	Protocol între Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului al Republicii Moldova și Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului din România privind cooperarea în domeniul lucrărilor publice, amenajării teritoriului și gospodăriei comunale
72.	24.04.2000, București	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte un an, în vigoare 15.10.2000	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea vamală și asistența administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și combaterea infracțiunilor în domeniul vamal
73.	24.04.2000, București	Termen nelimitat	Convenție privind colaborarea între Ministerul Industriei și Energeticii din Republica Moldova și Ministerul Industriei și Comerțului din România
74.	05.06.2000, București	În vigoare 04.10.2006	Acord între Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului al Republicii Moldova, Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului din România și Ministerul Mediului și Resurselor Naturale din Ucraina privind cooperarea în

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
			zona formată din ariile naturale protejate ale Deltei Dunării și Prutului de Jos
75.	11.06.2000, Chișinău	Termen 31.12.2001, în vigoare 11.06.2000, expirat 31.12.2001	Protocol de colaborare între Ministerul Educației și Științei al Republicii Moldova și Ministerul Educației Naționale din România pentru anul de învățământ 2000-2001
76.	04.08.2000, Nice	În vigoare 04.08.2000	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind modificarea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la colaborarea în domeniile geodeziei, cartografiei și cadastrului și a Programului de colaborare între Agenția Națională Cadastru, Resurse Funciare și Geodezie din Republica Moldova și Oficiul Național de Cadastru, Geodezie și Cartografie din România în domeniile geodeziei, cartografiei și cadastrului
77.	29.06.2001, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 11.09.2001, expirat 01.01.2007	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind călătoriile reciproce ale cetățenilor
78.	29.06.2001, Nice	În vigoare 29.08.2001	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind prelungirea valabilității, pentru anumite categorii de persoane, a Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind călătoriile reciproce ale cetățenilor, încheiat la București, la 29 august 1991, constituit prin schimb de scrisori ale miniștrilor afacerilor externe
79.	05.07.2001, Chișinău	Termen 31.12.2002, expirat la 31.12.2002	Protocol de colaborare între Ministerul Învățământului din Republica Moldova și Ministerul Educației și Cercetării din România pentru anul de învățământ 2001-2002
80.	27.07.2001, București	Termen nelimitat, în vigoare 03.07.2002	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind readmisia străinilor
81.	27.07.2001, București	Termen până la realizare prevederilor, în vigoare 27.07.2001	Înțelegere între Ministerul Culturii din Republica Moldova și Ministerul Culturii și Cultelor din România privind Centrul de Cultură și Artă „Ginta Latină”
82.	27.07.2001, București	Termen până la epuizarea sumei alocate, în vigoare 27.07.2001	Înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la asistența financiară acordată pentru procurarea pașapoartelor de unele categorii de cetățeni ai Republicii Moldova

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
83.	27.07.2001, București	Termen un an cu prelungire automată a câte un an, în vigoare 27.07.2001	Acord între Banca Națională a Moldovei și Banca Națională a României privind cooperarea în domeniul supravegherii bancare
84.	27.07.2001, București	Termen până la realizarea prevederilor, în vigoare 27.07.2001	Aide Memoire cu privire la rezultatele discuțiilor dintre prim-miniștrii Republicii Moldova și României
85.	12.07.2001, Chișinău	În vigoare 12.07.2001	Protocolul celei de a X-a Reuniuni Comune a Comitetelor Interministeriale din Republica Moldova și România
86.	27.09.2001, Albița	Termen nelimitat, în vigoare 27.09.2001	Protocol între Departamentul Trupelor de Grăniceri al Republicii Moldova și Inspectoratul General al Poliției de Frontieră din Ministerul de Interne al României privind călătoriile reciproce ale cetățenilor
87.	24.07.2002, București	În vigoare 22.11.2002	Addendum la Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României referitor la împrumutul pe termen lung în valoare de 20 mld. lei românești, semnat la București la 1 septembrie 1993, modificat prin Addendumul semnat la București, la 17 ianuarie
88.	31.01.2003, București	Termen ca și acordul, în vigoare 25.11.2003	Protocol adițional la Acordul privind serviciile aeriene între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României, semnat la Chișinău, la 28 iunie 1993
89.	16.04.2003, Nice	În vigoare 16.04.2003	Protocolul întâlnirii delegației Comitetului Interministerial român pentru relațiile cu Republica Moldova și a delegației reprezentând partea moldovenească a Comisiei Interguvernamentale mixte moldo-române de colaborare economică, comercială și tehnico-stiințifică
90.	01.08.2003, Costești-Stânca	Termen cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani, în vigoare 23.12.2003	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul protecției resurselor piscicole și reglementarea pescuitului în râul Prut și în lacul de acumulare Stânca-Costești
91.	24.05.2004, București	Termen zece ani, cu prelungire automată, în vigoare 24.05.2004	Acord de colaborare în domeniul activităților informativ-operative între Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova și Serviciul de Informații Externe al României
92.	25.06.2004, București	Fără termen, în vigoare 25.06.2004	Declarația Comitetului Comun de Cooperare între Republica Moldova și România privind

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
			aprobarea documentului comun de programare și pentru programul de vecinătate al Republicii Moldova – România 2004 – 2006
93.	08.11.2004, Chișinău	...	Protocol privind cooperarea dintre Ministerul Industriei al Republicii Moldova și Ministerul Economiei și Comerțului din România
94.	25.11.2004, București	Termen 25 de ani, în vigoare 27.06.2005	Addendum la Acordul dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova referitor la împrumutul pe termen lung în valoare de 20 mld. lei românești, semnat la București la 1 septembrie 1993 și modificat prin addendumurile ulterioare
95.	14.06.2005, Chișinău	În vigoare 14.06.2005	Declarația Comitetului de Cooperare dintre Republica Moldova și România privind înțelegerea comună de implementare structurală a documentelor fără programare comună din cadrul programului de vecinătate Moldova-România 2004-2006
96.	21.06.2005, Chișinău	Cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani	Protocol între Ministerul Apărării al Republicii Moldova și Ministerul Apărării Naționale din România privind cooperarea în domeniul transmisiunilor
97.	06.09.2005, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 17.01.2007	Memorandum de înțelegere între Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției al Republicii Moldova și Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor al României în domeniul combaterii legalizării („spălării”) veniturilor provenite din activitatea ilicită
98.	20.10.2005, Chișinău	În vigoare 20.10.2005	Protocol al sesiunii de consultări pe probleme consulare și juridice între delegațiile de experți ale Republicii Moldova și României
99.	01.11.2005, București	Termen cinci ani, cu prelungire automată pe noi perioade de cinci ani, în vigoare 16.05.2006	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind navigația pe căile navigabile interioare
100.	16.11.2005, București	Cinci ani, cu prelungire automată	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind colaborarea în domeniul turismului
101.	16.11.2005, București	Termen trei ani, cu prelungire automată, în vigoare 17.05.2006	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la cooperarea economică, industrială și tehnico-științifică
102.	22.11.2005, Chișinău	Termen doi ani, cu prelungire automată a	Protocol între Serviciul Grăniceri al Republicii Moldova și Inspectoratul General al Poliției de

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
		câte doi ani, în vigoare 31.03.2006	Frontieră Române din Ministerul Administrației și Internelor al României privind schimbul de informații în scopul îndeplinirii misiunilor specifice
103.	23.03.2006, București	Pe durata valabilității Acordului	Protocol între Ministerul Afacerilor Interne și Serviciul Grăniceri din Republica Moldova și Ministerul Administrației și Internelor din România pentru aplicarea Acordului între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind readmisia străinilor, semnat la București, la 27 iulie 2001
104.	28.03.2006, Chișinău	Termen nelimitat, în vigoare 28.03.2006	Acord de cooperare între Curtea de Conturi a Republicii Moldova și Curtea de Conturi a României
105.	25.05.2006, Chișinău	În vigoare 25.05.2006	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României referitor la rectificarea erorii materiale existente în textul Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la cooperarea economică, industrială și tehnico-științifică, semnat la București, la 16 noiembrie 2005, prin schimb de note
106.	20.10.2006, București	Cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani	Protocol privind colaborarea dintre Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova și Ministerul Afacerilor Externe al României
107.	20.10.2006, București	În vigoare 01.01.2007	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind călătoriile reciproce ale cetățenilor
108.	09.03.2007, București	Cinci ani, cu prelungire automată a câte cinci ani	Protocolul între Ministerul Apărării al Republicii Moldova și Ministerul Apărării al României privind colaborarea în domeniul topogeodeziei militare
109.	23.10.2008, București	În vigoare 23.10.2008	Protocolul Sesiunii a IV-a a Comisiei mixte interguvernamentale de colaborare economică și integrare europeană între Republica Moldova și România
110.	13.11.2009, București	Valabil pe perioada Acordului	Protocol între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României la Acordul privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României, semnat la București, la 14 august 1992
111.	13.11.2009, București	În vigoare 26.02.2010	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind micul trafic de frontieră

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
112.	13.11.2009, București	Perioadă nedeterminată, în vigoare 02.05.2010	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României cu privire la punctele de trecere a frontierei de stat dintre Republica Moldova și România
113.	29.03.2010, București	Cinci ani, cu prelungire pe perioada de cinci ani	Protocol între Ministerul Apărării al Republicii Moldova și Ministerul Apărării Naționale din România privind colaborarea între forțele aeriene
114.	05.03.2010, București	Doi ani, în vigoare 05.03.2010, data expirării 31.12.2011	Plan de acțiuni al cooperării moldo-române în domeniul agriculturii, industriei alimentare, sanitar-veterinar și siguranța alimentelor 2010-2011
115.	25.03.2010, București	Ca și Acordul	Protocol între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României pentru aplicarea Acordului între Republica Moldova și Comunitatea Europeană privind readmisia persoanelor aflate în situație de ședere ilegală, semnat la Bruxelles, la 10 octombrie 2007
116.	27.04.2010, București	Fără termen, în vigoare 27.04.2010	Declarația comună privind instituirea unui parteneriat strategic între Republica Moldova și România pentru integrarea europeană a Republicii Moldova
117.	27.04.2010, București	În vigoare 27.04.2010	Protocol de colaborare și parteneriat între Parlamentul Republicii Moldova și Parlamentul României
118.	27.04.2010, București	Perioadă nedeterminată	Acord între Republica Moldova și România în domeniul securității sociale
119.	27.04.2010, București	Șase ani	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind implementarea programului de asistență tehnică și financiară în baza unui ajutor financiar nerambursabil în valoare de 100 mil. euro acordat de România Republicii Moldova
120.	27.04.2010, București	Până la finele anului de învățământ 2011, în vigoare 27.04.2010, data expirării 31.07.2012	Protocol de colaborare între Ministerul Educației din Republica Moldova și Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului din România pentru anul de învățământ 2010-2011
121.	27.04.2010, București	Cinci ani, cu prelungire pe perioade consecutive de cinci ani	Memorandum de înțelegere între Ministerul Mediului al Republicii Moldova și Ministerul Mediului și Pădurilor din România privind colaborarea în domeniul protecției mediului
122.	27.04.2010, București	Până la implementare, în vigoare 27.04.2010	Memorandum de înțelegere între Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova și Ministerul Afacerilor Externe al României în domeniul asistenței

Nr.	Data și locul semnării tratatului	Termenul, data intrării în vigoare, data expirării	Denumirea Tratatului
			oficiale pentru dezvoltare privind implementarea unui program în domeniul agriculturii
123.	19.05.2010, București	Cinci ani, cu prelungire automată pe perioade consecutive de cinci ani	Acord între Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor Publice al României privind cooperarea în domeniul finanțelor publice
124.	20.05.2010, București	Pe durată nedeterminată	Acord de cooperare între Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Ministerul Justiției al României
125.	20.05.2010, București	Iunie 2011, în vigoare 20.05.2010, data expirării 30.06..2011	Plan de acțiuni comune de colaborare între Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Ministerul Justiției al României (iunie 2010-iunie 2011)

Sursa: Elaborat de autor după [4], [142].

Anexa 3. Evoluția cadrului juridic de cooperare între Republica Moldova și Uniunea Europeană, în anii 1994-2010

Nr.	Denumirea Acordului	Data și locul adoptării/semnării actului	Data intrării în vigoare
1	Acord de parteneriat și cooperare dintre Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte	Adoptat 28.11.1994, la Bruxelles	01.07.1998
2	Acord interimar privind comerțul și chestiunile legate de comerț dintre Republica Moldova, pe de o parte, și Comunitatea Europeană, Comunitatea Europeană a Cărbunelui și a Oțelului și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, pe de altă parte	Adoptat 02.02.1995, la Luxemburg	01.03.1996
3	Acord între Comunitatea Economică Europeană și Republica Moldova privind comerțul cu produse textile	Adoptat 31.01.1997, la Bruxelles, semnat 31.01.1997	01.01.1999
4	Acord privind instituirea și activitatea organizației independente necomerciale „Centrul Regional de Mediu Moldova” între Guvernul Republicii Moldova și Comisia Uniunii Europene	Adoptat 15.07.1998, la Bruxelles	-
5	Carta Centrului Regional da Mediu Moldova	Adoptat 24.06.1998, la Arhus	-
6	Programul TACIS 1999, Memorandum financiar	Adoptat 07.07.1999, la Bruxelles, semnat 28.06.1999	28.06.1999
7	Acordul parțial deschis privind crearea Grupului de state contra corupției - GRECO	Adoptat 01.05.1999, semnat 28.06.2001	27.06.2001
8	Acord privind transportul internațional ocazional de călători cu autocarul și autobusul (Acordul INTERBUS)	Adoptat 13.04.2000, la Bruxelles, semnat 28.09.2000	01.04.2006
9	Programul TACIS 2001, Memorandum financiar	Adoptat 09.11.2001, la Chișinău, semnat 09.11.2001	09.11.2001
10	Acord sub formă de schimb de scrisori între Comunitatea Europeană și Republica Moldova stabilind un sistem de control dublu fără restricții cantitative	Adoptat 29.09.2004, la Bruxelles,	29.09.2004

Nr.	Denumirea Acordului	Data și locul adoptării/semnării actului	Data intrării în vigoare
	referitor la exportul unor produse siderurgice din Republica Moldova în Comunitatea Europeană	semnat 29.09.2004	
11	Protocolul adițional la Acordul de Parteneriat și Cooperare între Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, luând în considerație aderarea Republicii Cehe, Republicii Cipru, Republicii Estonia, Republicii Letonia, Republicii Lituania, Republicii Malta, Republicii Polone, Republicii Slovace, Republicii Slovenia și Republicii Ungaria la Uniunea Europeană	Adoptat 30.04.2004, la Bruxelles, semnat 30.04.2004	01.03.2005
12	Memorandum de înțelegere între Guvernul Republicii Moldova și Comunitatea Europeană privind finanțarea de către Programul TACIS a achiziționării lucrărilor de construcție a drumului de acces și a punctului de trecere de frontieră Lipcani, Moldova	Adoptat 04.10.2004, la Chișinău, semnat 04.10.2004	04.10.2004
13	Recomandarea nr. 1/2005 a Consiliului de Cooperare UE-Moldova 22/02/2005 pentru implementarea Planului de acțiuni UE-MOLDOVA	Adoptat 22.02.2005, la Bruxelles, semnat 22.02.2005	22.02.2005
14	Memorandum de înțelegere între Guvernul Republicii Moldova, Comisia Europeană și Guvernul Ucrainei cu privire la Misiunea Comisiei Europene de Asistență la Frontieră în Republica Moldova și Ucraina	Adoptat 07.10.2005, la Palanca, semnat 07.10.2005	07.10.2005
15	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Comisia Comunităților Europene privind înființarea și acordarea privilegiilor și imunităților Delegației Comisiei Comunităților Europene în Republica Moldova	Adoptat 28.06.2005, la Bruxelles, semnat 28.06.2005	28.06.2005
16	Acord între Republica Moldova și Comunitatea Europeană privind unele aspecte ale serviciilor aeriene	Adoptat 11.04.2006, la Luxemburg, semnat 11.04.2006	25.02.2008
17	Acord-cadru între Guvernul Republicii Moldova și Comisia Comunităților Europene privind asistența externă	Adoptat 11.05.2006, la Bruxelles, semnat 11.05.2006	-
18	Acord-cadru dintre Republica Moldova și Banca Europeană pentru Investiții privind activitatea BEI în Republica Moldova	Adoptat 01.11.2006, la Chișinău	-
19	Memorandum de înțelegere între Comunitatea Europeană și Republica Moldova și Acordul de grant	Adoptat 21.09.2007, la	-

Nr.	Denumirea Acordului	Data și locul adoptării/semnării actului	Data intrării în vigoare
	între Comunitatea Europeană și Republica Moldova în valoare de 45 mil. euro	Chișinău, semnat 21.09.2007	
20	Acord între Republica Moldova și Comunitatea Europeană cu privire la facilitarea eliberării vizelor	Adoptat 10.10.2007, la Bruxelles, semnat 10.10.2007	01.01.2008
21	Acord între Republica Moldova și Comunitatea Europeană privind readmisia persoanelor în situație de ședere ilegală	Adoptat 10.10.2007, la Bruxelles, semnat 10.10.2007	01.01.2008
22	Protocolul adițional la Acordul de parteneriat și cooperare dintre Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de o parte, și Republica Moldova pe de altă parte, luând în considerație aderarea Republicii Bulgaria și României la Uniunea Europeană	Adoptat 17.04.2007, la Bruxelles, semnat 17.04.2007	-
23	Declarația comună privind Parteneriatul de mobilitate dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova	Adoptat 05.06.2008, la Luxemburg, semnat 05.06.2008	05.06.2008
24	Protocolul de modificare a Acordului dintre Republica Moldova și Comunitatea Europeană privind unele aspecte ale serviciilor aeriene	Adoptat 31.07.2009	-
25	Acord financiar între Republica Moldova și Comunitățile Europene	Adoptat 30.09.2009, la Bruxelles, semnat 30.09.2009	30.09.2009
26	Memorandum de înțelegere între Republica Moldova și Comisia Europeană cu privire la Programul aprofundat de consolidare instituțională	Adoptat 15.05.2010, la Chișinău, semnat 15.05.2010	15.05.2010
27	Protocol la Acordul de parteneriat și cooperare de instituire a unui parteneriat între Republica Moldova, pe de o parte, și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte, referitor la un Acord-cadru între Republica Moldova și Uniunea Europeană privind principiile generale de participare a Republicii Moldova la programele Uniunii	Adoptat 30.09.2010, la Chișinău, semnat 30.09.2010	-

Sursa: Elaborat de autor după [142].

Anexa 4. Lista localităților din Republica Moldova ce beneficiază de facilitățile Acordului cu privire la micul trafic la frontieră (semnat între Republica Moldova și România la 13 noiembrie 2009)

Nr.	Lista raioanelor	Lista localităților
1.	Raionul Briceni	Bălăsinești, Bălcăuți, Bocicăuți, Beleavinți, Berlinți, Caracușenii Noi, Bezeda, Bogdănești, Grimești, Briceni, Bulboaca, Caracușenii Vechi, Colicăuți, Trestieni, Corjeuți, Coteala, Cotiujeni, Criva, Drepcăuți, Grimăncăuți, Chirilovca, Halahora de Jos, Halahora de Sus, Hlina, Larga, Pavlovca, Lipcani, Mărcăuți, Mărcăuții Noi, Medveja, Slobozia-Medveja, Groznița, Mihăileni, Pererâta, Șirăuți, Slobozia-Șirăuți, Tabani, Tețcani, Trebisăuți.
2.	Raionul Cahul	Alexanderfeld, Alexandru Ioan Cuza, Andrușul de Jos, Andrușul de Sus, Badicul Moldovenesc, Baurci-Moldoveni, Borceag, Brânza, Bucuria, Burlăceni, Greceni, Burlacu, Spicoasa, Cahul, Cotihana, Chioselia Mare, Frumușica, Cășlița-Prut, Colibași, Crihana Veche, Chircani, Cucoara, Doina, Iasnaia Poleana, Rumeanțev, Găvănoasa, Nicolaevca, Vladimirovca, Giurgiulești, Huluboaia, Iujnoie, Larga Nouă, Larga Veche, Hutulu, Lebedenco, Ursoaia, Lopățica, Lucești, Manta, Pașcani, Moscovei, Trifeștii Noi, Pelinei, Sătuc, Roșu, Slobozia Mare, Taraclia de Salcie, Tartaul de Salcie, Tudorești, Tătărești, Vadul lui Isac, Văleni, Paicu, Tretești, Zărnești.
3.	Raionul Călărași	Bahmut, Bahmut Cale ferată, Buda, Ursari, Căbăiești, Călărași, Oricova, Hârjauca, Leordoiaia, Mândra, Palanca, Horodiște, Peticeni, Pârjolteni, Sadova, Podul Lung, Șipoteni, Temeleuți, Novaci, Seliștea Nouă, Tuzara, Vălcineț.
4.	Raionul Cantemir	Antonești, Leca, Acui, Baimaclia, Suhac, Cania, Iepureni, Cantemir, Capaclia, Chioselia, Țărăncuța, Căietu, Dimitrova, Ciobalaccia, Flocoasa, Victorovca, Cârpești, Cășla, Sofranovca, Cociulia, Coștangalia, Bobocica, Ienichioi, Floricica, Țolica, Constantinești, Gotești, Haragăș, Lărguța, Crăciun, Lingura, Popovca, Hănășeni, Pleșeni, Tătărășeni, Alexandrovca, Hârtop, Plopi, Porumbesti, Sadac, Taraclia, Șamalia, Stoianovca, Tartaul, Ghioltosu, Țiganca, Țiganca Nouă, Tocenii, Vâlcele, Vișniovca.
5.	Raionul Cimișlia	Albina, Fetița, Mereni, Cenac, Hârtop, Ialpuș, Prisaca, Ialpujeni, Marienfeld, Artimonovca, Javgur, Maximeni, Topala.
6.	Raionul Dondușeni	Baraboi, Caraiman, Codrenii Noi, Frasin.
7.	Raionul Edineț	Alexeevca, Bădragii Noi, Bădragii Vechi, Bleșteni, Volodeni, Brătușeni, Brătușenii Noi, Brânzeni, Burlănești, Buzdugeni, Cepeleuți, Rângaci, Vancicăuți, Chetroșica Nouă, Constantinovca, Iachimeni, Corpaci, Cuconeștii Noi, Cuconeștii Vechi, Chetroșica Veche, Chiurt, Cupcini, Alexăndreni, Edineț, Gordineștii Noi, Fetefști, Gașpar, Goleni, Gordinești, Hâncăuți, Poiana, Hlinaia,

Nr.	Lista raioanelor	Lista localităților
		Lopatnic, Fântâna Albă, Parcova, Hlinaia Mică, Rotunda, Ruseni, Slobodca, Șofrâncani, Stolniceni, Terebna, Târnova, Trinca, Vișoara, Onești, Zăbriceni.
8.	Raionul Glodeni	Balatina, Clococenii Vechi, Lipovăț, Tomeștii Noi, Tomeștii Vechi, Cajba, Brânzeni, Butești, Camenca, Molești, Ciuciulea, Cobani, Bisericani, Cot, Cuhnești, Movileni, Serghieni, Camencuța, Danu, Nicolaevca, Dușmani, Fundurii Noi, Fundurii Vechi, Glodeni, Stârcea, Hâjdieni, Iabloana, Soroca, Limbenii Noi, Limbenii Vechi, Petrunca, Sturzovca, Ustia, Moara Domnească, Vișoara.
9.	Raionul Hâncești	Bălceana, Bobeica, Dahnovici, Drăgușeni, Boghicieni, Bozieni, Dubovca, Bujor, Călmățui, Caracui, Cărpineni, Horjești, Cățeleni, Cioara, Ciuculeni, Cotul Morii, Sărăteni, Crasnoarmeiscoe, Tălăiești, Dancu, Drăgușenii Noi, Horodca, Hâncești, Costești, Frasin, Ivanovca, Anini, Lăpușna, Rusca, Feteasca, Leușeni, Mereșeni, Sărata-Mereșeni, Mingir, Semionovca, Chetroșeni, Mirești, Negrea, Nemțeni, Obileni, Onești, Strâmbeni, Pașcani, Pereni, Pervomaiscoe, Marchet, Pogănești, Brătianovca, Cărpineanca, Coroliovca, Sărata-Galbenă, Valea Florii, Cornești, Secăreni, Secărenii Noi, Șipoteni, Sofia, Stolniceni, Voinescu, Horodca.
10.	Raionul Leova	Băiuș, Cociulia Nouă, Hârtop, Beștemac, Pitești, Borogani, Cazangic, Frumușica, Seliște, Ceadâr, Cazlar, Cneazevca, Colibabovca, Covurlui, Cupcui, Filipeni, Hănășenii Noi, Nicolaevca, Iargara, Meșeni, Leova, Orac, Romanovca, Sărata Nouă, Sărata-Răzeși, Sărăteni, Victoria, Câmpul Drept, Sărățica Nouă, Sârma, Cuporani, Tigheci, Tochile-Răducani, Tomai, Sărățica Veche, Tomaiul Nou, Troian, Troița, Vozneseni.
11.	Raionul Nisporeni	Bălănești, Găureni, Bălăurești, Bărboieni, Băcșeni, Boldurești, Chilișoia, Boltun, Brătuleni, Cârnești, Bursuc, Călimănești, Ciorești, Vulcănești, Ciutești, Valea Nărnovei, Cristești, Grozești, Iurceni, Mârzoaia, Heleșteni, Marinici, Milești, Nisporeni, Păruceni, Seliște, Drojdieni, Odaia, Șișcani, Soltănești, Isăicani, Luminița, Odobești, Selișteni, Valea-Trestieni, Șendreni, Vărzărești, Vânători, Zberoaia.
12.	Raionul Ocnîța	Bărlădeni, Paladea, Rujnița, Corestăuți, Stalinești, Grinăuți-Moldova, Grinăuți-Raia, Rediul Mare st.c.f.
13.	Raionul Râșcani	Alexăndrești, Cucuieții Noi, Cucuieții Vechi, Ivănești, Aluniș, Boroșenii Noi, Avrămești, Braniște, Reteni, Reteni-Vasileuți, Costești, Dămășcani, Duruitoarea Nouă, Gălășeni, Mălăiești, Hiliuți, Horodiște, Lupăria, Malinovscoe, Mihăileni, Nihoreni, Petrușeni, Părjota, Pociumbăuți, Druță, Pociumbeni, Răcăria, Ușurei, Recea, Slobozia-Recea, Sverdiac, Balanul Nou, Ramazan, Râșcani, Șaptebani, Sturzeni, Văratîc, Armanca, Ciubara, Mihăilenii Noi, Moșeni, Știubeieni, Vasileuți, Zăicani.
14.	Raionul Sângerei	Bursuceni, Slobozia-Măgura, Bobletici, Coșcodeni, Flămânzeni, Tăura Nouă, Tăura Veche.

Nr.	Lista raioanelor	Lista localităților
15.	Raionul Strășeni	Căpriană, Doina, Lozova, Stejăreni, Huzun, Micleușeni, Vorniceni.
16.	Raionul Taraclia	Albota de Jos, Hagichioi, Hârtop, Albota de Sus, Roșița, Sofievca, Bălăbanu, Budăi, Dermengi, Musaitu, Orehovca, Salcia, Chirilovca, Ciurnai, Mirnoe, Vinogradovca.
17.	Raionul Ungheni	Agronomovca, Negurenii Noi, Zăzulenii Noi, Alexeevca, Lidovca, Săghieni, Boghenii Noi, Boghenii Vechi, Izvorenii, Mircești, Poiana, Buciumeni, Buciumeni st.c.f., Florești, Bumbăta, Bușila, Cetireni, Chirileni, Bulhac, Cioropcani, Stolniceni, Condrătești, Curtoiaia, Cornești oraș, Cornești sat, Romanovca, Costuleni, Florițoaia Nouă, Florițoaia Veche, Grozasca, Drujba, Hârcești, Leordoiaia, Mânzătești, Veverița, Frăsinești, Măcărești, Măgurele, Manoilești, Novaia Nicolaevca, Rezina, Vulpești, Morenii Noi, Șicovăț, Coșeni, Negurenii Vechi, Tâghira, Zăzulenii Vechi, Medeleni, Petrești, Petrești st.c.f., Hristoforovca, Pârlița, Rădenii Vechi, Blindești, Floreni, Gherman, Sculeni, Pojarna, Sinești, Teșcurenii, Grăsenii, Todirești, Ungheni, Unțești, Buzduganii de Jos, Buzduganii de Sus, Morenii Vechi, Valea Mare, Elizavetovca, Semeni, Zagarancea.
18.	UTA Găgăuzia	Bugeac, Carbalia, Chioselia Rusă, Chirsova, Cișmichioi, Etulia st.c.f., Comrat, Congaz, Congazcicul de Jos, Congazcicul de Sus, Dudulești, Cotovscoe, Dezghingea, Etulia, Etulia Nouă, Vulcănești, Vulcănești st.c.f.

Sursa: Elaborat de autor după [142].

Anexa 5. Cadrul legislativ comunitar și național românesc ce reglementează cooperarea transfrontalieră între România și Republica Moldova

Nr.	Numărul/anul adoptării actului	Denumirea actului
1.	2988/1995	Regulamentul Comisiei (CE) cu privire la protecția intereselor financiare ale Comunității Europene
2.	1605/2002	Regulamentul Consiliului (CE, Euratom) privind regulamentul financiar aplicabil bugetului general al Comunității Europene
3.	2342/2002	Regulamentul (CE, Euratom) al Comisiei de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului privind regulamentul financiar aplicabil bugetului general al Comunității Europene
4.	500/2002	Legea privind finanțele publice, cu modificările și completările ulterioare
5.	1510/2003	Hotărâre pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Ordonanței Guvernului nr. 79/2003 privind controlul și recuperarea fondurilor comunitare, precum și a fondurilor de cofinanțare aferente utilizate necorespunzător
6.	2035/2005	Regulamentul Comisiei care completează și modifică Regulamentul Comisiei (CE) nr. 1681/1994 privind neregulile și recuperarea sumelor plătite greșit, în legătură cu finanțarea politicilor structurale și organizarea unui sistem informațional în acest domeniu
7.	1638/2006	Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului privind înființarea Instrumentului european de parteneriat și vecinătate (ENPI)
8.	34/2006	Hotărârea Guvernului privind achizițiile publice, cu modificările și completările ulterioare
9.	951/2007	Regulamentul (CE) de stabilire a regulilor privind implementarea programelor de cooperare transfrontalieră finanțate conform Regulamentului (CE) nr. 1638/2006 al Parlamentului European și al Consiliului ce conține prevederi generale cu privire la înființarea Instrumentului european de parteneriat și vecinătate (ENPI) (denumit în continuare „Regulamentul de implementare”)
10.	478/2007	Regulamentul (CE, Euratom) al Comisiei de modificare a Regulamentului (CE, Euratom) nr. 2342/2002 al Comisiei de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului privind regulamentul financiar aplicabil bugetului general al Comunității Europene
11.	46/2007	Ordonanța Guvernului cu modificările și completările ulterioare, privind modul de alocare a fondurilor externe nerambursabile și a contribuției naționale în bugetul instituțiilor implicate în gestionarea și utilizarea acestora,

Nr.	Numărul/anul adoptării actului	Denumirea actului
		pentru obiectivul „Cooperare teritorială europeană”, cu modificările și completările ulterioare
12.	C3806, 29.07.2008	Decizia Comisiei pentru aprobarea Programului operațional comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013
13.	457/2008	Hotărârea Guvernului privind stabilirea cadrului instituțional pentru coordonarea, implementarea și gestionarea instrumentelor structurale
14.	79/2008	Ordonanța Guvernului privind controlul și recuperarea fondurilor comunitare, precum și a fondurilor de cofinanțare aferente utilizate necorespunzător, cu modificările și completările ulterioare
15.	6/136/2009	Ordin cu modificările și completările ulterioare, pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Ordonanței Guvernului nr. 46/2007 privind modul de alocare a fondurilor externe nerambursabile și a contribuției publice naționale în bugetul instituțiilor implicate în gestionarea și utilizarea acestora, pentru obiectivul „Cooperare teritorială europeană”
16.	11/2010	Legea bugetului de stat

Sursa: Elaborat de autor după [145].

**Anexa 6. Specificarea produselor care fac obiectul
contingentelor tarifare anuale scutite de taxe vamale
la exportul acestora din Republica Moldova în UE,
în perioada 2008-2012**

Nr. de ordine	Codul NC	Denumirea mărfurilor	2008 ⁴⁷	2009 ¹	2010 ¹	2011 ¹	2012 ¹
09.0504	0201-0204	Carne proaspătă de animale din specia bovină, porcină, ovină și caprină, refrigerată sau congelată	3.000 ⁴⁸	3.000 ²	4.000 ²	4.000 ²	4.000 ²
09.0505	ex. 0207	Carne și organe comestibile, proaspete, refrigerate sau congelate, de păsări de la poziția 0105, alta decât ficatul gras din subpoziția 0207 34	400 ²	400 ²	500 ²	500 ²	500 ²
09.0506	ex. 0210	Carne și organe comestibile din specia bovină și porcină sărate sau în saramură, uscate sau afumate; făină și pudră comestibile de carne sau de organe interne comestibile de carne din specia bovină sau porcină	400 ²	400 ²	500 ²	500 ²	500 ²
09.4210	0401-0406	Produse lactate	1.000 ²	1.000 ²	1.500 ²	1.500 ²	1.500 ²
09.0507	0407 00	Ouă de păsări, în coajă	90 ⁴⁹	95 ³	100 ³	110 ³	120 ³
09.0508	0408	Ouă de pasăre, fără coajă, și gălbenușuri de ouă, altele decât cele impropriei consumului alimentar	200 ²	200 ²	300 ²	300 ²	300 ²
09.0509	1001 90 91	Grâu comun	25.000 ²	30.000 ²	35.000 ²	40.000 ²	50.000 ²
09.0510	1003 00 90	Orz	20.000 ²	25.000 ²	30.000 ²	35.000 ²	45.000 ²

⁴⁷ De la 1 ianuarie până la 31 decembrie, cu excepția anului 2008, începând cu prima zi a aplicării regulamentului până la 31 decembrie.

⁴⁸ Tone (greutate netă).

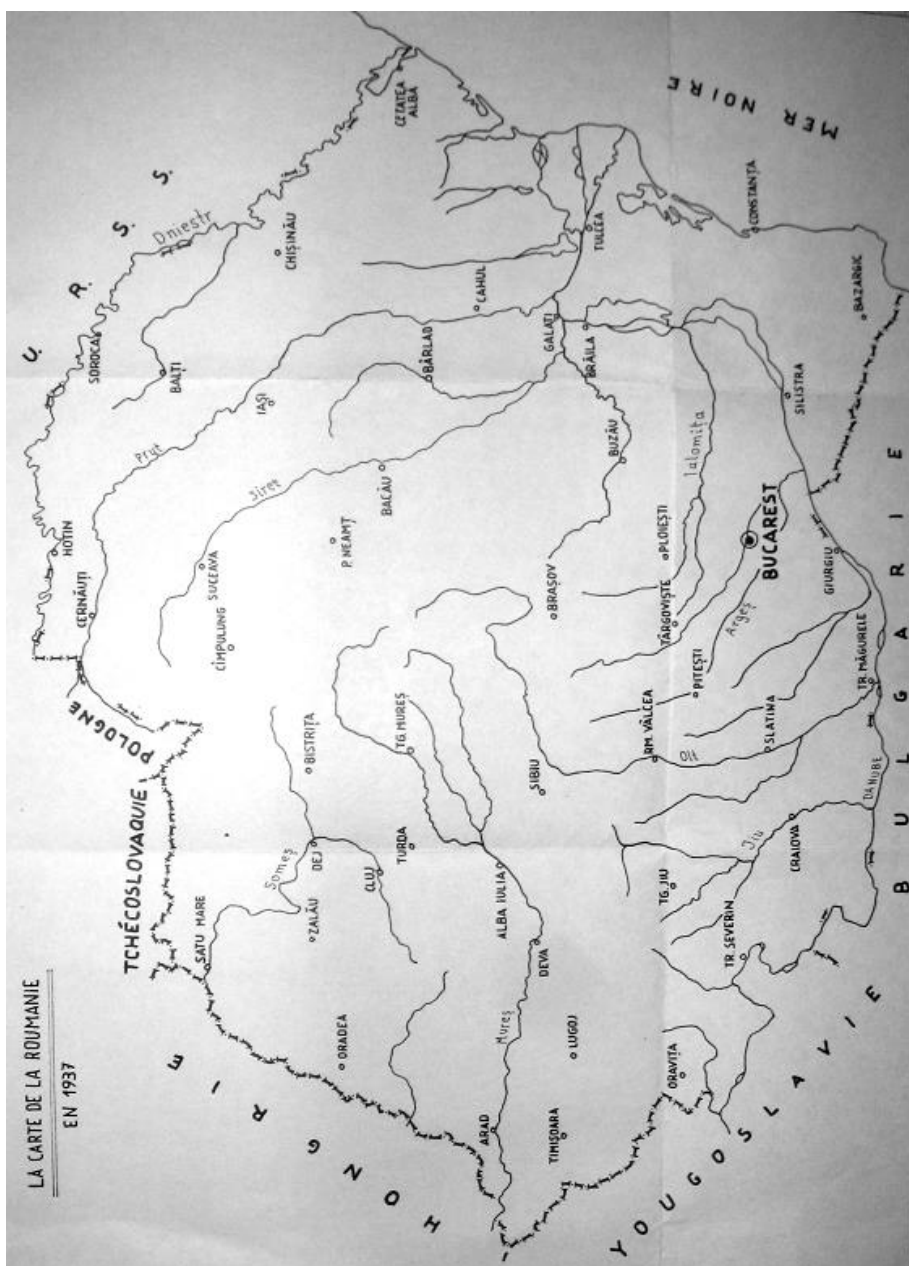
⁴⁹ Mil. de unități.

Nr. de ordine	Codul NC	Denumirea mărfurilor	2008 ⁴⁷	2009 ¹	2010 ¹	2011 ¹	2012 ¹
09.0511	1005 90	Porumb	15.000 ²	20.000 ²	25.000 ²	30.000 ²	40.000 ²
09.0512	1601 0091 și 1601 00 90	Cârnați și cârnăciori din carne, din organe sau din sânge; preparate alimentare pe baza acestor produse	500 ²	500 ²	600 ²	600 ²	600 ²
	ex.1602	Alte preparate și conserve din carne, din organe sau din sânge: din păsări de curte din specia <i>Gallus domesticus</i> , nefierate, din animale domestice din specia porcină din animale domestice din specia bovină, nefierate					
09.0513	1701 99 10	Zahăr alb	15.000 ²	18.000 ²	22.000 ²	26.000 ²	34.000 ²
09.0514	2204 21 și 2204 29	Vinuri din struguri proaspeți, cu titru alcoolic volumic existent de maximum 15%, altele decât vinurile spumoase	60.000 ⁵⁰	70.000 ⁴	80.000 ⁴	100.000 ⁴	120.000 ⁴

Sursa: Elaborat de autor după [123].

⁵⁰ Hectolitri.

Anexa 7. Harta României în perioada interbelică

Sursa: [26, p. 254].

Anexa 8. Principalele momente ce au marcat evoluția relațiilor dintre România și Uniunea Europeană

Data	Conținutul acțiunii
1 februarie 1993	România semnează Acordul european care instituie o asociere între România, pe de o parte, și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte
1 februarie 1995	Intră în vigoare Acordul european
Iunie 1995	România depune cererea de aderare la Uniunea Europeană
Noiembrie 1998	Comisia Europeană publică primul raport de țară privind procesul de aderare a României
Iunie 1999	România adoptă Planul național de aderare la Uniunea Europeană
Noiembrie 1999	Comisia Europeană publică cel de-al doilea raport de țară privind progresele României în procesul de aderare la UE
10-11 decembrie 1999	La Helsinki, Consiliul European decide începerea negocierilor cu România
Februarie 2000	În cadrul reuniunii Consiliului UE pentru Afaceri Generale, are loc deschiderea oficială a negocierilor de aderare a României
Martie 2000	România adoptă Strategia economică pe termen mediu (SETM) și o prezintă în cadrul reuniunii Consiliului de Asociere România-Uniunea Europeană
Mai 2000	Guvernul adoptă Programul național de aderare la Uniunea Europeană (actualizat) și Planul de acțiune și cadrul macroeconomic, complementare SETM
8 noiembrie 2000	Se publică al treilea raport de țară asupra progreselor înregistrate de România în pregătirea pentru aderare
13 noiembrie 2001	Este publicat al patrulea raport de țară
9 octombrie 2002	Comisia Europeană publică al cincilea raport de țară
20 noiembrie 2002	Parlamentul European ia în considerare data de 1 ianuarie 2007 ca dată-tintă pentru aderarea României la Uniunea Europeană
5 noiembrie 2003	Este dat publicității raportul de țară nr. V
17 decembrie 2004	La Consiliul European de la Bruxelles, România a primit confirmarea politică a încheierii negocierilor de aderare la Uniunea Europeană
25 aprilie 2005	În cadrul unei ceremonii oficiale desfășurate la Abația de Neumunster din Luxemburg, președintele T. Băsescu a semnat Tratatul de aderare la UE
26 septembrie 2006	Comisia Europeană recomandă Consiliului European aderarea României la UE la 1 ianuarie 2007
15 decembrie 2006	În raportul redactat la finalul summitului de la Bruxelles al șefilor de stat și de guvern din UE, Consiliul European adresează, în deschiderea documentului, „un călduros bun venit României ca membru cu drepturi depline în UE”
01 ianuarie 2007	România aderă la Uniunea Europeană

Sursa: Elaborat de autor după [149].

Anexa 9. Evoluția negocierilor dintre România și UE privind capitolele de *acquis* comunitar

Capitolul	Total acte comunitare	Grad de transpunere, %, decembrie 2004	Deschiderea capitolului	Închiderea capitolului	Integrator de capitol
1. Libera circulație a persoanelor	137	95,0	2002	2003	Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei
2. Libera circulație a mărfurilor	596	96,0	2002	2003	Ministerul Economiei și Comerțului
3. Libera circulație a serviciilor	120	90,2	2002	2004	Ministerul Finanțelor Publice
4. Libera circulație a capitalurilor	9	100,0	2001	2003	Ministerul Finanțelor Publice
5. Dreptul societăților comerciale	32	98,0	2001	2001	Ministerul Justiției
6. Concurență	102	85,0	2000	2004	Consiliul Concurenței
7. Agricultură	3122	75,0	2002	2004	Ministerul Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Durabile
8. Pescuit	420	80,0	2001	2001	Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului
9. Transporturi	184	95,0	2001	2003	Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului
10. Impozitare	187	92,0	2001	2003	Ministerul Finanțelor Publice
11. Uniunea economică și monetară	95	92,2	2002	2002	Ministerul Finanțelor Publice
12. Statistică	230	95,0	2000	2000	Institutul Național de Statistică și Studii Economice
13. Politica socială și de ocupare a forței de muncă	157	95,8	2001	2002	Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei
14. Energie	193	70,0	2002	2004	Ministerul Economiei și Comerțului
15. Politică industrială	14	100,0	2002	2002	Ministerul Economiei și Comerțului
16. Întreprinderi mici și mijlocii	11	95,5	2000	2000	Agenția Națională pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii și Cooperatie
17. Știință și cercetare	72	100,0	2000	2000	Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului
18. Educație, formare profesională și tineret	58	95,0	2000	2000	Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului

Capitolul	Total acte comunitare	Grad de transpunere, %, decembrie 2004	Deschiderea capitolului	Închiderea capitolului	Integrator de capitol
19. Telecomunicații și tehnologia informației	44	95,0	2000	2002	Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informaționale
20. Cultură și audiovizual	15	100,0	2000	2002	Ministerul Culturii și Cultelor
21. Politica regională și coordonarea instrumentelor structurale	-	-	2002	2004	Ministerul Integrării Europene
22. Mediul înconjurător	303	85,0	2002	2004	Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului/Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor
23. Protecția consumatorului și sănătate publică	21	85,0	2001	2001	Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor
24. Cooperarea în domeniul justiției și afacerilor interne	287	85,0	2002	2004	Ministerul Administrației și Internelor
25. Uniunea vamală	209	90,0	2001	2002	Autoritatea Națională Vamală
26. Relații economice internaționale	-	-	2000	2000	Ministerul Economiei și Comerțului
27. Politica externă și de securitate comună	348	80,0	2000	2000	Ministerul Afacerilor Externe
28. Controlul financiar	13	100,0	2002	2003	Ministerul Finanțelor Publice
29. Prevederi financiare și bugetare	-	-	2002	2004	Ministerul Finanțelor
30. Participarea la instituțiile Uniunii Europene	-	-	2002	2002	Ministerul Integrării Europene
31. Diverse	-	-	2004	2004	Ministerul Integrării Europene

Sursa: Elaborat de autor după [149].

Anexa 10. Evoluția comparativă a principalilor indicatori macroeconomici ai Republicii Moldova⁵¹ și ai României, în perioada 1990-2009

Indicatorii	Țara	u.m.	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
PIB prețuri curente	RM	Mld. USD	3,60	3,09	2,32	2,37	1,70	1,75	1,70
	RO	Mld. USD	38,30	28,85	25,09	26,36	30,07	35,48	35,33
Creșterea economică anuală	RM	%	-2,4	-16,0	-29,1	-1,2	-30,9	-1,4	-5,2
	RO	%	-5,6	-12,9	-8,8	1,5	4,0	7,2	4,0
PIB pe cap de locuitor la PPS	RM	USD	3.260	2.840	2.060	2.090	1.460	1.460	1.480
	RO	USD	5.180	4.690	4.430	4.600	4.890	5.350	5.690
Agricultura, valoarea adăugată	RM	% PIB	36,10	42,74	50,93	32,54	29,21	33,02	31,40
	RO	% PIB	23,70	20,13	19,41	22,64	21,54	21,43	20,57
Industria, valoarea adăugată	RM	% PIB	36,70	33,33	31,49	43,98	38,38	32,15	30,71
	RO	% PIB	49,90	45,05	43,97	42,10	46,28	42,74	42,46
Serviciile etc., valoarea adăugată	RM	% PIB	27,20	23,93	17,58	23,49	32,41	34,83	37,89
	RO	% PIB	26,30	34,82	36,62	35,27	32,18	35,83	36,97
Exportul de bunuri și servicii	RM	% PIB	48,20	32,43	38,94	21,12	38,24	49,35	55,27
	RO	% PIB	16,70	17,60	27,79	23,02	24,90	27,62	28,14
Importul de bunuri și servicii	RM	% PIB	50,60	33,98	40,62	29,72	44,12	57,96	73,92
	RO	% PIB	26,20	21,53	36,20	27,99	26,97	33,21	36,57
Formarea brută de capital	RM	% PIB	24,90	28,96	59,77	55,80	28,83	24,88	24,25
	RO	% PIB	30,20	28,05	31,41	28,93	24,81	24,27	25,85
ISD, intrări nete	RM	Mil. USD	17,0	14,0	11,6	25,9	23,7
	RO	Mil. USD	0,0	40,0	77,0	94,0	341,0	419,0	263,0
Stocul datoriei externe, total	RM	Mil. USD	38,5	277,6	502,5	695,2	840,8
	RO	Mil. USD	1.139,9	2.159,4	3.272,1	4.281,8	5.601,8	6.832,1	8.454,0
Inflația, deflatorul PIB	RM	% anual	13,5	139,8	945,0	860,5	276,4	38,7	26,9
	RO	% anual	13,6	194,9	200,1	227,4	138,9	35,2	45,2

⁵¹ Pentru Republica Moldova informația este prezentată fără partea stângă a Nistrului și municipiul Bender.

Indicatorii	Țara	u.m.	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Rezervele valutare internaționale	RM	Mil. USD	0,0	0,0	2,5	76,3	179,9	257,0	313,5
	RO	Mil. USD	524,0	694,9	825,9	995,5	2.086,2	1.579,0	2.102,8

(continuare anexa 10)

Indicatorii	Țara	u.m.	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
PIB prețuri curente	RM	Mld. USD	1,93	1,64	1,17	1,29	1,48	1,66	1,98
	RO	Mld. USD	35,29	42,12	35,59	37,05	40,18	45,82	59,51
Creșterea economică anuală	RM	%	1,6	-6,5	-3,4	2,1	6,1	7,8	6,6
	RO	%	-6,1	-4,8	-1,2	2,1	5,7	5,1	5,2
PIB pe cap de locuitor la PPS	RM	USD	1.520	1.440	1.410	1.470	1.670	1.840	2.110
	RO	USD	5.460	5.290	5.280	5.610	6.370	6.940	7.590
Agricultura, valoarea adăugată	RM	% PIB	30,21	31,76	27,87	29,03	25,96	24,08	21,52
	RO	% PIB	19,56	16,22	15,15	12,51	14,98	12,76	13,03
Industria, valoarea adăugată	RM	% PIB	29,03	24,46	19,03	21,72	24,09	23,19	24,53
	RO	% PIB	39,23	35,36	33,87	36,38	36,95	37,90	34,76
Serviciile etc., valoarea adăugată	RM	% PIB	40,76	43,77	53,10	49,25	49,94	52,73	53,95
	RO	% PIB	41,22	48,42	50,98	51,11	48,07	49,34	52,21
Exportul de bunuri și servicii	RM	% PIB	54,79	48,53	52,09	49,78	49,85	52,74	53,48
	RO	% PIB	29,18	22,62	28,02	32,87	33,31	35,44	34,71
Importul de bunuri și servicii	RM	% PIB	74,29	75,04	67,42	75,43	73,53	77,93	87,25
	RO	% PIB	36,24	30,65	32,85	38,50	41,06	41,14	42,20
Formarea brută de capital	RM	% PIB	23,82	26,80	22,88	23,95	20,00	21,66	23,18
	RO	% PIB	20,63	17,75	16,08	19,50	22,55	21,68	21,85
ISD, intrări nete	RM	Mil. USD	78,7	75,5	37,9	127,5	55,0	84,0	73,8
	RO	Mil. USD	1.215,0	2.031,0	1.041,0	1.037,0	1.157,0	1.144,0	1.844,0
Stocul datoriei externe, total	RM	Mil. USD	1.074,0	1.061,5	1.017,9	1.689,8	1.638,1	1.802,0	1.938,6
	RO	Mil. USD	9.636,7	10.107,8	9.006,6	11.160,3	12.645,0	16.695,9	22.626,7
Inflația, deflatorul PIB	RM	% anual	12,6	5,6	44,9	27,3	12,1	9,8	14,9
	RO	% anual	147,3	55,2	47,8	44,3	37,4	23,4	24,0
Rezervele valutare internaționale	RM	Mil. USD	362,2	136,9	189,9	222,6	228,5	268,9	302,3
	RO	Mil. USD	3.803,3	2.867,4	1.526,3	2.469,7	3.922,5	6.125,3	8.039,9

(continuare anexa 10)

Indicatorii	Țara	u.m.	2004	2005	2006	2007	2008	2009
PIB prețuri curente	RM	Mld. USD	2,60	2,99	3,41	4,40	6,05	5,40
	RO	Mld. USD	75,49	98,91	122,64	165,98	200,07	161,10
Creșterea economică anuală	RM	%	7,4	7,5	4,8	3,0	7,8	-6,5
	RO	%	8,4	4,2	7,9	6,0	9,4	-8,5
PIB pe cap de locuitor la PPS	RM	USD	2.400	2.650	2.860	2.980	3.300	3.060
	RO	USD	8.550	9.280	10.880	12.650	15.040	14.460
Agricultura, valoarea adăugată	RM	% PIB	20,47	19,53	17,38	11,97	10,90	10,50
	RO	% PIB	14,33	10,14	10,51	8,77	7,10	7,20
Industria, valoarea adăugată	RM	% PIB	17,29	16,34	15,60	14,82	14,70	10,40
	RO	% PIB	34,95	35,00	37,42	35,30	25,20	26,00
Serviciile et, valoarea adăugată	RM	% PIB	62,24	64,13	67,03	73,21	74,50	79,00
	RO	% PIB	50,71	54,86	52,07	55,90	67,60	66,90
Exportul de bunuri și servicii	RM	% PIB	50,71	51,14	45,30	47,50	40,70	36,60
	RO	% PIB	35,93	32,92	29,60	30,70	31,00	33,30
Importul de bunuri și servicii	RM	% PIB	82,00	91,67	91,89	97,10	91,40	72,40
	RO	% PIB	45,03	43,28	48,60	42,90	43,80	40,20
Formarea brută de capital	RM	% PIB	26,36	30,83	32,74	38,12	36,90	18,60
	RO	% PIB	22,32	22,62	23,73	29,00	31,40	30,50
ISD, intrări nete	RM	Mil. USD	87,7	190,7	233,2	539,3	707,6	86,4
	RO	Mil. USD	6.443,0	6.482,2	11.393,4	9.925,0	13.883,0	6.310,0
Stocul datoriei externe, total	RM	Mil. USD	1.943,1	2.051,1	2.437,1	3.181,5	3.787,0	...
	RO	Mil. USD	29.573,7	38.860,7	53.939,4	84.033,4	104.942,9	...
Inflația, deflatorul PIB	RM	% anual	8,0	9,3	13,4	15,9	9,2	2,0
	RO	% anual	15,0	12,3	10,8	13,0	11,6	6,5
Rezervele valutare internaționale	RM	Mil. USD	470,3	597,4	775,3	1.333,7	1.672,4	1.480,3
	RO	Mil. USD	14.616,4	19.872,1	28.066,2	37.194,1	36.868,4	42.169,8

Sursa: Elaborat de autor după [65], [66], [67], [68], [70], [71], [72], [74], [134], [135], [136], [137], [138], [139], [140].

Anexa 11. Producția principalelor produse industriale în Republica Moldova, în perioada 1997-2009

		u.m.	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1.	Alte pietre pentru cioplit sau pentru construcție	mii m ³	106,1	94,0	68,2	63,4	90,8	172,7	137,8
2.	Piatră de ghips	mii tone	158	100	180	202	299	387	421
3.	Nisip	mii m ³	264,8	263,3	282,0	246,3	255,0	376,7	559,7
4.	Pietriș și prundiș	mii m ³	838,5	732,5	541,9	536,0	540,8	672,5	770,4
5.	Amestecuri de nisip și prundiș	mii m ³	26,0	16,5	12,1	22,4	26,7	36,5	52,3
6.	Carne (incl. de pasăre)	mii tone	48,4	25,1	23,6	11,8	6,5	10,1	14,2
7.	Mezeluri	mii tone	8,2	6,8	7,8	8,5	10,2	12,2	12,5
8.	Conserve din fructe și legume	mii tone	133,1	101,2	74,0	72,2	86,3	59,2	98,5
9.	Sucuri de fructe și legume	mii tone	88,3	67,4	32,1	46,7	59,7	31,3	56,9
10.	Legume conservate	mii tone	26,6	27,2	36,7	19,4	20,3	22,7	25,5
11.	Fructe prelucrate și conservate	mii tone	18,2	6,6	5,2	6,1	6,3	5,2	16,1
12.	Margarine	tone	24	1.034	2.616	3.301
13.	Lapte și frișcă cu conținut de grăsimi <6%	mii tone	26,6	32,4	26,0	26,8	35,2	43,1	16,9
14.	Lapte și frișcă în formă solidă	tone	2.647	2.389	1.962	3.114	5.000	4.186	3.709
15.	Cașcaval și brânză grase	tone	1.113	1.228	1.125	1.112	1.443	1.852	1.836
16.	Înghețată și alte forme de gheață cu sau fără cacao	tone	3.251	4.389	4.264	4.395	5.182	6.321	8.073
17.	Făină	mii tone	251,8	228,8	159,0	147,7	132,4	151,4	116,7
18.	Nutrețuri gata pentru hrana animalelor	mii tone	229,3	218,7	107,7	58,1	29,8	39,0	25,7
19.	Pâine și produse de panificație	mii tone	178,9	139,1	103,1	89,2	90,2	91,8	105,2
20.	Produse făinoase de cofetărie	mii tone	4,4	8,1	7,2	7,4	11,7	14,8	17,0
21.	Zahar tos	mii tone	203,8	186,6	99,0	102,4	129,9	165,5	107,1
22.	Melasă	mii tone	71,4	58,1	53,7	54,5	56,8	54,5	29,8
23.	Produse zaharoase de cofetărie	mii tone	7,9	7,1	5,1	6,7	8,0	11,1	11,9
24.	Paste făinoase	mii tone	10,2	10,6	8,8	12,4	10,5	10,6	7,7
25.	Maioneze și alte sosuri emulsificate	tone	1.123	1.516	1.529	1.559	1.789	2.183	2.876
26.	Divin	mii dal	306,7	286,7	307,9	426,7	595,6	674,1	661,1
27.	Vinuri spumante	mii dal	1.345	519	675	416	584	613	739
28.	Vinuri naturale din struguri	mil. dal	19,1	12,0	6,7	10,7	15,5	14,8	19,1
29.	Ape minerale și gazoase	mil. dal	0,9	1,8	2,4	3,1	3,8	5,3	6,2
30.	Băuturi nealcoolice	mil. dal	1,4	1,5	1,4	1,9	2,6	4,5	6,0
31.	Tutun fermentat	mii tone	16,6	21,7	24,8	20,4	19,3	12,3	8,4

		u.m.	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
32.	Țesături	mii m ²	283	221	129	120	77	186	162
33.	Articole de ciorăpărie	mii perechi	961	602	543	822	1217	931	1139
34.	Articole tricotate	mil. buc.	3,0	3,4	3,4	6,9	10,2	11,9	11,4
35.	Încălțăminte	mii perechi	1.093	791	847	1112	1.244	1.925	2.738
36.	Cherestea	mii m ³	16,8	14,7	20,5	13,8	15,2	15,8	16,1
37.	Blocuri de ferestre și uși din lemn	mii m ²	26,3	16,5	10,2	13,3	18,0	28,4	39,8
38.	Caiete școlare	mil. buc.	9,4	6,3	4,4	7,8	9,0	5,2	7,5
39.	Dioxid de carbon	tone	1.143	1.039	1.962	2.316	2.419	2.523	3.471
40.	Lacuri și vopsele	tone	509	370	674	2.054	2.870	4.095	3.443
41.	Săpunuri	tone	608	301	231	231	280	232	306
42.	Preparate pentru spălat	tone	293	172	258	386	821	255	243
43.	Uleiuri eterice	tone	6,4	10,7	16,1	9,7	28,6	19,8	11,3
44.	Borcane de sterilizare	mil. buc. 0,5 litri	86,4	84,2	104,6	156,2	148,8	137,4	107,4
45.	Sticle și flacoane din sticlă	mil. buc.	172,2	189,1	125,2	260,5	228,3	296,1	281,4
46.	Cărămizi din ceramică pentru construcții	mil. buc. cărămizi convenționale	47,7	48,7	44,8	39,9	38,1	45,8	52,2
47.	Amestecuri uscate de ipsos	mii tone	13,1	37,8	72,9	95,7
48.	Mașini-unelte pentru prelucrarea lemnului	buc	77	50	50	49	82	130	38

(continuare anexa 11)

		u.m.	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Alte pietre pentru cioplit sau pentru construcție	mii m ³	137,7	190,5	211,0	191,8	176,7	156,4
2	Piatră de ghips	mii tone	491	563	726	846	701	...
3	Nisip	mii m ³	832,2	790,3	721,4	1.105,3	962,5	436,8
4	Pietriș și prundiș	mii m ³	938,7	1.085,1	1.406,4	1.421,1	1.588,7	...
5	Amestecuri de nisip și prundiș	mii m ³	47,8	101,2	196,6	188,2	139,8	...
6	Carne (incl. de pasăre)	mii tone	9,0	5,9	9,0	14,3	11,5	6,1
7	Mezeluri	mii tone	13,0	14,2	14,6	17,0	18,9	13,0
8	Conserve din fructe și legume	mii tone	78,2	81,3	91,4	93,0	97,2	53,8
9	Sucuri de fructe și legume	mii tone	36,9	30,0	29,7	53,8	38,3	...
10	Legume conservate	mii tone	22,7	33,0	44,4	22,7	41,2	...
11	Fructe prelucrate și conservate	mii tone	18,6	18,3	17,3	16,5	17,7	...
12	Margarine	tone	3.515	3.390	2.624	2.225	1.634	...
13	Lapte și frișcă cu conținut de grăsimi <6%	mii tone	16,0	20,8	50,3	55,3	66,6	...
14	Lapte și frișcă în formă solidă	tone	5.059	4.565	3.806	2.676	2.693	...
15	Cașcaval și brânză grase	tone	1.904	2.380	2.008	2.270	2.494	1.200

		u.m.	2004	2005	2006	2007	2008	2009
16	Înghețată și alte forme de gheață cu sau fără cacao	tone	7.287	8.105	8.609	8.228	7.492	...
17	Făină	mii tone	118,2	144,0	133,5	113,8	118,0	52,2
18	Nutrețuri gata pentru hrana animalelor	mii tone	43,9	48,8	60,6	44,5	45,7	...
19	Pâine și produse de panificație	mii tone	109,7	108,4	112,3	123,1	135,8	100,8
20	Produse făinoase de cofetărie	mii tone	16,9	19,8	20,8	21,4	21,7	18,0
21	Zahar tos	mii tone	110,9	133,5	149,0	74,0	134,0	45,2
22	Melasă	mii tone	42,9	42,2	42,3	24,9	34,5	...
23	Produse zaharoase de cofetărie	mii tone	11,1	12,3	12,2	13,2	13,8	12,5
24	Paste făinoase	mii tone	8,8	7,8	7,2	6,9	5,6	4,3
25	Maioneze și alte sosuri emulsificate	tone	2.647	2.578	2.141	1.768	1.037	...
26	Divin	mii dal	812,0	1.189,8	560,4	504,6	701,3	430,8
27	Vinuri spumante	mii dal	938	1051	402	541	572,0	476,1
28	Vinuri naturale din struguri	mil. dal	33,1	36,3	19,3	12,5	15,2	10,0
29	Ape minerale și gazoase	mil. dal	7,5	9,6	10,6	12,9	12,3	9,8
30	Băuturi nealcoolice	mil. dal	6,5	6,4	7,5	9,4	7,4	5,3
31	Tutun fermentat	mii tone	7,6	8,2	5,2	4,3	4,7	2,8
32	Țesături	mii m ²	123	116	107	201	174	...
33	Articole de ciorăpărie	mii perechi	988	1.082	1.034	907	766	1.300
34	Articole tricotate	mil. buc.	18,5	17,0	16,5	20,0	19,1	15,5
35	Încălțăminte	mii perechi	3.033	3.650	3.673	3.796	3.824	1.800
36	Cherestea	mii m ³	23,0	21,7	25,9	30,5	44,3	5,2
37	Blocuri de ferestre și uși din lemn	mii m ²	37,1	32,6	33,0	40,6	44,7	...
38	Caiete școlare	mil. buc.	11,1	11,9	11,9	14,3	13,8	...
39	Dioxid de carbon	tone	3.409	3.198	3.227	2.599	2.346	1.700
40	Lacuri și vopsele	tone	5.136	6.269	8.295	11.045	11.539	...
41	Săpunuri	tone	386	317	526	562	399	...
42	Preparate pentru spălat	tone	493	533	769	1.034	451	...
43	Oleiuri eterice	tone	45,4	62,5	66,9	41,5	70,1	...
44	Borcane de sterilizare	mil. buc. 0,5	98,9	103,1	121,3	98,7	80,7	92,6
45	Sticle și flacoane din sticlă	mil. buc.	308,0	354,6	321,4	302,7	284,7	201,3
46	Cărămizi din ceramică pentru construcții	mil. buc. cărămizi convenționale	54,9	55,7	52,8	27,8	53,0	37,6
47	Amestecuri uscate de ipsos	mii tone	90,2	131,5	188,2	331,3	367,3	...
48	Mașini-unelte pentru prelucrarea lemnului	buc.	94	39	91	157	113	9

Sursa: Elaborat de autor după [70], [137].

Anexa 12. Producția principalelor produse industriale în România în anii 1989, 1997-2008

		u.m.	1989	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1.	Cărbune net	mii tone	61.343	33.807	26.231	22.882	29.284	33.289	30.414
2.	Țiței extras	mii tone	9.173	6.517	6.309	6.140	6.042	6.011	5.810
3.	Gaze naturale extrase (la 15oC și 760 mm Hg)	mil. m ³	32.951	15.916	14.441	14.617	14.607	14.090	13.647
4.	Carne	mii tone	699	496	374	361	259	202	167
5.	Uleiuri comestibile	mii tone	248	246	173	245	253	296	228
6.	Produse lactate proaspete (3,5% grăsimi)	mii hl	2.757	1.457	825	922	905	1.306	1.665
7.	Zahăr	mii tone	716	243	321	246	476	493	514
8.	din care:	mii tone	311	205	185	114	55	74	66
9.	- din sfeclă de zahăr	mil. m ²	1.115	276	240	200	194	213	219
10.	Țesături	mil. buc.	169	46	33	36	38	48	59
11.	Tricotaje	mil. per.	118	36	31	31	38	67	74
12.	Încălțăminte	mii m ³	3.799	1.738	1.618	1.449	1.405	2.530	2.706
13.	Cherestea	mii tone	709	306	281	276	328	388	421
14.	Hârtie	mii tone	30.615	12.429	12.520	9.894	10.532	10.948	11.906
15.	Țiței supus la prelucrare	mii tone	6.074	3.642	3.627	3.017	3.221	3.394	4.404
16.	Benzine	mii tone	8.306	3.952	4.035	3.137	3.354	3.842	4.305
17.	Motorine	mii tone	10.172	2.083	1.941	1.825	1.433	1.797	2.050
18.	Păcură	mii tone	2.805	850	451	763	1.054	940	920
19.	Îngrășăminte chimice	mii buc	4.804	2.761	2.646	2.614	2.999	3.672	7.109
20.	Anvelope auto-tractor-avion	mii tone	12.225	6.553	6.577	5.580	6.058	5.702	5.680
21.	Ciment	mii tone	14.411	6.675	6.336	4.392	4.672	4.935	5.490
22.	Oțel brut	mii tone	10.263	4.806	4.391	3.379	3.687	3.639	3.951
23.	Laminate finite pline din oțel la cald	mii tone	282	164	175	174	181	185	191
24.	Aluminiu și aliaje din aluminiu	mil. buc.	143	84	78	79	88	91	74
25.	Rulmenți (exclusiv rulmenți gri)	buc.	17.124	10.537	9.572	4.497	5.398	5.272	5.504
26.	Tractoare	mii buc.	470	429	366	323	341	313	390
27.	Frigidere și congelatoare	mii kW	6.945	1.716	1.767	1.484	1.704	2.110	1.865
28.	Motoare electrice de 0,25 kW și peste	mii kVA	6.856	1.491	1.839	2.881	2.068	2.697	1.129
29.	Transformatoare de 0,25 kVA și peste	mii buc.	123	106	103	88	63	71	65
30.	Autoturisme de oraș	buc.	13.515	1.956	1.263	900	762	352	476
31.	Autocamioane, autotractoare, autobasculante și autoșasiuri	buc. echiv. 4 osii	11.274	10	383	543	1.120	1.286	1.429

(continuare anexa 12)

		u.m.	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1	Cărbune net	mii tone	33.063	31.792	31.105	34.923	35.418	34.523
2	Țiței extras	mii tone	5.651	5.462	5.215	4.777	4.837	4.528
3	Gaze naturale extrase (la 15oC și 760 mm Hg)	mil. m ³	13.174	13.246	12.637	12.422	11.981	1.1422
4	Carne	mii tone	204	210	265	322	363	...
5	Uleiuri comestibile	mii tone	243	258	264	338	199	...
6	Produse lactate proaspete (3,5% grăsimi)	mii hl	1.740	2.708	3.171	3.072	2.868	...
7	Zahăr	mii tone	481	523	514	605
8	din care:	mii tone	52	70	74	118	103	...
9	- din sfeclă de zahăr	mil. m ²	228	246	151	154	88	...
10	Țesături	mil. buc.	53	52	47	39	17	...
11	Tricotaje	mil. per.	80	75	72	69	28	...
12	Încălțăminte	mii m ³	2.568	2.987	3.018	3.126	2.032	...
13	Cherestea	mii tone	457	492	385	401	456	...
14	Hârtie	mii tone	10.736	12.371	13.890	13.237	12.960	...
15	Țiței supus la prelucrare	mii tone	3.841	4.292	4.956	4.888	4.562	...
16	Benzine	mii tone	3.721	3.947	4.542	4.484	4.589	...
17	Motorine	mii tone	1.558	1.560	1.707	1.303	1.186	...
18	Păcură	mii tone	1.348	1.222	1.682	1.142	1.106	...
19	Îngrășăminte chimice	mii buc	11.136	12.324	14.103	15.301	15.351	...
20	Anvelope auto-tractor-avion	mii tone	5.992	6.239	7.043	8.253	10.061	...
21	Ciment	mii tone	5.693	6.076	6.280	6.266	6.261	...
22	Oțel brut	mii tone	4.757	5.192	5.311	5.696	5.529	...
23	Laminate finite pline din oțel la cald	mii tone	205	229	258	277	298	...
24	Aluminiu și aliaje din aluminiu	mil. buc.	83	95	92	75	71	...
25	Rulmenți (exclusiv rulmenți grei)	buc.	3.657	5.416	3.510	3.271	357	...
26	Tractoare	mii buc.	522	700	826	1.169	1.326	...
27	Frigidere și congelatoare	mii kW	1.998	2.012	1.512	1.502	1.416	...
28	Motoare electrice de 0,25 kW și peste	mii kVA	4.164	3.936	3.705	3.262	2.168	...
29	Transformatoare de 0,25 kVA și peste	mii buc.	76	99	175	202	234	...
30	Autoturisme de oraș	buc.	257	277	171	530	166	...
31	Autocamioane, autotractoare, autobasculante și autoșasiuri	buc. echiv. 4 osii	2.127	2.363	2.041	2.593	4.183	...

Sursa: Elaborat de autor după [65], [67], [138].

Anexa 13. Dinamica importurilor și exporturilor României în perioada 1950-1989, mil. lei valută pentru perioada 1950-1980, mil. lei românești pentru perioada 1981-1989

Anii	Comerț exterior, total	Export, total	Import, total	Sold	Anii	Comerț exterior, total	Export, total	Import, total	Sold
1950	2.735	1.274	1.461	-187	1970	22.866	11.105	11.761	-656
1951	3.216	1.580	1.636	-56	1971	25.222	12.606	12.616	-10
1952	5.009	1.826	3.183	-357	1972	28.838	14.373	14.465	-92
1953	4.973	2.196	2.777	-581	1973	35.994	18.576	17.418	+1.158
1954	4.544	2.216	2.328	-112	1974	49.774	24.226	25.548	-1.337
1955	5.301	2.530	2.771	-241	1975	53.095	26.547	26.548	-1
1956	5.075	2.661	2.414	+247	1976	60.798	30.504	30.294	+210
1957	5.416	2.465	2.951	-486	1977	69.563	34.684	34.879	-195
1958	5.700	2.810	2.890	-80	1978	77.440	36.821	40.619	-3.798
1959	6.146	3.134	3.012	+122	1979	92.259	43.467	48.792	-5.325
1960	8.189	4.302	3.887	+415	1980	109.969	50.963	59.006	-8.043
1961	9.643	4.755	4.888	-133	1981	332.373	167.702	164.671	+3.031
1962	10.554	4.908	5.646	-738	1982	272.572	147.721	124.851	+22.870
1963	11.622	5.490	6.132	-642	1983	297.929	167.692	130.237	+37.455
1964	13.009	6.000	7.009	-1009	1984	367.417	206.303	161.114	+45.189
1965	13.072	6.609	6.463	+146	1985	325.054	178.031	147.023	+31.008
1966	14.396	7.117	7.279	-162	1986	299.770	163.989	135.781	+28.208
1967	17.649	8.372	9.277	-905	1987	300.834	167.850	132.984	+34.866
1965	18.465	8.811	9.654	-843	1988	304.521	182.258	122.263	+59.995
1969	20.242	9.799	10.443	-644	1989	302.762	167.780	134.982	+32.798

Sursa: Elaborat de autor după [63], [64], [65].

Anexa 14. Dinamica exporturilor și importurilor României în perioada 1990-2009

Anii	Export, mil. dolari SUA	Creștere absolută, mil. dolari SUA, față de		Ritm de creștere, %, față de		Spor, %, față de	
		1990	anul preced.	1990	anul preced.	1990	anul preced.
1990	5.775
1991	4.266	-1.509	-1.509	73,9	73,9	-26,1	-26,1
1992	4.363	-1.412	97	75,5	102,3	-24,5	2,3
1993	4.892	-883	529	84,9	112,1	-15,1	12,1
1994	6.151	376	1.259	106,5	125,7	6,5	25,7
1995	7.910	2.135	1.759	137,0	128,6	37,0	28,6
1996	8.085	2.310	1.745	140,0	102,2	40,0	2,2
1997	8.431	2.656	346,5	146,0	104,3	46,0	4,3
1998	8.302	2.527	-129	143,8	98,5	43,8	-1,5
1999	8.487	2.632	185	147,0	102,2	47,0	2,2
2000	10.367	4.592	1.960	179,5	123,3	79,5	23,3
2001	11.385	5.610	1.018	197,1	109,8	97,1	9,8
2002	13.876	8.101	2.491	240,3	121,9	140,3	21,9
2003	17.618	11.843	3.742	305,1	127,0	205,1	27,0
2004	23.485	17.710	5.867	406,7	133,0	306,7	33,0
2005	27.730	21.955	4.245	480,2	118,1	380,2	18,1
2006	32.336	26.561	4.606	560,0	116,6	459,9	16,6
2007	40.471	34.696	8.135	700,8	125,2	600,8	25,2
2008	49.539	43.764	9.068	857,8	122,4	757,8	22,4
2009	40.621	34.846	-9.053	703,4	81,8	603,4	-18,2

(continuare anexa 14)

Anii	Import, mil. dolari SUA	Creștere absolută, mil. dolari SUA, față de		Ritm de creștere, %, față de		Spor, %, față de	
		1990	anul preced.	1990	anul preced.	1990	anul preced.
1990	9.202
1991	5.793	-3.409	-3.409	63,0	63,0	-37,1	-37,1
1992	6.260	-2.942	467	68,0	108,1	-32,0	8,1
1993	6.522	-2.680	262	70,9	104,2	-29,1	4,2
1994	7.109	-2.093	587	77,3	109,0	-22,8	9,0
1995	10.278	1.076	3.169	111,7	144,6	11,7	44,6
1996	11.435	2.233	1.157	124,3	111,3	24,3	11,3
1997	11.280	2.078	-155	122,6	98,6	22,6	-1,4
1998	11.838	2.636	558	128,7	105,0	28,7	5,0
1999	10.557	1.355	-1.281	114,7	89,2	14,7	-10,8
2000	13.055	3.853	2.498	141,9	123,7	41,9	23,7
2001	15.552	6.350	2.497	169,0	119,1	69,0	19,1
2002	17.862	8.660	2.310	194,1	114,9	94,1	14,9
2003	24.003	14.801	6.141	260,9	134,4	160,9	34,4
2004	32.664	23.462	8.661	355,0	136,1	255,0	36,1

Anii	Import, mil. dolari SUA	Creștere absolută, mil. dolari SUA, față de		Ritm de creștere, %, fața de		Spor, %, față de	
		1990	anul preced.	1990	anul preced.	1990	anul preced.
2005	40.463	31.261	7.799	439,7	123,9	339,7	23,9
2006	51.106	41.904	10.643	555,4	126,3	455,4	26,3
2007	70.414	61.212	19.308	765,2	137,8	665,2	37,8
2008	84.286	92.167	12.551	901,6	117,8	801,6	17,8
2009	54.256	45.054	-30.030	589,6	64,4	489,6	-53,4

Sursa: Elaborat de autor după [65], [67], [138].

Anexa 15. Dinamica exporturilor și importurilor Republicii Moldova, în perioada 1992-2009

Anii	Export, mil. dolari SUA	Creștere absolută, mil. dolari SUA, față de		Ritm de creștere, %, față de		Spor, %, față de	
		1992	anul preced.	1992	anul preced.	1992	anul preced.
1992	470,0
1993	483,0	13,0	13,0	102,8	102,8	2,8	2,8
1994	565,4	95,4	82,4	120,3	117,1	20,3	17,1
1995	745,5	275,5	180,1	158,6	131,9	58,6	31,9
1996	794,9	324,9	49,4	169,1	106,6	69,1	6,6
1997	874,1	404,1	79,2	186,0	110,0	86,0	10,0
1998	631,8	161,8	-242,3	134,4	72,3	34,4	-27,7
1999	463,4	-6,6	-168,4	98,6	73,3	-1,4	-26,7
2000	471,5	1,5	8,1	100,3	101,7	0,3	1,7
2001	565,5	95,5	94,0	120,3	119,9	20,9	19,9
2002	643,8	173,8	78,3	137,0	113,8	37,0	13,3
2003	789,9	319,9	146,1	168,1	122,7	68,1	22,7
2004	985,2	515,2	195,3	209,6	124,7	109,6	24,7
2005	1.091,3	621,3	106,1	232,2	110,8	132,2	10,8
2006	1.051,6	581,6	-39,7	223,7	96,4	123,7	-3,6
2007	1.341,7	871,7	290,1	285,5	127,6	185,5	27,6
2008	1.597,3	1.127,3	255,6	339,9	119,1	239,9	19,1
2009	1.287,3	817,6	309,7	274,0	80,6	174,0	-19,4

(continuare anexa 15)

Anii	Import, mil. dolari SUA	Creștere absolută, mil. dolari SUA, față de		Ritm de creștere, %, față de		Spor, %, față de	
		1992	anul preced.	1992	anul preced.	1992	anul preced.
1992	640,0
1993	628,0	-12,0	-12,0	98,1	98,1	-1,9	-1,9
1994	659,3	19,3	31,3	103,0	105,0	3,0	5,0
1995	840,7	200,7	181,4	131,4	127,5	31,4	27,5
1996	1.072,3	432,3	231,6	167,5	127,5	67,5	27,5
1997	1.171,3	531,3	99,0	183,0	109,2	83,0	9,2
1998	1.023,6	383,6	-147,7	159,9	87,4	59,9	-12,6
1999	586,4	-53,6	-437,2	91,6	57,3	-8,4	-42,7
2000	776,4	136,4	190,0	121,3	132,4	21,3	32,4
2001	892,2	252,2	115,8	139,4	114,9	39,5	14,9
2002	1.038,0	398,0	145,8	162,2	116,3	62,2	16,3
2003	1.402,3	762,3	364,3	219,1	135,1	119,1	35,1
2004	1.768,5	1.128,5	366,2	276,3	126,1	176,3	26,1
2005	2.292,3	1.652,3	523,8	358,2	129,6	258,2	29,6
2006	2.693,2	2.053,2	400,9	420,8	117,5	320,8	17,5
2007	3.689,5	3.049,5	996,3	576,5	137,0	476,5	37,0
2008	4.898,8	4.258,9	1.209,4	765,5	132,8	665,5	32,8
2009	3.278,3	2.638,3	-1.620,5	512,2	66,9	412,2	-33,1

Sursa: Elaborat de autor după [70], [71], [137].

Anexa 16. Comerțul internațional al României cu Republica Moldova în perioada 1991-2009 (conform datelor INS)

Indicatori	u.m.	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Exportul României în Republica Moldova	mil. dolari SUA	13,3	71,7	94,1	59,6	81,9	100,7	128,7	128,7	101,0	142,3
	mil. EUR	10,9	55,2	80,4	50,3	63,4	80,3	114,6	115,4	95,3	155,2
Importul României din Republica Moldova	mil. dolari SUA	20,2	120,5	86,7	95,1	104,5	79,8	62,4	61,8	40,4	41,3
	mil. EUR	16,5	92,7	74,1	80,2	80,8	63,7	55,3	54,5	37,9	45,0
Comerțul internațional total al României cu Republica Moldova	mil. dolari SUA	33,5	192,2	180,8	154,7	186,4	180,5	191,1	190,5	141,4	183,6
	mil. EUR	27,4	147,9	154,5	130,5	144,2	144	169,9	169,9	133,2	200,2
Soldul balanței comerciale a României cu Republica Moldova	mil. dolari SUA	-6,9	-48,8	7,4	-35,5	-22,6	20,9	66,3	66,9	60,6	101,0
	mil. EUR	-5,6	-37,5	6,3	-29,9	-17,4	16,6	59,3	60,9	57,4	110,2

(continuare anexa 16)

Indicatori	u.m.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Exportul României în Republica Moldova	mil. dolari SUA	111,5	109,6	136,9	205,2	326,0	427,0	632,5	824,4	520,9
	mil. EUR	124,6	115,7	120,6	164,9	263,7	340,1	463,0	562,1	375,1
Importul României din Republica Moldova	mil. dolari SUA	38,7	50,2	83,8	77,1	85,1	136,9	249,7	354,0	179,1
	mil. EUR	43,0	52,4	74,0	62,1	68,3	108,8	182,7	240,2	130,6
Comerțul internațional total al României cu Republica Moldova	mil. dolari SUA	150,2	159,8	220,7	282,3	411,1	563,9	882,6	1171,4	700,0
	mil. EUR	167,6	168,1	194,6	227	332	448,9	645,7	802,3	505,7
Soldul balanței comerciale a României cu Republica Moldova	mil. dolari SUA	72,8	59,4	53,1	128,1	240,9	290,1	383,2	470,0	341,8
	mil. EUR	81,6	63,3	46,6	102,8	195,4	231,3	280,3	321,9	244,5

Sursa: Elaborat de autor după [65], [67], [138].

**Anexa 17. Comerțul exterior al Republicii Moldova cu România
în perioada 1992-2009 (conform datelor BNS)**

	u.m.	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Exportul Republicii Moldova în România	mil. dolari SUA	102,3	104,0	83,4	103,7	72,2	58,8	60,8	41,2	37,8
	mil. EUR	33,7	38,7	40,9
Importul Republicii Moldova din România	mil. dolari SUA	62,5	68,4	42,7	56,0	65,9	101,3	112,9	81,5	119,5
	mil. EUR	62,5	76,6	129,3
Comerțul exterior total al Republicii Moldova cu România	mil. dolari SUA	164,8	172,4	126,1	159,7	138,1	160,1	173,7	122,7	157,3
	mil. EUR	96,2	115,3	170,2
Soldul balanței comerciale a Republicii Moldova cu România	mil. dolari SUA	39,8	35,6	40,7	47,7	6,3	-42,5	-52,1	-40,3	-81,7
	mil. EUR	-28,8	-37,9	-88,4
Cursul de schimb mediu anual al dolari SUA față de EUR	EUR/USD	0,55	0,94	1,08

(continuare anexa 17)

	u.m.	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Exportul Republicii Moldova în România	mil. dolari SUA	37,9	56,7	90,2	98,9	111,7	155,6	211,2	335,8	239,7
	mil. EUR	42,3	60,0	79,9	79,5	89,6	124,5	154,2	228,3	172,6
Importul Republicii Moldova din România	mil. dolari SUA	93,4	90,4	97,9	164,1	257,3	346,0	449,0	590,8	311,7
	mil. EUR	104,3	95,6	86,7	132,3	206,5	276,8	327,8	401,7	224,4
Comerțul exterior total al Republicii Moldova cu România	mil. dolari SUA	131,3	147,1	188,1	263,4	368,9	501,4	660,1	926,6	551,4
	mil. EUR	146,6	155,6	166,6	211,8	296,1	399,2	482,7	629,5	397,0
Soldul balanței comerciale a Republicii Moldova cu România	mil. dolari SUA	-55,5	-33,7	-7,7	-65,6	-145,7	-190,4	-237,8	-255,0	-72,0
	mil. EUR	-62,0	-35,6	-6,8	-52,8	-116,9	-152,3	-173,6	-173,4	-51,8
Cursul de schimb mediu anual al dolari SUA față de EUR	EUR/USD	1,12	1,06	0,89	0,80	0,80	0,80	0,73	0,68	0,72

Sursa: Elaborat de autor după [70], [71], [137].

Anexa 18. Structura exportului Republicii Moldova în România pe grupe de mărfuri, în perioada 1996-2009, %

Cod S.A.	Denumirea grupei de mărfuri	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I.	Animale vii și produse animale	17,7	10,6	22,4	22,3	15,6	17,8	5,0
II.	Produse vegetale	1,8	2,8	3,4	3,3	22,3	11,6	19,3
III.	Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	0,1	0,2	0,8	0,0	4,7	2,4	20,1
IV.	Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun	53,8	64,1	47,0	34,8	15,4	13,0	8,3
V.	Produse minerale	0,0	0,1	0,1	0,2	0,8	1,6	1,1
VI.	Produse chimice	2,6	1,5	1,2	4,1	1,8	3,1	3,3
VII.	Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	1,8	0,4	0,5	0,7	0,7	1,4	1,0
VIII.	Piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea	0,5	0,6	5,8	12,8	12,2	11,9	8,8
IX.	Lemn și produse din lemn (exclusiv mobilier)	0,1	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,1
X.	Pastă de lemn; hârtie, carton și articole din acestea	1,4	1,2	1,5	1,8	2,4	3,6	3,4
XI.	Materiale textile și articole din acestea	6,1	6,4	3,5	2,2	3,2	10,3	7,3
XII.	Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	2,3	2,7
XIII.	Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare	3,2	2,6	2,3	5,2	10,0	9,7	10,4
XIV.	Perle naturale sau de cultură, pietre prețioase sau semiprețioase, metale prețioase, metale placate sau suflate cu metale prețioase și obiecte din acestea; bijuterii de fantezie; monede	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
XV.	Metale comune și articole din acestea	3,3	1,4	1,2	1,1	1,4	2,5	3,0

Cod S.A.	Denumirea grupei de mărfuri	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
XVI.	Mașini și aparate; echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reproduc sunetul și imaginile	6,1	5,7	7,4	7,5	6,8	5,1	2,9
XVII.	Mijloace și materiale de transport	0,9	1,3	2,5	2,1	1,3	2,3	0,7
XVIII.	Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasuri; instrumente muzicale; părți și accesorii ale acestora	0,3	0,7	0,2	0,1	0,1	0,3	0,2
XX.	Mărfuri și produse diverse	0,3	0,3	0,1	1,5	0,4	0,7	2,5
XXI.	Obiecte de artă, de colecție sau de antichitate	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

(continuare anexa 18)

Cod S.A.	Denumirea grupei de mărfuri	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I.	Animale vii și produse animale	1,0	2,3	3,1	3,2	0,0	0,0	0,0
II.	Produse vegetale	14,1	14,4	16,6	9,6	7,4	1,6	5,6
III.	Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	11,2	3,4	7,1	9,0	12,9	9,1	4,8
IV.	Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun	15,0	8,1	11,0	25,6	5,8	8,1	9,4
V.	Produse minerale	6,0	17,2	4,3	4,3	6,6	4,3	3,9
VI.	Produse chimice	3,6	3,2	3,4	1,9	1,1	0,7	1,0
VII.	Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	1,9	4,1	4,9	3,7	3,4	1,8	1,9
VIII.	Piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea	7,7	7,5	6,6	5,3	3,8	2,5	2,7
IX.	Lemn și produse din lemn (exclusiv mobilier)	0,0	0,9	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3
X.	Pastă de lemn; hârtie, carton și articole din acestea	4,1	2,6	2,3	3,2	4,1	2,1	1,4
XI.	Materiale textile și articole	10,0	13,5	14,4	13,1	15,7	14,4	11,1

Cod S.A.	Denumirea grupei de mărfuri	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	din acestea							
XII.	Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	2,8	3,1	4,0	3,6	10,1	8,5	4,0
XIII.	Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare	8,2	8,0	7,4	7,3	9,1	5,9	4,3
XIV.	Perle naturale sau de cultură, pietre prețioase sau semiprețioase, metale prețioase, metale placate sau suflate cu metale prețioase și obiecte din acestea; bijuterii de fantezie; monede	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
XV.	Metale comune și articole din acestea	6,8	3,7	3,7	2,5	3,9	5,0	2,0
XVI.	Mașini și aparate; echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile	5,9	4,0	6,7	2,2	9,0	29,6	41,6
XVII.	Mijloace și materiale de transport	0,3	0,7	0,1	0,1	0,4	0,6	0,5
XVIII.	Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasuri; instrumente muzicale; părți și accesorii ale acestora	0,1	0,4	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1
XX.	Mărfuri și produse diverse	1,2	2,8	3,8	4,8	6,4	5,4	5,6
XXI.	Obiecte de artă, de colecție sau de antichitate	0,00	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Sursa: Elaborat de autor după [70], [71], [137].

**Anexa 19. Structura importului Republicii Moldova din
România pe grupe de mărfuri, în perioada 1996-2009, %**

Cod S.A.	Denumirea grupei de mărfuri	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
	TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I.	Animale vii și produse animale	3,4	5,3	0,8	0,4	0,3	0,6	0,6
II.	Produse vegetale	1,8	2,6	0,8	2,3	2,5	2,5	2,5
III.	Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	1,2	0,8	0,5	0,3	0,4	0,8	1,0
IV.	Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun	7,4	13,9	10,6	4,8	3,7	7,4	14,3
V.	Produse minerale	24,1	36,3	55,9	63,3	68,1	42,7	31,4
VI.	Produse chimice	10,4	12,2	7,8	5,3	4,1	6,1	7,2
VII.	Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	6,9	2,9	1,7	2,2	2,4	6,0	10,2
VIII.	Piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea	0,4	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2
IX.	Lemn și produse din lemn (exclusiv mobilier)	0,5	0,9	1,0	0,6	0,5	0,5	0,7
X.	Pastă de lemn; hârtie, carton și articole din acestea	8,2	3,3	3,4	4,8	6,9	10,0	9,7
XI.	Materiale textile și articole din ele	10,2	4,6	3,4	2,8	2,1	5,7	3,7
XII.	Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	1,0	0,7	0,1	0,1	0,2	0,9	298,7
XIII.	Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare	7,1	5,2	6,0	3,0	2,9	5,4	4,6
XIV.	Perle naturale sau de cultură, pietre prețioase sau semiprețioase, metale prețioase, metale placate sau suflate cu metale prețioase și obiecte din acestea; bijuterii de fantezie; monede	0,0	-	0,1	0,1	0,2	0,0	-
XV.	Metale comune și articole din acestea	4,0	3,2	2,0	4,5	2,0	3,1	3,5
XVI.	Mașini și aparate; echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reprodus sunetul și imaginile	9,5	4,3	3,6	2,6	2,2	5,6	5,6
XVII.	Mijloace și materiale de transport	0,8	0,5	0,3	0,1	0,1	0,0	0,2
XVIII.	Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasuri; instrumente muzicale; părți și accesorii ale acestora	0,2	0,4	0,2	0,7	0,3	0,4	0,4
XX.	Mărfuri și produse diverse	2,9	2,6	1,7	2,0	1,1	2,0	2,6
XXI.	Obiecte de artă, de colecție sau de antichitate	0,0	0,0	-	0,0	0,0	0,0	0,0

(continuare anexa 19)

Cod S.A.	Denumirea grupei de mărfuri	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I.	Animale vii și produse animale	0,2	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,7
II.	Produse vegetale	2,7	1,2	0,5	0,5	1,0	0,8	1,3
III.	Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	1,4	1,0	0,7	0,5	0,2	0,2	0,1
IV.	Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun	12,7	9,2	6,1	5,4	4,2	4,3	5,6
V.	Produse minerale	26,6	35,0	47,7	50,0	47,9	52,1	51,7
VI.	Produse chimice	7,4	5,0	4,9	4,6	4,5	4,3	8,2
VII.	Materiale plastice, cauciuc și articole din acestea	10,5	10,6	8,9	7,7	7,8	6,2	5,5
VIII.	Piei brute, piei tăbăcite; blănuri și produse din acestea	0,1	0,2	0,4	0,4	0,4	0,2	0,1
IX.	Lemn și produse din lemn (exclusiv mobilier)	2,0	2,8	1,6	2,1	80,9	1,5	2,2
X.	Pastă de lemn; hârtie, carton și articole din acestea	7,3	4,7	3,8	2,2	1,9	1,6	2,3
XI.	Materiale textile și articole din ele	4,2	7,8	6,7	4,2	4,2	4,6	4,3
XII.	Încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare	2,5	1,8	1,1	1,1	1,0	0,7	0,5
XIII.	Articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare	9,8	6,3	2,3	2,0	1,3	1,6	1,6
XIV.	Perle naturale sau de cultură, pietre prețioase sau semiprețioase, metale prețioase, metale placate sau suflate cu metale prețioase și obiecte din acestea; bijuterii de fantezie; monede	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0
XV.	Metale comune și articole din acestea	3,4	4,7	5,0	6,1	5,5	6,3	3,9
XVI.	Mașini și aparate; echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reproduș sunetul și imaginile	5,8	4,8	3,8	4,9	8,2	5,9	5,1
XVII.	Mijloace și materiale de transport	0,3	0,2	1,1	1,9	2,2	2,2	1,2
XVIII.	Instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale; ceasuri; instrumente muzicale; părți și accesorii ale acestora	0,5	0,4	0,4	0,1	0,7	0,4	0,2
XX.	Mărfuri și produse diverse	2,4	4,0	4,9	6,1	7,0	6,5	5,3
XXI.	Obiecte de artă, de colecție sau de antichitate	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0

Sursa: Elaborat de autor după [70], [71], [137].

Anexa 20. Clasamentul primelor 50 de întreprinderi mixte moldo-române cu activitate pe teritoriul Republicii Moldova în funcție de veniturile din vânzări, în perioada 2004-2008

Nr.	Denumirea întreprinderii, 2008	Data înregistrării	CFOJ ⁵²	CFP ⁵³	Gen de activitate, CAEN
1	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „ORANGE MOLDOVA” SA	18.03.1998	510 ⁵⁴	28 ⁵⁵	Transporturi și comunicații
2	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „PETROM-MOLDOVA” SA (ROMÂNIA)	16.10.1998	510	26 ⁵⁶	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
3	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ MOLDO-ROMÂNĂ „DITA ESTFARM” SRL	29.06.1995	530 ⁵⁷	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
4	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „TRANSTERMINAL-S” S.R.L	01.12.2006	530	28	Transporturi și comunicații
5	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „TRIGOR AVD” SRL	15.08.2001	530	24 ⁵⁸	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
6	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „MOLDROMUKRTRANS” SRL	30.05.1995	530	28	Transporturi și comunicații
7	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „ROMSTAL TRADE” SRL	13.03.2003	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
8	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „CONSTRUCT-ARABESQUE” SRL	31.05.2005	530	24	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
9	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „TEHNORUT” SRL	07.03.1995	530	28	Construcții
10	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „TRANSLOGISTIC” SRL	24.11.1999	530	28	Transporturi și comunicații
11	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „FARMACIA FAMILIEI” SRL	19.04.2005	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale

⁵² CFOJ – Clasicatorul formelor organizatorico-juridice ale agenților economici din Republica Moldova cu coduri de identificare a formelor organizatorico-juridice ale agenților economici.

⁵³ CFP – Clasicatorul formelor de proprietate din Republica Moldova cu coduri de identificare a formelor de proprietate.

⁵⁴ 510 – Societăți pe acțiuni de tip închis.

⁵⁵ 28 – Proprietatea întreprinderilor mixte.

⁵⁶ 26 – Proprietatea străină mixtă.

⁵⁷ 530 – Societăți cu răspundere limitată.

⁵⁸ 24 – Proprietatea cetățenilor străini, a persoanelor juridice și a persoanelor fără cetățenie.

Nr.	Denumirea întreprinderii, 2008	Data înregistrării	CFO ⁵²	CFP ⁵³	Gen de activitate, CAEN
12	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „TOP LEASING” SRL	13.10.2006	530	24	Activități financiare
13	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „ITEX-GROUP” SRL	28.02.2002	530	24	Industria prelucrătoare
14	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „MOLDINTERGAZ” SRL	19.09.2001	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
15	SOCIETATEA COMERCIALĂ „CAVIO” SRL	15.10.2003	530	16 ⁵⁹	Industria prelucrătoare
16	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „VINIA TRAIAN”	11.05.2001	520 ⁶⁰	28	Industria prelucrătoare
17	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „PURATOS-MOLD” SRL	20.03.2002	530	28	Industria prelucrătoare
18	SOCIETATEA COMERCIALĂ „IMUNOTEHNOMED” SRL	20.02.1995	530	16	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
19	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ SOCIETATEA DE DISTRIBUȚIE A CĂRȚII „PRO-NOI” SRL	03.11.1999	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
20	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „VINĂRIA PURCARI” SRL	25.06.2003	530	28	Industria prelucrătoare
21	SOCIETATEA CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ „TARGET ADVERTISING”	18.03.2005	530	16	Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor
22	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „MENATWORK PM” SRL	05.02.2004	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
23	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN/ROMÂNIA/„EUROPEAN DRINKS IMPORT-EXPORT” SA	12.03.1996	510	24	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
24	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „STELORIAN-IMPEX” SRL	01.04.2005	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
25	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „EUROFOAM-M” SRL	24.10.2005	530	28	Industria prelucrătoare
26	FILIALA SOCIETĂȚII COMERCIALE ROMÂNE „CRISTINA MOLD-ROM SIMPEX” SRL	31.01.1996	996 ⁶¹	24	Industria prelucrătoare
27	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „STAL-PETROL” SRL	12.10.2001	530	24	Industria prelucrătoare

⁵⁹ 16 – Proprietate colectivă.

⁶⁰ 520 – Societăți pe acțiuni de tip deschis.

⁶¹ 996 – Filialele întreprinderilor nerezidente străine.

Nr.	Denumirea întreprinderii, 2008	Data înregistrării	CFO ⁵²	CFP ⁵³	Gen de activitate, CAEN
28	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „TOTAL LEASING” SA	29.08.2006	510	26	Activități financiare
29	SUCURSALA DIN MOLDOVA A COMPANIEI „PRICEWATERHOUSECOOPERS AUDIT” SRL	29.01.1998	530	24	Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor
30	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „TEGOLA ROOFING” SRL	29.09.2005	530	24	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
31	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „VITEZA CEAPCHIN” SRL	15.02.1999	530	28	Industria prelucrătoare
32	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „SPECTRA & CO” SRL	06.06.2007	530	26	Construcții
33	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „PARAMEDIA” SRL	17.03.2006	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
34	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „CALZATURE & PELLETTERIE LEONARDO” SRL	24.08.2007	530	24	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
35	FILIALA DIN REPUBLICA MOLDOVA A SOCIETĂȚII COMERCIALE „TEBA INDUSTRIES” SA	24.08.2000	996	24	Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor
36	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „NITECH” SRL	19.05.2006	530	24	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
37	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „CBS MOTORS” SRL	22.03.2007	530	24	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
38	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ MOLDO-ROMÂNĂ „MEDIAPRO” SRL	10.04.1997	530	28	Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor
39	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „PALPLAST” SRL	27.01.2005	530	28	Industria prelucrătoare
40	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „HYDROSYSTEMS ML” SRL	24.10.2006	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
41	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „UNITED ELECTRIC INDUSTRY” SRL	13.08.2004	530	24	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
42	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „PRODECO-EXIM” SRL	19.03.2001	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
43	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „MOLD-PLASTCHIM” SRL (MOLDOVA-ROMÂNIA)	13.05.1999	530	28	Industria prelucrătoare

Nr.	Denumirea întreprinderii, 2008	Data înregistrării	CFO ⁵²	CFP ⁵³	Gen de activitate, CAEN
44	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „GREEN HILLS MARKET” SRL	20.06.1996	530	24	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
45	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „ROMCY-TEX” SRL	19.10.2006	530	24	Industria prelucrătoare
46	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „BIHORE” SRL	30.03.2007	530	24	Industria prelucrătoare
47	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „OCEAN FISH COMPANY” SRL	14.05.2008	530	24	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale
48	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „IMSAT CIM” SRL	28.09.2005	530	24	Construcții
49	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ MOLDO-ROMANE „BALCANTIR” SRL	10.03.1995	530	28	Transporturi și comunicații
50	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „CALZEMIO” SRL	12.07.2007	530	28	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale

(continuare anexa 20)

Nr.	Denumirea întreprinderii, 2008	Investiții străine directe din România în capitalul social al întreprinderii, mii MDL					Venituri din vânzări, 2008, mil. MDL	Nr. medii de salariați, 2008
		2004	2005	2006	2007	2008		
1	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „ORANGE MOLDOVA” SA	8.848,1	8.848,1	8.848,1	7.778,6	7.778,6	2.035,0	500
2	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „PETROM-MOLDOVA” SA (ROMÂNIA)	31.121,9	31.097,0	31.097,0	31.097,0	31.097,0	1.745,3	1.106
3	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ MOLDO-ROMÂNĂ „DITA ESTFARM” SRL	3.331,5	8.913,7	13.214,3	0,0	0,0	463,3	144
4	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „TRANSTERMINAL-S” S.R.L.	0,0	0,0	0,0	1.483,4	1.483,4	290,0	5
5	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „TRIGOR AVD” SRL	5,4	200,0	50,0	1.200,0	1.200,0	242,0	193
6	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „MOLDROMUKRTRANS” SRL	22,9	22,9	22,9	22,9	1.300,0	213,0	38
7	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „ROMSTAL TRADE” SRL	8.157,9	8.157,9	8.157,9	8.157,9	8.157,9	205,1	182
8	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „CONSTRUCT-ARABESQUE” SRL	0,0	8.521,9	2.306,0	8.521,9	8.521,9	175,2	78
9	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „TEHNORUT” SRL	0,0	0,0	0,0	8.770,1	8.770,1	135,1	151

Nr.	Denumirea întreprinderii, 2008	Investiții străine directe din România în capitalul social al întreprinderii, mii MDL					Venituri din vânzări, 2008, mil. MDL	Nr. mediu de salariați, 2008
		2004	2005	2006	2007	2008		
10	ÎNTRERINDERE MIXTĂ „TRANSLLOGISTIC” SRL	745,2	745,2	745,2	745,2	745,2	125,7	39
11	ÎNTRERINDERE MIXTĂ „FARMACIA FAMILIEI” SRL	0,0	922,7	522,7	922,7	5.922,7	95,4	212
12	ÎNTRERINDERE CU CAPITAL STRĂIN „TOP LEASING” SRL	0,0	3.995,0	0,0	16.998,2	18.277,6	77,0	10
13	ÎNTRERINDERE CU CAPITAL STRĂIN „ITEX-GROUP” SRL	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	55,2	1.268
14	ÎNTRERINDERE MIXTĂ „MOLDINTERGAZ” SRL	0,0	0,0	0,0	150,0	150,0	54,3	69
15	SOCIETATEA COMERCIALĂ „CAVIO” SRL	2,7	456,4	456,4	0,0	0,0	51,9	111
16	ÎNTRERINDERE MIXTĂ „VINIA TRAIAN”	0,0	0,0	0,0	0,0	85,0	51,8	143
17	ÎNTRERINDERE MIXTĂ „PURATOS-MOLD” SRL	4.063,1	4.063,1	4.063,1	4.063,1	4.063,1	45,2	31
18	SOCIETATEA COMERCIALĂ „IMUNOTEHNO MED” SRL	4,7	4,7	4,7	0,0	0,0	43,6	15
19	ÎNTRERINDERE MIXTĂ SOCIETATEA DE DISTRIBUȚIE A CĂRȚII „PRO-NOI” SRL	0,0	4.604,7	4.604,7	0,0	0,0	31,9	83
20	ÎNTRERINDERE MIXTĂ „VINĂRIA PURCARI” SRL	0,0	0,0	0,0	37.395,7	0,0	30,5	147
21	SOCIETATEA CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ „TARGET ADVERTISING”	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	29,0	19
22	ÎNTRERINDERE MIXTĂ „MENATWORK PM” SRL	136,0	136,0	136,0	136,0	136,0	28,8	11
23	ÎNTRERINDERE CU CAPITAL STRĂIN/ROMÂNIA/„EUROPEAN DRINKS IMPORT-EXPORT” SA	1.158,5	1.158,5	1.158,5	1.158,5	1.158,5	27,6	81
24	ÎNTRERINDERE MIXTĂ „STELORIAN-IMPEX” SRL	0,0	2,4	2,4	2,4	2,4	24,0	1
25	ÎNTRERINDERE MIXTĂ „EUROFOAM-M” SRL	0,0	75,4	75,4	10.378,9	10.378,9	23,5	57
26	FILIALA SOCIETĂȚII COMERCIALE ROMÂNE „CRISTINA MOLD-ROM SIMPEX” SRL	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	23,2	205
27	ÎNTRERINDERE CU CAPITAL STRĂIN „STAL-PETROL” SRL	0,0	0,0	0,0	19.844,8	19.844,8	23,1	11
28	ÎNTRERINDERE CU CAPITAL STRĂIN „TOTAL LEASING” SA	0,0	85,3	0,0	84,3	0,0	21,1	15

Nr.	Denumirea întreprinderii, 2008	Investiții străine directe din România în capitalul social al întreprinderii, mii MDL					Venituri din vânzări, 2008, mil. MDL	Nr. medii de salariați, 2008
		2004	2005	2006	2007	2008		
29	SUCURSALA DIN MOLDOVA A COMPANIEI „PRICEWATERHOUSECOOPERS AUDIT” SRL	47,1	47,2	47,2	47,2	47,2	20,6	46
30	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „TEGOLA ROOFING” SRL	0,0	5,4	5,4	5,4	5,4	20,2	8
31	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „VITEZA CEAPCHIN” SRL	0,0	4.703,3	3.271,7	4.703,3	6.526,0	18,4	89
32	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „SPECTRA & CO” SRL	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1	18,2	26
33	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „PARAMEDIA” S.R.L	0,0	5,1	0,0	5,1	5,1	17,4	7
34	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „CALZATURE & PELLETTERIE LEONARDO” SRL	0,0	0,0	0,0	162,1	2.559,3	16,5	63
35	FILIALA DIN REPUBLICA MOLDOVA A SOCIETĂȚII COMERCIALE „TEBA INDUSTRIES” SA	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	15,9	65
36	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „NITECH” SRL	0,0	16,7	0,0	16,7	16,7	15,7	10
37	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „CBS MOTORS” SRL	0,0	0,0	0,0	83,9	83,9	15,6	10
38	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ MOLDO-ROMÂNĂ „MEDIAPRO” SRL	3.508,7	1.007,2	1.007,2	1.007,2	1.007,2	14,7	68
39	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „PALPLAST” SRL	0,0	3.022,2	3.022,2	3.015,2	3.015,2	14,2	21
40	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „HYDROSYSTEMS ML” SRL	0,0	5,4	0,0	0,3	0,3	14,0	10
41	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „UNITED ELECTRIC INDUSTRY” SRL	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	13,9	3
42	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „PRODECO-EXIM” SRL	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	13,2	5
43	ÎNTEPRINDEREA MIXTĂ „MOLD-PLASTCHIM” SRL (MOLDOVA-ROMÂNIA)	657,6	657,6	657,6	657,6	657,6	13,2	37
44	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „GREEN HILLS MARKET” SRL	2.566,4	13.909,4	12.443,3	13.909,4	13.909,4	13,1	24
45	ÎNTEPRINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „ROMCY-TEX” SRL	0,0	5,4	0,0	1.137,4	1.137,4	12,5	138

Nr.	Denumirea întreprinderii, 2008	Investiții străine directe din România în capitalul social al întreprinderii, mii MDL					Venituri din vânzări, 2008, mil. MDL	Nr. mediu de salariați, 2008
		2004	2005	2006	2007	2008		
46	ÎNTRERINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „BIHORE” SRL	0,0	0,0	0,0	5.022,2	5.022,2	12,1	174
47	ÎNTRERINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „OCEAN FISH COMPANY” SRL	0,0	0,0	0,0	0,0	5,4	11,8	2
48	ÎNTRERINDEREA CU CAPITAL STRĂIN „IMSAT CIM” SRL	0,0	5,5	5,5	5,5	5,5	11,4	47
49	ÎNTRERINDEREA MIXTĂ MOLDO-ROMANE „BALCANTIR” SRL	1.109,4	1.109,4	1.109,4	1.109,4	1.109,4	11,3	37
50	ÎNTRERINDEREA MIXTĂ „CALZEMIO” SRL	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	11,2	17

Anexa 21. Balanța de plăți a Republicii Moldova cu România pe perioada 1996-2010, mil. dolari SUA

Nr.		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
I.	Contul curent	-233	-58,75	-70,56	-53,13	-94,80	-77,18	-63,00	-64,99
1	Bunuri	-3,71	-51,99	-61,12	-50,07	-97,58	-79,86	-67,57	-72,20
2	Servicii	-2,56	-7,78	-11,54	-11,32	-7,55	-3,55	-2,36	-0,19
3	Venituri	1,81	0,91	0,73	-0,30	-0,83	-1,66	0,71	0,53
4	Transferuri curente	2,13	0,11	1,37	8,56	11,16	7,89	6,22	6,87
II.	Contul de capital și financiar	3,39	-5,11	5,56	5,24	7,32	3,59	3,17	7,48
A.	Contul de capital	-0,01	-	0,18	-	-0,04	-0,03	0,03	0,14
5	Transferuri de capital	-0,01	-	0,18	-	-0,04	-0,03	0,03	0,14
B.	Contul financiar	3,40	-5,11	5,38	5,24	7,36	3,62	3,14	7,34
6	Investiții directe, din care	0,03	0,47	8,30	2,43	10,10	4,10	4,30	4,92
a.	-peste hotare	-	-	-0,10	-0,02	-0,01	-	-0,02	-0,01
b.	-în economia națională	0,03	0,47	8,40	2,45	10,11	4,10	4,32	4,93
7	Investiții de portofoliu	-	-	-	0,20	0,38	-	-	-
8	Alte investiții	3,37	-5,58	-2,92	2,61	-3,12	-0,48	-1,16	2,42
III.	Erori și omisiuni	-1,06	63,86	65,00	47,89	87,48	73,59	59,83	57,51

(continuare anexa 21)

Nr.		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 6 luni
I.	Contul curent	-119,27	-239,10	-304,00	-446,50	-522,23	-301,57	-166,41
1	Bunuri	-130,80	-250,50	-319,83	-443,27	-522,86	-295,08	-170,42
2	Servicii	-1,44	-1,87	-2,69	-12,18	-11,29	-24,21	0,09
3	Venituri	1,86	-0,42	-2,05	-10,24	-11,52	-11,49	-6,49
4	Transferuri curente	11,11	13,69	20,57	19,19	23,44	29,21	10,41
II.	Contul de capital și financiar	0,42	3,69	-0,76	50,30	92,20	64,72	26,60
A.	Contul de capital	0,14	0,23	0,28	0,44	0,83	0,56	0,34
5	Transferuri de capital	0,14	0,23	0,28	0,44	0,83	0,56	0,34
B.	Contul financiar	0,28	3,46	-1,04	49,86	91,37	64,16	26,26
6	Investiții directe, din care	10,92	1,50	1,67	30,48	42,07	32,31	13,36
a.	-peste hotare	-	-0,17	-	-2,79	-7,13	0,01	-0,20
b.	-în economia națională	10,92	1,67	1,67	33,27	49,20	32,30	13,56
7	Investiții de portofoliu	0,56	-	-	0,03	-0,28	-	-
8	Alte investiții	-11,20	1,96	-2,71	19,35	49,58	31,85	12,95
III.	Erori și omisiuni	118,85	235,41	304,76	396,20	430,03	236,85	139,81

Sursa: Elaborat de autor după [140].

Anexa 22. Programul de Vecinătate România-Republica Moldova, 2004-2006

PHARE CBC 2004

Prioritatea 1. Dezvoltarea economică și socială

Titlu proiect	Muzeul satului - gospodărie tradițională	Reabilitare DJ 242E Oancea-Roșcani, comuna Oancea, județul Galați
Beneficiar/ Parteneri	Consiliul Județului Galați/Muzeul Cahul, Republica Moldova, Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați	Consiliul Județului Galați/Consiliul Raional Cahul, Republica Moldova
Obiective/ Rezultate	Dezvoltarea turismului cultural în regiunea de graniță Galați-Cahul/înființarea unui Muzeu etno-cultural în zona de agrement Pădurea Gârboavele, format din patru gospodării tradiționale (trei gospodării din zona Moldova și o gospodărie din zona Cahul, Republica Moldova) împreună cu anexele aferente (coșar, beci, grajd, magazie, cuptor de pâine etc.) și dotarea acestor căsuțe cu obiecte tradiționale: război de țesut rogojini, roata olarului, căruță, pat tradițional, masă tradițională, scaun tradițional, laviță, blidar, oale, covor, prosoape, levicere, icoane, păiere, sănii, lăzi pentru zestre, dulapuri, frontoane, lămpi de gaz, așternuturi. <i>Proiect implementat în perioada 30.11.2006-30.11.2008.</i>	Îmbunătățirea coerenței infrastructurii locale de transport și a nivelului de accesibilitate al punctului de trecere al frontierei Cahul-Oancea prin reabilitarea sectorului de drum Km 10+900 – 15+300 al DJ 242 E Oancea-Roșcani, județul Galați/4,4 km de drum reabilitat: DJ 242 E, secțiunea km 10+900 – 15+300, patru panouri amplasare permanentă, 100 de afișe, 500 de pliante, două bannere exterioare; 50 de mape de prezentare a proiectului, două conferințe de presă, un comunicat de presă, două prezentări de proiect, o strategie de comunicare și promovare a rezultatelor proiectului, o conferință „Un drum spre Europa”, 125 de participanți la evenimentele organizate în cadrul proiectului, 50 de DVD-uri inscripționate cu materialele de informare și promovare realizate în cadrul proiectului, 100 de pachete informative pentru conferința „Un drum spre Europa”, un protocol de colaborare asumat prin semnătura de către participanții la conferința „Un drum spre Europa”. <i>Proiect implementat în perioada 01.12.2006-30.11.2008.</i>
Valoare totală, euro	Buget total: 340.000 Grant: 300.000 Cofinanțare: 40.000	Buget total: 372.550 Grant: 335.295 Cofinanțare: 37.255

PHARE CBC 2005

Prioritatea 1. Dezvoltare economică și socială

Titlu proiect	Centru transfrontalier de protecția mediului, comuna Vlădești, județul Galați	Centru integrat de promovare și dezvoltare economică transfrontalieră
Beneficiar/ Parteneri	Consiliul Județului Galați/ Consiliul Raional Cahul, Info-Media Centru Cahul	Consiliul Județului Galați/Agenția pentru Cooperare Transfrontalieră și Integrare Europeană Cahul
Obiective/ Rezultate	<p>Îmbunătățirea managementului comun și a infrastructurii de susținere privind protecția transfrontalieră a mediului la granița dintre România și Republica Moldova/un Centru transfrontalier de protecție a mediului dotat la standarde internaționale, echipamentele și dotările din cadrul proiectului, patru seminare de informare tematică pe probleme de protecție a mediului și patru vizite de lucru, 800 de pliante de promovare a activităților proiectului, 200 de materiale informative privind legislația aferentă protecției biodiversității și măsuri de protejare și conservare a florei și faunei riverane, două comunicate de presă, un panou de vizibilitate, o placă cu amplasare permanentă, un banner, două conferințe de presă realizate în conformitate cu regulile Manualului de identitate vizuală al Comisiei Europene, un plan de măsuri comune de protecție a mediului și prevenire a poluării, un raport de audit, rapoarte de evaluare intermediare și raport final ale echipei de proiect, un parteneriat eficient cu autoritățile publice locale riverane râului Prut, în vederea îmbunătățirii cooperării sociale și economice transfrontaliere</p> <p><i>Proiect implementat în perioada 01.12. 2007-30.08.2009.</i></p>	<p>Îmbunătățirea infrastructurii transfrontaliere regionale de afaceri și a nivelului de accesibilitate la un pachet integrat de servicii destinat prestatorilor și beneficiarilor de activități economice din România și Republica Moldova prin construcția și funcționarea Centrului Integrat de Promovare și Dezvoltare Economică Transfrontalieră în municipiul Galați/un Centru Integrat de Promovare și Dezvoltare Economică Transfrontalieră, 50 de firme asistate/an, zece manifestări (conferințe, seminare, cursuri) organizate de Centru/an, patru locuri de muncă permanente nou create pentru personalul angajat al Centrului, 1.000 de afișe, 5.000 de pliante, cinci bannere, un totem, un panou de afișaj cu amplasare permanentă, comunicate de presă, o pagină web a Centrului Integrat de Promovare și Dezvoltare Economică Transfrontalieră, o conferință „Dezvoltarea economică durabilă în zona Dunării de Jos”, un protocol de colaborare semnat de participanții la conferința „Dezvoltarea economică durabilă în zona Dunării de Jos”, un studiu comparativ al economiei locale Galați-Cahul, o vizită de studiu de cinci zile a celor patru persoane ce activează în cadrul Centrului și în cadrul Consiliului Județului Galați în structuri similare din raionul Cahul, Republica Moldova, un studiu sociologic de evaluare a nevoilor agenților economici din zona vizată, instrumente de promovare a economiei locale Galați-Cahul: 4.000 de broșuri, 5.000 de pliante cu descrierea oportunităților economice locale, 25 de locuri de muncă temporare create pentru execuția lucrărilor de investiții propuse, 864 m²</p>

Titlu proiect	Centru transfrontalier de protecția mediului, comuna Vlădești, județul Galați	Centru integrat de promovare și dezvoltare economică transfrontalieră
		suprafață ocupată (închiriată) din totalul construit pentru spații de întruniri și cazare ce vor fi destinate agenților economici, rata anuală de utilizare a spațiilor aferente de întruniri și cazare este de 40%. <i>Proiect implementat în perioada 01.12.2007-31.08.2009</i>
Valoare totală, euro	Buget total: 368.970 Grant: 332.000 Cofinanțare 36.970	Buget total: 474.999,55 Grant: 419.999,55 Cofinanțare: 55.000

Prioritatea 2. Acțiunea „people to people” FCPM

Titlu proiect	Sănătate fără frontiere	Tradiții și obiceiuri pe ambele maluri ale Prutului Inferior
Beneficiar/Parteneri	Spitalul de Boli Infecțioase „Sf. Cuvioasa Parascheva” Galați/Consiliul Județului Galați, Instituția Medico-Sanitară Publică „Spitalul Raional Cahul”	Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați/Secția Raională de Cultură Cahul, Republica Moldova
Obiective/Rezultate	Crearea și dezvoltarea cadrului de colaborare între unitățile medico-sanitare din județul Galați și raionul Cahul, Republica Moldova, prin implementarea unui sistem integrat de management al Spitalului de Boli Infecțioase „Sf. Cuvioasa Parascheva”/asigurarea unui management eficient al datelor privind pacienții și serviciile intraspitalicești furnizate acestora, controlul strict asupra resurselor unității spitalicești: stocuri, consumuri, previziuni asupra acestora, informatizarea activităților medicale, ca și a celor administrative în scopul reducerii birocrăției și a intervențiilor intermediare în operațiunile rutiniere, reducerea drastică a erorilor umane și furnizarea în timp real a informațiilor specifice, beneficiul unor schimburi eficiente de informații medicale sau administrative cu alte rețele informatice spitalicești <i>Proiect implementat în perioada 01.12.2007 – 30.11.2008.</i>	<i>Proiect implementat în perioada 01.12.2007-30.11.2008</i>
Valoare totală, euro	Buget total: 58.300 Grant: 48.300 Cofinanțare: 10.000	Buget total: 54.660 Grant: 49.160 Cofinanțare: 5.500

PHARE CBC 2006

Prioritatea 1. Dezvoltare Economică și Socială

Titlu proiect	Complexul Muzeal de Științele Naturii Galați - obiectiv turistic transfrontalier	Reabilitare DJ 242 E Oancea- Roșcani, km 0+000 - 10+950
Beneficiar/ Parteneri	Consiliul Județului Galați/Complexul Muzeal de Științele Naturii din Galați și Infomedia Centru Cahul din Republica Moldova	Consiliul Județului Galați/ Consiliul Raional Cahul, Republica Moldova
Obiective/ Rezultate	Dezvoltarea turismului educațional transfrontalier la granița dintre România și Republica Moldova/două conferințe de presă organizate pentru lansarea și închiderea oficială a proiectului, conform Manualului de identitate vizuală, două comunicate de presă ce se vor publica în mass-media, un panou pentru afișare temporară, două plăci pentru amplasare permanentă, 150 de afișe de prezentare, 100 de pliante de prezentare, 100 de autocolante, o conferință științifică organizată la Cahul, Republica Moldova, cu tema „Educația prin astronomie – componentă principală a educației muzeale”, un work-shop având ca temă „Instrumentele optice folosite pentru dezvoltarea și promovarea astronomiei”, organizat în sala de proiecție a Planetariului, ca și la Observatorul Astronomic din cadrul Complexului Muzeal de Științele Naturii din Galați, un raport de audit tehnic și financiar, un proiector digital performant și un ecran de proiecție compatibil, număr de locuri de muncă permanente și temporare create în faza de operare: două persoane (un muzeograf și un operator imagine-sunet) angajate în cadrul Complexului Muzeal de Științele Naturii Galați, două persoane angajate permanent după finalizarea sistemului de irigare, patru persoane instruite în faza de operare: două persoane (un muzeograf și un operator de imagine) din structura actuală de personal și două persoane (un muzeograf și un operator de imagine) angajate ulterior achiziției de echipamente, echipamentele optice necesare Observatorului Astronomic, număr de locuri de muncă permanente și temporare create în faza de operare: două persoane (un muzeograf și un operator imagine-sunet) angajate în cadrul Complexului Muzeal de Științele Naturii Galați, un sistem de irigare a suprafeței aferente spațiilor verzi din incinta Grădinii Botanice, format din captare de apă subterană, înmagazinare,	Îmbunătățirea coerenței infrastructurii locale de transport și a nivelului de accesibilitate a punctului de trecere a frontierei Cahul-Oancea prin reabilitarea sectorului de drum 0+000-10+950 al DJ 242 E Oancea-Roșcani, județul Galați/ 10,95 km drum reabilitat: DJ 242 E, secțiunea km 0+000-10+950, șase panouri cu amplasare permanentă, 100 de afișe, 500 de pliante, 50 de mape de prezentare a proiectului, două comunicate de presă, prezentări ale proiectului, o conferință „Proiecte de dezvoltare locală pentru viitor”, 50 de participanți la evenimentele organizate în cadrul proiectului, 100 de pachete informative cu conferința „Proiecte de dezvoltare locală pentru viitor”, un protocol de colaborare privind realizarea unui portofoliu de proiecte de către participanții la conferința „Proiecte de dezvoltare locală pentru viitor” <i>Proiect implementat în perioada 05.09.2008-30.11.2009.</i>

Titlu proiect	Complexul Muzeal de Științele Naturii Galați - obiectiv turistic transfrontalier	Reabilitare DJ 242 E Oancea- Roșcani, km 0+000 - 10+950
	stație de pompare, rețea de aducțiune a apei, rețea de distribuție a apei, bransament electric. <i>Proiect implementat în perioada 05.09.2008-30.11.2009.</i>	
Valoare totală, euro	Buget total: 503.028,2 Grant: 445.903 Cofinanțare 57.125,15	Buget total: 610.681,51 Grant: 500.000 Cofinanțare: 110.681,51

Prioritatea 2. Acțiunea „people to people”

Titlu proiect	Cooperare transfrontalieră și bună vecinătate la Dunărea de Jos
Beneficiar/Parteneri	Consiliul Județului Galați/Consiliul Raional Cahul
Obiective/Rezultate	Promovarea, în rândul actorilor locali din județul Galați, România, și din raionul Cahul, Republica Moldova, atât a conceptului de cooperare transfrontalieră, cât și a cunoștințelor teoretice și practice ce stau la baza derulării activităților în cadrul parteneriatelor transfrontaliere/schimb de experiență la nivelul specialiștilor din județul Galați și raionul Cahul, acțiuni de cooperare transfrontalieră, prin organizarea unor cursuri, stagii practice, conferințe și manifestări culturale, conturarea de noi abordări a cooperării interregionale transfrontaliere ce vor susține promovarea intereselor locale și regionale, creșterea implicării factorilor de decizie de la nivel local în soluționarea problemelor specifice cooperării transfrontaliere <i>Proiect implementat în perioada 11.09.2008-10.09.2009.</i>
Valoare totală, euro	Buget total: 54.990 Grant: 49.490 Cofinanțare: 5.500

Sursa: Elaborat de autor după [145].

**Anexa 23. Programele de cooperare
cu finanțare europeană 2007-2013
în cadrul parteneriatului România-Republica Moldova**

Denumirea programului	Programul de cooperare transfrontalieră România-Ucraina-Moldova 2007-2013	Programul de cooperare pentru Bazinul Mării Negre 2007-2013	Programul de cooperare transnațională pentru sud-estul Europei
Aria de cooperare	Județele Botoșani, Galați, Iași, Suceava, Tulcea și Vaslui din România, regiunile Odessa și Cernăuți din Ucraina și întreg teritoriul Republicii Moldova	Regiunea Sud-Est a României; Severoiztochen, Yugoiztochen din Bulgaria; Kentriki Makedonia, Anatoliki Makedonia Thraki din Grecia; Istanbul, Tekirda, Kocaeli, Zonguldak, Kastamonu, Samsun, Trabzon din Turcia; Rostov Regiune, Krasnodar Krai, Republica Adygea din Rusia; Odesa, Mykolaiv, Kherson, Sevastopol, Zaporoshye și Donetsk Regiune, Republica Crimeea, Sevastopol din Ucraina; și întreaga suprafață a Republicii Moldova, Georgiei, Armeniei și Azerbaijanului	Trei state membre vechi: Austria, Grecia și Italia (Regiunile: Lombardia, Bolzano/Bozen, Trento, Veneto, Friuli-Venezia-Giulia, Emilia Romagna, Umbria, Marche, Abruzzo, Molise, Puglia, Basilicata); cinci state membre noi: Bulgaria, Ungaria, România, Slovenia, Slovacia; un stat candidat: Croația; un stat cu statut de candidat cu care nu au fost demarate negocierile: Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei; patru state potențial candidate: Albania, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru și Serbia; două state cu care UE are relații speciale: Republica Moldova și Ucraina (Regiunile: Cernăuți, Ivano-Frankivisk, Transcarpatică, Odessa)
Obiectiv global	Stimularea potențialului de dezvoltare al zonei de frontieră, prin favorizarea contactelor între parteneri de pe ambele părți ale graniței, în scopul îmbunătățirii situației economico-sociale și a mediului înconjurător	Sprijinirea dezvoltării economice și sociale susținute în regiunile din bazinul Mării Negre, bazată pe parteneriate regionale solide și strânsă cooperare	Crearea de parteneriate transnaționale în domenii de importanță strategică în scopul îmbunătățirii procesului de integrare teritorială, economică și socială și al sprijinirii coeziunii, stabilității și competitivității
Buget total	126 mil. EURENPI și 11,4 mil. euro cofinanțare națională – total 137,4 mil. euro	17,035 mil. EURENPI și 1,557 mil. euro cofinanțare națională – total 18,862 mil. euro	206,691645 mil. FEDR și 38,420329 mil. euro cofinanțare națională – total 245,11197 mil. euro
Priorități și măsuri	Îmbunătățirea productivității și competitivității în zonele urbane și rurale; inițiative de coo-	Promovarea activităților economice, a protecției mediului, seminare, cursuri de formare, confe-	Dezvoltarea rețelelor tehnologice și de inovare în domenii specifice; dezvoltarea unui mediu propice antre-

Denumirea programului	Programul de cooperare transfrontalieră România-Ucraina-Moldova 2007-2013	Programul de cooperare pentru Bazinul Mării Negre 2007-2013	Programul de cooperare transnațională pentru sud-estul Europei
	perare în domeniul transportului și rețelelor de energie; rezolvarea în comun a unor aspecte de mediu, inclusiv pregătirea pentru situații de urgență; managementul resurselor de apă și al deșeurilor; sprijin pentru administrația locală și regională, pentru societatea civilă și comunități locale; schimburi culturale, sociale și în domeniul educației etc.	rințe, workshop-uri, crearea de rețele pentru promovarea turismului (networks) etc.	prenoriatului inovativ; îmbunătățirea condițiilor-cadru și deschiderea drumului către inovare; îmbunătățirea managementului integrat al apelor și prevenirea riscurilor de inundații; îmbunătățirea prevenirii riscurilor tehnologice și de mediu; promovarea cooperării în domeniul managementului resurselor naturale și al ariilor protejate; promovarea energiei regenerabile și eficientizarea resurselor; îmbunătățirea coordonării în promovarea, planificarea și intervenția în domeniul rețelelor primare și secundare de transport; promovarea utilizării patrimoniului cultural pentru dezvoltare etc.

Sursa: Elaborat de autor după [145].

Anexa 24. Indicatori privind dezvoltarea statelor membre ale UE, în perioada 2006-2009

Nr.	Țara/capitala	Anul aderării	Populația, anul 2009		Suprafața 2009, km ²
			mil. loc.	UE 27 = 100, %	
1.	Germania/Berlin	1957	82,0	16,4	357.021
2.	Franța/Paris	1957	64,4	12,9	547.030
3.	Italia/Roma	1957	60,0	12,0	301.230
4.	Belgia/Bruxelles	1957	10,8	2,2	30.510
5.	Olanda/Amsterdam	1957	16,5	3,3	41.526
6.	Luxemburg/Luxemburg	1957	0,5	0,1	2.586
UE 6			234,2	46,9	1.279.903
7.	Marea Britanie/Londra	1973	61,6	12,3	244.820
8.	Irlanda/Dublin	1973	4,5	0,9	70.280
9.	Danemarca/Copenhaga	1973	5,5	1,1	43.094
UE 9			305,8	61,2	1.638.097
10.	Grecia/Atena	1981	11,3	2,3	131.940
UE 10			317,1	63,5	1.770.037
11.	Spania/Madrid	1986	45,8	9,2	504.782
12.	Portugalia/Lisabona	1986	10,6	2,1	92.391
UE 12			373,5	74,8	2.367.210
13.	Finlanda/Helsinki	1995	5,3	1,1	337.030
14.	Austria/Viena	1995	8,4	1,7	83.858
15.	Suedia/Stockholm	1995	9,3	1,9	449.964
UE 15			396,5	79,5	3.238.062
16.	Cipru/Nicosia	2004	0,80	0,2	9.250
17.	Estonia/Tallinn	2004	1,3	0,3	45.226
18.	Ungaria/Budapesta	2004	10,0	2,0	93.030
19.	Letonia/Riga	2004	2,3	0,5	64.589
20.	Lituania/Vilnius	2004	3,4	0,7	65.200
21.	Malta/La Valletta	2004	0,4	0,1	316
22.	Polonia/Varșovia	2004	38,1	7,6	312.685
23.	Republica Cehă/Praga	2004	10,5	2,1	78.866
24.	Slovacia/Bratislava	2004	5,4	1,1	48.845
25.	Slovenia/Ljubljana	2004	2,0	0,4	20.273
UE 25			470,7	94,5	3.976.342
26.	România/București	2007	21,5	4,3	237.500
27.	Bulgaria/Sofia	2007	7,6	1,5	110.994
UE 27			499,8	100,0	4.324.836

(continuare anexa 24)

Nr.	Țara/Capitala	PIB/locuitor, SPA				PIB loc./media UE 27 2009, %
		2006	2007	2008	2009	
1.	Germania/Berlin	27.500	28.900	28.800	27.300	121,0
2.	Franța/Paris	25.700	27.000	27.000	25.300	112,0
3.	Italia/Roma	24.600	25.800	25.500	24.000	107,0
4.	Belgia/Bruxelles	27.800	28.800	28.900	27.200	121,0

Nr.	Țara/Capitala	PIB/locuitor, SPA				PIB loc./media UE 27 2009, %
		2006	2007	2008	2009	
5.	Olanda/Amsterdam	31.000	33.100	33.600	30.700	136,0
6.	Luxemburg/Luxemburg	64.000	68.600	69.900	63.700	283,0
UE 6		33.433	35.367	35.617	33.033	147,0
7.	Marea Britanie/Londra	28.500	29.200	29.100	27.400	122
8.	Irlanda/Dublin	34.400	36.800	33.600	30.200	134
9.	Danemarca/Copenhaga	29.300	30.200	30.100	27.700	123
UE 9		32.533	34.267	34.056	31.500	140,0
10.	Grecia/Atena	21.900	23.000	23.300	21.900	97,0
UE 10		31.470	33.140	32.980	30.540	136,0
11.	Spania/Madrid	24.700	26.200	25.700	24.500	109,0
12.	Portugalia/Lisabona	18.600	19.500	19.700	18.500	82,0
UE 12		29.833	31.425	31.267	29.033	129,0
13.	Finlanda/Helsinki	27.000	29.400	29.400	26.100	116,0
14.	Austria/Viena	29.600	30.800	31.100	28.800	128,0
15.	Suedia/Stockholm	29.100	31.200	30.700	28.400	126,0
UE 15		29.580	31.233	31.093	28.780	128,0
16.	Cipru/Nicosia	21.400	23.300	24.000	23.200	103,0
17.	Estonia/Tallinn	15.600	17.400	16.900	14.800	66,0
18.	Ungaria/Budapesta	14.900	15.500	16.300	14.800	66,0
19.	Letonia/Riga	12.200	13.900	14.300	11.400	51,0
20.	Lituania/Vilnius	13.100	14.800	15.600	12.500	55,0
21.	Malta/La Valletta	18.300	19.200	19.300	18.400	82,0
22.	Polonia/Varșovia	12.300	13.600	14.200	14.300	63,0
23.	Republica Cehă/Praga	18.200	19.900	20.100	18.900	84,0
24.	Slovacia/Bratislava	15.000	16.900	18.100	16.900	75,0
25.	Slovenia/Ljubljana	20.700	22.100	22.900	20.600	91,0
UE 25		24.216	25.804	25.924	23.900	106,0
26.	România/București	9.100	10.400	12.000	10.700	48,0
27.	Bulgaria/Sofia	9.000	10.000	10.800	...	-
UE 27		23.093	24.648	24.848	22.526	95,0

Sursa: Elaborat de autor după [65], [68], [72], [134], [135].

**Anexa 25. Declarația cu privire la parteneriatul politic
pentru realizarea obiectivelor integrării europene,
adoptată de Parlamentul Republicii Moldova
la 24 martie 2005 (facsimil)**

24

DECLARAȚIE

cu privire la parteneriatul politic pentru realizarea
obiectivelor integrării europene

Fiind oponenți politici, împărtășind opinii diferite asupra metodelor, etapelor
și termenelor de reformare a economiei și a sferei sociale a Republicii Moldova,
menționând existența anumitor divergențe în problemele politicii interne și celei
externe, deputații în Parlamentul Republicii Moldova adoptă următoarea Declarație
cu privire la parteneriatul politic pentru patru ani (2005-2009) în vederea realizării
obiectivelor integrării europene.

Noi pornim de la faptul că dezvoltarea de mai departe a Republicii Moldova
nu poate fi asigurată decât prin promovarea consecventă și ireversibilă a cursului
strategic spre integrarea europeană, spre soluționarea pașnică și democratică a
problemei transnistriene, spre funcționarea eficientă a instituțiilor democratice și
garanțarea drepturilor minorităților naționale. Realizarea acestor sarcini este
posibilă în condițiile unei cooperări responsabile a puterii și opoziției, ale
stabilității vieții politice interne, ale unor garanții democratice pentru dezvoltarea
liberă a mijloacelor de informare în masă și ale unei asigurări riguroase a
independenței Republicii Moldova în relațiile ei reciproce cu statele vecine.

Noi considerăm că principalele direcții ale parteneriatului politic trebuie să fie:

– eforturile diplomatice, juridice și politice conjugate, precum și inițiativele cetățenești pentru realizarea Planului de acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, eforturile comune asupra spectrului de probleme a căror soluționare va contribui la aderarea cât mai rapidă a Republicii Moldova la comunitatea europeană;

– eforturile politice conjugate, precum și inițiativele cetățenești pentru crearea unui sistem judecătoresc independent, care să corespundă normelor și standardelor comunității europene; respectarea normelor democratice și a principiului supremației legii în calitate de condiții fundamentale pentru orice reforme politice și instituționale;

– eforturile politice și juridice conjugate pentru dezvoltarea socială accelerată a Republicii Moldova, pentru crearea unui sistem eficient de protecție socială și pentru reducerea sărăciei. Dezvoltarea economiei de piață de orientare socială cu un climat investițional favorabil, armonizarea legislației naționale cu standardele europene în sfera circulației libere a mărfurilor, capitalurilor, serviciilor și a forței de muncă, înlăturarea barierelor administrative, combaterea corupției și debirocratizarea vieții economice constituie un reper strategic pentru dezvoltarea statului moldovenesc;

– eforturile politice și diplomatice conjugate, precum și inițiativele cetățenești avînd drept scop soluționarea pașnică definitivă a problemei transnistriene. Reglementarea politică a acestei probleme urmează să fie realizată pe baza unui consens cetățenesc general, în strînsă cooperare cu SUA, Uniunea Europeană, Ucraina, România, Rusia și OSCE și să prevadă democratizarea și decriminalizarea cît mai grabnică a regiunii transnistriene. Instituirea unui control vamal și de frontieră eficient pe segmentul transnistrian al frontierei moldo-ucrainene și îndeplinirea de către Federația Rusă a obligațiilor asumate la Istanbul privind evacuarea armamentului și militarilor reprezintă o condiție indispensabilă a reglementării transnistriene, precum și un factor pozitiv pentru consolidarea securității regionale și europene;

– eforturile politice conjugate pentru dezvoltarea și afirmarea plenară a rolului limbii de stat ca limbă a majorității populației țării noastre, precum și dezvoltarea pe baza standardelor europene a limbilor și a culturilor tuturor minorităților naționale din Republica Moldova.

Sursa: Guvernul Republicii Moldova.

Studiul nostru țintește relațiile economice dintre Republica Moldova și România, primate prin prisma integrării în UE, materie care, de altfel, rămâne relativ puțin explorată în literatura economică de specialitate. Lucrarea este corespunzător structurată, desfășurându-se pe două părți, cu segmentare pe trei capitole, care se succed într-o logică potrivită, urmărind consecvent direcția generală de cercetare. Fiecare dintre cele două părți ale investigației oferă un conținut bogat de idei, analize judicioase ale problemelor de teorie și realitate economică și informații statistice subordonate înțelegerii incidențelor relațiilor dintre cele două țări. Totodată, se urmărește prezentarea impactului relațiilor dintre Republica Moldova și România asupra evoluției economice a acestor state. Problema abordată rămâne o preocupare pentru Republica Moldova. Evidențierea reușitelor, dar și a insucceselor sale, poate fi oportună în strategia de aderare la Uniunea Europeană.

ISBN 978-973-159-280-0

